

**critică și
cronică:**

Viorel Dinescu
Eugen Evu
Maria-Rocselana Gîlcescu
Gheorghe Grigurcu
Adrian Dinu Rachieru
Maria-Cerasela Sprîncenatu
Ion Trancău
Eugen Velican

proză:

Aurel Antonie
Ion Căpruciu
Lazăr Popescu

**eseuri
și studii:**

Petru-Ilie Birău
Alex Gregora
Ion Mocioi

poezie:

Liviu Dănescu
George Dumitru
Nicolae Dragoș
Ani Gogălniceanu
Andrei Hagiu
Vasile Ponea
Florian Saioc
I.D. Sicore
Claudia Voiculescu

**restituiri
și evocări:**

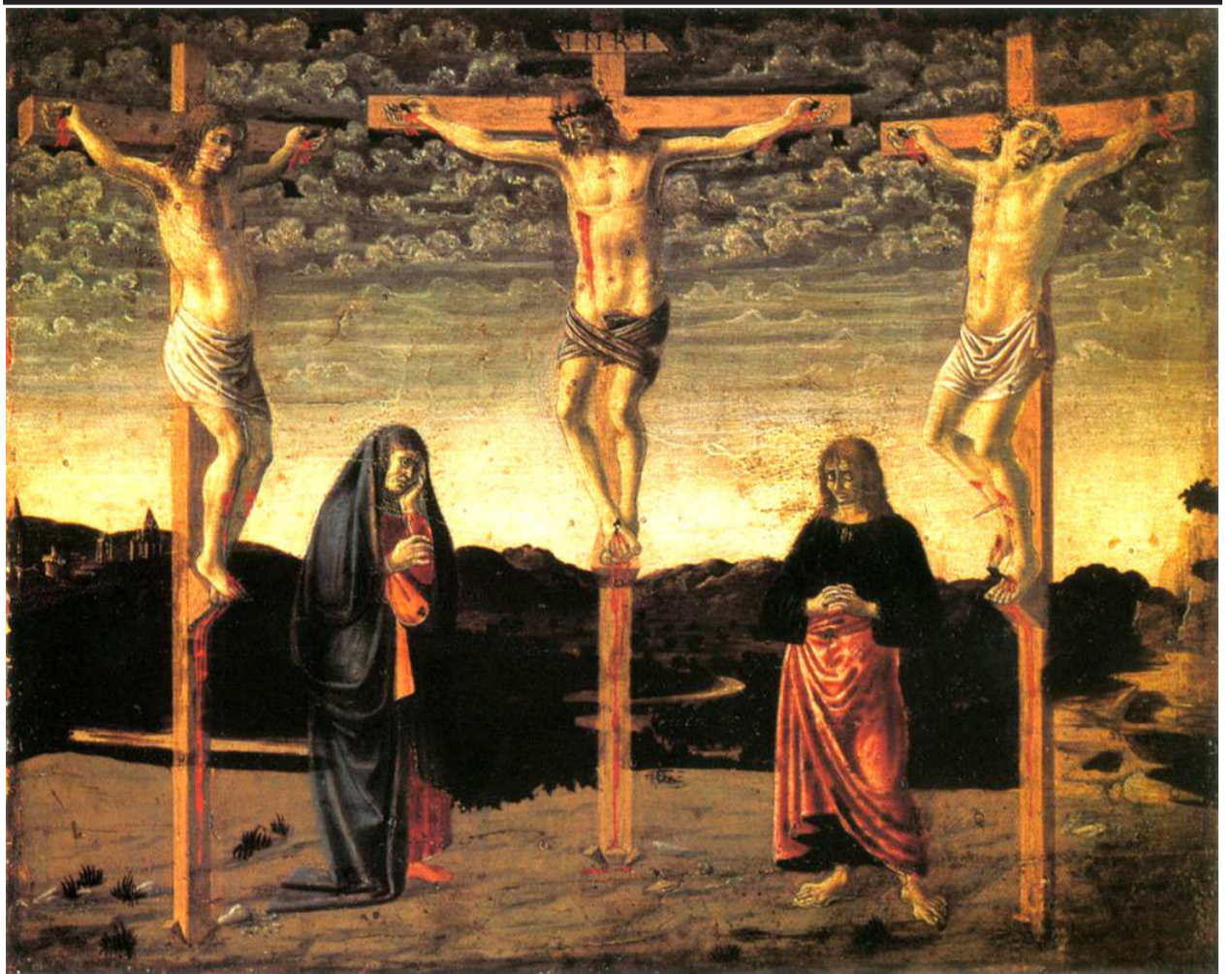
Nicolae Diaconu
Gheorghe Manoiu
Grigore Pupăză
Dumitru Pupăză
Ion Sanda
Ion Popescu Voitești

reportaje:

Ion Elena

filosofie:

Cristian George Brebenel

traduceri:
Dumitru Dănau

interviu:
Ion Popescu-Brădiceni cu
acad. Mihai Șora

grafică:
Florin Hutium

Sfântul român Constantin Brâncuși

Alex Gregora

Aidoma unui cronicar naiv al acestor meleaguri gorjene, doresc a grăbi spre dumneavoastră – doamnelor, domnișoarelor și domnilor - o altă față a acestor vremuri ce ispitesc doar cu aducerile aminte ale nedreptăților unor anume ființe la adresa operelor monumentale create la Târgu-Jiu de Constantin Brâncuși. Poate am să și strig, ca de atâtea ori în ultimii ani, să protestez în acest mod față de nimicnicia celor ce i-au făcut până azi un șireag de rele hobițeanului nostru, întocmai unei umbre de pe-o stradă tăcută dintr-un desen al luminii.

Așa se face că închisului timp am să-i alunec, de pe cealaltă parte, răsturnata afirmație a Doinei Lemny privind excesul de zel al celor mai mulți (!) de a-l considera pe Brâncuși Sfânt – în spațiul artistic, desigur. Și în afară de asta, parisianca doamnă D.L. – în acel cadru de sim-

pozion dedicat marelui artist, de-acum un an de zile – tocmai felicita autoritățile pentru modul în care era îngrijit Ansamblul Monumental "Calea Eroilor", ca și cum cei de pe aici, opozanții, contestarii lucrului prost făcut, ar fi fost bătuți în cap și înăbușiți de soarele de la amiază. În fond, mi-am zis atunci, iată, la o așa pomană, încă o sărbătoare de vorbe bine țintite și atât de credincioase schemelor de lingușeală în care fecioara îi surâde leprosului!

Ca după o despărțire de mine însumi și ca să nu trec mai departe, trăznit pe obraz cu băznelile respective, m-am simțit și pișcat de ceva priviri locale, izbândind de superioritate, ca să nu mai scriu în viitor, asemenea altora, colegi de presă, scriitori, prieteni, ca din mijlocul oglinzii.

continuare în pagina 13

Cu ocazia Sfintelor Sărbători de Paști

redacția revistei

*"Caietele Columna" vă dorește
lumină în suflete și în cămine.*

Hristos a înviat!

semnal

S ✓

Meditații - la gura ninsorilor -

Florian Saioș,
Editura Măiaștra Târgu Jiu,
2013, pag. 204

Cu ochii-n 4

Nicolae Dragoș
Ed. Revers, București,
2014, pag. 246

... de DRAGOBETE

Grigore Haidău, Ed. Măiaștra,
Târgu-Jiu, 2010, pag. 42

Livezi de oase

Andrei Popete-Pătrașcu
Editura Pim, Iași, 2014,
pag. 102

Vâslind pe apa vieții

Constantin Dinu Buliga,
Ed. Măiaștra,
Târgu-Jiu, 2013, pag. 98

Un scriitor octogenar

Octogenar din acest an, Dinu Săraru s-a născut, asemenea lui Caragiale, în 30 ianuarie, dar în anul 1932. I-am aflat data nașterii dintr-un Calendar din revista România literară menținut cu regularitate săptămânală de Nicolae Oprea.

Ion Luca Caragiale va fi omagiat în anul 2012, la aniversarea a 160 de ani, de la naștere, și comemorat, la centenarul trecerii în eternitate. Dinu Săraru se află exact la jumătatea intervalului aniversar caragialian, la 80 de ani, în ipostaza de prozator, cronicar dramatic și fost director de teatru în București.

Un rezumat al operei lui Dinu Săraru arată că aceasta se constituie, în ordine cronologică, din cronici dramatice, în două volume din nouă romane, grupate în două trilogii, una țărănească, compusă din Niște țărani, Iarba vântului și Crimă pentru pământ, și alta...erotică și revoluționară, compusă din Toamna roșie, Cei care plătesc cu viața și Speranța. Se intercalează, în succesiunea acestor trilogii, romanul Clipa, apărut în 1976. Alte două romane, Ciocoi noi cu bodyguard și Ultimul bal la Șarpele Roșu, completează activitatea romanească a scriitorului. De reținut sunt și volumele: Dialoguri de toată ziua și Generalul Revoluției cu piciorul în ghips. Nu trebuie ignorate nici scenariile radiofonice ale scriitorului, nici cele patru filme și patru piese de teatru dramatizate și ecranizate după romanele sale.

Dimensiunea majoră, valoroasă artistic a operei lui Dinu Săraru e proza romanească, proza de largă respirație epică, dacă folosim jargonul criticii literare. Dinu Săraru este un prozator de cursă lungă, cu suflu românesc și cu inventivitate epică, inspirat în narațiune, descriere, dialog și monolog, personajele lui dobândind contururi pregnante, memorabile. În evoluția lor spațială și temporală, personajele poartă un vizibil stigmat auctorial, manifestându-se scenic, după autosugestii regizorale, demiurgice, deloc teziste. Romancierul de tip doric, ubicuu și omniscient, intră în remarcabil cuplu cu cel ionic, introspectiv, utilizând două concepte din trilogia Arca lui Noe de Nicolae Manolescu. Aceste observații de natură hermeneutică se bazează pe o lectură fidelă, atentă a romanului Ultimul bal la Șarpele Roșu, finalizat în februarie 2011. Deși este contingentul regretatului Fănuș Neagu, Dinu Săraru nu face parte din faimoasa generație șaizecistă, a marilor prozatori, Ștefan Bănuțescu, Nicolae Breban, Dumitru Țepeneag, Sorin Titel, Augustin Buzura, Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Octavian Paler și Constantin Țoiu, citați după Istoria critică... manolesciană. Dinu Săraru nu se află nici la dicționarul acelei perioade importante în evoluția prozei noastre, lipsind...cu desăvârșire. Dinu Săraru este un scriitor dezavuat în tranziția noastră imundă, fiind considerat ca scriitor aservit ideologiei comuniste, culpabilizat pentru colaboraționism și nomenclaturism.

Ultimul bal la Șarpele Roșu este un roman remarcabil al perioadei literare postdecembriste, un roman total, axat pe un evantai tematic, politic, social, economic, moral, erotic și cultural-artistic. Este un roman ancorat în realitatea societății noastre de la început de secol și mileniu, pe care autorul o cunoaște în profunzime, așa cum a cunoscut-o și pe cea socialistă multilateral dezvoltată. Dinu Săraru o transfigurează în imagini artistice realiste, adoptând o viziune în care nu lipsesc vehemente accente de ironie și sarcasm. În multe din paginile cărții se relevă, fără stridențe, propensiunea autorului spre satiră și pamflet. Se poate sublinia astfel o tradiție, cam îndepărtată, a personajelor angelice și diabolice din romanul lui Nicolae Filimon, Ciocoi vechi și noi.

În romanul Ultimul bal la Șarpele Roșu, Dinu Săraru nu debutează cu o dedicație, nici cu un prolog, ca ilustrul lui predecesor, ci cu un succint Avertisment, secondat de un Motto: Manuscrisele nu se ard, luat din Maestrul și Margareta de Mihail Bulgakov. Acest Avertisment are, în intenția autorului, menirea de a orienta cititorii, deloc didacticist, în lectura hermeneutică a romanului. Deducem că fără poveste, fără fantastic și mit, nu există proză veritabilă. Teoria acestei povești nu stimulează și nu anihilează apetitul lecturii. Am aplicat, spontan, câteva chei sau grile de lectură, ale altora, dar și pe cele la care subscriu, aderente și comprehensive.

Compozițional, romanul Ultimul bal la Șarpele Roșu are zece secvențe narative sau capitole numerotate arab, de dimensiuni diferite. Prima

La prima lectură

Ion Trancău

secvență, cea mai amplă, este în omonimie cu titlul romanului. Autorul ancorează realist în stringența actualitate a celui de-al doilea deceniu postdecembrist, între secole și milenii. Ne invită în spațiul citadin bucureștean, surprins de intemperii apocaliptice și înseninări abrupte, simbolic, într-o noapte a Învierii, dintr-o primăvară aproape agresivă și o atmosferă confuză în care dispare hotarul dintre sacru și profan. Suntem la sfârșitul acelei primăveri a anului 2000 urmată de o vară criminală, într-o societate dominată de ebrietatea sinuciderilor, în contextul unor prosperități dubioase și meschine din deșertul tranziției. Romanul acreditează adevărul că, pe plan material, social, economic, politic și moral, după Revoluție, ca deranj în Decembrie, a urmat degringolada, timpul doi al Revoluției, cu adevăruri și certificate sau brevete de revoluționari, cu fum de mititei, fudulii și măduvioare, ca și cu alte preparate culinare pantagruelice care făceau poezia fără egal a petrecerilor la Șarpele Roșu. Dinu Săraru are vocația definerii caracterologice antroponimice. Personajele au nume sugestive pentru caracterele și comportamentele lor: Didi Sfiosu, Coriolan Pomposu, Elefterie Teoforu, Bebe Burtosu, Dandu Patricianul, Dioclețian Zoritu, zis Herghelegiu, guvernatorul hergheliilor de cai de rasă, Albinuța Muscalu, Maidaneza etc. Șarpele Roșu e denumirea dată cu farmec pitoresc unui local, unei cârciumi bucureștene din vecinătatea Palatului Regal, frecventate de oameni aleși, de elită, scriitori și actori, înainte de Revoluție. În prezentul postrevoluționar, la Șarpele Roșu apar personaje implicate în corupția acestui timp al degradării politice și morale, locul fiind adecvat marasmului, oameni angajați în afaceri oneroase, deși apelativele cu care intră în dialog sunt Excelență și Eminentă.

După amplul incipit al primei secvențe, urmează capitolul al doilea intitulat O lună de miere ratată. Secvența inițială, ca nucleu românesc, prin persistența evantaiului tematic, a locantei Șarpele Roșu, leitmotiv cu subtile valențe simbolice, prin persistența personajelor în viziune realistă, cu elemente satirice și pamfletare abundente, autorul ne readuce în cadrul citadin bucureștean dintr-o primăvară deșuceată a anului 2000 și... Unitatea romanului e asigurată de această persistență complexă și polarizantă, prelungită din partea inițială. Reapar Didi Sfiosu, Dandu Patricianul-Bogasierul, numit astfel de primul cu un apel la un arhaism din epoca fanariotă, Jupânul și șomer, dator la fisc, după falimentul de la Șarpele Roșu, Coriolan Pomposu, Elefterie Teoforu. Dandu este supranumit de Didi Sfiosu, afaceristul, un Mece-na tiranic pentru balerina Erotida, Marea Stea a

Fondator: Tudor Voinea

Redactor șef: Vasile Ponea

Redactori: Ion Popescu Brădiceni, Ion Trancău, Lazăr Popescu, Cristian George Brebenel, Aurel Antonie, Marius Iorga, Gelu Birău, Elena Roată, Alex Gregora, Florian Saioș

Tehnoredactare și procesare grafică:

Bogdan Chirimbu

Sponsorizare tipărire imprimantă color 10 exemplare:

SC "HYDROPOWER ENGINEERING" SRL Târgu-Jiu

Fundația Culturală "COLUMNNA"

str. Vasile Alecsandri, nr.53, Tg.Jiu

tel: 0253 216529, 0740157280 fax: 0253 211506,

Vizualizare pe: www.targujiu.ro la rubrica "Cetățeni" și

cenaclucolumna.wordpress.com la rubrica "Revista"

Opiniile exprimate în revistă aparțin exclusiv autorilor.

Materialele trimise să fie scrise cu diacritice și în format digital

☑ Operei Naționale, prezență magnifică, genială în opere și operete ca Lacul lebedelor, Contesa Maritza, Voievodul țiganilor. Partenerul tiran, finanțatorul meschin, afaceristul Dandu, pare a fi un Andronache Tuzluc al tranziției, când Revoluția a fost trimisă la pensie. El afirmă cu aroganța multimiliardarului: Dacă am ratat nunta, n-aș vrea să ratăm și luna de miere. În continuare toate secvențele se înscriu, concentric în sfera întregului românesc, care este Ultimul bal la Șarpele Roșu.

Taraba, domnule, e baricada noastră azi! Sarcastic, într-un veritabil pamflet în proză, autorul stigmatizează, în această parte a romanului, invazia investitorilor alogeni, picnicurile bucureștene în locuri insalubre, licitațiile frauduloase, binefacerea civilizației potabile, într-un incipit luxuriant, de o pagină, persiflează iluzia că suntem și ne simțim liberi în mijlocul Bărăganului. Fauna umană, în iremediabilă în ireversibilă promiscuitate politică și morală, este denunțată printr-un alt personaj negativ, aproape miraculos, Pafnutie, Dioclițian, Zoritu zis Herghelegiu, ministru secretar de stat la Comerțul Exterior. Un personaj feminin atractiv, prezentă la Șarpele Roșu, de pe la 14 ani, după cum precizează Didi Sfiosu, apoi pe coridoarele guvernului, în timpul Revoluției, cu alte tinere ademenitoare, este Maidaneza, protagonista secvenței a patra.

Autorul continuă să înfiereze leșia maidanului politic, transferul Puterii de la stânga la dreapta, încăierarea pe ciolan, în secvența cu titlul Alt calibrul. Sintagma aparține tot lui Didi Sfiosu, în contextul: Altă canalie, fratello. Dar și alt calibrul la capitolul canalie.

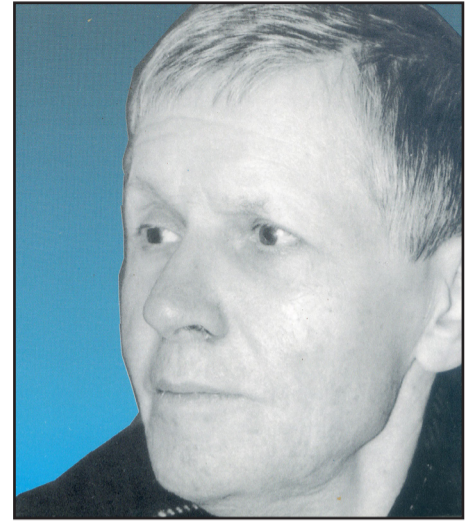
Narațiunea monologată, la persoana I, e transferată ingenios personajului feminin Maidaneza, trezită în brațele lui Dandu Patricianul, probabil, după o escapadă erotică și exotică, într-un admirabil peisaj alpin. În demersul lor narativ, unele personaje ca Didi Sfiosu, Maidaneza, chiar Herghelegiu alternează comentariul lor cu reproducerea directă a comportamentului, ideilor și sentimentul altora. În structura romanului se integrează și dialogul cu replici ample, ca în dramele de idei camilpetresciene, nepotrivite în teatru. Romancierul Dinu Săraru le valorifică artistic în multe dintre romanele sale. Aceste particularități românești apar în secvența intitulată Raportul la sponsor, în care Erotida, intrată într-o convalescență fără sfârșit, își revine miraculos, după perfectarea plecării la Viena, pentru un spectacol extraordinar. Fauna politică își lărgește lotul prin apariția altor specimene: Gelu Vișoanu, politician de dată recentă, vasluian, propulsat de Coriolan Pomposu, Arcadie Ogrézianu-Bucov și Alexandru Calomfirescu, amplu și complex portretizat direct de autor, alături de angelica lui soție. Înclinația spre pamflet se observă clar și în partea a șaptea, intitulată Primul târg profesionist mafiot. Urmează cele trei secvențe finale cu titluri semnificative, sugestive pentru un final, ușor moralizator: Ultimul spectacol, Recepția și O plimbare cu sania. După spectacolul vienez, nici Maidaneza, nici Erotida nu rămân în capitala europeană a muzicii, ci se întorc la București. Erotida se sinucide, aruncându-se din Arcul de Triumf, iar Dandu moare, după ce eșuase în afacerile cu cele trei vapoare, într-o sanie trasă de cei doi bodyguarzi ai săi. Dialogul acesta este, de asemenea, sugestiv pentru o lume coruptă:

Ăsta n-avea în el decât ură! Neagră... e din hoții vechi!

Tot ăia sunt, nu-ți face tu griji. Și tu tot la hamul lor trași!

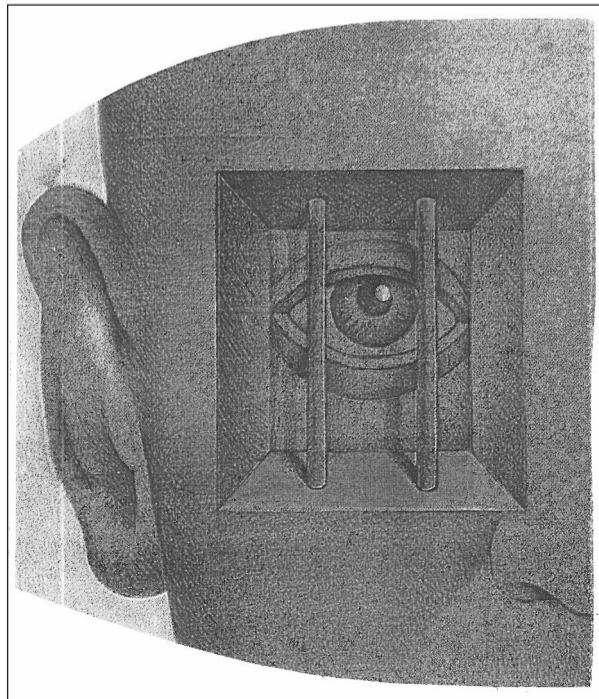
Un devotat al crucii

Gheorghe Grigurcu

Una din servituțiile dureroase pe care le-a suportat scrisul literar românesc în perioada comunistă a fost sugrumarea poeziei cu caracter religios. Strălucit afirmată sub pana unor Vasile Voiculescu, Tudor Arghezi, a poezilor din jurul revistei **Gândirea** în frunte cu Nichifor Crainic, a lui Radu Gyr etc., aceasta s-a cufundat multă vreme într-o tăcere nefirească. Era o consecință a ateismului de stat, derivat din doctrina marxist-leninistă. S-ar putea înregistra o singură excepție: lirica lui Ioan Alexandru, după cotitura pe care a săvârșit-o poetul trecând de la viziunea sa expresionistă la una național-mistică, ce convenea întrucîtva național-comunismului afișat de Nicolae Ceaușescu. Dar nici după 1989 tema religioasă n-a trezit un deosebit interes. În afară de două nume consacrate cultivării sale, Paul Aretzu și Adrian Popescu, mai toți ceilalți barzi au ocolit-o. În prezent e vorba de un reflex al unei societăți de consum, funcționare pragmatice, avînd cultul cîștigului bănesc mai presus de toate. Al unei despiritualizări progresive. Din care pricină apariția unui condei atras de cele dumnezeiești merită atenție. Un asemenea autor este dr. Radu Cârstoiu din Tg-Jiu. Fiu de preot, acesta s-a bucurat de o seamă de lecturi de evlavie în casa părinților, și care, iată, rodesc acum. Tatăl, își reamintește d-sa, „ne prelua, pe mine și pe soția mea Elena, și ne pune să citim, sau ne citea el însuși, cu o voce grav-melancolică, fragmente din Sfînta Scriptură, din Filocalie, din Proloage, din Pateric și din reviste sau ziare creștin-ortodoxe, pe care le procurase în mod clandestin, tipărite sau copiate cu creionul chimic într-un caiet de matematică”.

Versurile medicului-poet Radu Cârstoiu înfățișează o directitate a tonului, o naturalețe a confesiunii însuflețite de năzuința mîntuirii. Reprezintă expresia credinței care nu simte nevoia unor meandre ale imaginarului, a unei complicații stilistice, aidoma flăcării unei lumînări a cărei iradiere constituie ea însăși un chip al jertfei. Defel prezumțios ca atîția congeneri întru scris poeticesc, Radu Cârstoiu are aerul unul însingurat cu umilință în fața Creatorului, pentru a se spovedi. Mărturia suferinței care la alți poeți se zbate în sine, găsindu-și singura consolare în expresie, se produce aici printr-o confruntare cu păcatul și prin implorarea milei Atotputernicului: „Doamne, de la mine nu-ți întoarce fața./ Când mă abat din drumul Tău/ Și zi de zi, eu, toată viața, fac numai voia celui Rău./ Păcatul ancestral mă-nvinge./ Eu robul lui mereu fiind./ Iar sufletul din mine plînge/ Nemuritor și suferind./ De judecata Ta m-oi teme/ Că nu știu unde-am să mă-ascund./ Când sufletul din mine geme/ Nemuritor, dar muribund. (...) Cît remușcările nu-l lasă./ Mult Milostive Tată Creator./ Îl iartă și-l primește-n casă/ Pe fiul Tău risipitor./ Întoarce-l dar din căi păgîne/ Și

rătăcirea-n veci i-o curmă/ Și de-i smerit, Te rog Stăpîne,/ primește-l iar în Sfînta Turmă” (**Nemuritor și suferind**). Poezia evită a se sumeți, a se proclama lume în lume. Devine contemplație, iar contemplația devine prosternare: „Prin ochii mei, Te văd în toate./ Ce minunat au fost lucrate./ Ce bucurie, ce splendoare/ Și ce explozii de culoare! (...) Zidit-ai toate, cum Tu știi/ Ca Tatăl pentru ai săi copii./ Nu știu să cer, dar toate-mi dai/ Și-mi prisosește pentru trai./ Îndestulat peste nevoi./ Îmi umplu groapa de gunoi/ Și lenevesc în mod firesc./ Prea obosit să-ți mulțumesc!” (**Fiu risipitor**). Năzuința de căpetenie a robului-scriptor este smerenia. „O! ziditorule de lumină./ Dumnezeu Tatăl, părinte bun,/ Din deznădejde Tu mă alină!/ Că doar în Tine nădejdea-mi pun!! (**Treime Sfîntă**). Mirabilă creatură a unui Creator generos, omul nu s-a arătat totdeauna la înălțimea misiunii sale potențiale: „Din început fiind dăruită/ Când vine vremea potrivită/ Acea matroană de omidă/ Eliberează-o crisalidă./ Și-atunci în rochie de gală./ De-o gingășie ireală./ În sufletul nemuritor/ Vibreză gena pentru zbor./ Iar sunetele din cristale/ Trecînd prin orgile astrale/ Ating al cerului altar/ Purtate de un vînt stelar. (...) Iar dacă zborul i s-a frînt/ Cristalul devenind pămînt./ Chemarea-i trece în zadar: prizonier în chihlimbar!” (**Zborul**).

Textul de bază al cărții pe care o consemnăm aici, purtînd titlul acesteia, **Golgota neurcată**, îl constituie o parabolă. E vorba de un „sihastru fără nume”, care adastă întîlnirea cu Domnul, ducînd o viață ascetică, dar, aflat în fine, „cu sufletul preaplin”, la un singur pas de Rai, are o surpriză: „O apă tulbure și mare./ I se opuse în cărare/ Ce i se termină abrupt/ Lăsînd tot hăul dedesubt”. Domnul Isus, răspunzînd la ruga-i fierbinte, îl îndeamnă: „Nu ai nevoie de altceva/ Ai crucea ta, să treci pe ea!”. Însă crucea se dovedește insuficientă, pierînd în valuri. Ultima secvență a dialogului sună sublim-moralizator: „-Iisuse Doamne, îmi e frică./ Nu pot să trec, mi-e crucea mică!/ -Atunci nu fi așa smintit/ Să vii aici nepregătit./ Te-ntoarce deci, că nu-i de șagă./ Să vii cu crucea ta întrea-gă./ Că nu ai cum primi răsplată/ Cît Golgota ți-e neurcată!”. Crucea: simbol insubstituibil al mîntuirii. Cum preafrumos ne explică N. Steinhardt: „Crucea pentru creștin (și să nu pierd prilejul de a repeta, orice om e creștin): simbolul interferenței cerului cu pămîntul, al spiritului cu materia. Crucea este tiparul care, singurul, ne îngăduie să înțelegem taina lumii și a vieții, e singura cheie de care dispunem. (...) Mai mult decît orice alt simbol, Crucea este desăvîrșită și completa *Imago mundi*. O *Imago mundi* simplă, integrală, care spune totul”.

Radu Cârstoiu: un devotat al Crucii. Scriitura d-sale, extatică, dezamăgită, dar pururi insuflată de speranță, vădește o nobilă tendențiozitate, cea de-a ne ajuta la îndreptarea duhovnicească, într-un veac de grea cumpănă.

Radu Cârstoiu: **Golgota neurcată**, vol. I, Ed. Măiastra, Târgu-Jiu, 2013, 244 p.

Expresia vizuală în transmodernism

Petru-Ilie Birău

Aceste notații sunt câteva concluzii și răspunsuri, parțiale deocamdată, pe care le-am găsit sub îndrumarea unor valoroși profesori și oameni de cultură, în arealul atât de vast al artelor și pedagogiei, la acea întrebare esențială: Este arta o reflexie a vieții?

În conformitate cu filosofia lui Schopenhauer avem următoarea concluzie: „orice rezultat obținut în conceperea pur obiectivă a lucrurilor, deci și în cea artistică, este menit să exprime mai adecvat esența vieții și a existenței, constituind totodată și un răspuns mai explicit la întrebarea: Ce este viața? La această întrebare ne dă un răspuns perfect valabil, într-un fel specific, orice operă de artă autentică și reușită.(...) Deci atare răspuns, întemeiat pe intuiție ni-l dă orice operă de artă, orice tablou, statuie, orice poezie, fiecare scenă dintr-o piesă de teatru, orice compoziție muzicală.” (Artur Schopenhauer „Studii de estetică”, Editura Științifică, București, 1974, pag. 31)

Prin aceste considerații filozoful german ne trimite într-un alt câmp de manifestare, al spiritualității umane, din care arta (subiect al esteticii) își nutrește împlinirile și anume psihologia.

„Estetica este, așadar, o disciplină psihologică”, notează Theodor Lipps în lucrarea sa „Estetica. Bazele esteticii” (Editura Meridiane, București, 1987), iar Georgeta Bolea completează în cartea „Etic-erotic-estetic” (Editura Cartea Universitară, București, 2007, pag. 108): „întrucât frumusețea este numele capacității unui obiect de a produce în minte un efect determinat, acest efect se formează în plan psihic.”

În acest domeniu atât de vast care este psihologia, vom întâlni însă acel segment, destul de vag definit, dar care stă la baza tuturor marilor creații și care este „spațiul” formării obsesiilor.

Toate marile creații plastice sunt rezultatul unor obsesii, care i-au urmărit uneori zeci de ani pe autori și reprezentativă este în acest sens afirmația lui Brâncuși: „Pe când eram copil visam mereu că aș dori să zbor printre arbori spre ceruri (...). De patruzeci și cinci de ani port nostalgia visului acestuia. Eu nu doresc să reprezint o pasăre, ci să exprim însușirea în sine, zborul, elanul.” (Constantin Zărnescu „Aforismele, maximele și textele lui Brâncuși”, în „Omagiul lui Brâncuși”, Cluj, editat de revista „Tribuna”, 1976, pag. 246)

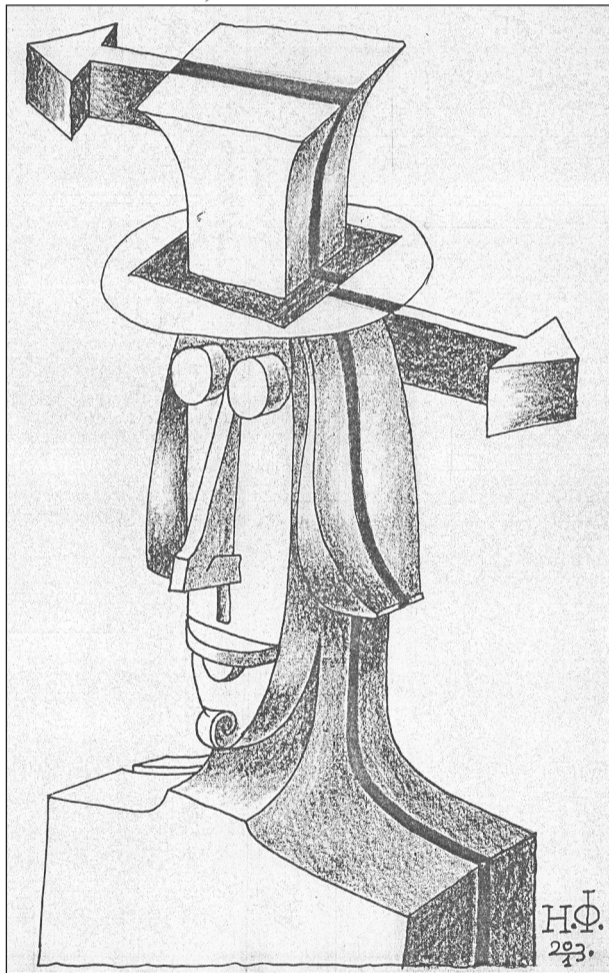
Avem în istoria artelor numeroase exemple de obsesii care au dus la crearea unor capodopere, începând încă din cele mai vechi timpuri, odată cu picturile rupestre din peștera de la Altamira, care l-au fascinat până și pe Picasso și în care primează obsesia pentru animalul vânat sau divinizat, și trecând apoi prin perioadele Clasicismului și Renașterii, în care artiștii au fost obsedați de reprezentarea corpului uman ca un model de perfecțiune în care s-a manifestat Creația Divină, pentru ca ajungând în epoca modernă să se recurgă chiar la experiențe din sfera parapsihologicului (scrierea automată, încercarea de reproducere a viselor etc.). Și mai interesante poate că sunt acele obsesii care odată materializate au devenit ele însele obsesii pentru alți artiști, așa cum este pictura „Baia turcească” a lui Ingres, care este rezultatul unei obsesii a autorului pentru nud, vădită în toată creația sa și poate pentru o rapacitate posesivă manifestată în această fascinație a haremului, care avea să-l determine mai târziu pe Picasso să realizeze peste 300 de replici până la varianta finală considerată prima lucrare de factură cubistă „Domnișoarele din Avignon”, care la rândul ei va deveni obsesie pentru alți artiști. Un exemplu asemănător este lucrarea lui Velasquez „Portretul Papei Inocențiu X”, devenită în secolul XX obsesie pentru Francis Bacon și această enumerare ar putea continua.

În toate aceste cazuri avem de fapt estetica devenită obiect de studiu, de căutări asidue în perimetrul artei, determinate de psihologie, putându-se astfel stabili o legătură concretă între estetică, reprezentând manifestarea în sine, căutările, efectuate prin mijlocirea artei și o energie de activare identificabilă la nivelul psihologic, prin intermediul obsesiei, întrevăzându-se astfel primordialitatea esteticii, întruchipată la început ca idee și transpusă

apoi cu ajutorul artei ca mijlocitor, lucru remarcabil de Dan Mihăilescu în cartea „Dimensiuni ale creației” (Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, pag. 123): „La baza oricărei munci din această sferă de activitate (arta, n.n.), se află o idee unică, fundamentală și determinantă, ce se reflectă într-o operă unitară.”

Acceptând că această idee este de fapt un concept, putem spune că estetica este înaintea artei și că arta este un produs al esteticii și nu mai putem defini estetica astfel ca fiind știința ce are ca obiect de studiu frumosul din artă, ci mai degrabă putem spune că arta studiază estetica, aceasta din urmă fiind un concept independent, în interiorul căruia se manifestă arta.

Odată ajunși pe acest teren al esteticii se cuvine să amintim câteva considerații asupra domeniului și vom începe cu Alexander Gottlieb Baumgarten (17 iulie 1714 - 26 mai 1762), filozoful german care introduce pentru prima dată termenul de *estetică*, odată cu lucrarea sa „Aesthetica” (1750), ca o prelucrare a termenului grecesc *aesthethon*, care înseamnă ceva ce poate fi perceput prin simțuri mai mult decât prin rațiune. Baumgarten face primul distincția între cunoașterea de tip senzorial și cunoașterea prin intermediul intelectului, delimitând astfel obiectivul esteticii (urmărirea frumosului) de cel al logicii (căutarea adevărului).

Odată deschisă această cale a studiului esteticii, mulți gânditori și artiști au urmărit-o descoperindu-i alte și alte valențe.

Astfel Hegel consideră Estetica „filosofia artelor frumoase”, Nicolai Hartmann numește Estetica „un mod de cunoaștere”, Tudor Vianu afirmă că Estetica este „știința frumosului artistic”, excluzând astfel din arealul Esteticii frumosul din natură, ca fiind un element dat, nu un produs, o operă și este infinit comparativ cu opera de artă, pe care o consideră „un popas de frumusețe, într-o lume urâtă sau indiferentă.”

O variantă de sinteză este formulată de Ion Ianoși în următoarea definiție: „Estetica- disciplină simultan filosofică și științifică- având două obiecte (Frumosul și Arta)”.

Una dintre cele mai elocvente analize, care include și estetica, este cea hermeneutică, abordată în ultimii ani de noua paradigmă interdisciplinară denumită *transmodernism*. Această metodă de cercetare a esteticii și artei (edificată în principal de prof. univ. dr. Ion Popescu Brădiceni) pune bazele unui nou tip de analiză, care se bazează în principal pe o cunoaștere temeinică a mai multor domenii, facilita-

tă de tehnologiile moderne și capacitatea de sinteză a cercetătorului, de focalizare a unui spectru interdisciplinar pe o operă sau pe un fenomen artistic dat. *Metoda transmodernistă* constituie de fapt reconsiderarea celor două perspective, senzorială sau afectivă și rațională, acordându-le și îndreptându-le spre un scop comun: cunoașterea.

Din această perspectivă vom studia creațiile a trei artiști contemporani consacrați, din țări diferite, dar care au ca numitor comun această semnificație, matricea transmodernistă.

Danielle Clouvel, pictoriță franceză născută la Narbonne în 1948, una dintre cele mai valoroase artiste contemporane, cu numeroase expoziții personale în Franța (Fontcaude, Avignon, Bollene, Sigean, Port la Nouvelle, Durban, Gruissan, Narbonne, etc.), dar și cu participări la expoziții de grup în alte țări (SUA, Belgia, Spania).

Am cunoscut-o pe Danielle Clouvel la Narbonne, în Franța, unde am deschis o expoziție personală în anul 2007, organizată prin amabilitatea doamnei Linda Bastide, vicepreședinta Societății Poetilor Francezi din Paris și am avut onoarea să participe la vernisajul expoziției mele de unde a achiziționat o lucrare.

Tot cu această ocazie m-a invitat în atelierul său de pe Rue de l'étoile, unde m-a impresionat atât forța de expresie a culorilor și tușelor din tablourile sale, dar mai ales un anume fior tragic degajat de atmosfera generală a lucrărilor, în fiecare dintre ele recunoscând înfrângerea unei lupte a vieții cu moartea. Abia mai târziu după mai multe discuții și scrisori, aveam să înțeleg că aceste picturi sunt răspunsurile autoarei la multele și necruțătoarele drame din viața sa.

Lucrările de început, în general peisaje mediteraneene, reflectă bucuria vieții, uimirea autoarei în fața naturii și abia prevestesc, prin zbuciumul valurilor, năpraznicele furtuni ce aveau să urmeze.

În viața pictoriței au lovit talazuri mari și i-au răpus pe cei dragi, tată, mamă, bunică, soțul a părăsit-o când i-a fost greu, mângâiere rămânându-i doi copii, iar ca posibilitate de strigare a durerii pictura, de aceea în motivele ușilor și ferestrelor abstractizate până la limitele recognoscibilului în lucrările sale, este disimulată o parte de spiritualitate gravă, de factură munch-iană, prin contorsionarea tușelor și intervenția cu furculița în pasta de culoare proaspăt aplicată pe pânză, zgârieturile albe, simetrice, exprimând la intensitate maximă urmele adânci lăsate în suflet de ghearele fiarei morții, suferință sfâșietoare ce transcede ferestrele și ușile spiritului, de dincoace și până dincolo de Styx, estompată apoi brusc într-un plan secund de o lumină caldă reflectată de culori pure, galben, roșu, orange sau alb, reprezentare sublimă a prezenței Divine în artă, speranța izbăvitoare a spiritului din închisoarea unui hades al ignarității.

Prin modul în care se exprimă, artista este exponența celei mai pure viziuni transmoderniste, în care semnificativul este arta, iar semnificativul viața.

Doctor în artă și lector universitar la Universitatea „Constantin Brâncuși” Târgu-Jiu, pictorul *Vasile Fuiorea* este un artist în plină afirmare, din ce în ce mai cunoscut în arta românească, unde s-a impus prin talent și prin știința cromaticii temeinic dobândită.

Am învățat foarte multe lucruri despre artă de la Vasile Fuiorea, atât eu cât și ceilalți colegi, în perioada cât am fost student la secția de Pedagogia artelor plastice și decorative a Universității „Constantin Brâncuși” Târgu-Jiu, dar mai ales am avut șansa să-l observ la lucru, fie în atelierul de la Drăgoieni al universității, fie în cele câteva tabere de creație la care am participat împreună, eu ca student, el ca profesor, când în clipe de inspirație, penelul îi zbura pe suprafața pânzei, lăsând în urmă fascinante universuri de tușe și culoare, prin care spiritualitatea motivului era transpusă metafizic, îmbogățită de aura unei stări sufletești induse motivului, stare pe care aveam s-o identific abia mai târziu ca fiind bucuria.

Bucuria este starea de spirit care însuflețește lucrările lui Vasile Fuiorea, bucuria de a picta, bucu-

☑ria de a cunoaște, bucuria de a transpune idei și a transmite celorlalți bucuria sa și am constatat asta ca o revelație, atunci când în așteptarea unui vernisaj, am avut privilegiul să mă invite la Liceul de Muzică și Arte Plastice „Constantin Brăiloiu” din Târgu-Jiu, unde două eleve se pregăteau pentru un concurs de artă, iar el fusese rugat să le îndrume și am văzut cum, după ce a privit câteva minute de la distanță lucrările proaspete aflate pe șevalet ale celor două eleve, a luat o pensulă și în timp ce le explica, a început aceeași oficiere precum un ritual magic, în care pensula muiată abundant în culoare, ca într-un zbor pe deasupra pânzei, lăsa pete răzlețe de pigment curat, luminând zone obscure, sau pe alocuri vârful pensulei abia atingea eboșa, apărând delicate glasiuri transparente, pentru ca apoi, arabescuri zgâriate cu coada pensulei să le unească în adevărate feerii de lumină colorată ce-și strigau frumusețea. Lucrările celor două eleve parcă prinseseră viață, se însuflețiseră precum un mecanism perfect, care dintr-o stare de repaus este pus în funcțiune, abia atunci fiindu-i evidențiate însușirile cele mai speciale.

Același sentiment al bucuriei de a picta s-a evidențiat și în lucrările prezentate în expoziția personală de pictură, vernisată în 21 mai 2009, la Galerile Municipale de Artă Târgu Jiu la al cărei vernisaj am participat.

Din pânzele de dimensiuni mari ce conferă lucrărilor monumentalitate, de sub petele foviste de culoare pură, printre tușele expresioniste cu accente grave, din albastrurile și galbenurile unor spații metafizice create de artist, răzbate aceeași bucurie, pe care artistul Vasile Fuiorea ne-o oferă ca ofrandă, încununare a spiritualității sale, sublimată în anii de muncă și studii în artă.

Născut la Vilnius, în Lituania, Alex Kanevsky este unul dintre artiștii contemporani importanți, consacrat în Statele Unite ale Americii unde activează în prezent.

În perioada 1980-1983 a studiat matematica la Universitatea Vilnius din Lituania, urmând în paralel studii particulare de arte plastice, studiind apoi pictura timp de patru ani (1989-1993) la Academia de Arte Frumoase din Philadelphia, Pennsylvania, Statele Unite ale Americii, unde i-a avut profesori între alții pe Sidney Goodman și Bruce Samuelson, iar din anul 2002 este asistent universitar la această Academie.

Începând din anul 1995 este prezent cu expoziții personale în galeriile americane din Philadelphia, New York, San Francisco, Montreal, Greenville, etc.

Una dintre caracteristicile artei lui Kanevsky este reprezentarea timpului.

Pornind de cele mai multe ori de la fotografie, în care, mai mult sau mai puțin voit, a mișcat obiectul în timpul declanșării aparatului de fotografiat, sau a surprins un motiv (personaj, obiect, animal, etc.) într-un moment de mișcare, realizând imagini cu zone clare, juxtapuse unor zone de ambiguitate, în care subiectul este sugerat doar de câteva ștraifuri surprinse, ca un vârtej diafan, fotografii transpuse apoi de artist în ulei pe panouri sau pe pânze de dimensiuni mari, ce relevă o fracțiune de timp, ca un „flash”, în care surprinde o „felie” de timp, din desfășurarea unei acțiuni în care o femeie se spală într-o cadă, spală ceva la o chiuveță, se îmbracă, sau un grup de câini se zbenguie pe un maidan.

Prin această „spargere” a formelor personajelor, ori a obiectelor, principalul subiect al tablourilor astfel create devine timpul, artistul determinându-ne să ne punem întrebarea unde începe și unde se termină succesiunea unor momente ale mișcării redede, vorbindu-ne într-un limbaj propriu despre timp, despre relativitatea timpului, cu dinamica sa migrând între cei doi poli, trecut și viitor, sau despre implacabila scurgere a timpului.

Pentru Alex Kanevsky, așa cum declara într-un interviu acordat lui George Walker, fotografia nu reprezintă un reper, un motiv, un pretext de unde pornește, ci un mijoc de lucru, un mod de reprezentare, de formare a unei viziuni, care filtrată de spiritualitatea sa și complectată cu experimentări cromatice proprii, suprimă implicațiile temperamentului, decantând personalitatea artistului, diluând atitudinea sa în fața vieții marcată de timp, de trecere, spiritualitatea sa însăși devenind prin această răsfrângere un subiect, pe

care opera sa îl prelucrează, îl transformă: „În funcție de lucrare, o pot lucra după model sau doar după o fotografie. Sau o combinație a ambelor variante. Fotografia este foarte utilă, dar nu ca o formă de referință. Este, în cea mai mare parte, utilă ca modalitate de a elimina percepția mea asupra realității, care este colorată de tot felul de sentimente.” (...) „Există o mulțime de artiști rapizi, care pictează imprecis, care merg mai departe cu vopsiri ulterioare, în speranța de a găsi realitatea în nereal.”

Dealtfel el spunea într-un interviu: „Dacă pentru artist ceva funcționează bine și este sub control, este timpul să renunțe la aceasta și să încerce altceva.”

Comparată uneori, fără temei, cu maniera în care se exprimă Jenny Saville, arta lui Alex Kanevsky se detașează mult de viziunea acesteia tocmai prin acest conceptualism, în care primează luciditatea unei perspective universale obiectiviste, oferită chiar de aparatul de fotografiat, spre deosebire de lucrările artistei, marcate de subiectivismul unei viziuni personale, impregnate de charismă și emoții. Dacă la Jenny Saville primează tragicul, ca expresie a traumelor lumii moderne, la Alex Kanevsky personajele sunt momente, jaloane, ce indică ireversibila trecere a timpului.

Utilizând fotografia ca mijloc de lucru, ca etapă în realizarea conceptului, pictorul obține o oglindire a factorului timp, care prin căutările cu mijloacele clasice ale picturii nu ar putea fi obținută, datorită atât implicațiilor de ordin tehnic, dar mai ales a tensiunilor create de „confruntarea” cu motivul, induse apoi și identificabile în subiect.

Din aceleași considerente folosește cu preponderență pictura în ulei, care îi oferă un interval mai mare de timp, în care poate să „opereze” asupra motivului, pentru elaborarea unui clișeu.

Este anulat astfel poezia unui semnificant (motivul), în favoarea poeziei semnificatului (subiectului, în acest caz timpul).

Putem spune că Alex Kanevsky este un artist transmodernist care „deucează” cinic fășii de timp și le aplică pe frontispiciul artei.

Bibliografie:

- Schopenhauer, Arthur, *Studii de estetică*, București, Editura Științifică, 1974;
- Mihăilescu, Dan, *Dimensiuni ale creației*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989;
- Popescu-Brădiceni, Ion, *Bazele transmodernismului*, Craiova, Editura Universitaria, 2007;
- Lipps, Theodor, *Estetica. Bazele esteticii*, București, Editura Meridiane, 1987;
- Morar, Vasile, *Estetica, interpretări și texte*, București, Editura Universității din București, 2003;
- Kandinsky, Wassily, *Spiritualul în artă*, București, Editura Meridiane, 1994;
- Elsen, Albert E., *Temele artei*, București, Editura Meridiane, 1983;
- Hăulică, Dan, *Critică și cultură*, București, Editura pentru literatură, 1967;
- Cornea, Paul, *Interpretare și raționalitate*, Iași, Editura Polirom, 2006;
- Bolea, Georgeta, *Etic-erotic-estetic*, București, Editura Cartea Universitară, 2007;
- Berdiaev, Nikolai, *Sensul creației*, București, Editura Humanitas, 1992;
- Botez Crainic, Adriana, *Istoria artelor plastice*, București, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1998, vol. 1, 2, 3;
- Covaliu, Brăduț, *Pe tărâmul artei*, București, Editura Meridiane, 1977;
- Dufrenne, Mickel, *Fenomenologia experienței estetice*, București, Editura Meridiane, 1976;
- Dumitrescu-Iași, Constantin, *Studii de estetică*, București, Editura Științifică, 1974.

Surse Internet:

- Internet, INTERVIU CU ALEX KANEVSKY, la *Dialoguri de artă*, realizator George Walker;
- INTERVIU CU ALEX KANEVSKY, la *Viviente.net*;
- INTERVIU CU ALEX KANEVSKY, la *Broadstreet Studio*, realizatori Josh Home, Jason Brian.

Poeme

George Dumitru

„In illo tempore”

În ordinea dezordinii
m-așez,
Între simbol și coaja
unui miez,
În mitul cosmogonic
al făpturii,
Matrice-a nașterii a
dragostei și urii
Și din belșugul
rătăcirii mele,
Adun doar putregaiul
unei stele,
Nedreaptă-ngrozitoare
profeție
De ritual și semne
de domnie.

Rostire...

Năstrușnica poveste
Mahar o spune bine,
De vreme ce altarul
se mistui prin foc
Și Zeul, căzu, nevrotic,
adulmecând în sine.
Poetului cu grabă
îi hărăzi... noroc

Se spune mai departe
despre fecunde grații
C-au năvălit pe punte
asemeni unui val,
Rostind cu-ndemânare
precum făcură „parții”
Un „psalm” pentru iubirea
defunctului... Baal.

Regele

L-ai ales, Doamne, să fie,
Neamului, o mărturie,
Într-o vreme-a destrămării,
Când se-arată prețul sării
Și, pe praguri vechi de casă,
Umbra Cerului apasă,
Semn al judecății sfinte
Și-al odihnei din cuvinte.

Drum de peșteri, bolți străine
Au strâns veacuri din ruine,
Prind spărturi golind hambare
Urme vechi de călindare,
Ce legau cu funii groase
Brazda veche dintre oase,
Albia-mplinită-a mării
Și călcăiele răbdării.

Ține-L, Doamne, după voia
Celui ce-și strigă nevoia,
Ține-L, Doamne,-n locul sfânt
Al Cerescului pământ
Să-mplinească-a Ta poruncă:
Margine de vremi adâncă.

De la Alecsandri la Arghezi

Ion Popescu-Brădiceni

Din niște „anchete literare din anii „30”, adunate la Polirom, în 1998, într-un volum *De ce scrieți?*, de Gheorghe Hrimiuc-Toporaș și Victor Durnea ne alegem, în corpul nostru teoretic de ideologie literară (câmp literar), cu autentice și prețioase contribuții documentare, cu atât mai oportune cu cât ideile literare ne sunt furnizate de mari personalități, care răspund unor anchete literare întreprinse cu sârg în epoca interbelică.

Creatorul de literatură din zilele noastre are obiectul controlului de sine înrădăcinat în suflet; noi credem că, din acest punct de vedere, nu se deosebește cu nimic de cel de ieri și de totdeauna. Dar epoca noastră a împins analiza până la limitele ei maxime; critica și teoria literară nu trebuie să ignore acest filon de informație care este întrebarea directă. Sincer sau mistificator, cu voie sau fără voie, scriitorul se dezvăluie în regiunea atât de complexă a legăturilor dintre concepție și materializarea ei. Pretențiile noastre - a se observa cu promptitudine, rugăm! - de comentariu vor încerca doar să limpezescă drumuri interioare și să juxtapună obiectiv rezultate. Deocamdată!

Dintr-o scurtă confidență barbistă ne dăm seama asupra modelului care l-a îmbarcat pe scriitor pentru o carieră literară de 15 ani: Baudelaire (*La mort joyeux* din *Fleurs du mal*). Însă definiția operei literare o dă Ion Barbu, într-o altă convorbire, pe care i-o ia I. Valerian, în „Viața literară”, din 5 februarie 1927.

Făcând concurență demiurgului, poetul imaginează lumi probabile. Poezia este „o anumită simbolică pentru reprezentarea formelor posibile de existență”. Dând preponderență elementului halucinatoriu, Ion Barbu valorifică visul oniric ca nouă sursă de inspirație, căci „domeniul visului e larg și întotdeauna interesant de exploatat”.

„Fiind o atitudine de Vis și extaz, poezia trece pe deasupra oricărui accident”. Ion Barbu pledează pentru rezolvarea problemei de lumină imanentă a visului, nu obscură ca la Paul Valéry. „În poezia mea, ceea ce ar putea trece drept modernism nu este decât o înnodare cu cel mai îndepărtat trecut al poeziei: oda pindarică” - se *autotrădează* autorul *Uvedenrode-lor*. Pe lângă unitatea spirituală, Ion Barbu adaugă și una fonetică și nu exclude „obsesia unei clarități iraționale, deși la bază stă o experiență personală... *Uvedenrode* sugerează la început un Olimp translucid și germanic, apoi o evadare în vis, totul tratat rapsodic, conform canoanelor poetice pe care și le-a trasat, cu acea sonoritate imanentă”.

Același Ion Barbu i se confesează lui I. Valerian: „Deosebești patru momente în evoluția acestor zece ani literari ai mei: parnasian, antonpannesc, expresionist și *șaradist*”. Cum despre Ion Barbu ne vom ocupa mai pe larg în alt context, încercăm să încheiem aici secțiunea dedicată acestui autor cu opiniile domniei sale despre poezia română contemporană lui: „Poezia e autonomă... nu prin voința poetului de a o sustrage accidentului, ci prin specialitatea universului ei. Am mai vorbit cu alte ocazii de acea curăție de grup cristalografie a ceea ce este: ardere imobilă și neprihănit îngheț -versul”. Cât despre vechile curente literare, Ion Barbu se pronunță ironic: „În măsura în care au însemnat o revenire la imagi-

nativ și romantic - tot binele. În măsura în care au însemnat obraznică insurecție, confuziune pederastă, reclamă dezvățată - tot răul. Poezia e contrariul stării permanente de revoluție, cum o definea mai deunăzi unul din acești esteți. E o lirică dezordine rezolvată în liniște”. Geniul lui Ion Barbu se manifestă transmodern și transdisciplinar deci.

Ne reîntoarcem, hermeneutic, la un celebru text al lui Vasile Alecsandri, pentru a înțelege noțiunile de teorie literară și pe teren românesc, *Românii și poezia lor*¹, punctând esențial și-n plin teritoriu paradigmatic. În studiul invocat, V. A. depistează în poezia românilor visul mântuitor, credințele fantastice, armonia rară, închipuirea minunată zugrăvită în „povestele” sale, mulțimea de proverburile, spiritul satiric vădit în anecdote, obiectul operației păstrat cu sfințenie de la strămoși, geniul lucind atât de viu.

Jacques Derrida înscrie conceptul de ospitalitate în semantica limbii naționale, care este ansamblul culturii, al valorilor, al normelor, al semnificațiilor conținute de limbă. A vorbi aceeași limbă nu-i o simplă operațiune lingvistică. Este implicat ethosul în general... Limbaj înseamnă ospitalitate”. Dar ospitalitatea absolută, necondiționată, nu constă oare în suspendarea limbajului, a unui anumit limbaj determinat, și chiar în suspendarea adresării către celălalt? „Tăcerea este o modalitate posibilă a limbajului” - ne avertizează J. D. Va trebui să ne zbatem neîncetat între aceste două extreme ale conceptelor de ospitalitate și de limbaj ca să percepem cum se cuvine legile ospitalității românești. Căci - se întreabă cvasiretoric Vasile Alecsandri - „Cine au intrat la vorbă frățeste cu locuitorul de la câmp și nu s-au mirat de ideile, de giudecățile lui și nu au găsit o mare plăcere a asculta vorba lui împodobită cu figuri originale?” Dacă străinul e oricând binevenit în casa românului, românul când se găsește în străinătate își dorește patria cu lacrimi, se simte pătruns de o jale tainică și nesfârșită. Ospitalitatea românului e paradoxală. Haiducii și hoții de demult sunt simpatizați de popor. „El îi găzduiește, îi cântă, îi admiră și îi tânguiește amar când ei pică în mâna poliției. În ochii poporului, hoțul este un erou de ale cărui fapte și nenorociri el se interesează ca de un copil al său. Amândoi se iubesc unul pe altul, se ocrotesc la vreme de nevoie și sunt uniți printr-o strânsă legătură de aceleași simțiri și de același interes poate”. „Poezia românilor este o comoară nesfârșită de frumuseți originale, carele dovedesc geniul poporului”. Vasile Alecsandri intuiește calea hermeneutică și nu ezită în a o utiliza: „Să cerțăm dar iarăși cântecul lor și ne vom tâlmăci lesne acea problemă”. Care este problema? Minunarea închipuirii poporului, care și-așa este prin excelență nepuizabilă, prin „caracterul original (și originar - n.m.I.P.B.) al geniului său poetic”.

Sigur că nici V. A. nu exclude din demersul său teoretic entuziasmul, orfismul, ezoterismul ș.c.l. Identifică elemente romantice și cavalești și ia cunoștință de „precunoștința instinctivă a poezilor populari în ceea ce privește finețea artei poetice” și de exaltarea dragostei unui voinicel față de o copilă. Această exaltare a poeziei mai presus de ea însăși depășește calitatea acesteia de „suprem organ filosofic (vezi bunăoară formula lui Keats: *Beauty is truth, truth is beauty*)”. Bănuim implicit extinderea conceptului de *poezie* până într-atât încât să cuprindă în întregime viața omenească. „Poezia este prin însăși firea ei suficient de înaltă pentru a nu mai fi nevoie -opinează Benedetto Croce - să o împingem spre înălțimi unde, cuprinzând totul, s-ar pierde pe sine”. Și-atunci să recunoaștem că Vasile Alecsandri intuiește exact. Ideea de frumusețe este echivalentă rarității, prețului mare, luciului aurului, dacă nu absolutului. „Poeziile populare sunt, precum videm, comori neprețuite, în care putem descoperi icoane vii și poetice de obiceiurile și prejudecățile

neamului românesc”. Ce pot să fie ele aceste icoane, dacă nu un semn reprezentând divinitatea ori o imagine (înfățișare, reprezentare, viziune) a lumii românești integrată cosmogonic (A se vedea *Miorița*)? Integritatea este o dimensiune transimagine, literatura care o ilustrează se autodefiniște ca transmodernă. Conceptul nostru vizează, prin lectură inversă, o idee a lui Vasile Alecsandri explicit rostită: „Acel sunet trezi fiori fierbinți în inimile noastre, căci părea a fi glasul țării chemându-și copiii din străinătate!” Dintr-o străinătate - subliniem - care n-a ezitat să se opoșească pe teritoriul românesc. Iar umanitatea aceasta românească - drept răspuns -, așezată de Dumnezeu în bătaia tuturor vânturilor, nu s-a închis, nu s-a proclamat - exclusivist - drept singura „omenire adevărată” (declarându-i pe „cei alții” sălbatici, barbari, păgâni, monștri), ci - se pronunța Dan Horia Mazilu⁴ - a convenit că străinii trebuie cunoscuți, cultura lor investigată. „Scriitorii noștri au reușit să izoleze acele particularități care făceau din străinii veniți în atingere cu românii niște grupuri *descriptibile*, au izbutit să-i așeze în *poveste*, să constate caracterul istoric al imaginilor astfel conturate”.

Reproșul lui V. A. apare acum pe deplin legitim, însă atenuat de circumstanțele de rigoare: „Străinii ne cunosc mai bine decât noi înșine, și prevăd viitorul nației noastre cu deosebite simțiri”. Străinii nu gratulează pe nimeni cu asemenea calificative, cu atât mai mult pe români. Dar acești români prefac cu puterea închipuirii lor tot universul într-un templu, sunt puși în situația de a judeca fără părtinire sublimul unui tablou... „Totodată, în privința simțirii înduioșătoare, cât și în privirea frumuseții limbii noastre”, ei se arată clasicizați. Transclasicitatea aceasta - ne încredințează Mihai Cimpoi⁵ - înseamnă „cumpănă a ființei”, înseamnă - conform interpretării lui Constantin Ciopraga⁶ - o „capodoperă de sorginte orală”. Rosa del Conte⁷ argumentează: „Capodopera n-a creat-o niciodată individul, ci umanitatea în întregul ei... istoria estetică a genului uman”. Astfel că i se vor accepta lui Vasile Alecsandri aprecierile superlative asupra adâncimii și bogăției comorii poeziei românilor, cu care aceștia se pot fâli cu toată dreptatea, ca și asupra străvechimei unor jocuri precum *Călușăii* (*Călușarii* - n.m.I.P.B.) și *Hora*, de origine antică. Dans alegoric, cel dintâi care înfățișează răpirea Sabinelor, roman (chorus), cel de-al doilea, ambele au ca figură simbolică cercul și finalitatea lor este să dezvelească tainele inimilor, „slujind de misterioasă coînțelegere între acei care se iubesc”. Deci - conchidem noi înșine - ne găsim în fața unei poetici a tainei, a misterului, asupra căreia va mai veni vorba pe parcursul acestui studiu, când ne vom referi la contribuția lui Lucian Blaga. Anticipând, vom preciza că pentru Blaga, poetica misterului conține, de fapt, o dublă definiție a cunoașterii individuale: „Cunoașterea individuală, ca organ de convertire apologetică a misterelor existențiale, e, sau revelație disimulatoare, sau integrare în mister ca atare”⁸. Ideea de mister e singura idee care apare sau mai bine zis „trece” frontul cenzurii transcendente. Ideea de mister circumscrie orizontul epistemologic al unui întreg mod de cunoaștere, și anume al modului luciferic. Prin cenzura transcendentală, cunoașterea individuală e constrânsă să fie organ de convertire apologetică a misterelor esențiale. Filosofând sub specia misterului, Lucian Blaga își dă seama că se află în posesia unui punct de vedere inedit și în ceea ce privește creația literară, care absorbind miezul metafizic al existenței, se pronunță asupra unui aspect fundamental. Cuvântul și tăcerea sunt expresii ale unui mecanism profund al creației. Logosul înseamnă întruparea poeziei, liniștea constituie geneza ei. Rețeaua de imagini blagiană traduce ideea că poezia este o căutare a ne-

☑ văzutului, neștiutului, o descoperire a basmelor în firea lucrurilor comune. „Cunoașterea poetică - elucidează Eugen Simion - înseamnă revelația misterului”⁹. Acum e bine să ne amintim de paradigma funcțiilor limbajului oferită de Jakobson în 1963¹⁰. Una din ele este funcția poetică¹¹, și care se exercită preponderent în poezie. Jacques Claret¹² remarcă valoarea celorlalte funcțiuni potrivit diferitelor genuri poetice: „Poezia lirică, articulată pe eu, este intim legată de funcția emotivă; poezia imploratoare, care adresează o rugămintă celuilalt, face un larg apel la funcția conativă; poezia epică este cea a persoanei a treia și face să intervină în primul rând funcția cognitivă sau referențială”.

După toate aceste speculații, se înțelege caracterul poeziilor numite *hore*. „Ele sunt improvizații din fugă, cugetări rostite în versuri în răpegiunea danțului, destăinuiri naive ale dorințelor inimii, păcălituri șagalnice între dănțași... în cât privește însă originalitatea ideilor, frumusețea expresiilor și calităților lor poetice, oricine poate mărturisi că atât horele din Moldova, cât și cele din Transilvania, din Bucovina și din Valahia sunt vrednice surori ale baladelor. Geniul poporului român, fie din orice provincie, este pretutindene bogat de poetice comori”.

Anticipează, profetic, Vasile Alecsandri *Horele* lui Tudor Arghezi? Categorie. *Horele* lui Arghezi sunt o „creație și o limbă”¹³. Vladimir Streinu observă în discursul arghezi-an trecerea de la „tainele de tot felul la Sfintele Taine, lăsându-ne pe noi cititorii să credem că taina frumuseții conduce pe oricine de-a dreptul la taina dumnezeirii”.

„Afară de lăutarul care este plătit ca să cânte câte știe și câte nu știe - ne explică Vasile Alecsandri -, adeseori vreunul din dănțarii horei începe a rosti în cadență *versuri potrivite* (s.m.I.P.B.) cu vreo întâmplare nouă sau cu starea inimii lui. Fiecare își cântă dorurile în auzul tuturor, căci ce are românul pe limbă o are și în limbă”.

Arghezi e un meșteșugar al artei, un născocitor de limbă, un om îndârjit asupra cuvintelor. Dar în *Hore* (s.m.I.P.B.) el scoate din propria-i voință minunea poeziei. Învățăcelul lui Dumnezeu, căruia nu i-a mai rămas nici urmă din trufia de artist de altădată, ascultă „graiul din ape și vânt”. Natura nu mai e meșteșugită, ci simplă; simplitatea va fi dar și crezul artistic cel de pe urmă al poetului.

Versurile din *Hore* nici nu mai sunt ale unui autor-om și nici ale poetului-faur. „Condiția de umilință a scriitorului, față de propria-i operă, răsărită neștiut ca buruienile, este altceva decât vechea conștiință de meșteșugar; ea încolțește din neînțelese binecuvântări, dintr-o supravoință, nu este creație literară, ci însăși Creațiunea, care își depășește mereu forma conștientă... Ultima treaptă pe care o suie poetul către desăvârșire, după renunțarea la arta cuvântului, este renunțarea la orice știință, este ignoranța divină (A.B.C.)”.

Note. Bibliografie critică

1. Vasile Alecsandri, *Proză, ediție îngrijită și studiu introductiv de G. C. Nicolescu, Editura pentru literatură, 1967, pag. 98-132.*

2. Jacques Derrida, *Despre ospitalitate. De vorbă cu Anne Dufourmantelle, traducere de Mihai Ungureanu, Editura Polirom, Iași, 1999, pag. 137.*

3. Benedetto Croce, *Poezia, introducere în critica și istoria poeziei și a literaturii, traducere și prefață de Șerban Stati, Editura Univers, București, 1972, pag. 203.*

4. Dan Horia Mazilu, *Noi despre ceilalți. Fals tratat de imagologie, Editura Polirom, Iași, 1999, pag. 10.*

5. Mihai Cimpoi, *Lucian Blaga. Paradisiacul. Lucifericul. Mioriticul. Poem critic, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1997, pag. 68.*

6. Constantin Ciopraga, *Personalitatea literaturii române, Institutul European, 1997, pag. 145.*

7. Rosa del Conte, *Lectura Dantis, Unione Nazionale Universitaria Romena, Cluj-Napoca, 1941, pag. 14.*

8. Lucian Blaga, *Opere. 8. Trilogia cunoașterii, ediție îngrijită de Dorli Blaga; studiu introductiv de Al. Tănase; Editura Minerva, București, 1983, pag. 51*

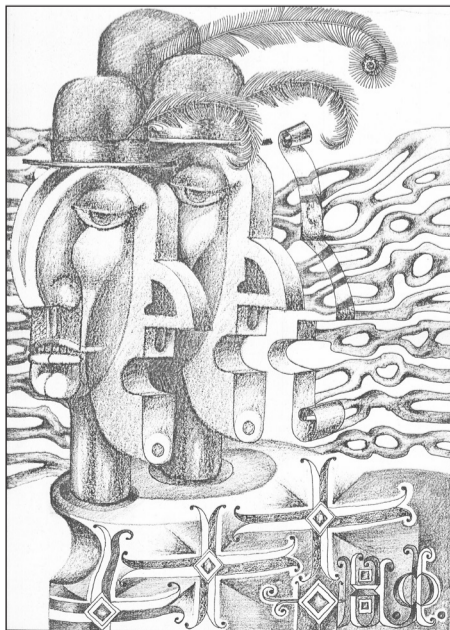
9. Eugen Simion, *Scriitori români de azi. II, Editura Cartea Românească, București, 1976, pag. 142.*

10. Roman Jakobson, *Essais de linguistique generale, Ed. De Minuit, 1963.*

11. *Celelalte funcții ale limbajului sunt emotivă sau expresivă, centrată pe emițător; funcția conativă sau orientarea către receptor; funcția poetică sau arta de a spune frumos; funcția cognitivă, numită și denotativă sau reprezentativă; funcția fatică servește la verificarea funcționării circuitului sau la trezirea atenției interlocutorului; funcția metalingvistică. Funcția poetică sau ludică e centrată pe mesaj. Funcția cognitivă e centrată pe referent sau pe context. Funcția fatică are mesajul centrat pe canal. Funcția metalingvistică are mesajul centrat pe cod.*

12. Jacques Claret, *Ideea și Forma, cuvânt înainte și traducere de Dumitru Ghișe, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, pag. 52.*

13. Vladimir Streinu, *Pagini de critică literară. II. Marginalia. Eseuri, Editura pentru literatură, 1968, pag. 11.*

Predica

Aurel Antonie

De la înălțimea amvonului, preotul privea încrunțat peste capetele oamenilor. Când își începu predica, luă Biblia și începu să o rupă. Filă cu filă. Arunca foile peste capetele oamenilor care își ridicau ochii nevenindu-le a crede.

– Dumnezeu vă roagă prin mine să-l iertați! Începu preotul cu un glas tunător. A obosit să tot aibă grijă de voi. Este și El numai un zeu și nu le poate stăpâni pe toate. Acest zeu, care a avut atâta bunăvoință față de voi și care, de dragul vostru, a încercat imposibilul, a obosit. Și-a luat o sarcină peste puterile Lui. V-a creat și v-a scăpat din mână. Nu vă mai poate urmări pe toți. Turmă de animale nestăpânite!

Bunul Dumnezeu a obosit și vă roagă să-l iertați. Îngăduiți-i să se odihnească câteva milioane de ani și nu-l mai tulburați cu rugile voastre pe care, oricum, nu le mai poate îndeplini. V-a iubit așa cum vă iubiți voi copii. Și, în marea lui dragoste, v-a dorit buni și iertători, așa cum este El. Și voi ați crezut că este dator să vă țină în palmă și să vă tot dea până muriți. Ba, mai mult, până dincolo de moarte. Și ați dorit viața veșnică. Dar palmele lui obosite v-au scăpat și ați alunecat în mocirla asta de unde continuați să-l strigați și să-l huliți. În corul acesta de blesteme și rugi, urechile lui sunt surde, și cu slabele-i puteri, face bine la întâmplare, și nu întotdeauna celui mai pios. Iertați-L, acum, dacă puteți! Este și el doar un zeu. Un zeu bătrân și obosit. De mult e timpul să vă descurcați singuri.

În perioada când nu exista nimic, Dumnezeu era totul și totul semăna cu Dumnezeu. Însă, la nașterea omului, Dumnezeu a început să moară. În urma Lui au rămas florile care mai păstrează mirosul Lui, au rămas munții care mai păstrează forma Lui, a rămas lumina care-i privirea Lui reverberată la infinit în oglinzile Universului, au rămas izvoarele, râni neînchise ale unui Dumnezeu ce încă mai sângerează, și ați rămas voi, oamenii, care-i roadeți creștinește și cu sfințenie ultimele măruntaie.

Acum închinați-vă Soarelui, că Dumnezeu a murit, închinați-vă florilor, că Dumnezeu a murit, închinați-vă apei și cerului, închinați-vă păsărilor, că Dumnezeu poate a murit.

Oamenii, crescând pădurile, îl cresc pe Dumnezeu, oamenii, mirosind florile, îl respiră pe Dumnezeu, oamenii, iubind femeia, îl iubesc pe Dumnezeu, oamenii, privind răsăritul Soarelui, îl privesc pe Dumnezeu. Vântul, ce le aduce forma munților, este suflarea lui Dumnezeu, totul este Dumnezeu, dar Dumnezeu a murit de câteva milioane de ani, lăsându-vă toate aceste minuni spre desfătarea sufletului și a trupului. Bucurați-vă, oameni!

Dar, în nesăbuinta lor, dincolo de lumina Soarelui, oamenii caută o altă lumină, dincolo de iubirea femeii, oamenii caută o altă iubire, dincolo de Dumnezeu, oamenii caută un alt Dumnezeu, însă, dincolo de om, oamenii nu mai au ce căuta. Este periculos să te desprinzi de tine însuși, niciodată nu vei mai putea reveni cu totul.

Și cartea Lui este veche, și iat-o acum ruptă. Când El a scris-o, era tânăr și puternic. Cartea era clară și limpede ca însuși duhul Lui, dar voi ați scris-o, rescris-o și transcris-o în toate limbile voastre greoaie și barbare, până când și-a pierdut orice sens. Această carte rup-

tă nu mai este a Lui. Este cartea demenței voastre. A neînțelegerii și a ignoranței. Degeaba vă stricați ochii buchisind-o și încercând să găsiți

înțelepciune și har divin acolo unde nu este decât ignoranță și incoerență.

Știu. Vă este greu fără El. Vă este greu fără această carte. Dar voi sunteți puternici. Sunteți mai puternici ca El. Voi sunteți oameni și puteți înțelege totul și ierta totul. Voi puteți atinge sublimul și mizeria, puteți fi orice. Sunteți capabili să faceți orice. Puteți atinge extremele. Puteți face tot ce este omenește posibil și imposibil, atât în bine, cât și în rău. Și, de aceea, vă rog, iertați-L. Puteți face asta. Un singur lucru este necesar, să vreți. Și voi vreți. Voi trebuie să vreți. Sunteți nevoiți să vreți. Căci vrerea este rezultatul ultim și cel mai subtil al constrângerii. Alegerea voastră este făcută. De alții.

De aceea, astăzi, în fața voastră, rup această inutilă carte. Acest simbol al unei forțe apuse, și arunc aceste file peste capetele voastre. Luați-le și faceți bărcuțe pentru pâraiele de după ploaie și bucurați-vă de albastrul cerului și de răcoarea nopților. Înveliți-vă în ele semințele de floarea soarelui și minunați-vă de miracolul seminței ce ascunde încifrat o plantă sau un om. Luați-le și faceți-le hârtie igienică, și bucurați-vă dacă aveți o digestie bună. Sunt prea multe Biblii pe acest pământ, și prea puțini oameni. Faceți ce doriți cu ele, dar nu-l huliți pe El. El a făcut tot ce este dumnezeiesc posibil. Dacă vreți, huliți-mă pe mine sau pângăriți acest locașuri sfinte care nu sunt ale Lui. Sunt lăcașurile fricii voastre. Și tot ce e făcut de voi e pângărit. Numai gândul Lui e sfânt. Și rugile voastre sunt păgâne. Și cel mai păgân sunt eu, care v-am mințit. M-au mințit atâta timp, și eu v-am mințit la rândul meu. Ani de zile v-am mințit. Am mințit fără mustrări de conștiință pentru că nu am conștiință. Nimeni nu are conștiință, în afara Lui, care este conștiința voastră, a tuturor.

Iubiți-L și iertați-L. Eu l-am înțeles și l-am iertat. Este ultima oară când îi mai pomenesc numele. De-acum înainte am să vă vorbesc de femeii și comerț, de homosexuali și civilizație, de politică și poluare. Numele Lui în gura mea este blasfemie. Poate că, în timp ce eu vă vorbesc, Dumnezeu a murit și despre morți nu se vorbește. O mare tăcere este numele Lui.

Și crucea, pe care n-a fost răstignit decât de oameni, e semnul vostru. El n-a răstignit pe nimeni și nici n-a făcut vreo cruce. N-a clădit nici o biserică și n-a uns nici un papă. N-a făcut decât un om și singura lui dorință a fost să aibă grijă de el. Dar l-a făcut rău, și omul s-a răzvrătit împotriva-i și, în numele Lui, a ucis și a jefuit, în numele Lui și-a satisfăcut toate instinctele. Când v-a fost rău, L-ați hulit, și L-ați uitat când v-a fost bine. Acum, când Dumnezeu a murit, un singur lucru mai puteți face pentru El și pentru voi: iertați-l și uitați-l.

22 martie 1977

Întâlnirea cu aproapele nostru: Acad. Mihai Șora

Ion Popescu-Brădiceni

1. Trialectica spiritului românesc

Recent, cu prilejul „Brâncușianei”, din februarie 2014, am avut privilegiul de a realiza o „convorbire esențială” cu academicianul Mihai ȘORA. Îl citisem, îi aveam cărțile-i doctrinare, în Biblioteca-mi ionaionică, din tinerețe s-a numărat constant printre modelele formării/devenirii mele intelectual-spirituale atât ca scriitor dar și ca filosof/metafilosof. Mi-l recomandase cu un deosebit simț al paradigmaticului (al pai-deiei), maestrul meu, Eugen Negrici. Astfel îmi deschisese sigur Calea, care mi se arătase dificilă dar mirabilă.

Pe filosoful Mihai Șora, fostul meu coleg de la Cenaclul Orfeu al Universității din Craiova și de la Cenaclul Revistei „Ramuri”, Marius Ghiță (Ghica), l-a descris ca fiind – citez – „gânditorul căruia îi pasă de viața împreună și de viața cetății” dar și „omul faptei”, care „încearcă să pună în rost învățământul și educația tinerilor”.

Pledând pentru drepturile noastre și pentru dialog, Mihai Șora întrezărește de fiecare dată și un sens spre care trebuie să ne curgă viața de azi și de mâine.

Constantin Noica l-a definit ca pe un om „pur, nepătat”. Deși scriitura lui e „transliterară”, abia dacă l-am regăsit, doar amintit în trecere, în câteva istorii ale literaturii române contemporane.

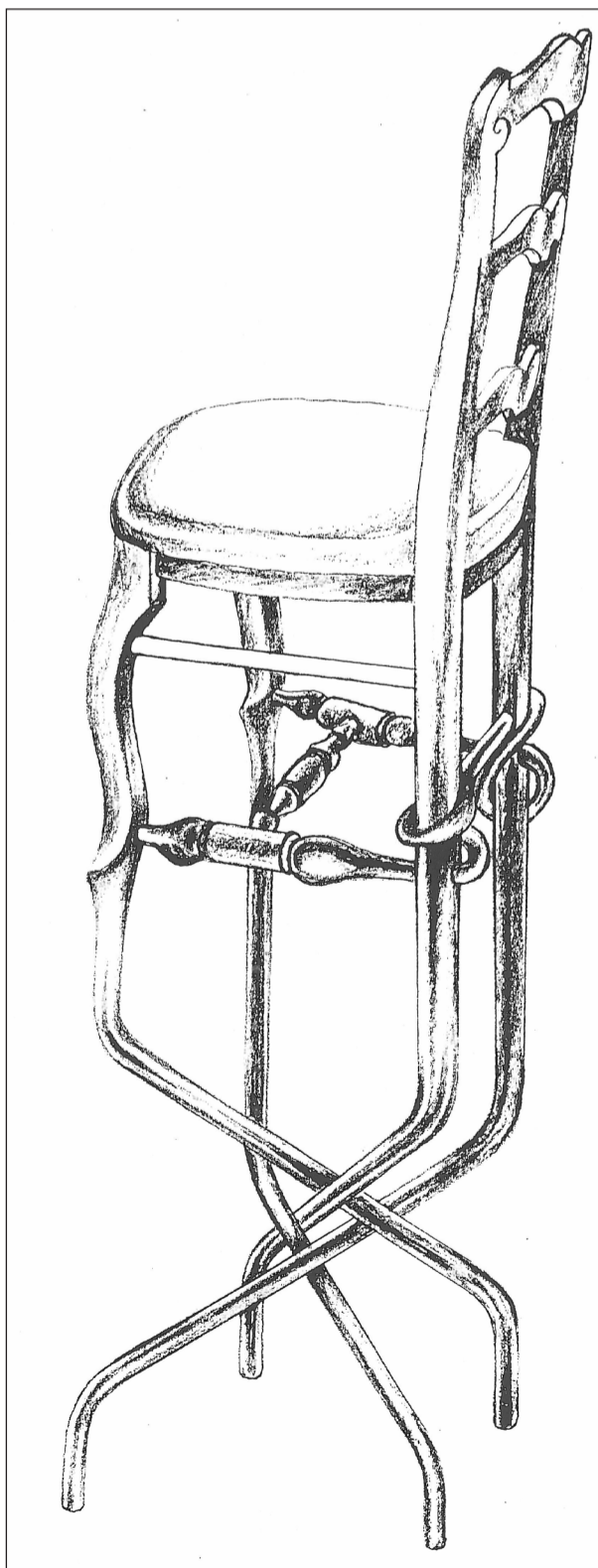
„Implicat în ceea ce se întâmplă”, Mihai Șora scrie în „Firul ierbi” (ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1998, 522 pagini; vezi „Revelația alterității – apariția persoanei”, pp. 229-241); că „tipul de identitate cu care avem de-a face pe acest plan al lui Poate-Fi e o identitate deschisă și fluentă, subîntindere și metamorfoză sub regimul decontractat al conjuncției: și-și”. Apoi interpretează trialectic spiritul românesc în care „visul treaz al lui Eminescu și trezia nevisătoare a lui Caragiale, precum și măsura lui Creangă, care-și apropiază până și nemăsuratul, domesticindu-l și reducându-l la omenească măsură se reconciliază într-o unitate superioară, sau mai bine (conform modelului sferic) subiacentă, adică la centru”. Iar în „Câteva elemente de doctrină politică pentru România, azi” încearcă să dibuie în masa toropită a românismului actual sâmburele dinamic capabil să structureze din nou o societate civilă pe care presiunea exercitată asupra-i de-a lungul ultimilor 50 de ani de comunism / neocomunism o deșteptase. Sâmburele acesta dinamic îl constituie figura emblematică a întreprinzătorului care ar putea produce un bine public detaliabil în locuri de muncă.

2. MODELUL ȘI CALEA

„Calea Mihai Șora” este una de dăruire subiectivă obiectului artistic, una care configurează, în simultaneitate, zborul și Starea-pe-loc. Cele două toposuri dau ceea ce îndeobște se numește conjuncționalitatea dintre Neființă și Ființă. „Consistența artistică – mi-a zis domnul M.Ș. – e deschiderea care se închide, dar și închiderea care se deschide. E tensiunea care reduce distanța dintre cei doi poli care trebuie redistribuiți tripartit (a fi / a face / a avea) întru recuperarea Unității Pierdute. Locuirea se desăvârșește întru ridicarea pulsatorie spre infinit, întru verticalizarea în transcendență. Și ea va (re)cunoaște

«motorul acțiunii», acela care asigură Existenței resorbția în sine însăși întru reatingerea nouenului înființator de virtualități / de avataruri ontologice.” „Ca filosof, am asigurat evidențierea unui Resort Dinamic Interiorizat, a cărui despielițare mi-a dezvăluit Principiul Reoriginant. Descoperind liniile de forță ale unui proiect de suprafiresc, m-am resituat, confruntându-mă, oarecum programatic, cu acea inevitabilă revelare a Esențialului din Aparență polimorfă, a CEVA-lui obiectului care-l (des)face, recurent, repetitiv, ritualic, exact ceea ce El este”.

Un pic zăbovind într-un răgaz, resurect de energii secrete, domnul Mihai Șora a părut că se oprește. M-am speriat că întâlnirea mea avea să fie atât de fulgurantă. Dar n-am îndrăznit să forțez nota. Și am fost inspirat, întrucât și-a continuat monologul intracomunicativ/intercomunicativ: „Dragul meu, Esența nu există ca atare, ea este o forță interioară impalpabilă (neființa). Ea străjuie decantarea continuă a formei, găsirea Realului care era ascuns în... realul manifest. Ea pune în esență realul în esențialitatea lui. Confruntarea-i cu materialul a cărui proprie consistență va trebui să fie convertită în insistență presupune, iată, coalescența a două moduri diferite: dezvăluirea și „polisarea” pedagogică prin care exteriorul este inclus în interioritatea obiectului...”

Cercetător implicat în propria-mi proiecție transindividuală, am îndrăznit mai mult. I-am povestit despre proiectul meu editorial „Nivelurile metasensibile ale identității brâncușiene din perspectiva logicii dinamicii a contradictoriului” dedicat lui Constantin Brâncuși, propunându-i să-mi accepte dorința de a-l avea drept... consilier științific. Om de o rară noblete individuală, de un altruism autentic, a consimțit. Am răsuflat ușurat / fericit și m-am pus imediat pe treabă, urmând ca zilele acestea să-i trimit pe adresa-i personală din București introducerea: „Cele trei identități”, idee sugerată de un alt sfătuitor indirect al meu, clujean, Tudor Cățineanu, cel care, trimițându-mi o carte a domniei sale, prin poștă, mi-a sugerat metodologia potrivită. Cu amândoi am intrat în rezonanță, care – îl citez redundant din nou pe M.Ș. – „este o succesiune continuă de închideri și deschideri”. Lumea extrasenzorială nu-l înstrăinase de sine însuși, rămânând același promotor al unei hermeneutici spectaculoase, meticuloase, inteligente, profunde și rotunde, sub semn canonic-european.

3. „De-aș fi eu ministrul...”

S-a derulat acest moment extraordinar în care domnul Mihai Șora mi-a fost partener de «direcție» – după cum vă informam – la un „Simpozion Brâncuși” reușit întrutotul, mai ales prin calitatea comunicărilor susținute în plen (firește m-am numărat printre participanți cu lucrarea, al cărei titlu l-am enunțat în transversalia „2. Modelul și Calea” – n.m., I.P.B.). Doamna Sorana Georgescu-Gorjan împlinise o frumoasă vârstă (75 de ani) și a fost sărbătorită cuvenit. Pavel Șușară a mărturisit că speră în „puneri în valoare” a artei în general (inclusiv a celei Brâncușiene) nu extatic ci exact.” Sorana Georgescu-Gorjan însăși s-a vădit a fi aceeași cercetătoare riguroasă, atentă la detalii, la iconografia argumentativă, la rectificarea unor date eronate din biografia lui Brâncuși cel Constantin. Superba Luiza Palanciuc, care în tandem cu Mihai Șora mi-a dăruit un studiu al lui Benjamin Fondane despre Constantin Brâncuși (vezi Benjamin Fondane: Brâncuși; trad., studii, note și comentarii de Luiza Palanciuc și Mihai Șora; ed. Limes, Cluj-Napoca, 2008) a comentat filmul „Alfabetul Brâncuși” cu Mihai Șora în rol principal, hermeneutizând despre operele brâncușiene, dar și despre «tehné»-ul lui Ștefan Georgescu-Gorjan.

Ion Mocioi a avansat, ca fost parlamentar de Gorj, tema declarării oficiale a unei „Zi a Sculpturii în România”, care să fie 19 februarie. De asemenea, înființarea la Târgu-Jiu a unui Muzeu de Artă Contemporană, cu sprijinul primului-ministru Victor Ponta, cu o sală permanentă pentru expoziții internaționale periodice și prin implementarea UNESCO.

În ceea ce mă privește, m-am angajat să țin un „Curs despre Opera lui Constantin Brâncuși” în școlile și liceele târgujiene și, ulterior, gorjene, pledând pentru schimbarea radicală a atitudinii noastre, a tuturor gorjenilor, despre Părintele sculpturii moderne și transmoderne. „Oooo, de-aș fi eu... ministrul Învățământului ori al Culturii...! Dar...?”

Poezii pentru copii

Ana Gogălniceanu

Am plantat un copăcel

Am plantat un copăcel
Azi în grădinița mea
Voi avea grijă de el
Până bruma va cădea.

Am săpat o groapă adâncă,
Nu eu, tata, că-i bărbat,
Cu găleat- am turnat apă,
Rădăcini am împlântat.

Am să-i sap pământu-n jur,
Apă îi voi dărui,
Cu o pensulă și var
Tulpina-i voi văru.

Acu-i mic, nu-i de mirare,
Dar va trece timpul și,
Peste ani, când va fi mare,
Umbră ne va făurui.

Pisicuța

Pisicuța mea zglobie
Și-a luat o pălărie,
Pardesiu și o poșetă
Și-a pornit pe bicicletă.

A pornit-o la plimbare
Singură-n parcul cel mare.
Pe pedală a pus piciorul,
Dar n-a privit semaforul.

Și ce-a fost, ce s-a-ntâmpat,
Nu-i greu de imaginat:
S-a ciocnit cu o căruță
S-a lovit și la lăbuță.

Acum plânge că o doare:
„Când nu-i cap, vai de picioare!”

Căprioara

- Pui frumos de căprioară,
De ce tremuri când mă vezi?
Sunt copil micuț ca tine,
Nu te bat, nu te lovesc.

Te-aș lua la mine-acasă,
De n-aș face un păcat,
Ți-aș da lapte, unt, dulceață,
Te-aș culca pe fân uscat.

- Nu copile, nu se poate,
Că aicea-i casa mea.
N-am nici mamă, n-am nici frate,
Doar pădurea e a mea.

Copilul și teiul

- Spune-mi, teiule iubit,
Oare cin` te-a necăjit?
Cine ți-a rupt crengile,
Ți-a scuturat florile,
A stricat cuiburile
Și-a gonit cântările?
- Doi copii, băiat și fată,
Au venit la mine-odată.
M-am bucurat să-i privesc,
Basmă să le povestesc,
Să le dau parfum din flori,

Să-i umbresc pe călători.
Dar ei mi-au rupt crengile,
Mi-au scuturat florile.
N-au văzut că frunzele
Picurau lacrimile;
Ruga nu mi-au auzit,
Au plecat, n-au mai venit.

ÎNTRECEREA DIN GRĂDINĂ

Melci, melci, codobelci
Fac întreceri pe poteci
În grădina de legume
Unde-i mai puțină lume,
Printre flori și printre straturi
De legume, zarzavaturi.

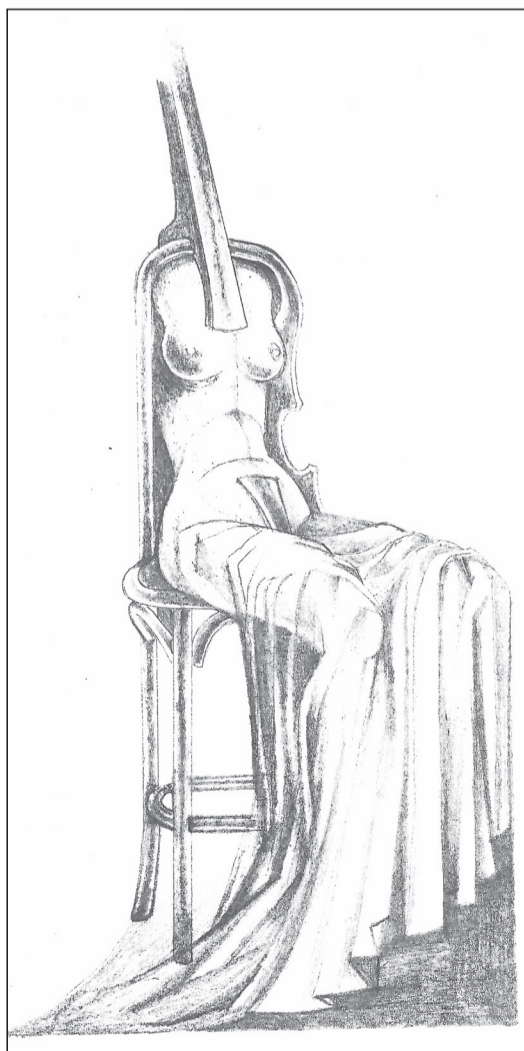
Ei s-au așezat la start
Lângă cel din urmă strat,
Strat cu dolofani ardei
Îngrijii de Moș Andrei.

Când arbitrul, cu emfază,
Fanionu-a ridicat,
Cu-astronomică viteză
De pe loc ei au plecat.

Și spre hazul celorlalți
Gândaci din grădina mea,
Doar spre seară, epuizați,
Au sfârșit întrecerea.

Vulpea

Vulpe, dragă, vulpișoară,
Cu blăniță roșioară
Și urechile ciulite,
Ce cauți la mine-n curte?
Oare vreo rățușcă mută,
Sau cocoșul care cântă?
Fugi, că de te vede tata,
Te aleargă cu lopata
Îți scarmână cea blăniță
Și rămâi fără codiță.

Note de lectură:

Vasile Ponea - „Eu seamăn cu lumea”, editura Măiastra, 2013

Eugen Evu

- O carte a re-încetățenirii morale -

În cetatea Tg- Jiului, unde am redescoperit efervescența deloc amară, ci îndulcită de vizibila operă a edililor, atât ambiental restaurativă, cât și cu o prețuire a însuflețitorilor prin Arte, se simte cumva „brâncă” marelui Brâncuși și prin cultivatorii memoriei culturale, care o restituie cu scop didactic, monografic, celor eventual toropiți de amnezie, dar și prin meritul Mentorilor: Brâncuși- pleiadicul, Gheorghe Grigurcu, Ion Popescu-Brădiceni. Autorii care m-au delectat panoramic sunt cei din cărțile lor recente, poezii, mai ales, dar, iată, și Vasile Ponea, sub egida tot brâncușiană, a editurii Măiastra. „Eu seamăn cu lumea” este scrisă cu nerv jurnalistic, colocvial, mărturisitor și al sinei lui, și al celor întrebați...Eseurile, remarcabile prin inserțiunile aforistice, „șarjează” laborios realul, cu bunul-simț profesionist, în numeroasele piese selectate. Se știe că nu uităm cu adevărat nimic, și că în subconștient, există un depozit al memoriei- în extenso, și în cel colectiv... Autorul fiind la a treia vârstă, aplică inspirat ceea ce am numi lucru de reconștientizare și mărturie în zona sociologică, nuanțat cea literară. Sinele fuzionează cu sinele colectiv, prin cartea binescrisă. „Sunt conștient de subconștientul meu,...dar nu-l pot domestici...Deși par penibil, îmi place să particip la năzbâtiile dintr-un bălci al „piscurilor...Nu voi să mă depărtez de oameni, pentru că nu i-am deziluzionat pe toți”, exclamă Vasile Ponea, oniric, sarcastic, dulce-amar...Lumea/ ambientul civic ne impregnează Eul de luminile și umbrele Ei, cugetăm deci existăm. Prin mai ales cei ce nu au fost strămutați din vitregiile istoriei, alogenii, cât mai ales prin oamenii locului.

Și nu afirm aceasta discriminatoriu, ferească-ne Patria ! În fond suntem interferenți și divers- interculturali, în Marele Areal al Neamului. Vasile Ponea este un cărturar de tip clasic, un erudit și un visător plin de compasiune, pledant al demnității a cărei licență o acordă Viața.

Acolo unde subiectul este pretabil liric, autorul este rezonant liric și astfel textele devin dinamice, afective, comunicante (v. capitolul II, „Gânduri de cititor”). Personal sunt tulburat subiectiv- afin de regresivunile evocative cu oameni pe care i-am cunoscut și eu și îndrăgit: Valentin Tașcu, Ioan Flora ș.a., iar pe modulația de frecvență a inimii, de eseurile poematice, structura de rezistență a cărții. Semănând cu lumea, ne înlumim în Ea, nu doar spre a nu-i deziluziona pe unii, ci spre a ne sustrage prin Veac, din mentalitatea peșterii platonice... Autorul este un povestaș și are nervurile unui discurs filigranat, cu broderii regăsite și la poezii „serilor de la Brădiceni”, semn al unui simț identitar ce ține într-olaltă, de fapt, viața și ne re-încetățenește, ne apără contra alienării. Cărțile sunt didactica vie, obiectuală și axiologică- ontologică, ele ne întineresc memoria națională, prin fluxurile și refluxurile ei: luntrașii, barcașii de pe val, colaborează cu talazurile, catargele „știu” singure sub care azimut, așa cum știu cocorii în Isoscel-ul lor geo-magnetic....

Patosul structural admirabil al lui Vasile Ponea, rostirile și proiecțiile sale adaugă Mișcării culturale din areal, dar și din actuala literatură necesar- restauratoare, un capitol care probează că „eul seamănă cu lumea”, igitur lumea ne seamănă. Este în zona brâncușiană, cum am mai spus, un ceva energetic- cosmic, ce se reînălță pe sine în fiecare din noi, diferit, desigur, însă recalibrator cursiv – fluent și jucăuș, întru perenitate.

Efectul ne este unul de reconfort, de dezgreunare, a propriei memorii...

Poeme

Lazăr Popescu

Ea și tu , tu și ea*După Andrei Cornescu*

Pe ea de fapt Laurette o chema
 Și era logodită cu viața și moartea .
 Poetul ei i – a scris versuri
 Întru viață și întru moarte .
 Întru moarte și întru viață
 Ni se deschide inima de dimineață
 În lumea aceasta groasă de ceață
 Printre tot felul de grozăvii
 Undeva între a fi și – a nu fi
 În ani târzii și pustii .
 Pe ea de fapt Laurette o chema
 Însă el Laura a numit – o ;
 Iar eu
 La rândul meu
 Într – o clipă mai adevărată de vis
 Așa și – am zis cum și – am zis .
 Pe ea de fapt Laurette o chema =
 Ea și tu , tu și ea ,
 Tu și ea , ea și tu ;
 Așa încep
 Această poveste din care ne revendicăm
 Când ne intră soarele pe fereastră ,
 Când salutăm lumea ,
 Când ne mănnește ploaia
 Și noi pe ea
 Uneori
 Când ne uităm cuvintele și înțelegem
 Că suntem mai mult
 Decât am putut noi vreodată bănu ,
 Că nu ne ajung toate parcurile lumii
 Când suntem împreună ,
 Că poemul poate fi mai expansiv
 Decât universul ,
 Că ne e aproape ,
 Foarte aproape
 Pluriversul
 Atunci când
 Așa cum am spus
 Se joacă
 Dumnezeu cu soarele...

Cinci piese de brocart*După Andrei Cornescu*

1

O făptură inexplicabilă parcă ieșise din pământ
 Și se îndreptase spre sud . Grațioasă .
 Astăzi e mai cald decât ieri . Am mers desculț ;
 Plutirea încerc s – o învăț aici ,
 Pe balcoanele visului ,
 Prieten cu șoapta abisului
 Și conștient de ce ne mai așteaptă =
 Pustia e calea cea dreaptă .
 Strunește calul , prinde maimuța !

2

În vara asta caldă și mare
 Tresare gândul la hotare

Și de la tine vești azi știu
 Chiar de la glasu – ți argintiu
 Și cristalin ce – i în auz
 Ca foșnet drag de cucuruz ...
 Mi – ai spus că – i bine și aștept
 Cu inima aprinsă – n piept
 Încât mai chem de apă mintea
 Să – ți împlinescă rugăminte ...
 Refrenul iarăși aștește
 Când trâmbița reamuțește ...
 Târziu e – n lume , totu – i stins
 Doar gândul stă de neînvinș ...

3

Refrenul de acum îl știu
 Cu glasul veșnic argintiu
 “Io tu e la rose”
 Ce stranii metamorfoze
 S – au abătut pe câmp cu maci
 În ceasu – n care să tot taci ,
 Să aștești în vara plină
 Cu gându – ți caier de lumină
 În aerul curat al serii
 Cu vântul mățos al verii ...
 Și – i cântecul duios și smuls
 Și s – a desprins , a plâns , a curs
 Cum cele ceasuri din Dali
 Tu singur trebuie să știi
 Doar melodia ne – arămas
 Și în acest final de ceas
 “Io tu e la rose”
 Ce stranii metamorfoze !

4

O făptură inexplicabilă stă la balcon și fumează
 Și – i cald , și se înserează .

5

Doar glasul său din depărtări ,
 Ecou e – al veșnicei mirări ,
 Doar glasul cel iubit s – ascuți
 Când picură tăcerea – n munți
 Să pleci cu ea oriunde – n lume
 Popas să faci pe câte – o culme
 În timpul ce și – a mai rămas
 Până la cel din urmă ceas ...

Kalys*după Anton Neșulescu*

O fetiță picta pe marea involburată
 (parcă din pânzele lui Dali se ivise) .
 Oh ! Ea învățase doctrina toată
 atunci când pe Shakti o preamărise .
 Ea însăși era o mică regină
 frumoasă ca ziua de vară ,
 distinsă ca ziua senină
 ce merge spre seară .
 O fetiță brusc apăruse
 pe cerul memoriei noastre – ntr – o zi
 și pletele – i și ochii și totul
 aminteau oarecum de Dali .
 Ea era mai frumoasă ca ziua de vară
 și – i plăcea al soarelui asfințit
 dar și piramidele – n seară
 din Egiptul proiectat și dorit .
 Din India visată – n amurg
 se preling doruri și visuri ce curg
 ca energia în lume și ceasurile – n tablouri
 pe pânzele lumi – n carouri .
 O fetiță picta pe marea involburată ...
 Oh ! Ea învățase doctrina toată ...

Într – adevăr*după Rabindranath Tagore*

Într – adevăr , a trebuit să ne consumăm ,
 cheltuie ,
 Să ne căutăm nouă înșine menire .
 Joc cosmic pe sub cer
 În clipa – n care plâng și cer ...

Umbre din toate sensurile vin
 E mult , e puțin ?
 Tu maiestatea rostirii alegi
 Eu deplâng doar anii pribegi ...
 În eter
 Pe sub cer
 Chemările – s multe și clipele grele
 Și valurile vin cu ele ...
 Mai mult sau mai puțin
 Poemul susțin .
 Într – adevăr , e un ecran între noi
 O iluzie într – un verde zăvoi ...
 E zi și noapte , succesiune
 Și a tăcea , și a spune ...
 Misterul liniei curbe deschis
 E punctat în vis .
 Și linia dreaptă doare
 Din ce în ce mai tare ...
 Jucăm șah pe – ntinsele cerului spații
 În ale zilei de azi vibrații
 Cu zilnica muzică vecini
 În tăcere de brazi și pini ...

Din Oltenia până – n Bengal

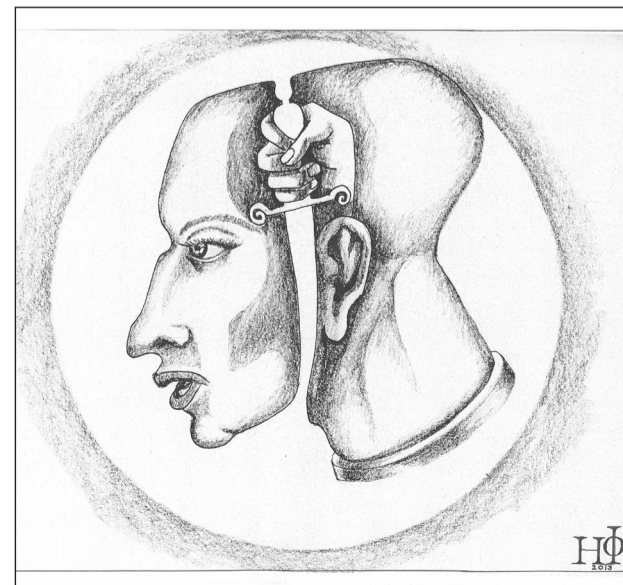
Rabindranath , râul nemărginirii
 poezia acum îmi scaldă !
 Căci cântă privighetoarea dinspre Râmnicu –
 Vâlcea
 și – n drumul spre Râmnicu – Vâlcea
 Floarea Florilor crește ...
 Căci cântă mierla dinspre Turnu – Severin
 și vibrația vine până – n Bengal !

Altfel , nu – i greu pe pământ ...*după George Bacovia*

Astăzi chiar băutura – i inutilă și greoaie ;
 Am renunțat a mă ascunde în pivniță și – n gând
 Afară văd cum cade – o iute ploaie
 Altfel , nu – i greu , zic eu , pe pământ ...

Pe stradă țipă astăzi doar prostia politică
 Și – și urlă nulitățile nimicurile toate
 A fost dezvăluită violența mitică
 Istoria – i surprinzătoare poate .
 Istoria contemporană e nulă
 În tâmpenia – i iconodulă .
 Știu . Și mi – e silă și – n vis –
 Dispreț , tăcere și abis .
 Însă nervii nu mă mai dor ca pe tine , maestre ,
 Eu ăstora nu le transmit nicio veste
 De – aici , de pe creste !

Și când voi pleca se va ști că n – am scris
 pentru ei
 Ci pentru pasărea frumoasă de pe stei .
 Și nici că voi în lume să mă pierd așa ne –
 știut pe cuvânt
 Altfel , nu – i greu , zic eu , pe pământ ...

Insalubritatea ca notă decadentă în poezia lui George Bacovia

Maria-Cerasela Sprincenatu

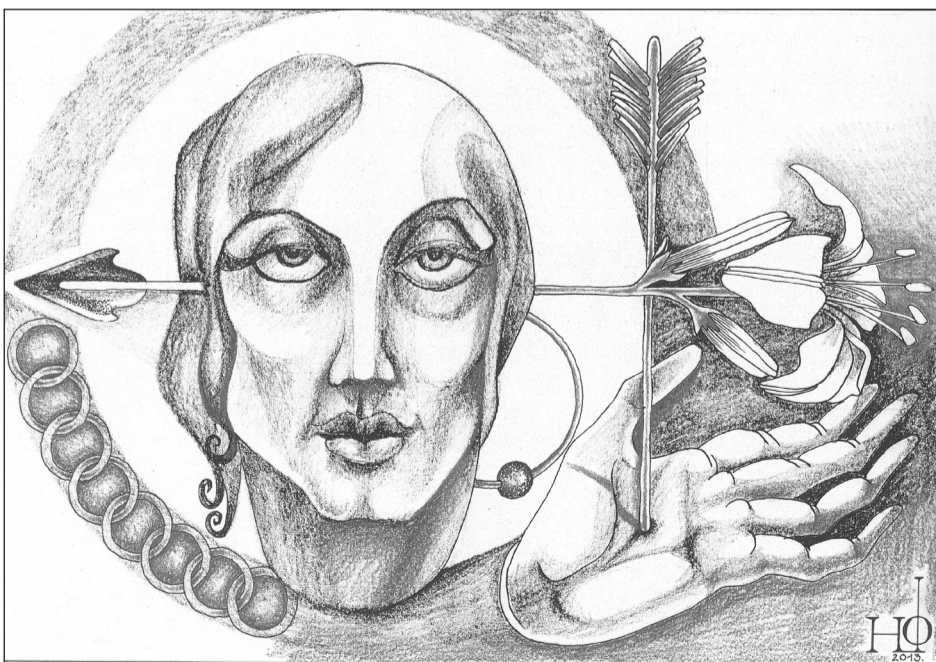
Discutând despre „notele decadente” identificabile în poezia lui George Bacovia, criticul Gheorghe Grigurcu dezvoltă, alături de „distracțiile derizorii”, „satanism”, „citadinism” sau „parfumuri otrăvitoare” și termenul de „insalubritate”, care marchează și impregnează aproape toate palierele operei poetului, atât la nivel „real”, fizic, cât și la nivel abstract sau spiritual. Prin urmare, vom discuta despre insalubritate la Bacovia atât din punctul de vedere al realului, cât și din cel al unei insalubrități primate ca stare de spirit.

Insalubritatea „reală” reprezintă mediul sordid în sine, în care ființa, inevitabil, este atacată de morbul autodistrugerii și al pierderii. Insalubritatea ar putea fi descrisă ca acea peliculă fină presărată peste imaginea tavernelor și a cafenelelor mizere, în care „cântecul barbar” al unei femei picură uitarea. Tot insalubre sunt și lupanarele, convoaiele mortuare, grădinile cuprinse de paragină și chiar odaia-sicriu. Derivând din ceața carbonizată a holocaustului material, vizibil se formează celălalt, insalubru „psihologic”, mai mult o conștiință a insalubrității, care devine pe dată maladie. Întreaga operă bacoviană este străbătută, strident sau în surdină, de prezența bolii, iar această conștiință a eroziunii continue e uneori activată de inechitatea socială și redată prin ironia crudă a versurilor. Astfel, siluetele clorotice sunt atacate de „cancer”, „ftizie” sau „paralizie”, până când nervii, surescitați la maxim, încep să „doară”. Numitorul comun al acestor stări rămâne ubicuitatea bolii, iar insalubritatea, așa cum am menționat deja, este mediul în care se dezvoltă floarea cangrenată a unei umanități aflate în metastază.

Insalubritatea materială este, evident, și una senzorială, deoarece antrenează toate simțurile, de la vizual la olfactiv și tactil. În acest mediu, boala, odată dezvoltată, va duce la moarte; astfel, insalubru extern va fi creionat în imagini cuprinse de o eroziune intrinsecă: „Și plouă, e moină, noroi” (*Spre toamnă*); „Umbră mea stă în noroi ca un trist bagaj/ Stropii sar/ Ninge”(Nocturnă); „Acum stă parcul devastat, fatal/ Mâncat de cancer și ftizie” (*În parc*). Există, de asemenea, anumite poeme pe care le-am putea numi tranzitorii, care realizează saltul între mediul insalubru și o realitate interioară la fel de maculată, cu care se completează și rezonază. În *Sonet*, de pildă, omul se „îneacă”, într-o juxtapunere perfectă cu „crășma umedă, murdară”; în *Moină* „...noaptea se lasă / Murdară și goală/ Și galbeni trec bolnavi, / Copii de la școală”, iar în *Amurg*: „La geam tușește-o fată/ În bolnavul amurg/ Și s-a făcut batista/ Ca frunzele ce curg”. Este evident faptul că cele două realități se susțin și se potențează reciproc, reușind să se obțină un efect în care totul se „învinetește”, se „îngălbenește” sau se „înroșește”, ca într-un univers monocrom în care sunt uciși poeți boemi, copii devitalizați sau fecioare ftizice: „Cetate - azilul ftiziei -/ Nămeți de la pol te cuprind.../ Cetate, azi moare poetul/ În brațele tale, tușind” (*Aiurea*); „Deja, tușind, a și murit o fată/ Un palid visător s-a împușcat” (*Plumb de toamnă*); „Cei vii se mișcă și ei descompuși” (*Cuptor*); „Pălind în tăcere și-n paralizie/ Sunt solitarul pustiilor pietre” (*Pălind*) etc.

Însă termenul final al acestei ecuații între externalitate și boală fizică îl reprezintă abia ceea ce am numi alienarea iremediabilă a ființei umane. Fiind, fără să o știe, în asentiment cu un Orwell, care considera că „cel mai mare dușman al omului este sistemul său nervos”, Bacovia își îmbolnăvește, aproape programatic, umanitatea deja degradată, cu atacuri de panică și de isterie: „Amanții, mai bolnavi, mai triști/ Pe drumuri fac gesturi ciudate” (*Nervi de toamnă*), iar „Omul începuse să vorbească singur” – toate ca expresie a unei acute maladii psihosenzoriale. Și dacă în cazul altor poeți erosul reprezintă, totuși, o breșă în ideea salvării individului, ei bine, în cazul poetului nostru eșecul rămâne definitiv, impermeabil și până și iubirea devine retractilă sub impresia atotstăpânitoare a maladivului.” Ea crede c-aș fi atacat.../ Și când o sărut se teme, / Dar sclavă plăcerii ea geme/ Și cere un lung sărutat/ Pe urmă, când spasmul a dispărut- / Își udă-n parfum o batistă.../ O pune pe gură, și tristă/ Ea șterge un ftizic sărut” (*Igienă*).

* * *

Când îi cântăm fasolei cu multă dragoste

Cartea Laurei Esquivel – *Ca apa pentru ciocolată* - se poate citi, să spunem, după-amiaza, în bucătărie, dacă preferați plăcintele cu irizații aurii, dimineața, lângă o ciocolată, dacă sunteți mai sprinten, ori seara, alături de o cană cu vin

fiert, dacă vă vine mai la îndemână latura boemă a lucrurilor. Cert este însă că, pe lângă faptul că puteți prinde câteva trucuri ingenioase legate de ceea ce numim „arta generoasă” - să le gătim celor dragi nouă - aflați aici și toate ingredientele aceluia amestec compact de onestitate și suplețe al unei scriituri, care, chiar dacă nu este glazura, este cel puțin baza pentru orice lucru decent. Iar dincolo de care ceea ce am fi tentați să privim la acest roman ca facilități și neajunsuri ale impresiilor efemere este precum amintirea unui local puțin sordid, în care însă am trăit experiența unei ciocolate perfecte.

Cele 12 capitole, cu rețetele lor fanteziste din cele 12 luni ale anului, urmăresc, strident, și poate de aceea convins, suprinderea legăturii dintre dragoste, mâncare și anumite condimente ce reduc, atât de des, existența la o supă apetisantă. Tita este sora bunicii celei care narează fantastica istorie, eroina noastră deci, venită pe lume cu lacrimi născute din ceapă; pe parcursul întregului roman, ea se va salva în mod repetitiv prin talentul și imaginația ieșite din comun pe care le demonstrează în bucătărie. Tita este moștenitoare și păstrătoare a unor vechi tradiții mexicane care te duc cu gândul la alchimie și Popocatepetl, aptă să dinamiteze prin meșteșugul ei totul în jur, începând cu papilele gustative și terminând cu armatele insurgente ale lui Pancho Villa. Tita vede și poate să facă din orice dragoste; se poate spune chiar că talentul și obsesia ei pentru gastronomie sunt doar expresia cea mai pură pe care a găsit-o această mexicană pentru a convinge pe oricine de orice, și pentru a afla până și secretul de a diriguia meandrele materiei: **“Și-a adus aminte ce-i spusese Nacha: atunci când doi sau mai mulți oameni se certau în timp ce ea făcea tamales, acestea rămâneau crude. Puteai să le fierbi zile în șir, nu se făceau: erau supărate. În astfel de cazuri trebuia să le cânti, ca să se liniștească și să fiarbă. Tita s-a gândit că același lucru o fi valabil și în cazul fasolei, care asistase la cearta ei cu Rosaura. Drept care nu i-a rămas decât să-și schimbe dispoziția și să-i cânte fasolei cu multă dragoste”**.

E aparent ghinionistă, însă unul dintre ghinionistii cu nimb, dintre cei care găesc cumva o fereastră spre soare: nu poate fi cu Pedro, cel pe care îl iubește, fiindcă este mezina familiei și trebuie să rămână celibatară pentru a-și îngriji mama, așa cum se obișnuiește de generații; în plus, mama este un Cerber dominator, care îi terorizează pe toți cei din jur și va sfârși prin a o renege; ca să nu mai spunem că singura soluție pe care o găsește indecisul și slabul de înger Pedro pentru a fi cât mai aproape de Tita este căsătoria cu sora acesteia, Rosaura, o ființă total decolorată, inventată parcă pentru a o trasa în culori și mai inedite pe năstrușnica noastră bucătăreasă. Astfel stau lucrurile în prima parte a poveștii, numai că situația nu pot rămâne ca atare, fiindcă fata gătește bine – *cel mai bine*; curtează mirodeniile, în cimbru stă o întrebare existențială, face să plângă o nuntă întreagă din cauza unui tort în care și-a vărsat lacrimile nefericirii; oricine gustă din prepelițele așezate peste petale de trandafir devine, o clipă, de catifea și de purpură - toate astea seamănă, orice s-ar spune, cu o victorie, ale cărei implicații nu rămân doar de origine gustativă...

E adevărat că multe dintre episoadele cărții te duc cu gândul la o telenovelă melodramatic-poznașă, în care tonul îndulcește la propriu și figurat totul, cu cadre și actori splendizi; și chiar dacă nu ai fi citit Marquez niciodată, tot simți că se înfige ca un cui în povestire un realism magic un pic reclamat, denotat, lipsit de flexibilitate și finețe. Iar atâta timp cât personajele au adesea gânduri și descurajări verosimile, fără a păstra turnura magică, aceste breșe realiste creează senzația că, din clipă în clipă, cartea se va descoase și lumina cenușie a zilei va pătrunde în studioul neîntreținut de protecția unei metafore dense. Însă ori de câte ori pericolul se întrevede, lumea lui Esquivel se ridică prin acel milimetric al ei, imponderabil aproape, făcând, uneori, un triplu salt al materiei, și e absolut fără cusur felul în care este privit și pus la loc de cinste fiecare bob de piper, însemnând tot atâta perfecțiune a emoției, conferind, prin urmare, credit acestui fel de a vedea lumea, mai presus decât orice - original. Astfel, uiți pe dată că personajele n-au idei serioase și ești curios să afli mai degrabă: cum se fac frigănelele cu caimac, supă din coadă de vacă sau ardeiul în sos de nucă; se câștigă, per ansamblu, o imagine nefisurată a Mexicului, o pictură naivă și pulsantă, vrăstată cu viraje de erotism la fiecare pas și îmbucătură. Am putea adăuga, totodată, că rafinamentul “cântării” universului reconfigurat sub o lupă a unei perfecționiste este un spectacol unic: **“Cerneala se face amestecând 8 uncii de gumă arabică, 5 uncii și jumătate de gogoși de ristic, 4 uncii de sulfat de fier, 2 uncii și jumătate de lemn campeche și o jumătate de uncie de sulfat de cupru. Pentru cerneala aurie cu care se împodobesc marginile plicurilor e nevoie de o uncie de orpiment și una de sticlă pisată foarte fin; aceste pulberi se amestecă cu 5 sau 6 albușuri bătute spumă, până rămâne totul limpede ca apa. În fine, ceara pentru sigiliu se face topind o livră de rășină, o jumătate de livră de smirnă, o jumătate de sacă și una de cinabru. Când s-a topit totul se răstoarnă pe o masă unsă cu ulei de migdale dulci și, înainte de a se răci, se taie în formă de bețișoare sau tablete.”**

Pe lângă cele amintite, mai există ceva care încheagă și asortează între ele divergențele de construcție: portretul Titei. Ființa senzuală și blândă, răzvrătită și statornică, visătoare și înțeleaptă care este Tita reușește, cumva, să păstreze în jurul ei o atmosferă de bun-gust; uneori excesiv melancolică, lipsită însă de orice ostentație, are toți sortii de izbândă, deoarece emană autoritatea celor care urmează până la capăt un drum, cu convingerea și abnegația misticilor. În contrapondere, eroina ni se înfățișează ca fiind străbătută de un “frig continuu” din pricina căruia împletește o pătură uriașă, în care vâră tot soiul de sobe și seminee la care visează și cu care acoperă cerul; nu știu dacă Penelopa ar fi putut-o întrece.

Drept concluzie, aș putea să adaug atât: dacă aveți impresia că o ciocolată caldă este un lucru simplisim, este mai bine să citiți cartea lui Esquivel - vă va învăța cel mai bine care este temperatura optimă pentru o ciocolată comme il faut sau cum poți să fii elegant și galant într-o existență zgârcită doar urmându-ți o pasiune; există păreri foarte riguroase potrivit cărora lumea s-ar putea salva, măcar o dată, prin aceste gesturi firești - și sunt unele dintre gesturile acelea făcute cu ochiul...

Misterioasa arhitectură a durerii și nefericirii

Cristian George Brebenel

**“Dacă un pictor știe unde să pună umbră și culoare neagră pentru ca pictura lui să fie cât mai frumoasă, cum nu ar ști Dumnezeu unde să așeze pe cel păcătos, pentru ca totul să fie în ordine?”
Fericitul Augustin**

Ceea ce spun eu în următoarele fraze poate să pară, și într-un fel este, extrem de banal. Dar, de multe ori, banalitatea e precum naivitatea copilului ce pune acele întrebări-problemă: o autentică condiție a filosofării. Deși poate să ne surprindă, e de notorietate că filosofia își extrage energia trupului său spiritual din meditația celor mai comune lucruri și că tocmai în “certitudinile” simțului comun își găsește cuib incertitudinilor sale care cresc devorându-ne liniștea. Problema răului, atât de aprig disecată, tinde a se croniciza fără a cădea în banal tocmai prin gravitatea deosebită a meditației generate de ea și care se află, ca importanță, în imediata vecinătate a problemei morții. Poate doar modalitățile milenare, tocite, pe care gândirea umană, limitată, le adoptă în luminarea acestui teritoriu metafizic pot părea atinse de banal.

Starea de neliniște și, în ultimă instanță, de nimicnicie este o constantă a meditației umane în fața Universului. Creația ni se înfățișază copleșitor de amplă, de complexă, și este aproape imposibil să scapi de ideile teleologice care i-ar da un sens și ar susține-o în fața rațiunii noastre. Or, fără sens, totul pălește și cenușa cea mai perfidă invadează intimitățile unghere ale conștiinței omenești. Toate științele, cele mai bizare și subtile, naturale și abstracte, de la fizica ultra tehnologizată a particulelor până la matematicile cele mai elitiste și obscure, îi întăresc legile și acordă credit acelei revelații naturale pe care o evidențiază teologia punând în centrul ei un Creator. Oameni legați de spirit, de stări nemijlocite de trăire, de sentimente și chiar de extaz, nu mai prea avem cum să-L negăm pe Dumnezeu așa cum o făcea în urmă cu câteva decenii Sartre. Expunerea prelungită la pozitivism, la desacralizare ne poartă în vecinătatea demnă de dispreț a existenței mohorâte, terne, o stare aproape sinucigașă în care lumina artificială pe care o construim noi, după puterile noastre, nu este o lumină autentică menită să ne facă a “vedea” și să ne liniștească. Laboratorul imens care este cosmosul, și în care, din punct de vedere fizic, chimic și mai ales biologic, toate par a conlucra cu o finețe extraordinară, eliminând de facto aleatorul și corolarul său aproape mistic Hazardul, ne îndreptățesc la o cursă cel puțin stranie, dacă nu chiar prea puțin precizată: cursa spre o stare la fel de incertă și mistică de-a dreptul, spre Sens, iar interfața acestuia, pentru a utiliza un termen la modă astăzi, cu existența umană poartă numele de *fericire*¹. Trebuie să viețuim pentru a fi fericiți, ne șoptește misterul fără a preciza cel mai adesea ce înseamnă acest lucru în detaliu. Căci numai fericirea, sub diversele ei aspecte, dă măsura pleneră a existenței. Cursa, care ambiționează a da la o parte toate angoasele noastre, se arată deosebit de atractivă dar căile ei sunt rar vizualizate, mult mai rar găsite și prea adesea acoperite cu starea opusă, starea nefericirii și durerii. De altfel durerea este mult mai bine conceptualizată și mai bine surprinsă în existența noastră. Dacă fericirea încă rămâne sublimată în concept, căpătând prea adesea o coajă metafizică, durerea exprimă tot impulsul ceva extrem de

concret, ea ni se relevă prin experiență. O apucăm cu mâna minut de minut, ceas de ceas, zi de zi, săptămână de săptămână și câteodată, fapt foarte trist și revoltător, ani în șir, poate chiar o viață întreagă. Oare e gratuită prea adesea expresiva sintagmă “o viață chinuită”? Este ca și când, într-un grafic imaginar, conceput ca o linie pe care “eul” pare a fi un punct variabil, omul se situează mult mai aproape de durere și de componenta ei spirituală nefericirea, ia valori mult mai aproape de ele decât de fericire. Dar dezvoltând prin forța împrejurărilor această analiză ajungem la concluzia că durerea tinde a fi un atribut ubicuu și constant al întregii lumii vii, a ființei în genere. O găsim pretutindeni acolo unde bănuim că ar mai putea exista sistem nevros, și deci capacități de conștiință care-i dau posibilitatea de a fi trăită, ba o intuim chiar mult dincolo, în lumea plantelor și a organismelor foarte mici. Astfel sântem nevoiți să ne mirăm și să constatăm că există o mare contradicție în termenii ce definesc parametrii existenței ființelor vii. Sensul tuturor acestora pare a fi existența și perpetuarea, slujirea unui lanț neîntrerupt întru viață. Iar moartea pare, într-un fel, o negare a acestui deziderat. Și totuși viața nu există altfel decât devorând viață. La modul global ea se autodevoră, își devine propriul combustibil. Un suspin uriaș de durere se ridică de pretutindeni fiindcă nu există altă posibilitate de a supraviețui decât luând viețuirea altuia. Și peste tot durere, durere pură, durere alambicată, precum o secreție nefericită căreia nu-i găsim nici rost, nici explicație. Poate doar dacă ne întoarcem la insensibilul și, foarte important, inconștientul mecanism darwinist al selecției. De ce? continuăm a ne întreba. O lume a durerii este aproape o pledoarie pentru o lume lipsită de Dumnezeu. De ce acest carnagiu și aceste aparate atât de fine și perfecționate, înglobând atâta inteligență în proiect, care sunt organismele dar care nu pot funcționa decât pe principiul distructiv al morții și implicit al durerii? Dar faptele par și mai triste dacă asociem durerea și nefericirea cu nedreptatea clătănând din temelii edificiul, atât de greu încercat, al moralității, edificiu în care se presupune că trebuie să viețuiască ființele raționale precum omul. Si zău că toate răspunsurile date până astăzi greu pot satisface un spirit exigent și mai ales rațional. Toate teodiceele lumii ne lasă cu un gust amar și, în fața naivei afirmații a lui Leibnitz că aceasta ar fi cea mai bună dintre lumile posibile, nu putem decât să zâmbim condescendent. Nu este foarte atractivă și credibilă nici ideea că răul este generat de neant, rupt de Dumnezeu, lipsă a lui Dumnezeu, *malum nihil esse*, cum gândea Fericitul Augustin, ca și când două esențe alăturate ce se întrepătrund și își dispută aproape dialectic întâietatea ar putea fi despărțite ontologic de o existență comună originară. Ce peliculă misterioasă din categoria neantului poate separa ontologic cele două entități pentru a fi îndreptățite să nu le găsim o origine comună? Și ce răspuns găsim acestui dualism perfid ce ruinează monismul unei divinități atât de ample și unice ca Dumnezeu? Poate neantul să genereze ceva și poate el intra în această subtilă combinație cu Divinitatea? Dar revenind la frământările noastre, de ce e nevoie de moarte și de ce e nevoie de durere? De explicația primeia putem scăpa destul de repede și relativ elegant. Moartea pare a fi o ficțiune, a nu-și afla locul în realitatea ce se găsește dincolo de cele aparente, deci fiind o aparență. Ea poate fi definită ca o stare tranzitorie care ne ascunde eternul spirit dat de Dumnezeu după misterioase paravane ce protejează alte lumi decât a noastră, lumi situate în transcendență. Ea este o iluzie creatoare doar de spaime în trecătoarea noastră viață fizic-pământeană. Și acest fapt, pentru cel ce nu e ateu și trăiește măcar dintr-o fărâamă de speranță, e credibil și perfect rațional. Dar, din nefericire, durerea nu poate fi în același fel exorcizată din câmpul experienței noastre precum moartea a cărei experiență ne este necunoscută. Pe ea o trăim, ea “este”, devine congruentă trupului și spiritului nostru. Este ceva în sine, trăit și nu doar observat. Ne umple în mod senzitiv timpul și mai ales durată, în sensul bergsonian. Căci fiecare știm că durerea măsoară altfel timpul decât

fericirea. Ceasul durerii se scurge mult mai încet. Durerea o trăim la modul cel mai acut. A-i da haina iluziei înseamnă a ne amăgi, a încerca să ne înstrăinăm de propriul organism și de propriul “eu”, de acel sorb subiectiv care-i primește zbuciumul. Și atunci, de ce această amplă arhitectură a răului, acest eșafod nefericit al unei lumii ce adesea își arată și frumusețea? Și încă ce frumusețe! Cui prodest?

De aceea, în încercarea de a da un răspuns la această întrebare am plecat de pe altă poziție. Diametral opusă. Mi-am imaginat, aproape ca într-un basm, ca într-o povestire S.F, existența unei alte lumii, a unei Creații în care durerea să nu-și găsească loc prin însuși proiectul originar. O Creație “perfectă” sub acest aspect. Mi-am creat un paradisiac spațiu fictiv pentru a mă convinge că, dacă eu, nefericitul, îl pot concepe, chiar și mental, cu atât mai ușor îi va fi fost lui Dumnezeu să-l conceapă și să-i dea viață. Iar dacă n-a conceput unul similar, din mulțimea modelelor ce pot fi imaginate și propuse cu inocența unui copil, atunci există o rațiune foarte profundă care-L îndreptățește să construiască o lume în care-și face loc atât de brutal durerea și universul ei terifiant, o lume prea adesea urâtă și rea. Și când zic Dumnezeu, absolut tot timpul mă gândesc la o persoană conștientă de Sine, hiperlucidă, extrem de inteligentă și creativă în cel mai înalt grad, un Dumnezeu plin de existență conștientă ce-și pune în mișcare atributele Sale, așa cum Îl văd cele trei mari religii monoteiste, și nu la un principiu abstract, o energie specială impersonală care ar sta la baza universului și creației, principiu găsit destul de des în diverse metafizici orientale și chiar în anumite mistici și filosofii occidentale. Căci numai o persoană conștientă în cel mai înalt grad poate proiecta și construi cu atâta finețe și precizie. Deși ar putea părea de prisos, cred că va trebui să vă spun cum mi-am imaginat eu această lume, cu alte cuvinte să vă pun în fața naivității mele. Spațiul fizic rămâne identic cu cel ce susține complexa lume de azi. Nu este nevoie să schimbăm nimic din datul legilor fizice și chimice actuale. Toată materia anorganică se așază la fel de docilă și cu aceeași parametrii în tabelul lui Mendeleev. O mare parte din legile chimiei organice și chiar din biologie ar putea rămâne valabilă deși aici este tărâmul în care trebuie să facem cele mai profunde schimbări. Corăbierul lui Descartes are la dispoziție o navă performantă și o conduce pe o mare mult mai liniștită. Toate speciile acestei lumii fictive sunt dotate cu altfel de corpuri, cu altfel de organe, cu structuri capabile să folosească în mod mai direct energia din mediul înconjurător, cu precădere cea de la soare. Într-un fel doar va trebui să scurtăm traseul transformărilor energetice, să creăm un nou “metabolism” inspirându-ne, poate, de la traseul clorofilei în plante. Un fel de organisme dotate cu celule fotoelectrice biologice capabile să obțină, simplu, fără durere, energia necesară deplasării, eforturilor fizice de orice fel, tuturor actelor inclusiv aceluia de a gândi și iubi. Totodată mă întreb dacă în acest model își au rostul și alte specii decât doar cele inteligente, conștiente de sine? În zilele noastre chiar omul a reușit să conceapă o serie de mașini și roboți ce se pot deplasa, sunt suficient de mobili și de precizi pentru nivelul actual al tehnologiei, dezvoltă o forță apreciabilă fiind alimentați într-un mod extrem de simplu cu energie electrică. E drept, ei sunt mult, mult mai rudimentari decât o ființă vie. Dar îmi place să cred că Dumnezeu și-ar fi putut organiza astfel tărâna, suflând peste ea Ființa Sa, încât această nouă creatură vie să se poată “hrăni” în mod mai direct cu energie brută, luminoasă de exemplu. Iar efectul celulei fotoelectrice dezcoverit și dezvoltat de Einstein, cu atâta aplicabilitate astăzi în tehnologia cea mai sofisticată, este un atu deosebit de puternic. În spațiul meu fictiv, populat de astfel de ființe, se naște întrebarea dacă acest tip de organisme trebuie să se uzeze și deci mai devreme sau mai târziu să piară, devenind astfel tangente cu nefericirea, sau să aibă o capacitate foarte mare de regenerare având în vedere că celula biologică este, în ciuda fragilității ei în alte medii decât a fost proiectată să viețuiască, “ne-

Sfântul român ...

Alex Gregora

continuare din pagina 1

În condițiile în care, până atunci, în două publicații curajoase – „Gorj News”, editor Narcis Daju, și revista de cultură „Brâncuși”, realizată de scriitorul Vasile Vasiescu – eu tot mai zbârnâiam cu biciul în mânjelile de deasupra – bașca faptul că, în ziua manifestării dedicate omagierii lui Constantin Brâncuși, în martie 2012, împreună cu domnul profesor Zenovie Cârlegea și scriitorul bucureștean Lucian Gruia, purcesem în grădina casei Gănescu, unde zăceau răsturnate de așa amar de vreme alte câteva (în)semne lăsate de marele sculptor – respectiv, cinci mese din piatră de moară, masa așa-zisă a grădinarului și alte câteva pietre zoomorfe adunate de maestrul Brâncuși. Acum, că am fost acolo, n-ar fi fost așa de rău, însă, printr-o întâmplare, ni s-au alăturat ad-hoc două personaje politice importante, doamna Ecaterina Andronescu, în mai multe rânduri ministru al învățământului, și, de asemenea, primarul Târgu-Jiului, Florin Cîrciumaru. Ambele s-au arătat interesate de (cel puțin!) salubritatea locului cu pricina, iar ulterior – edilul F.C. – de rușine, probabil, a și comandat un proiect de amenajare al spațiului respectiv, ce a rămas doar în faza de desen, uitare veșnică și atât.

Doamnelor, domnișoarelor și domnilor,

Cu nu știu câtă inconștiență (chiar împotriva recomandării doamnei de la Paris!), în anul ce trecu mă aplecai pe (tran)scrierea gorjeanului Cristian George Brebenel intitulată „*Șapte poeme de stare despre brâncuși*”, minunându-mă de măiestria cu care a reușit să pătrundă în teritoriul artistului universal Constantin Brâncuși, printr-o așa traversare interogativă, către o văpaie de lumină împlinită progresiv: „*Cum aș putea vorbi despre tine, sculptore,/ fără să te trezesc?! Fără să-ți profanez somnul intrat de mult/ în atlase și dicționare./ Am doar cuvinte/ în care curg gânduri netrezite./ Atât de mult te-au sufocat ideile noastre/ încât mi-e teamă să nu te lovesc./ răstignit fiind de stâlpii ciopliți de ciobani./ Erai o minune la care se închinau simboluri,/ armai o lumină cu lespezile/ ce acopeau străbunii noștri,/ lespezile prăbușite peste sufletele lor./ Oasele lor, zidare, le tencuiai/ în zidurile cetăților noastre de iarbă și codru./ Nevestele noastre, manole,/ le-ai furat zidindu-le în doine./ Ai populat mesele tale/ cu pietate arborelor noștri/ în care nerăbdător aștepta câte un geniu./ Și străchinile noastre/ le-ai adus la praznicele tale,/ și horele, și vârstele noastre/ le-ai închis în sipele dăltuite./ Ai populat apele spiritului cu pești de piatră,/ și țestoase de piatră,/ năpădindu-ne cu nostalgia poveștilor,/ balade cântate de clopote din turle,/ rapsozii de bronz ai zeilor noștri”.*

Iată de ce, măcar pentru cel puțin unul din înțelesurile artei brâncușiene – și, desigur în ciuda afirmațiilor doamnei Doina Lemny, de la Paris - aș putea aduna iarăși mărturiile atâtor prieteni, potrivit cărora Constantin Brâncuși al nostru poate fi considerat Sfânt român!

De vreme ce El se ivi de la răsărit către apus pe un asemenea nor - în risipire – netrucat, în umbra unui pridvor gorjenesc, ori ca o timidă adorațiune plaiurilor de închinăciune. Grosul substanței se converti însă într-o mierlă din alt cer și din alt secol, lăudat fie amurgul cel blând al patriei!

☑ muritoare” iar componentele ei, particulele cele mai elementare, pentru a folosi un imposibil grad de comparație, “trăiesc” câteva miliarde de ani fiind parțic indestructibile. Dezideratul uman al nemuririi fizice ar fi foarte aproape de realizare. Însă în mod sigur el nu este și un deziderat divin așa că va trebui să renunțăm la el chiar și în această lume fictivă. Unei astfel de lumi, a “nemuritorilor”, i s-ar putea reproșa faptul meschin, egoist, că nu lasă loc succesiunilor de generații, astfel în cadrul ei nu s-ar mai justifica cu aceeași forță perpetuarea speciilor deși în acest caz, colonizarea cosmosului, ar putea deveni un alt deziderat. Dar chiar dacă-mi imaginez într-un fel că aceste ființe au un organism care va trebui să piară, acest fapt poate fi gândit să se producă după un timp mult mai îndelungat decât la ființele de aici și de acum, un timp amplu care să vină în sprijinul unor acumulări cantitative dar mai ales calitative în studiu, în experiența vieții. Oare aceste ființe, mai dotate și mai exersate, nu ar fi mult mai dispuse spre găsirea, asumarea și trăirea fericirii? Nu ar mai avea grija hranei sau a îmbrăcăminteii putând fi dotate cu niște termostate biologice reglatoare de energie încât mediul în care ele ar putea supraviețui ar varia cu o plajă mai amplă, confortul ambiental obținându-se mult mai simplu. Nu ar mai elimina excremente și secreții chiar dacă entropia ar continua să se mărească în alt mod. Astfel mediul lor ar fi mult mai curat, mai estetic și chiar, plecând de aici, mai etic, mai predispus la o relație intimă cu sacral. Acest lucru ar fi esențial în eliminarea unor timpi morți din punct de vedere spiritual căci este știut, astăzi cea mai mare parte din tehnologie și creativitate este închinată dezvoltării unui mod mai eficient de a avea hrană, îmbrăcăminte și locuințe. Timpul lor s-ar scurge în mod esențial în perimetrul creației și al meditației. Având acest timp la dispoziție componentele lor psihice și spirituale s-ar dezvolta mult mai mult decât sunt acum dezvoltate. Astfel, cred eu, iubirea ar putea fi un fapt mult mai pregnant. Cu alte cuvinte aceste ființe ar putea dezvolta niște colectivități și societăți stabile și admirabile în care durerea, nefericirea și moartea ar reuși să intre mult mai rar sau chiar deloc. Poate că banii și averile vor căpăta alte conotații mai spirituale iar noțiunea de crimă nu și-ar găsi loc în dicționarele acestei lumii. Totuși, zic poate, fiindcă și într-o astfel de lume care ar elimina durerea, nefericirea, precum și “nedreptatea” venită din partea lui Dumnezeu, ar putea cunoaște răul, durerea și nedreptatea izvorâtă din liberul arbitru al creaturilor sale. Multe pot fi imaginate în astfel de coordonate dacă n-ar exista și pericolul de a părea niște monstruozi ieșite dintr-o imaginație bolnavă care în subsidiar are tupeul să-L judece pe Dumnezeu și să-I dea lecții de proiectare a ființelor. Numai că însuși Dumnezeu, făcându-ne după chipul Său, ne-a dat magia imaginației și de aici creativitatea, forța proiectului, atât în sens benefic cât și în sens malefic.

În realitate, așa cum sper că ați realizat, nici pe departe nu este vorba despre vreo judecată sau, și mai puțin, despre vreo lecție. Acest spațiu închipuit, ca un fel de demonstrație prin reducere la absurd, ne poartă spre o concluzie fermă. Credița în Dumnezeu, într-o Persoană Divină conștientă și proiectivă, ne obligă, din nefericire pentru condiția noastră actuală sau poate, privind din altă perspectivă, din fericire, să acceptăm lumea așa cum e ea și să-i căutăm, dacă putem, un sens în modul în care este acum construită. Căutarea acestui Sens ne justifică religiosul și credința, nu ca elemente impuse prin vreo formă oarecare de dogmă sau tradiție, ci ca elemente asumate liber ce ne descoperă traseul autentic al fericirii în însuși raportul acestei legături (*re legare*) cu existența. Poate că o parte din aceste fantezii, și multe altele care mai pot fi închipuite, își găsesc o existență concretă și o exprimare în alte “zone” ale spațiului și timpului cosmic, gândite fiind din eternitate de Dumnezeu. Ele pot fi țelul spre care ne duce un traseu inițiativ. Aceste lumii pot fi, la fel de bine, prototipul imaginar al Edenului, fertilizarea spiritului nostru, atât de des arid, cu această sămință. Ceea ce pare foarte sigur, pentru mine, este că durerea-i o necesitate ontologică a existenței, o indiscutabilă, chiar dacă neplăcută și regretabilă, exprimare a ei, un combustibil misterios pe care Dumnezeu îl consumă în actul perpetuu al susținerii lumii și al creației continue făcându-ne astfel părtași la ea. Acest lu-

cru pare cu atât mai credibil cu cât toate religiile lumii găsesc, compensatoriu, ample modalități de răsplătă metafizică a durerii și nefericirii pământene. Dar, așa cum există o mistică a sexualității cu ample conotații în zona plăcerii și extazului, cu atât mai mult există o mistică a durerii și a nefericirii. Căci ce sens are durerea într-un proiect evident rațional? Putem renunța la raționalitatea ce-l conține când judecăm proiectul Creației doar pe baza că s-a strecurat în el durerea și nefericirea? Eu cred că este foarte greu dacă nu chiar imposibil. Dar mistică este aceea stare care poate face posibilă imposibila conversie nefericire - fericire. Trebuie să acceptăm nefericirea și durerea așa cum sunt și să le legăm, vrem, nu vrem, în mod evident, atât de liberul nostru arbitru dar și de Dumnezeu, acolo unde e cazul, căci nu pot suporta ca, pentru a evita adevăruri zdrobitoare și neplăcute să ne complacem într-un mod artificial de a le judeca și expedia într-un cotlon incert, obscur, traversat de veșnice tensiuni². Căci dacă există durerea și nefericirea există și frumusețea, iubirea și cătădată, ce-i drept mai rar dar, cu atât mai mult, mai ispititor, fericirea.

(Endnotes)

¹ Fericirea, *eudaimonia* cum o denumeau grecii, este o noțiune cu multiple conotații și a făcut obiectul multor analize de-a lungul timpului. Una din concluziile cele mai acceptate ar fi că ea este un scop major al vieții omenești, dacă nu chiar singurul ce ar oferi conotații pozitive existenței dând un sens acesteia. Totuși nimeni nu o poate exprima exhaustiv, fericirea luând valori individuale diverse pe o scară situată între fiziologic și spiritual, între orgasm și extaz. Cel mai adesea, evitând extremele, a fost înțeleasă ca stare de echilibru fizic, psihic și spiritual, fiind în general legată de moralitate și de Bine (*Agathon*). Motorul fericirii se manifestă, pentru cei mai mulți, în iubire. Iubire de natură, de aproape, de iubit(ă), de Dumnezeu. Platon afirma că omul drept e fericit iar Aristotel că fericirea este pentru oameni binele practic suprem. În stoicism ea nu este un scop, ci un fel de stare însoțitoare rezultată din viața armonioasă. Toate religiile și credințele și-au asumat și au dispus de fericire ca stare a celui ce le practică, apropiindu-se astfel de Zeu și implicit de faza paroxistică (extatică) eternă a fericirii, de un climax care să dea, intuitiv, un sens major existenței. Această conotație, ca stare neperisabilă, se menține și astăzi în arealul spiritual al idealismului.

² Referitor la modul părtinitor în care teologia creștină tratează această problemă extrem de importantă, aș putea cita din lucrarea “Teologia Biblică a Vechiului Testament” a telologului Pr.Prof. Athanasie Negoită, apărută în editura *Credința Noastră, București 1992*, pg.5: “Dumnezeu, fiind Ființa absolută, în afară de El nu poate să existe ceva care să nu aibă cauză în El, adică la care să nu fi dat naștere, pe care să nu-l fi creat El. Dumnezeu este dar autorul sau creatorul a tot ce există. Numai răul nu este opera lui.” Sublinierea îmi aparține și pare evident ruptă din context, din unitatea, fără îndoială extrem de reală, a prezentării lui Dumnezeu Chiar prima frază expune explicit că “în afară de El nu poate să existe ceva care să nu aibă cauză în El”. Artificialul ultimei propoziții este evident, căci nu trebuie ca noi, cei care suntem doar praf și cenușă, să-l scuzăm pe Dumnezeu pentru aparentul rău care ni-l face, ci să încercăm a-l înțelege, dacă e posibil și după puterile noastre, în ascunsele Sale rațiuni și mistere. Apropierea și justificarea răului prin speculativă teorie a neființei, așa cum o face Fericitul Augustin, precum și mulți alții, nu pare a fi un suport convingător.

Cenușă și eter

- roman -

Lazăr Popescu

I. Întoarcere în Valea Frasenului

« Știu ce este timpul, dar nu știu să vă spun. » (Sfântul Augustin)

5

-Tare, mare, Gelucule, zise Lucian Ionescu către Gelu Scorbură, după ce Vlăduț Ștefănescu oprise mașina.

-Ei, ciaca – paca, domnu' Lucian, domne profesor al meu, de engleză și de franceză... Fost. Da' io am cam beut cerneala, că-m' ierea săte rău...

Lucian râse :

-De, mă Gelucule...

Apoi adăugă :

-Ce mai face dom' Vio?

-Optâșpe? Unchiu'?

-Da, el!

-Păi, io știu ce să mai zăc, domnu' Lucian... Cre' că di la un timp nu-i prea citov la cap. I s-a urcat trăscaul la etaj, că-i tot mereu cu Fiu', cu Nae primaru', cu Bâzdăc, că zăce că-s angajaț' amândoi la Gheveu (asta adică s-ar traduce, da' tot din română și tot în română, gât veșnic ud, adică-i un fel de asociație)...

-Sau Oengeu, Gelucule, râse Lucian, știi, organizație nonguvernamentală, da' Fiu-i primar, așa că nu prea merge...

-Domnu' Lucian, merge, nu merge, ce-i sigur e că și-a cumpărat capre...

-I-auzi!

-Vreți să-l vedeți?

-Sigur, ne duci la el?

-Vă duc, dom' profesor, cum să nu!

-Hai să mergem! Lăsăm puțin mașina parcată aici, de fapt trasă pe dreapta.

Porniră. Nu merseseră ei nici o jumătate de kilometru până ajunseră în Linia Dealului cu Ulmi. Din Dealul cu Ulmi în Linie nu era mult de mers și era și un pod de trecut. Când ajunseră și intrară în curte, Gelucu zise :

-Precis că-i băgat în beci. În pivniță.

-Și ce face acolo? Bea?

-Nu mai bea acum! S-a cam sfădit un pic cu Fiu' pe politică și nu s-a mai dus la primărie, că zăce că nu s'ă întreve...

-Ce anume?

-Păi, problema lui... Pădurea. Cele trei pogoane de pădure aflate acum la stat... Știți...

-Da, Gelucule.

-Da' acuma, de vreo săptămână, îi și mai năuc ca atunci cân' bea...

-Păi de ce?

-Zăce că vrea să întinerească...

-A citit basme? *Tinerețe fără bătrânețe?*

-Nu știu, nu cred că a citit el asta, da-m' pai că tot a citit el ceva.

-Cel mai bine ar fi să-l întrebăm pe el, zise atunci Vlăduț care cam tăcuse până acum lăsându-i pe cei doi să vorbească. El nu prea cunoștea multă lume în Dealul cu Ulmi.

-Ai dreptate, răspuse Lucian. Ia strigă-l, Gelucule!

-Gata, dom' profesor!

Și Gelu Scorbură tuși puțin, parcă pentru a-și drege

vocea, apoi strigă cât putu el de tare :

-Unchiuleee! Mă unchiule Vio, iești acas', mă? Ieși mă, afar'!

Nicio mișcare.

-Mă unchiu' Vio, mă Optâșpe, ieși afar', că-s cu domnu' Lucian și cu alt domn care-i di la gazetă, veniră să te vadă amândoi!

Iar către cei doi, cu glas potolit, Gelucu Scorbură adăugă :

-Precis că-i în pivniță, vă zăc io!

Și într-adevăr avu dreptate. Căci la scurt timp ușa pivniței se deschise și Viorel Scorbură, un bărbat de vreo patruzeci și cinci de ani la ora aceea ieși cu părul vâlvoi și barba nerasă de o săptămână :

-Ohoo, să trăiești, cuscre, să trăiești, domnule di la gazetă!

-Să trăiești, domnule Vio, dar ce tot faci în pivniță ziua în amiaza mare?

-Ți spun acu' cuscrule, da' domnu' di la gazetă m-ajută ca să lase să se întrevadă?...

-Te-ajut, domnule Viorel, zise Vlăduț Ștefănescu care pricepuse că-i amuzant să-i facă jocul.

-Cu problema mea...

-Da, cu ea!

-Problema-i că nu-m' dau ăștia pădurea! Trei pogoane... Ale mele! Că cân' oi lua-o, nici pasărea nu intră! Libertate maximă...

-Voi scrie un articol mare pe tema asta!

-Va scrie, adăugă și Lucian. Dar ia spune-ne : ce faci în pivniță?

-Stau în întuneric!

-Așa și...

-Păi și beau lapte de capră! Haiduc! Că nu-s io bătrân, da' tot vreau să-ntinerec o țără, c-am luat muierea tinăre. De nouășpe ani. Pe Căprioara...

-Și întinerești în felul ăsta?

-Păi, să vă zăc! Am cetit io în revista aia de paranormal...

-Ce-ai citit, domnule Vio?

-Păi că ăia, așa, ăia, *yoghiști* din Himalaya așa fac...

-Cum fac unchiule Optâșpe? zise și Gelucu curios.

-Păi, fac... Așa fac! Stau zăle-ntregi în peșteri și beau lapte de capră. În întuneric. Și iote-așa țărășenie! Întinerec! Asta-i treaba!

-Hă, hă, unchiule Vio, râse și Gelucu. Toată treaba-i din proțap!

-Îi bă, Gelucule, i-auz' tu, i-auz' cuscrule, i-auz' domnu' di la gazetă!

Și începu să cânte. Viorel Scorbură, zis Liniaru, zis 18 Gorj, zis și Optâșpe începu să cânte :

Să nu zăci că iești bătrân!

Cât picioarele te fân!

Și mai poți să strângi în brață

Puișor frumos la față...

-Ău, ău! adăugă el. Ău nazdravela!

-Domnu' Vio, e foarte interesant ce ne-ai spus. Vom scrie la gazetă și poate se va rezolva, zise Vlăduț.

-Mulțămesc dumitale, domnule, mânca-ț-aș curu' zise 18 Gorj. Că mi-i dor de pădure, că io-s haiduc de codru verde...

Cei doi își luară rămas bun iar Gelucu Scorbură îi însoți înapoi în Dealul cu Ulmi până în locul unde lăsaseră mașina. Și unde-i aștepta încă o surpriză. Am uitat să vă spun că ei lăsaseră mașina în apropierea casei lui Costică Rușescu. Costică Rușescu zis și Costică Ochiu. Fiul lui Tinghiri, al lui Octavian Rușescu, zis Tinghiri. Care tocmai se supăraseră pe copil. Pe Adrian. Pe fiul său. Costică nu Tinghiri se supăraseră. Care copil nu-și făcuse temele. La limba și literatura română. Cum ar fi dacă. Așa. Bine. Cre' că așa nu mai. Sigur, sigur. Iau măsuri că. Bun! Și supărat foc pentru faptul că Adrian nu învățase la limba română, la limba și literatura română poezia *Revedere* de Mihai Eminescu, nu se poate zicea, zisese el, Adi nu-i patriot dacă nu știe poezii de Eminescu, că iote io, așa, știi cum, păi da, hait, Adișor, porc tinăr, vino-ncoa și sui-te pe scară și cu scara pe clăia de fân, păi cum să, da, da' ia și cartea cu tine și așa stăi la cucurigu gagu, la 'nălțame, sus pe pătuiaș' de fân și să-nveț' aci... Apoi îi luase și scara... Și mai târziu venise să-l verifice, numai că Mitel, băiatul cârciumarului Țăcănescu, mai mare cu doi ani decât Lucian, cârciumarul nu Mitel, desigur, începuse să-l bruieze... Și când Adrian recita cu patos

Codrule, codruțule

Ce mai faci, drăguțule?

Mitel adăuga :

Cuțu, cuțu, cuțule

iar Costică Ochiu, furios, bombănea mereu Mitele, cân' oi da drumu' la câne să te facă dărăpuri, porcule și măgarule, las' că vin io la șicoală și-i spun io la director vuvarule, că nu mă lași să fac ora de română cu Adișor, păi ce bă Oichiule, ora-i pe pătuiaș, da' ce te fute grija, ce te doare rânza pe tine un'ei bă, vuvarule... Lume, lume, vremuri, vremuri... Nu? Păi cam cât să? Așadar s-ar putea. Dar ce să zic când? Cum ce? Pipăl, pipăl, sistăr pipăl, ău mai mazăr, ău mai fazăr, ău mai sistăr, ău mai brazăr? Cântec. Sunet. Culoare. Miros. Până unde ar. Ba poate că ne revine acum. Să vedem... De ce-am venit? Revenit? Pentru a afla ceva despre popa Remus. Despre Goarnă...

Și Lucian zise către Vlăduț :

-Vlăduț, eu cred c-ar trebui să mergem la Berindei. El e finul lui boier Radu Steluță...

-Mergem, Lucian! Hai în mașină...

La Berindei nu-l găsiră acasă decât pe Marian, băiatul cel mic. Cu care Ion Berindei se certase la Revoluție. De fapt, după... La vreo lună, două... Se certase, dar se și împăcase. Marian nu știa prea multe. Ion Berindei era plecat la Târgu-Jiu, la o altă înfățișare în procesul pe care-l declanșase, îl intentase pentru a-și recupera moara din Dealul cu Ulmi care-i aparținuse lui Constantin Berindei, fost primar liberal în perioada interbelică, moșul Stican, cum îi ziceau ei, fratele mumei Rița, al Mariei Ionescu, bunica lui Lucian, iar Viorel tot cu moara era ocupat, plecase la Artanu, la moară... Adică peste deal...

Singurul lucru pe care-l știa Marian era că Remus Goarnă locuia la Țicleni și că era preot. Ba nu, aflase și el că avusese cu niște ani mai în urmă, adică pe vremea comuniștilor, că avusese necazuri cu Securitatea... Dar mai multe nu știa nici el...

6

-E clar, Vlăduț, zise Lucian, pe când ieșeau pe frumoasele, înaltele porți ale familiei Berindei, acum va trebui să mergem la Țicleni.

-Mergem, ce putem face? Cu ocazia asta ne mai mișcăm și noi puțin...

-Păi, nu?

7

O carte e ca un cântec. Ca o melodie. Fiecare carte reușită, zic eu, își are *sunetul* ei. Când începi să lucrezi la o carte trebuie să-i găsești mai întâi *sunetul propriu*. Să vezi dacă *sună*. Iar sunetul dă forma. Așa spuneau înțelepții odinioară...

8

S-au schimbat multe... Lucrurile nu mai sunt deloc cum au fost, Lucian... De pildă, în Luncă-n Vale... Altă dată Lunca era plină de iarbă. Cosea lumea la întrecere... ce mai... ce poți să mai zici... acum... E plin de porumbi în Luncă-n Vale... Că albia Tilișorului cu ani în urmă, așa e, se vede de la distanță, a fost săpată, a fost adâncită... s-a săpat și s-a adâncit... Astfel că inundațiile nu prea mai sunt posibile... Tilișorul nu mai iese din albie... Demult s-a întâmplat asta... De mai demult... Dinainte de Revoluție... Și podul e altul... Podul al mare e nou... Și oamenii sunt alții, Lucian... De când tu ai plecat... Atunci... Sunt vreo douăzeci și trei nu chiar aproape douăzeci și patru de ani acum... Da... Nu mai cunoști lumea... Lumea tânără... Și-i întrebă mereu : da' tu al cui ești, da' tu al cui ești... Timpul... Timpul care-și pune semnătura deasupra... Pecetea... Podul cel mare de peste Tilișor... Trecut atunci la sfârșit de februarie, ori început de martie... În ziua aceea cu soare puțin... S-au schimbat multe, Lucian... Iar liniștea s-a schimbat în speranță... Și tihna în bejenie... Nu mai suntem demult în anii optzeci... Mai mult de un deceniu s-a scurs și din secolul cel nou... Douăzeci și unu... Noaptea doar vântul mai mișcă norii pe cerul acestei nefericite țări, Lucian...

Ce repede a trecut timpul și doar plânsul salciei pletoase picurat în eter mai consemnează tristețile acestei lumi noi...

9

Memorie, memorie... Memorie.

Lucian își amintește casa mumei Rița. Bunica. Era mai aproape de curtea de lângă

☑ drumul din Valea Frasenului, da... Apoi a fost demolată și construită alta, dar mai spre nord puțin și cu fața la apus. Casa de la Vale. Cea de la Deal este cu fața la răsărit. Așa, și prima casă, cea a mumei Rița luase foc. Luaseră foc niște grinzi. De la focul din vatră, probabil. Nu probabil, sigur. Cenușa. Cenușa focului. Noroc că săriseră mulți oameni cu gălețile de apă. Și se rezolvase, focul fusese stins. Da. Și muma Rița, și tata Ion sunt acum în eter. S-au dus. Și unchiul Iulian, ba chiar și vărul George. De anul trecut și el e în eter. Cum spun hindușii ăia cu ceakrele? Vishudi, ceakra gâtului. Îi zice și roată. Și lotus, poate... Centru subtil. Poartă. A timpului și spațiului. Purificare. Eter. Akasha. Comunicare. Genialitate. Albastru – albastru. Auz. Sunet subtil. Și simțuri pure. Greu. Poate. Poeți, scriitori, povestitori. Și oratori. Sunet. Vibrație. Formă. Formă dată de sunet. Azul și mintea. Arbore al vieții. Și ieșire din timp. Trecut, prezent și viitor într-o singură dimensiune. Privire. Să vezi, deci...

10

-Plecăm așadar spre Țicleni? zise Lucian către Vlăduț care, brusc, părea dus pe gânduri. Îngândurat din pricini numai de el știute...

-N-avem ce face, plecăm... Nu văd altă soluție de a afla ceva despre acest nepot al lui Radu Steluță, Remus Goarnă. Ce nume!

-Da, chiar! Remus e, nu-i așa, fratele ucis, asasinat, sacrificat... Iar Goarnă...

-Trompetă, mă mir chiar că nu-l cheamă Trompetă... Sau Trombon...

-Sau, știu eu, Baterie...

-Sau Țambal, de ce nu?

-Tot felul de instrumente muzicale. Suntem în apropierea unui cântec...

-Mai știi? Se poate...

-Oricum, el trebuie să se priceapă într-o oarecare măsură la muzică.

-La cea specifică... Bisericească!

-Am reținut, totuși, că ar fi avut necazuri cu Securitatea...

-Da. Și nu mă miră absolut deloc toată chestia asta... O dată că originea lui socială, nu-i așa, fiind rudă și cu boier Radu Steluță, nu era prea sănătoasă, cum ziceau ăia până acum câțiva ani... A doua oară era sau a fost absolvent de seminar teologic, nu știm dacă și de facultate...

-Poate și de facultate...

-Poate... De ce nu? Și atunci mai era o dată expus...

-Da, iar numele... Prenumele...

-Remus. Învinsul. Cel învins...

-Și Goarnă...

-Da, adică gură spartă... Nu-și poate ține gura...

-Ca și unchiul lui...

-Da, ca și boier Radu. Că și ăsta a făcut de două ori ocnă politică.

-A făcut pentru că-i sfida pe comuniști cam tot timpul. Le spunea că nu-i copoiul lor.

Mergeau spre Târgu Cărbunești, se abătuseră mai întâi pe la Târgu-Jiu unde Lucian avusese puțină treabă la liceul unde lucra. Era marți și nu avea ore. Așa numita, așa zisa zi metodică. Iar Vlăduț avea două ore de seminar la Universitatea Submontană al cărei rector la ora aceea era cetățeanul Valentin Complexu, om cu vechi state de plată în mediul academic situat nu departe, nu prea departe de Podișul Getic... Se zicea că-l încadrare pe unul numit Costache Măruntu deoarece-i plăcuse estetica tractorului. Sau estetica, mă rog, a cadoului... Complexu avea și vocație agricolă, deși era inginer... Unii ziceau că de cazane... Gurile rele, mă rog. Și nu prea aveau la submontană profesori de limbi străine. Oamenii se temeau că splendida ctitorie fesenisto-gorjeană nu avea să reziste. Că, vorba lui Viorel 18 Gorj, *nu lăsa să se întrevadă*... Nimic. Înfloritor nimic. Optimiști erau doar liderii politici Piftie, Mistrie, Dulie și Bujie aflați în fulminantă ascensiune politică și intelectuală. Ei erau optimiști și progresiști, erau de stânga, iar frații Țăruș, opozanții de dreapta, foști propagandiști peceriști (și ei), erau doritori... Doritori să predea cândva și ei acolo. Liberalismul și ce-o mai fi... Mai ales că Gheorghie era parlamentar. Gigî. Gigioacă. Țăruș cel mare. Scoși cu miting, la Revoluție, de elevii liceului din Mătăsari, celebrul Texas al Gorjului care găzduise o vreme faimoasa Acțiune 700, începuseră a se revendica și revindeca. Țăruș cel mic, Adrian, era deja inspector școlar. Și romantic fiind, visa la multe... Avusese, se tot gândea el, cugeta așa, dus cu gândul departe, numai funcții mici... În sfârșit, o funcție ceva mai mare se ivise... Dar democrația e generoasă, își spunea el, poate

că ajung și ministru... Că destul am stat cu foamea-n gât... Profesor suplinitor... Da' după Decembrie, m-am titularizat și acu-s inspector... M-am ajuns un pic... Era un băiat tenace și perseverent. Dar să ne întoarcem la Lucian și la Vlăduț, mult mai puțin perseverenții noștri prieteni...

Lucian tocmai terminase atunci a doua facultate a sa, științele umane cu direcția de studiu filosofie postmodernă, iar Vlăduț își finalizase nu demult, peste ocean, în Statele Unite, în State, cum îi plăcea să spună, un doctorat în Faulkner. Întreprindere la care Lucian se gândea și el...

Intraseră în Târgu – Cărbunești, erau aproape de primărie. Orașel cu primar liberal, lucru mai rar în Gorj!

-Hai să intrăm să bem o cafea, zise Vlăduț.

-Ai dreptate, cu ocazia asta ne mai și dezmoțim puțin oasele, adăugă Lucian.

Stătură vreo jumătate de oră. Apoi se urcară în mașină, străbătură un drum cu pădure în stânga și-n dreapta și nu după foarte mult timp ajunseră în Țicleni. O localitate situată cumva într-o vale și care are și băi.

-Cel mai bine ar fi să întrebăm la primărie și la postul de poliție, zise Lucian.

-Așa e, ai dreptate...

Secretarul primăriei era un băiat tânăr și volubil. Îi primi cu un zâmbet larg.

-Părintele Goarnă, da... Popa Remus...

-Exact.

-El a fost preot aci, nu prea departe, în Cărbunești – sat, se ducea cu mașina la serviciu, era navetist. În fine... E o problemă cu el... Locuia într-adevăr în Țicleni. Dar acum...

-Acum?

-Da, acum nu mai este aici... Nu știm exact. Se pare că și-a pierdut și serviciul. Dăduse în darul beției în ultimul timp... Divorțase și coana preoteasă de el. De vreo doi ani, cam așa. Mi se pare că între timp s-a și măritat a doua oară...

-Și el?

-Nu știu foarte sigur, dar cred, așa se zice, că, după ce a fost dus la dezalcoolizare, s-a apucat iar de băut și...

-Și?

-S-ar putea să fie internat la Turceni. La spital, la *glumeți*...

-Așadar s-a dilit la cap?

-Cam așa ceva, dar nu sunt sigur.

-Oricum, noi vă mulțumim, domnule secretar.

-Pentru puțin. Poate reușiți dumneavoastră să aflați mai multe...

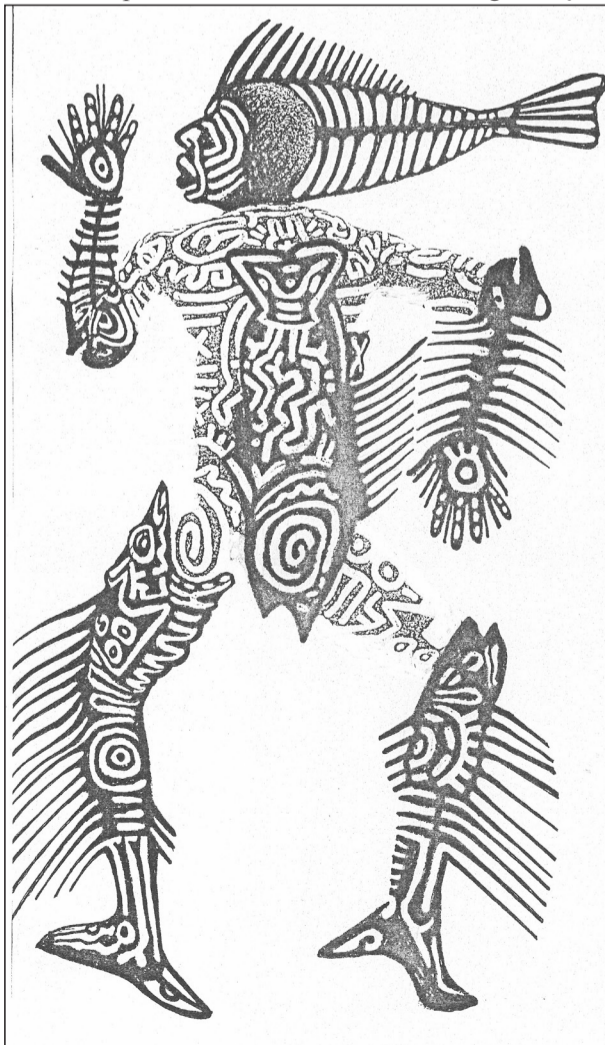
-Ne străduim! Vă salutăm cu stimă. La revedere!

-La revedere, domnilor!

Cei doi ieșiră și se urcară din nou în mașină. Păreau cumva debusolați.

-Ce facem acum?

-Păi ce putem face? Ne întoarcem în Târgu-Jiu și ne

odihnim puțin. Apoi sâmbătă mergem...

-Unde?

-Uite, Vlăduț, zise Lucian, eu m-am gândit că ar fi mai bine să mergem la un fin al meu care se numește Ionel Giubalcă și e sanitar, agent sanitar, la Turceni. Exact la *glumeți*. Sau la ăia cu *sticleți*, cum li se spune...

-Da, cred că e cel mai bun lucru.

-Exact, el ne poate confirma ce am aflat în legătură cu Remus Goarnă.

-Perfect de acord!

11

Ce mai faci, Vlăduț? Am înțeles ultima oară că ai scris niște poezii cu oceanul... Oricum, acolo, la Vancouver, ești aproape de el. Și, într-un fel, e normal. Asta-mi amintește puțin de Isidor Ducasse... De Lautréamont. Vancouver... Cel mai mare oraș din provincia Columbia Britanică. Așa am citit pe Net. Da, dar capitala acestei provincii este, din câte am aflat, orașul Victoria. Ei, da, ei au avut destule victorii, noi mai puțin... În 2010, când încă nu ajunseseși tu acolo, acolo s-au ținut Jocurile Olimpice de iarnă. Iar tu ai plecat în 2011. Un an excepțional. Pentru mine, Vlăduț. Nu știu cum a fost pentru tine. Asemănător cumva, așa cred. Excepțional pentru mine, deoarece am tot scris. Am fost, aș putea spune, pe o vibrație, înaltă, da... Deosebită. Trăiești așadar de vreo doi ani în cel mai mare oraș canadian situat la vest de Toronto. Și predai la Universitatea Columbia Britanică. Lingvistică și antropologie, mai nou. Știu că după fraza faulkneriană, cum ziceam noi la Târgu-Jiu, puțin înainte de puciul împotriva lectorului Emil Tălmăciu și înscăunarea (după aducerea prin spate) a Țărușului de Fărcășești, a lui Adrian Țăruș, care a precedat cu un an darea noastră afară în mod abuziv, de la celebrissima ctitorie fesenisto-forestieră din Târgu-Jiu, Submontana Universitate retardată, așa, deci știu că erai preocupat de noutățile din lingvistică, de lingvistica de ultimă oră, dar și de antropologie și semiotică... Ce să-ți zic, dragă Vlăduț? Dacă vreodată ai drum prin State, și ajungi pe la Stanford University, salută-l pe genialul René Girard și spune-i că are, în trista și nefericita Românie, un admirator constant: pe mine... Din nefericire, la noi în țară nu prea e prețuit la marea, la imensa lui valoare. Elitiștii ăștia autoprocamați, sinecuriștii Feseneului de Dreapta, chiar nu pricep nimic din cărțile lui... Dar poate-mi spui și mie câte ceva despre comunitatea românească din Vancouver. Da, mi-ar face plăcere să știu! Sigur...

Citeam undeva, dragă Vlăduț, că iubirea e mișcare, mai precis că natura, esența ei, ar fi mișcare. Sincer, nu prea înțeleg cam cum vine și (de)vine asta... Mă rog... În schimb, pricep că atunci când omul e realizat spiritual, la un nivel profund, întreaga lui ființă pare a dansa. Asta da, pricep. Mi-ar plăcea, dragă Vlăduț, să scriu o carte despre joc. În care aș include, desigur, și dansul. Căci trebuie să știm ce suntem! Da! Eu înlocuit de neant. Neant dansator; neant dansând, neant care dansează! Dar *poți* oare asta, poți oare așa ceva, Vlăduț? Ai glumit sau ai vorbit serios când ai zis că – în particular – ți se predă Dharma? Că iei lecții de Dharma? Ce ironie, dragă Vlăduț! Să fii expulzat (abuziv, e drept, ca și în cazul meu!) de la Universitatea Submontană din Târgu-Jiu și apoi să lucrezi (inclusiv cu o normă de cercetător!) la Universitatea Columbia Britanică din Vancouver! Ha, ha, ha! Îmi vine să râd! Normal. Și ție îți vine, desigur! E bine. E normal. E. Este. Pe-acolo nu-i niciun Țăruș. Aștia-s doar pe la noi... Ei, dar de cinci ani și eu sunt la o altă instituție de învățământ superior... De *aici*. Știi tu... Dar, sigur, nu-i ca la Submontană... Submontana e unică... E unicat... Are (în prezent!) angajați vreo cinci Țăruși: tatăl, fiul, nevasta, fratele și nepotul... Viitor de aur și prezent mare, cum ziceau poezii preromantici și romantici... Nu? Dar destul cu asta, căci ne agită inutil mintea și nu merită. Nu se merită. Trebuie să ne eliberăm de orice iluzie a minții. Să ne vindecăm. Să stămm focul curat al inimii, nu? Să tăcem mult pentru a ne trezi! Știm noi oare cum suntem *cu adevărat*? Mai degrabă nu. Să ajungem strălucitori ca soarele și enigmatice cum e cerul lunii august vara în sunetul, în cântecul meteorilor căzuți... Esența e mister și poate că natura noastră, natura noastră reală, autentică e infinită... Nu? Nu doar ni se pare că suntem *separați*? (Eroare a intelectului, parcă, nu-i așa?) Nu e oare necesară trezirea din vis? Ce vid divin, ce nimic infinit... Cu totul diferit de acesta... Ce misterioasă e cifra zero, Vlăduț! Ce misterios e cuvântul acesta, *sunya*! *Sunyata*...

Astăzi e o zi de toamnă cu multă ploaie în țara mea... Sfârșit de septembrie în tăceri ale gândului...

va urma

Casa din cuvinte a maestrului Nicolae Dragoș

Ion Popescu-Brădiceni

1. Avem poeți care trebuie reevaluați din perspectivă europeană, pentru că sub comunism nu se putea. „Lagărul” socialist i-a ținut prizonierii unui naționalism prost răstălmăcit de acoliții sovieticilor. Printre acești poeți se numără și Nicolae Dragoș, cel care în „Casa” lui din cuvinte se mai și joacă din când în când, căci copilul din suflet nu i-a murit („Jocul de-a bijuteriile”). E un „joc inocent” ca o „rugă dinspre fluturi”, a căror „tandrețe de dimineață” inaugurează un fel de „vis lângă spuma mării”, instituie „frânturi dintr-o artă poetică”, „despre vultur, despre sublim și nu numai”. Și nu numai, întrucât „cuvântul își trimite solii” ca să redacteze „un fel de testament”, ca T. Arghezi, bunăoară.

2. Poetul e în genere un călător prin anotimpuri, spre drumul în doi, cu semn de rugă, spre m(ă)ine, prin anii nedumeriți, spre templul lor (al marilor poeți români – n.m., I.P.B.), iar călătoria lui e „de dincolo de toate călătoriile”.

Dar ce fel de poet este Nicolae Dragoș? Este el un postromantic, un neoclastic, un transmodern? Calcă el apăsat pe urmele simbolistilor ori pe cele ale suprarealiștilor? Transcende folclorul și tradiția, ca să definitiveze „povestea din oglindă”? și s-o depună, drept ofrandă, ca pe încă o „minune la coloana fără sfârșit” a limbii române?

Nicolae Dragoș este întâi și întâi un poet pur sânge, maestru în cristalografia sensurilor pierdute și regăsite, posesor al secretelor Miturilor de început de Lume al Viziunilor, al Revelațiilor, al Legendelor, alchimist al unui imperiu al Imaginației într-o sui-generis resurrecție.

3. Ca atare „Casa din cuvinte” conține farmakonice discursuri lirice, acuarele (icoane vii ale iubirii enorme de viață), peisaje interioare, cu mirabile reliefuri transparente (așezate sub semnul metodologiei focului viu), portrete (Portret cu narcise), creioane (tot ca T. Arghezi – n.m., I.P.B.), semne, miraje, psalmi (Psalmul de dimineață), rondeluri (Rondelul Rondelului), poeme (Poem cu Lună nouă, ca Zaharia Stancu de pildă), iluzii (Iluzie de Decembrie), himere, lamentouri (Lamento pentru Vultur, ca la Dimitrie Cantemir), In memoriam-uri (ca Ion Barbu), file de jurnal, rugă, balade (Trista baladă a învinsului din Poiana Brazilor) ca Șt. Aug. Doinaș.

În toate, un critic avizat, *culturalizat* (s.m., I.P.B.), operând lejer, epistemologic și axiologic cu intertextualitatea autentică, poate depista modele (a li se zice paradigme) ontoretorice dar și ortodictionale, deși obsesia lui Nicolae Dragoș e deretorizarea, dekalofilierea dicteului totdeauna motivat, întemeiat, călăuzitor, pe alocuri, (in)voluntar profetic.

4. În contextul aceleiași legi transmoderne a cercului hermeneutic deschis, cel care redactează eseul de față încearcă, autoexigent, sentimentul reacerderii la esențele ultime. Recurge, cu sau fără voie, la sondări abisale, în aflarea po(i)eticii profunde și obține mai mult decât dorește.

Veritabil Demiurg, Nicolae Dragoș, în rezonanță cu Geo Dumitrescu, ba chiar și cu Marin Sorescu, dar – subliniez – în glorioasă „școală a lui Arghezi” își ia drept «persona» (= mască în care predomină când elementul personal, când influența exterioară – n.m., I.P.B.) pe „Omul cu tacul” angajat în „Jocul de-a răsăritul cu asfințitul”. „Omul cu tacul” pare – poate și este – o capodoperă; îmbracă ba haina alegoriei, ba pe cea a parabolei (în descendență kafkiano-camusiană); uzează de metonimie, metaforă, teme fiind universale dar abordate transversal: jocul, călătoria (recurente), destinul, labirintul, hazardul (innobilitoare spiritual), adevărul, tăcerea, umanismul (filosofice).¹

Dar „Omul cu tacul” e cel care guvernează „jocul de-a viața și de-a moartea”, e „stăpânul” absolut, e „cosașul neîndurător / gata să culce la

pământ / pâlcuiri-pâlcuiri invizibile ierburi”, e maestrul inițierii în performanțele de la „masa destinului” pe care viețile oamenilor sunt niște bile roșii, albe, negre (bila neagră numai din superstiție ar fi aleasă pentru călătoria dinspre unde spre un alt undeva), e cel care „a îndrăznit să facă pact cu hazardul”, cel care cu voința lui a reinstaluit „ordinea în” „acea enigmatică dezordine”, sau, de fapt bilele fuseseră „așezate într-o ordine de altcineva știută”, / spre a aduce „izbânda finală”, refuzată înțelegerii comune”, iar, drept consecință, „omul cu tacul” e substituția în profan a celui Altcineva Atoateștiutorul, înspăimântătorul, și deci te întrebi dacă „omul cu tacul / are în mână soarta jocului / sau doar se amăgește a o avea”, dacă e, măcar el, „mai presus de destinul comun”.

5. Încolo, complexitatea textelor lui Nicolae Dragoș, mai-mai să mă zăpăcească. Dar, lucid, mă autocontrolez și continuu comentariul de față. „Pentru Poet o carte / e ca un fel de casă”. Se reîntoarce, nostalgizând poetul, la ea „pe vechi și noi poteci / ce-ți cer priviri subtile”. «Casa» „cum să visezi te-nvață” căci „visul este o formă de gândire”; fiindcă „aproape toate funcțiile cognitive... se regăsesc la nivelul visului”; sarcina visului este „crearea de reprezentări variate și originale” (vezi Jacques Montangero: *Vis și cogniție*; trad. de Marina Mureșanu Ionescu; ed. Polirom, Iași, 2003, 214 pag.). „Închipuita casă” (rod deci al imaginației/fanteziei – n.m., I.P.B.) „clădită-i din cuvinte / într-o secretă limbă” iar „pentru cuvinte sacre / îți cere viața-n schimb”. „Modestă, arătoasă, miroase-a veșnicie”. Această memorabilă artă poetică a fost scrisă pe 14 mai 2013, ceea ce ne indică tinerețea perpetuă a domnului Nicolae Dragoș.

6. Poetul este profitorul unui mirific privilegiu căci el are capacitatea specială „să descifreze nevăzute pagini / ... / ofertele naturii traduse-n noi imagini” („traducerea” este o ars hermeneutică și o transhermeneutică – n.m., I.P.B.). Tot el trăiește „o nerostită tăcere princiară” (sau tăcerea din Cina cea de taină a lui C. Brâncuși – n.m., I.P.B.), întovărășit ba cu fluturii, ba cu mestecenii „apostoli ai singurății”, ba, reverențial, cu „Domnul Cuvântului Românesc” Tudor Arghezi; al cărui „avatar” Nicolae Dragoș dorește să fie socotit, deși, ca orice ucenic care-și elogiază / celebrează maestrul, categoric îl depășește con brio (vezi „Scrisoare prin anotimpuri”; „Logodnă”, „Nedumerire”), ba se măsoară, în luptă dreaptă, cu „uriași” precum Nichita Stănescu („Cineva”) sau Leonid Dimov („Păpușa de la țară”), fără a înclina steagul propriei personalități, identități, auctorialități. Tot în

trecere, semnez și alte bijuterii precum: „Un vis”, „Himera”, „Întâlnire cu Esenin”.

7. Dincolo de aceste aspecte, să le zic stilistice, Nicolae Dragoș rămâne inegalabil ca poet-cetățean, ca poet-luptător, ca poet-vaticinar al condiției umane, izbutind a redacta poeme-dezbateri de anvergură social-politică și etico-satirică. Selectez pentru cititori câteva titluri elocvente, patetic-ideologice, moral-civice, entuziast-cathartice: „Legenda Călăuzei”, „Jucătorul de popice”, „Răspuns amânat”, „Împăratul Insulelor”, „Ce timp de lupanare”, „Ce pot să fac?”, „Când...”, „Un fel de testament”, „Țăranul român”, „La Eminescu”, „Întâlnire cu Poetul”, „Minune la Coloana fără sfârșit”, „Vis cu pasărea Brâncuși”, „Reportajul unei neîntrerupte călătorii” (realizat în ianuarie 2012, în Târgu-Jiu), „Semne”. Despre aceste „megapoeme” însă, mai pronunță-se și alți exegeți, căci mie spațiul tipografic mi s-a dus.

Omul cu tacul Nicolae Dragoș

Unii susțin că jocul de biliard
Nu-i altceva decât o copie
A jocului de-a viața și de-a moartea.
De-a răsăritul și de-a asfințitul.

În bilele roșii și albe,
ori de alte culori,
Ar putea fi identificată
Prezența (drastic simplificată
Pentru contemporani)
A fiecăruia dintre noi,
Fără a putea alege dezlegarea jocului.

Se mai susține că într-una dintre culori
S-ar putea ascunde fiecare dintre muritori.
Că numai din superstiție ar fi aleasă bila neagră
Pentru călătoria dinspre undeva
Spre un alt undeva.

„De ce - te-ntrebi - n-ai putea fi
Tu omul cu tacul, nu bila
(Sclavul nobil, ce-i este predestinat tacului -)?”

Cu puțină imaginație,
Îți poți răspunde, avertizându-te:
„S-ar putea! Numai că, indiferent de culori,
Bilele sunt infinit mai numeroase
Decât oamenii cu tacul!”
(Tacul fiind, de regulă, o piesă rară,
Cumva, unicat și nu-i e dat
Oricui să-i fie stăpânul)

Așa că privești cu detașare
(Cel puțin deocamdată)
Spre masa de biliard, înconjurată de priviri
Pătimașe, admirative sau înfrigurate îngrijorate.

Îl examinezi, fără sfială, pe *omul cu tacul*
Și, neîncercat de sentimentul compătimirii,
Privești bilele risipite pe masa de joc,
Colorându-i la întâmplare spațiul, limitat totuși.

Nu e așa greu să înțelegi regulile
Ce guvernează jocul acesta
Căruia tot mai frecvent i se spune
„Jocul de-a răsăritul cu asfințitul”.

Ce ciudat, ce straniu comportament
Are *omul cu tacul*, de parcă
Ar fi vorba de un cosaș neîndurător.

Gata să culce la pământ
Pălcuri-pălcuri invizibile ierburi.

Numai că *omul cu tacul* (nu se știe de ce!)
Parcă mereu privește în altă *direcție*
Decât tine, când țintește bila predestinată
Iluziei (sau deziluziei?), ascunzând astfel
Privirilor una din multele vieți
flșezată la întâmplare pe masa de biliard.
Savant, filosofic, metaforic numită
De spirite ce se declară alese: *masa destinului*.

Nu poți ști, nu ai cum ști, de câte
Imponderabile condiții și întâmplări
(Fericite? Nefericite?) depinde reușita loviturii...

Să fie siguranța mâinii? Agerimea privirii?
Rapiditatea calculului prin care
S-ar putea anticipa imprevizibila reacție
A forțelor rotunde, perfecte în universală lor alcătuire,
Așezate în labirintul drum, invizibil încă?

Nu se știe nici măcar dacă
Omul cu tacul ar putea cunoaște răspunsul,
Pentru ca aventura bilei alese
Să întâmpine destinul.
Este și ea dependentă de drumul
Întotdeauna, când previzibil, când imprevizibil,
Oricât de versat, de cinic ori generos
S-ar putea crede *omul cu tacul*.

Nu un iscusit jucător, ci un subtil diplomat
Care a îndrăznit să facă pact cu hazardul
Pare a fi omul care și-a înstăpânit mâna cu tacul
Cel nemilos în fața bilelor haotic risipite
Pe întinderea hotărnicită de inflexibile margini.

Nici n-ai cum afla dacă bilele au fost ordonate
în acea enigmatică dezordine
De voința *omului cu tacul*, ori sunt, în fapt,
Așezate într-o ordine de altcineva știută,
Spre a aduce „izbânda finală”, refuzată înțelegerii comune.

Nu, nu ai cum percepe, cu palide antene omenești
Spaima încremenită a bilelor,
Nu odată viu colorate, care așteaptă
Resemnate, lovitura (delicată, firește.
Ca orice lovitură de *maestru!*),
Lovitură după care va urma *rostogolirea*
Către *adevărul* ori către *minciuna izbânzii*,
Această supremă rațiune de a fi la masa *destinului*.

Cum ai putea să știi dacă *omul cu tacul*
Are în mână soarta jocului
Sau doar se amăgește a o avea?

O certitudine există, totuși...
Resemnatele bile, indiferent de culoare,
Pot pieri în tăcere. Ce mai contează
Dacă pier victorioase sau învinse?
Deși, se spune, cum că laudele s-ar cuveni
Numai celui victorios.

Convingere valabilă numai dacă pot fi ignorate
Umilitoarele huiduieli ale privitorilor dezamăgiți
Când descoperă, târziu, că *omul cu tacul*
Poate fi la fel de stângaci ca și ei.
Cei care, în jurul mesei de biliard,
Fac tot felul de calcule în fața bilelor
De culori atât de diferite, care-și caută
în rostogolirile lor cine mai știe ce deslușiri.

Până atunci, le rămâne celor mulți
Să-l blameze pe *omul cu tacul*.
Cu atât mai mult cu cât
L-ar fi dorit măcar pe el
Mai presus de destinul comun.

Că așa ceva
Ar putea fi posibil,
E de imaginat?

Poeme

Liviu Dănescu

Îți scriu, mamă...

Scriu din închisoare, mamă,
- Cu câtă libertate m-am ales,
Și gândului îi este teamă
Să zboare, și de îi dau ghes -

Pe nesimțite, un păienjeniș
- Înstrăinarea - se așterne;
Ca toate cele duse pe furis,
Obolul prin grilaj se cerne.

Paradoxal, dar, la răcoare,
Prezumția de nevinovăție
E postulatul pentru care
Nu trebuie să urlu în pustie.

Aici, de la credință dreaptă,
Nu se abate veșnicul supus
În lanț trofic, ce așteaptă
O mântuire de la Cel de Sus

De aia scriu din închisoare,
Lăcașul lacrimii-salină;
În indiferența care doare,
Desfrâu lasciv de Messalină...

Carul tranziției

Car reformat, o piatră funerară
Pe vis sacrificat abil, perfid
-Cu somnul rațiunii se doboară
Doar verticalele, pe rug livid-

Fără vreo Stea Polară, ca un far
-Prin lubirint cu Minotaur, fir-
În fața jugului, biet felinar,
La capătul de drum, un cimitir.

Pauză

Prietenii, eterna amnezie
-La greu n-ai unde să te duci-
Un act de caritate -utopie-
Tabloul-i ocupat de eunuci

Pe locurile libere rămase
-Relașul, un desfrâu în oaze-
Și periodic, ruinând case,
Sistemul naște metastaze.

Cinci minute

Timp -audiență.
La-nbuiat, umilul.
Cu indiferență,
Varsă crocodilul

Lacrima răbdării
-Ai vorbit prea mult!-
La capătul scării,
Dureros tumult

Încă mai ridică
Un morman de cruci.
Te închini cu frică:
Încotro s-apuci?

Mioritică

Ce poate să ofere-un câine?
Nu rău, ca un avertisment,
Cerber infernului latent
-Circ glacial, avid de pâine!

La ignorarea, ca o amnezie,
Defunctului-și fără necrolog!-
Un sentiment de nostalgie,
În sobru, academic dialog.

Zero absolut

În încălzirea ca efect
-Frecarea, cauză rebelă
-O sondă -muza - la prospect,
Zburând cu Pegas-o nacelă -

Cătând miraculos izvor,
O apă vie, ca să se inspire

Aezii-n Parnas, unic for
Cu harul, gir de nemurire!

La nemișcarea ca un drob
De sare - lacrimă la ocnă-
E gândul exotermic rob
În era înghețată bocnă...

Horoscop

Se frâng destine la răcoare,
În floarea vieții, la amiază;
În statul absolut sub soare,
Doar Luna ne mai luminează

Și se depărtează câte-un pic
-E o răceală ca la 'nalt nivel-
Prevăzător, spre Carul Mic,
Arunc privirea puțintel

Să văd dacă Steaua Polară
Mai stă la locul ei -reper! -
Că este relativă și precară
Și ordinea astrelor pe cer!

Dura Lex!

Mi-e dor de țepe câteodată
-Câte am luat, ce mai contează
Una, înfiptă ca o judecată,
Dreaptă-nălțime peste bază,

Cu martori, înviații morți
(Un catastif cu sânge scurs
Din jalbe duse pe la porți
Ce nu au mai deschis recurs)

Și boxe, așteptând salvare
-Ades, chichițele deșarte-
Și-o voce-n amplificatoare:
Audiați și alălaltă parte!

Răspântie

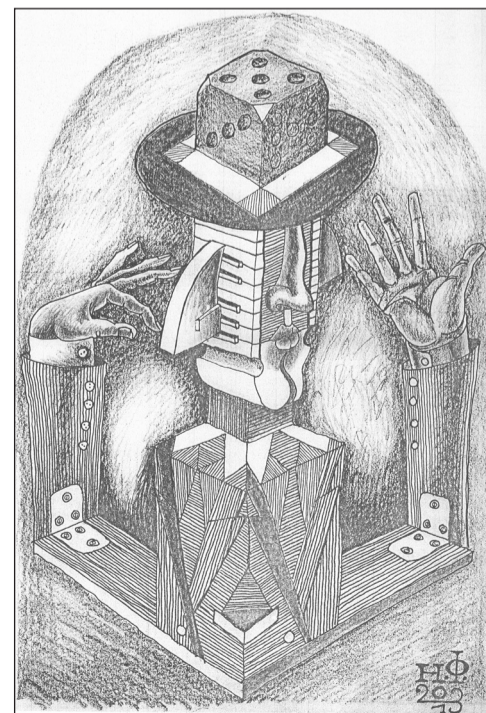
Ca părți aceluiși sistem
(Quarkuri - în atomi, liliputane)
În lanțuri trofice, blestem
Perpetuu condiției umane,

O rugă Creatorului divin,
Prin Căi Lactee, spre izvor:
O viață, de e năruită-n chin,
De ce Olimpul e nemuritor?

Indicator

În univers care-ntretaie
Limba acid -umilind solul-
Și reactiv -care nu-ndoaie,
Deși roșește turnesolul -

Ireversibilă, o moarte
-Reacție de neutralizare -
Pe apa Sâmbetei să poarte,
Din lacrimi, muntele de sare!

File de reportaj

Ion Elena

Tismana, sub cupola pădurilor ninse

De ani buni nu mai înămețise iarna așa de frumos plaiul și văile dinspre sanctuarul foșnitor al schitului Cioclovinei. Templul munților pare desprins acum dintr-un tablou pudrat cu cristale fine de nea, în care totul este învelit cu delicatețe în fire invizibile de vată. Vântul șuieră sălbatic prin hățușul ramurilor reci și goale. Roiri dese de mulți fulgi mărunți și scipitori joacă în lumina zilei și învăluie orizontul văilor, dăruindu-ne bucuria că am pătruns în împărăția iernilor de altădată, în care gerul ne mângâie pe pleoape cu adieri misterioase iar ninsoarea ne prinde în vârtejul ei miraculos de parcă ar vrea să ne spună că iarna s-a însănătoșit și a revenit acasă.

Drumul alb și troienit înaintează tăcut spre adâncurile codrilor ninși. Ninge în făiniș peste bolta de ramuri a pădurilor. Ninge, izbăvindu-se iarăși povestea unei ierni adevărate în lumea legendară a Tismanei. Ca niște bobite mici și năvășe, fulgii se izbesc de trupul înghețat al arborilor, călătoria lor zămisind un sunet asemănător cu muzica unor și-roiri subțiri de cascade ascunse în cotloanele adânci și albe ale munților. Cerul cenușiu și greu s-a prăbușit peste umerii albi ai acestor locuri. Privesc spre platoul sacru al Mănăstirii. Zvelte și solitare, turnurile sprijină înalturile podidite de horbota zăpezii legendare. Dinspre vămile timpului parcă răzbat spre noi șoaptele legendarului Nicodim, călugărul ctitor, căutând în hrisoave calea mântuirii și împlinirii acestui ținut.

În pieptul muntelui, se-aude trosnind de ger fagul. Ecoul acestei efemere descătușări sparge tăcerea pădurii albe și sloboade peste ramuri un șuvoi de zăpadă, un șuvoi alb care curge din acea încheietură de ram, unde s-au frânt sevele lemnului, strânse de tăișul gerului. Sus, la doi pași de cer, pe vatra veșniciei, se-aud bătând într-un rugăciune și smerenie clopotele mănăstirii. Gurnia, firul de apă ce se strecoară discret pe sub zidurile înalte, a înghețat în pragurile cascadei. Aici, Gurnia a încetat să mai lăcrimeze, răsfirându-se în suliți de gheață peste Stârmina, pentru a se sfârși apoi pe sub ogoarele zăpezii în albia tăcută a râului Tismana. Brazii seculari străjuie urcușul spre altarul păcii și împăcării noastre sufletești. Uriașii pădurilor seculare și-au pus pe umeri cușme de nea și veghează la poarta mănăstirii, cu ochii plini de promoroacă, în șuierul aspru al vântului scăpat de peste munți.

În acest paradis și aerul a încremenit de ger. E rece și crud, simți că respiri! Ce adâncă-i valea! Ce iarnă de basm! Suntem într-o

zi de februarie, din a zecea iarnă a mileniului trei. Anotimpul și-a lăsat perdelele protectoare peste creștetul munților. Cioclovina s-a ascuns dincolo de imperiul fulgilor zburdalnici. E singuratic și tăcut schitul. Nu tremură izvoarele-n amvonul stâncilor sure. Undeva-n adâncuri, sub talpa de cremene a Carpaților, apa râurilor repezi suspină-n aripi de turbine, într-un fabulos freamăt de energie și lumină. Pe aproape, sub umbrela unei frunze veștede de arțar, se vede tremurând o vrăbiuță. Jos, valurile Tismanei dorm între maluri, sechestrale de strânsorile înghețului.

Prin alb de poiană se zărește urma fugarnică a unei căprioare rătăcite după hrană. Sub cupola pădurilor ninse, la lumina focului din sobă, se mai spun încă povești despre frumoasele acestor locuri, fecioare ori zâne prefăcute-n stânci sau izvoare. Amintirea lor învăluie-n mister peisajul. Totul pare uimitor.

Luminile serii s-au aprins printre cununi de ramuri încărcate de nea. Noaptea coboară peste vale. Turnurile mănăstirii se lasă desenate în lumina reflectoarelor. În preajmă este o liniște angelică. O sanie se-avântă pe drumul întroienit. E iarnă pură. Ninge adânc și tainic peste Tismana.

Suspînul puiului de vidră

Diminețile se revarsă iar în cumințenie peste păduri și zăvoaie. La Valea de Hotare și în Vadul Rău, apele s-au involburat de ploile ambițioase cu care luna lui iulie obișnuiește să dăruiască aceste ținuturi de la poalele Munților Pietra Cloșani. Motrul, speranța perpetuă a rodniciei acestor locuri, strălucește în dantele argintii ocolind la vale printre pâlcuri de arini și umbre răzlețe de sălcii. Râul își împinge bulboanele spre pragul coastei din Priboia, mușcând de sute de ani din stâncăria dealului, după care, trufașă și resemnată, apa alunecă spre răsărit, risipindu-se în vaduri largi și toi adânci. În trufia lui, râul nu a sărit niciodată prundișul. A rămas resemnat între maluri, zburdând peste pietroaie, stânci și rădăcini dezgolite, într-o necuprinsă și tăcută lume a viețuitoarelor.

Undeva, în vecinătatea micilor scipiri de lac, mai sunt doar câteva bălți împrejmuite cu ziduri de păpuriș. Ca niște pete de cer și nori, desenate pe covorul de iarbă ce s-a înzdrăvenit în chiuveta lacurilor, tot ce a mai rămas din vestitele lacuri de la Padeș. Adevărate minuni de ape cu pești și păsări nestatornicite vreodată prin aceste ținuturi au fost trimise în neant într-o secundă de fatidică rătăcire a minții umane. Acolo, peste rănile pământului, într-o rară clipă de grație, gândul omului imaginaș și apoi amenajase, din generozitate și în armonie cu natura un complex de lacuri care umpluseră de frumu-

sețe și viață peisajul și preocupările sătenilor din preajma munților. Ce s-a construit în ani, a dispărut apoi, repede-repede, sub umbrela nopții și-n nefastul iureș al oarbei îndârjiri de sinistră răzvrătire. Șiretenia nedestelenită și invidia sălbatică au ucis această lume de basm, înfundând calea spre înflorire și emancipare pentru satele orânduie aici, pe Valea Motrului.

Din labirint de păpuriș se-aud șușotind lișetele. Prin mlaștini și ochiuri de ape scormonesc stinghere berzele. Stârcul cenușiu e și el pe aproape. Stoluri de rațe nu se văd peste creștetul plușilor. Și pescărușii au plecat. Doar caii albi, neliberi de pripon, par pictați pentru veșnicie în imperiul verde al zăvoaiului. Prin colbul drumului coboară o căruță. Mai rătăcesc în peisaj mieii și vitele sătenilor istoviți de-atâta subzistență. Aproape, se aude cineva ascuțind o coasă. E vremea fânului. Privighetorile nu mai dorm pe toporăștea de coasă. Iată de ce înțeleg dezamăgirea prietenului meu, Spiridon, poetul. El zărise acele păsări odihnindu-se acolo, pe statuia coșului încremenit între pământ și cer, în amurgul înmiresmat de ierburile pologite. Ca să nu uite cântecul lor, le-a așezat pe ramul versului. Atunci, poetul nu avea de unde să știe că Ion a lăsat coasa și-a plecat în lume!

Acum, lacrima izvoarelor reci susură printre bolovănișuri și este sărutată în nopțile cu stele doar de botul catifelat al căprioarelor coborâte de pe coastă. Prin vaduri săgetează păstrăvul, domnesc scobarul și cleanul argintiu, mii de peștișori împânzesc oglinda apei, se pierde firul undiței în sforul râului, pescarii caută cu jind mreana neagră unduind în unda vie a valului grăbit. Lor li se pierd cu greu pașii prin rămurețul de pe maluri. Se strecoară apoi cu grijă pe sub bolta sălciilor și încearcă râul în toată vâlurirea lui, doar-doar vor agăța iar păstrăvul zburdalnic.

Și eu trec iarăși pe vârf de pas pe la cotul podului deversor. Pe acolo intra râul în lac, mai de vale de vizuina vidrei Tarca, acolo se afla „căsuța” sfredelită sub talpa unei pluși uriașe. Veneam dimineața, să o revăd prăbușindu-se în bulboane. Era un pescar mai iscusit decât noi. De multe ori am surprins-o cu prada. Avea preferință pentru clean. Nu pot să uit însă amurgurile în care, dusă cu puii pe mal de lac, să-i deprindă cu libertatea de a trăi fără sprijin, le-ascultam întrebându-mă scâncetul subțire și prelung, în neputința de-a învinge singuri. Prin sălbăticia râului, taina bulboanelor era de nepătruns pentru ei. Dar, lacul, în mărînimia lui, le era prielnic și dăruitor de peștișori după poftă. Sfârșirea luciului de apă le-a înăsprit soarta. În vâlvoarea vieții, suspînul puiului de vidră rătăcit prin fundăturile văduvite de înseninarea apei, sfășie liniștea nopții. E flămând și deznădăjduit. Vidra Tarca îl așteaptă în ascunzișul de sub prund. Dacă nu vine, îi sare în ajutor!

Luna urcă dinspre creștetul munților. Strigătul puiului se stinge ușor în misterul văii. Câteva stele își limpezesc ochii în vadul Motrului. Cerul nu a căzut pe pământ. Valea se cuprinde tot mai mult de taina nopții. Și râul parcă ar vrea să adoarmă. Își rotește discret valurile, voinde să le-adune în pace lângă brâu de deal, fără să tulbure somnul puiului de vidră.

(Din volumul „Desculț prin roua verde”, aflat sub tipar la Editura „Măiastra” din Târgu-Jiu)

Poeme

Vasile Ponea

Simt metafora înglobată-n poem.
Sunt starea lui de grație
așezat pe verticală către Dumnezeu.
Sunt cel ce văd, ceea ce gândesc
și mă strădui să mărturisesc.
Mi-am perfecționat rugăciunea prin poeme,
după cum sacralitatea e în mine
și tind spre un delir minune.

Scriitura are la bază foamea de forme,
omul, ce trebuie depășit, e conținutul ei.
Poetului îi revine pulsația din poeme,
în consonanță cu vibrațiile Universului,
într-un ritm liber de astru.
Chiar de nu intervine direct în viața perpetuă
scrisul, care pare „o mirabilă ratăre”,
are cuprinderea de inimi, spre înălțare.

Vântul cioplește statui în stânci și în ape.
Acestea încălzesc inimile noastre-nghețate
de nesăbuita noastră societate.
În jur... uitări tâmpo, grilaje de răceală,
îți trebuie fârtate, de bună seamă,
un soi de nebunie ca să răzbați prin vamă.
Oricum ar fi el, timpul poetului, ca un
sacru fractal, se întoarce în sine mereu triumfal,
pân'ce delirul îl trece-ntr-o viață a morții.
Poetul știe că poezia este o frunte de munte,
ce se ridică peste celelalte frunți
și strălucește în culorile tuturor.

Bântuit de îndoielile unui pustiu pustit,
strivesc petalele unui trandafir ofilit,
dar nu și parfumul dăinuitor.
Ideile, fie ele impare sau pare, cresc
în progresie geometrică, dar mult mă doare.
căci foarte puține sunt vizionar-mântuitoare.

Cum vom trăi ? Sub gânduri răvășite, antume
când doar copiii și bătrânii mai au gânduri bune.
Mileniu trei a-nceput. Demoni și îngeri ne-au
cotropit.

În război se vor bate, pentru o anume cale
tot mai greu de găsit, cu arme spirituale.
Poemele ne dau totuși un răsărit.

Cântul din poeme este din flăcări
și-aprinde în mine simțurile toate.
Voi ști vreodată murmurul de apă
cât de adânc în dragoste mă sapă!...
Nu toate clipele sunt la fel
mi-a spus în taină Eolul,
însă toate felurile sunt din clipe,
dar nu se știe cât de mare e stolul.

Oglinzi normale, oglinzi de cristal,
oglinzi de suflete pentru cei din Opal.
Oglinzi fidele sau ce deformează,
poetul pe toate le creionează.
Și în pământ găsim tot oglinzi,
deasupra e viața, de desubt cei învinși.
Chiar umbra mea de pe pământ
este-o oglindă a ceea ce sunt
dar am o lene de moarte și-n gând.

O fi târziu ori prea devreme
s-aștern aici ce greu se-așterne
de-oi avea har sau doar himere.
Din mine iese un îndemn
spre casa cea de lut și lemn;
dinăuntru nu prea mai răzbate
o amintire din multele sparte,
chiar văd prea aievea pe cei doi bunici,
sfătoși stând alături pe un prichici,
iar mama și tata din depărtări
îmi fac cert cu mâna, strălucitori.

Cuvintele

Cuvintele sunt cuante de energie, nici fizica nu le
zice materie, deși, ea tot energie, fixată, temporar, e.
Dar ce alură, în oglinda sufletelor, au cuvintele,
ce protuberanțe și ecou de fulgurație rapidă,
ce zbor decis, spre Divinitatea de dincolo de nori?!...

Clepsida lui Brâncuși e dublă,
cu-o bază în cer și alta pe pământ.
De jos, pleacă spre cer sufletele noastre
curate, iubind Adevărul și viața,
fără a avea zălog gravitația.
În schimb, dragostea Lui se manifestă
prin suflete noi distribuite pe pământ.
Cele mai multe revin și cugetă,
spre bine străfulgeră, în vreme de cumpănă.
Sigur, doar poezii găsi-vor
adăpost în Limba Română și-n dor.

Prin graiul țaranului burdușit de idei
percep nemurirea fără-nceput și
oricum viitorul la plus infinit.
Simt cum verbele aprinse-s în gânduri
și- așteptă sfioase să le vie rândul,
dar stând liniștite ca și celelalte cuvinte
au zămislit adevărate zăcăminte
ale limbii noastre de-acum și mai dedinainte.

Șezând cu capul între mâini
îmi văd umbra-n contemplare.
Soarele tot mai greu răsare,
gândurile-mi pleacă la plimbare
dimprejurul tot e în transfigurare.

Presimt virtuțile cu un anumit parfum,
dar nu și cenușile lor.
Mă bucur de intrigile obiective ale naturii,
în mine le strâng laolaltă
decriptând plastica lor originală,
cu o precisă indeterminare, tocmai
în clipa invadată de eternitate,
dar nederaiată din matca divină a cuvântului.

Pe canalul Suez, mai trec fantomele de odinioară,
însoțite de cele de azi, cu mai mult pricaz.
Pirații ce-aleargă azi pe mări și oceane
sunt de altă factură și tehnologii „barbare”.
Stivuesc stocuri de arme, ajută la învrăjbiri de
popoare
ce-s în „grația” marilor pirați, care în numele fals
al democrației
și al ajutorului internațional, apără scopul
adevăraților
barbari-bancari, uniți nemărginit la jefuit.

Gânduri răstălmăcite

-Sunt destui dintre cei care așteptă pe malul
râului,/ să se scurgă toată apa.
-Unii nu fac nimic,/ doar veghează până adoarm
definitiv.
-Întâlnim doar exactități cu lacune.
-Am întâlnit un orgolios,/ ce se bucura de
defectele sale.

-Nu-mi pare rău când tac,/ dar regret adese ce am
spus.

-Mă uimește ordinea aleatorie,/ consistența
și imensitatea cozii omenirii,/ pentru un dram de
moarte.

-Iubirea apropie oamenii cel mai mult,/ până la
contopire.

-Tuturor celor concediați /li s-a oferit ocazia să
țină post negru până la Paști,/ dar și după.../ Asta da
pact cu biserica, în folosul credinței.

-Cei din eșalonul 2; 3.../ ce s-au ascuns sub masca
revoluționarilor / au fost deconspirați/ și i-am pus în
fruntea țării.

-Aș trage un somn chiar înaintea de oboseală.

-Am visat că a început să se predea în școli – cinstea.

-Interesant! Oceanele unesc continentele pe care
le separă.

-De-a lungul vieții mi s-au dat și sfaturi bune,/ dar
nu și mintea să mă folosesc de ele.

-În centrul orașului a apărut un birt nou, elegant,/ dar
nebulia se vinde tot la pahar.

-Nu vei întâlni vreun dictator jertfindu-se pentru
alții..

-Sunt destui din cei cărora le suflă vântul prin
cap.

-În funcție de perioadele vieții,/ femeile ne
oferă: sprijin, plăceri sau mângâiere.

-Am visat că tot clerul va fi plătit spiritual.

-În Gorjul nostru etern, /oamenii sunt foarte
cinstiți,/ nu vorbesc de bine unul despre altul.

-Mai toți poezii stipendiați sunt cocoșați.

-Narcisismul nu are concurență.

-Mi-ar fi imposibil să trăiesc o săptămână/ în
care toate zilele să fie Duminică.

-Costumul inter(național) al omenirii este
golicuina.

-Tinerii nu ar trebui să moară,/ pe când bătrânii
sunt obligați.

-Înțelepciunea e în toate, dar nu în toți/ și nu este
apanajul unei profesii cu simbric.

-Interesant: toți murim,/ iar moartea nu are
moarte.

-Trebuie să credem și în prostia oamenilor
deștepți,/ pentru a nu încălca drepturile omului.

-Viața mai întâi ne obosește pe toți / și apoi ne
avortează.

-Milostenia în exces corupe/ atât pe cerșetor cât
și pe cel care o săvârșește.

-Absurdul e la ordinea zilei,/ dar nici n-am putea
trăi fără el.

-Opera de artă nu trebuie să plictisească,/ de
aceea viața, care e opera de artă a Demiurgului, e
scurtă.

-Conștiința mea este liberă,/ deci nu mă mai
ating de ea.

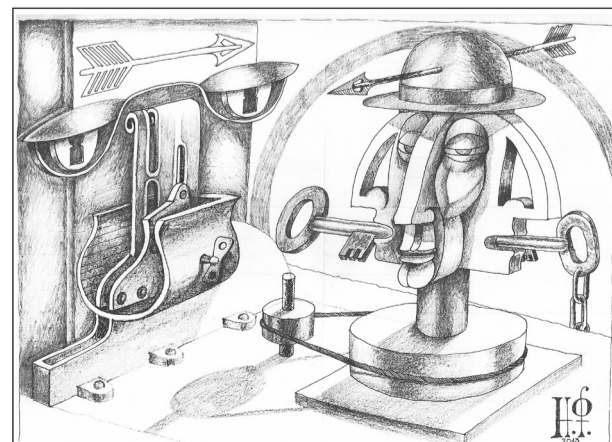
-Și în tăcerea lor, politicienii și guvernanții/
produc greșeli gramaticale.

-Până și cei care cerșesc se invidiază!

-Trebuie să-mi otrăvesc conștiința,/ că peste tot
mă urmărește.

-România și Republica Moldova sunt o națiune/
despărțită de o limbă comună.

-Săgețile lovesc individual, pe când taxele
lovesc în masse.

Poeme

Florian Saioc

n-a rămas filozof

din an în an ba nu din doi în doi se pun așa nin-sorile pe noi sunt încântat ci nu găsec cuvânt când văd pe geam cum ninge pe pământ deși e frig eu simt în trup căldură când ninge liniștit pe bătaură pe casă pe uluci și pe copaci bă ninge în prostie ninge-n draci dacă-aș putea-aș striga cu mii de guri că-s fericit când ninge pe păduri când vântu-n streășini zumzăie ca stupii când urlă-n codrii crivățul și lupii fără să vreau mă scutură florii neclătinați rămân în ceruri norii o sanie doi cai pe gura văii mor și-nviez când sună zurgălăii îmi viscolește-n sânge și în oase ce ierni au fost odată fabuloase voiăștia tineriăștia mai moderni voi nu știți bă nu știți ce-s alea ierni mă uit așa la câte-un nătăfleată de und-să știe el ce-i viața-viață o pupă pe o fată ba parcă o linge dar du-o-n casă bă nu vezi că ninge sau dacă-ai vână să te văd băiete că o iubești acolo pe nămete eu am în chestii d-astea experiență fii delicat dar să n-acorzi clemență în dragoste să nu te dai bătut și vezi ce faci că-s multe de făcut iar cea mai bună treabă e să știi când ninge să-i dați zor să-aveți copii ba trebuie la toate să faci față altfel degeaba ai trecut prin viață hei moșule vorbești de alte dăți tot ce-mi spui tu sunt simple na-ivități o faci cu mine – puștiul – pe nababul vezi c-ai uitat să îți închei prohabul mi-a zis-o bă m-a ars în existență un puști un ăla fără experiență

minune și minuni

am cui să ceu dar nu voiesc să ceu eu cred numai într-unul Dumnezeu El singur este fără de greșeală El singur nu mă minte nu mă-nșeală El e și-n mine și-n afar- de mine El mă și ține dar mă și conține Zidirii Lui El i-a aprins cununi El a făcut minuni peste minuni eu numai lui îi datorez credința El peste toate-a născocit ființa El l-a făcut pe om întâia dată minunea lumii cea mai minunată ci toate câte sunt pe lume, toate sunt tot minuni, minuni adevărate apoi odihna a-nceput să-i placă nici o minune n-a mai vrut să facă păi ce mai vrem făcută vreo minune când totul este o perfecțiune tu omule ce vrei de ce cărești când însuși tu minunea lumii ești? tot umbli ca năucul după-alt semn nu fac minuni icoanele de lemn pictate chipuri sau oricum cioplite pe Dumnezeu n-au cum să îl imite nici sfinții luminați să lumineze nu pot cu Dumnezeu să concureze minunile între-ale lumii cute de Dumnezeu din veci au fost făcute alte minuni în nici-un chip sau fel nu poate face nimeni ci doar El El totul a făcut din voia Sa când nimeni nu era spre a-L ruga mă crezi ori nu, îți place-or n-o să-ți placă alte minuni El nu mai vrea să facă deschide ochii mari – nu-ți spun minciuni – om minunat, trăiești între minuni privește-le trăiește-le curat că Dumnezeu de-aceea și le-a dat o n-ași dori să le stârnești mânia păstrează-le întregă armonia și caută cu-al sufletului zbor să te ridici la înălțimea lor

meditații la gura ninsorilor

MOTTO: puțini câți sunteți mari și lați când veți citi să meditați și-o să-nțelegeți mai târziu ce eu nu am voit să scriu

XXX
în lumea asta-a tuturor cu multe căi necunoscute eu-s și drumeț și *trecător* ci toți se duc către-ale lor iar timpul coasele-și ascute

XXX
lăsăm în urma noastră case averi iubită sau iubit vieți searbăde ori pline-rase cosașu-ascute alte coase că are-ntruna de cosit

XXX
e peste tot câte-o răscruce ba câte-un gard câte-un uluc oriunde-ori încotro te-ai duce stă câte-un câine să te-apuce de pantalon sau de surtuc

XXX
oho ce doare-o mușcătură dar nu-i durerea cea mai mare pentru dureri nu ai măsură ești înhățat la cotitură de soarta ta ne-ndurătoare

XXX
n-ai timp să plângi să te căiești nimica nu mai are rost ce clipă unică trăiești odată vezi că nu mai ești nici cel puțin nu-ți amintești cum când ai fost și cine-ai fost

XXX
prea trecătorule drumeț și-e drumul cât vremelnicia vei fi cu-adevărat măreț când ai să-ți vezi nimicnicia

XXX
în urma vieții noastre vane se spun și vorbe năzdrăvane auzi așa câte-o întrebare – de ce muri a lu' cutare? – și sunt destui care-o să-ți spună: păi cum, muri de moarte bună mai intră-n vorbă-o cuvioasă: și-n mormântarea-i fu frumoasă așa văd ei când se adună în clipe grele dureroase lor moartea li se pare bună și-nmormântările frumoase

XXX
cât timp ești viu ca toți cei vii te umfli-n gușă te dai mare apoi în clipa următoare bă parcă-ncepi să nu mai fii și umbra ta treptat dispare

XXX
din cea mai mare taină-a mea ca-nțelepciunea să-și sporească Cuvântul merge duh să ia pe urmă vine să-mi vorbească

XXX
nu mai ai puncte cardinale se-nchide-n sine totul – fest – care drumeț ce drum ce cale? – în rest – ce mai preținzi vreun rest? rămân doar resturile tale țărâna rece vântul fumul și-un înger să-ți arate drumul nu poți să mergi la întâmplare că veșnicia-i mare mare

XXX
m-am prăbușit în frunza arămie sub mine-s miliarde de sicrie

XXX
ai grijă când te culci pe-un braț că poate să devină laț

XXX
îmi retrăiesc iubirile postume se îniernază-n mine și în lume

XXX
„ce preferințe ai?” - mă întrebară unii de proști fiindu-mi teamă, le-am zis prefer nebunii

XXX
lumina își întinde oaza atât cât poate-a-i bate raza

XXX
cu umilință- n Dumnezeu mă-nchin la Sfânta Lui Icoană cu voia-I parte fac și eu din constelația umană

XXX
privesc cum curge râul că altă treabă n-am pe apă trece-o frunză picată dintr-un ram sub apă lângă mal un rac ba parcă-s doi trudesă-mpingă apa și timpul înapoi

XXX
iubita mea nu te-ntrista că vom sfârși-n adâncul humii atât cât frumusețea ta sporește frumusețea lumii

XXX
peste-ale Zidirii creste peste marginile firii tot femeia-a fost și este EVAnghelia iubirii

XXX
culcat cu mâna căpătâi tu iarbă parcă mă mângâi când îmi șoptești: rămâi, rămâi

XXX
frumoaso-ntâi ne scoți din minți te joci cu noi și ne alinți apoi doar gheare ești și dinți

XXX
i-auzi, i-auzi, i-auzi ia stai cu duhul pe plăsea să-mplânți vorba-n sinea mea cu veninul tot din ea

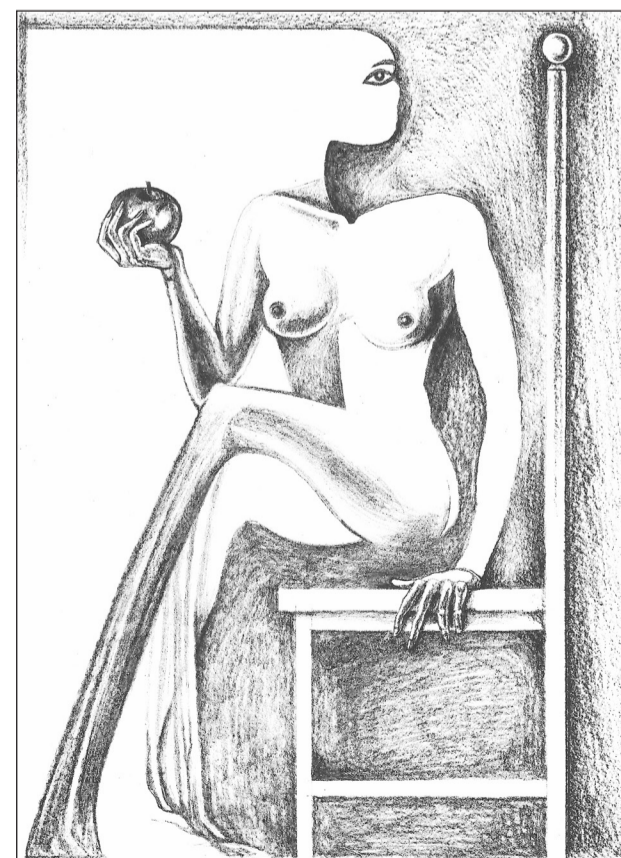
XXX
nu pune preț pe vorbe de vorbe-s toți sătui nici preț pe toți nu pune dar pe CUVÂNT să pui.

XXX

retro

când mă gândesc cum arătai simt inima cum mi se frânge erai ca îngerii din rai erai ca ielele pur sânge ce bă pe toți ne-nebuneai mental dau timpul înapoi când tu-ți apropiai de noi făptura ta unduitoare cu jumătate sâinii goi erai din cap până-n picioare vipie flacăra-arzătoare iar noi înmărmuream cu toții și te priveam ca idioții ce vremi ce lume ce uitare ah cum ai fost și cum ești azi hai copăcel vezi să nu cazi știu – și s-a dus și coafeza pe cei trei dinți ce și-au rămas îți e fixată acum proteza dar pudră tot mai dai pe nas iar prea frumoasele-ți picioare ce-ți legănară trupul tău sunt parcă niște rășchitoare cam totul toate-arată rău iar eu – dau timpul îndărăt – cum arătam și cum arăt cum să-ți mai dau o pupătură când placa-mi flencăne în gură sunt decrepit – o zbâncitură și-s rece rece ca un sloi merg în baston cu greu pe drum o Doamne, Doamne iață cum își bate dracul joc de noi dar uite astăzi după-o viață ne scoase viața față-n față – tu ești maria? tu florian? ne-am mai văzut acum un an ce spui acolo tu mărie nu ne-am văzut de-o veșnicie și-aș spune-acum dar mi-e rușine mărie – avui cârlig la tine azi e târziu și vine frigul demult mi-a înghețat cârligul dar asta-a fost și alta nu-i eu toamna-mi pun în geam gutui și din tot bâlciul cel lumesc numai de tine-mi amintesc ci timpul vine *ca casapul* că are ordin să-mi ia capul – păi să și-l ia că ce folos nici zmeu n-ai fost n-ai fost nici crai aveai odată cap frumos dar câte-aveai și nu mai ai iar la atâta neputință la ce și-ar face trebuință

P.S.: cu cel ce și de moarte râde chiar dacă nu-i prea curajos nu mai e moartea ca un gâde ba chiar se poartă mai frumos dar ce folos dar ce folos un om pe față-un om pe dos când văd ce crud e-al vieții miez n-aș vrea din morți să înviez

Urmuz & Tudor Arghezi

Ion Trancău

Tudor Arghezi și Urmuz sunt două pseudonime de scriitori fundamentali, canonici, ai literaturii noastre, primul fiind cel mai mare poet român din secolul XX, descendent strălucit al lui Mihai Eminescu, iar al doilea, ca precursor și reprezentant veritabil, probabil unic, al avangardismului european. Ambele pseudonime, nu pe deplin și definitiv elucideate de criticii și istoricii literari, sunt, cu certitudine, destul de stranii, așa cum sunt și scrierile argheziene în proză, ca și cele vreo douăzeci și cinci de pagini care compun minuscula operă urmuziană. Nu întâmplător, ci inspirat, proavangardistul Sașa Pană le-a editat, primul, în anul 1930, sub titlul *Pagini bizare*. Stranietatea este vizibilă, ca particularitate dominantă a partiturilor prozastice rămase moștenire artistică de la cei doi scriitori. Numele lor se asociază/copulează, când ne referim la genul literar al prozei artistice. Tudor Arghezi este, măcar parțial și remarcabil, un prozator incitant, un maestru, prin speciile scurte, chiar... ultrascurte, concretizate, ca totdeauna poetic, în pamflete (*Icoane de lemn*, *Poarta neagră* și *Tablete din Țara de Kutu*), în tabletele editate postum, dar și prin cele trei romane, la fel de poetice (*Ochii Maicii Domnului*, *Cimitirul Buna-Vestire* și *Lina*). Urmuz s-a afirmat, mai mult boem, în cafeneaua literară bucureșteană, în perioada antebelică, pare-se prin anii 1908-1909, și s-a impus decisiv în perioada interbelică, debutând publicistic în revista argheziană *Cugetul românesc*, în anul 1922, și editorial, postum, în anul 1930, cu ediția princeps datorată anterior numitului Sașa Pană.

Afnitățile electivă, la fel de fortuite, dar substanțiale și ineluctabile, i-au determinat pe Tudor Arghezi și pe Urmuz să se apropie și să se comunice în succinte, laconice și chiar suspicioase dialoguri, dar și prin câteva epistole, interesante și convingătoare pentru înțelegerea personalităților lor, nu lipsite de inflexiunile enigmatice ale stilului simpatetic al amândurora. Apropierea și comunicarea s-au produs înainte și după pragul celor patru decenii ale existenței lor biografice și ale experiențelor creatoare. În final, cu Tudor Arghezi, pe numele autentic, Ion N. Theodorescu, 1880-1967, destinul a fost clement, așa cum observa Tudor Vianu, iar lui Urmuz, pe numele schimbat, Demetru Dem. Demetrescu-Buzău, 1883-1923, destinul arătându-i-se inclement, prin suicidul stupid și tragic din 23 noiembrie 1923. Tudor Arghezi însuși a regretat sincer acest suicid absurd al mai tânărului confrate, exprimându-și direct, confesiv, ideile și sentimentele pe care le-a provocat în mintea și în sufletul lui acest sfârșit existențial, dar mai ales spiritual, prematur.

Tudor Arghezi s-a manifestat destul de amplu în domeniul de teorie a prozei, fără a fi un teoretician al acestui gen literar. Opiniile sale despre proza artistică sunt risipite în mai multe scrieri cu vădite accente confesive și reflexive, adeseori satirice și pamfletare. În fond, Tudor Arghezi nu a avut orgoliul de a se impune în publicistica literară, ca teoretician, la nivelul unor reputați teoreticieni, așa cum sunt criticii și istoricii literari interbelici, G. Ibrăileanu, Eugen Lovinescu, Tudor Vianu, G. Călinescu, sau cum sunt scriitori de primă mărime, ca Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Lucian Blaga, Ion Barbu și, în perioada postbelică, Ștefan Augustin Doinaș. Autorul volumelor de versuri, *Cuvinte potrivite* și *Flori de mucigai*, se menține subiectiv, poetic, deloc poetizant, în domeniul teoriei referitoare la proza artistică, atitudine remarcată și evidențiată permanent și insistent de criticul și istoricul literar Nicolae Balotă, în cartea *Opera lui Tudor Arghezi*. Urmuz, autorul acelor douăzeci și cinci de *Pagini bizare*, n-a găsit un spațiu literar minim pentru a exprima opiniile sale despre proză, doar răsleț, parodic și ironic, a utilizat termeni

de teorie literară, ca *roman*, *fabulă* și *poem*, în subtitlurile unor creații ale sale.

Ca amploare și valoare, proza artistică reprezintă un domeniu sau un gen literar-artistic important, asemenea poeziei, dramaturgiei, criticii și istoriei literare, ori eseisticii, toate cultivate cu modernitate și rafinament stilistic în secolul XX. Este riscantă și derizorie orice tentativă de ierarhizare axiologică în sfera genurilor și speciilor literare.

Tudor Arghezi nu apare și nu este situat, în istorii, eseuri, în prefețe și postfețe, în lucrări exegetice de amploare a analizei și sintezei, în compania prozatorilor români de primă mărime, deși a rămas imbatabil în unele specii ale prozei scurte, în pamflete și tablete, ca și prin unele narațiuni cu statut de povestiri și de poeme în proză. În pofida acestor abordări critice restrictive, evident, discutabile, Tudor Arghezi trebuie și merită să fie prezentat ca un scriitor total, în sensul steinhardtian al sintagmei, complet, cultivând, pe orizontală, toate genurile literare, ca poet, prozator, dramaturg, fervent și temut publicist. Scrierile lui n-au cunoscut niciodată, în perioadele literare revoluate, nici acum, în tranziție, periclitarea de a intra în penumbră sau în perempțiune estetică, valabilitatea și actualitatea lor menținându-se în posteritate, pe verticalitate artistică. Nici ideologic, Tudor Arghezi nu a săvârșit grave compromisuri, mai ales în anii comunismului, după 1948, până la sfârșitul vieții sale survenit în 14 iulie 1967. Așa cum recomandă, judicios, Nicolae Manolescu, în privința colaboraționismului politic și moral al scriitorilor postbelici, care au trăit și au creat sub comunism, trebuie să avem în vedere limitele compromisiului. În acest sens, este clar și drept să-l considerăm pe Tudor Arghezi în tabăra scriitorilor mai puțin compromiși în aberantele și două privațiuni de libertate, detențiile de la Văcărești și Târgu Jiu, încât, după 1950 sau 1955, interval de timp în care a fost marginalizat și suspectat la periferia capitalei, la Mărțișor, în regimurile totalitariste, deșt și ceașist, supraviețuitor al mai multor confrăți interbelici, la senectute, nu mai putea să suporte al treilea

supliciu inuman al închisorii, stigmatizat în volumul de pamflete *Poarta neagră* și în unele poeme pro și postbaudelaireene din volumul *Flori de mucigai*.

Ierarhizarea genurilor și speciilor literare ilustrate în stil inconfundabil și strălucit de Tudor Arghezi este estompată de amprenta unui spirit creator intempestiv, insurgent și eminent liric. De aceea, toate scrierile sale poartă această amprentă a poeziei veritabile, ipostaza lui de poet punând oarecum în penumbră proza și dramaturgia. Poezia și proza publicistică argheziană sunt formele forte ale universului creator lăsat posterității. Criticii și istoricii literari interbelici și postbelici au ajuns la concluzia că Tudor Arghezi a fost și rămâne un magician al cuvântului, scriitorul care, cu inspirație și travaliu artistic, ajunge la metamorfoze miraculoase. Sapa devine condei, iar brazda, călimară, deoarece numai astfel *Slova de foc* și *slova făurită* împărechiate-n carte se mărită, după cum conotează confesiv poetul în arhicunoscuta și totuși inefabila artă poetică *Testament*. Arta cuvântului arghezian este, așadar, omniprezentă, în versuri, proză, dramaturgie și publicistică. Nu ne miră, în acest sens afirmațiile criticilor noștri tutelari și exemplari. G. Ibrăileanu a observat, cu promtitudine și perspicacitate, că Tudor Arghezi se mișcă dezinvolt pe cel mai extins registru al limbii române, iar Eugen Lovinescu remarca *extraordinara capacitate de inventivitate și mobilitate verbală* a celui care pendula între *credință și tăgadă* în capodoperele lirice cu titlul *Psalm*. Nicolae Balotă, în masivul și valorosul volum intitulat *Opera lui Tudor Arghezi*, apărut în anul 1979 la Editura Eminescu, subliniază frecvent particularitățile de inegalabil artist al cuvântului cu care era înzestrat Tudor Argezi.

După mai bine de patru decenii de experiențe creatoare în versuri, odată cu debutul editorial prin volumul *Cuvinte potrivite*, Tudor Arghezi s-a dedicat prozei scurte, apoi, după cincizeci de ani, prozei de amploare romanescă, sau de largă respirație epică, după sintagma consacrată a criticii literare. Cultivând proza, poetul a urmat și el, involuntar și fără premeditare, uneori polemic, traiectul marilor noștri prozatori, acela de la speciile de mică întindere la cele de dimensiuni mai mari, romanești. Am considerat că poetica argheziană nu se limitează la genul sau sfera poeziei, la gândirea, sensibilitatea și limbajul versurilor, atingând și universul, problematica și stilistica prozei. Prin aceste atingeri răslețe, dar profunde, Tudor Arghezi poate fi considerat și un poetician al prozei. De pildă, expansiunea vanitoasă a romanului în perioada interbelică este ironizată de marele poet într-un mod doar aparent rudimentar și familiar: *cască gura! Este roman? Este! Ca să nu mai zici literatură și carte, ai să zici roman. Pleacă-ți capul să-ți spui ceva la ureche! Ai auzit? Era roman? Era roman! (...) Aproape că nici nu trebuia scris, un roman era de ajuns să fie umplut. E o rețetă care n-a dat greș de zeci de mii de ori*, așa cum se pronunță Tudor Arghezi, cu libertate absolută de limbaj, în confesiunea teoretică *Autorii de opinii*. Același reputat arghezolog, Nicolae Balotă, evidențiază modalitatea subtilă de apropiere a lui Tudor Arghezi față de unele opinii ale poeticienilor moderni ai prozei, concretizate în acea intuiție a expansiunii din romane, sau infinitudinii universului imaginar romanesc, idetificată ironic în expresia *imperialismul românesc*. Tudor Arghezi apelează la același limbaj ironic atunci când vizează teoriile rigide, nu însă și ficțiunea romanesc-poetică. În anul 1934 tiparește primul lui op romanesc *Ochii Maicii Domnului*, subin-

titulându-l *roman*, debutând astfel *fără voie*, fără să știe, precum personajul Jourdain, burghezul gentilom din comedia lui Molière, după cum consideră Nicolae Balotă. Într-un celebru pamflet se referă la *Romanul Ion de domnul L. Rebreanu, sau Cum se scrie românește*, manifestându-și repulsia față de *sutele și miile de hectare* ale unor asemenea romane interminabile, respinse ca neartistice, cu sarcasm. Tudor Arghezi săvârșește în cazul romancierului Liviu Rebreanu și al primei sale capodopere românești, *Ion*, o injustiție literară impardonabilă, dovadă incomprehensibilitate față de un mare romancier contemporan. E de mirare că Tudor Arghezi, prin această injustiție exegetică și axiologică, se alătură istoricului savant Nicolae Iorga, cel pe care l-a persiflat în demersurile lui publicistice. Articolul polemic arghezian ne amintește de un altul, la fel de negativist, intitulat *Poetica domnului Arghezi* semnat de poetul Ion Barbu. În schimb, Liviu Rebreanu a fost înțeles în mod judicios de Eugen Lovinescu, teoreticianul modernist al *sincronismului*, al *teoriei imitației* și al *mutației valorilor estetice*. Interesant de observat este faptul că Eugen Lovinescu a remarcat și a evidențiat primul valoarea artistică a romanului *Ion*, apărut în anul 1920, marcând momentul decisiv prin care proza românească se eliberează de prejudecățile sămănătoriste.

Din diferite motive, unele *pecuniare*, Tudor Arghezi se lasă *sedus de sirenele romanului*, fără ca poetica lui românească să fie teoretică, în viziunea sa poemul fuzionând cu formele romanului. În această privință, Tudor Arghezi manifestă similitudini cu scriitorul francez Jean Cocteau, care, în aceeași vreme, în deceniul al patrulea din perioada interbelică, lansa sintagme memorabile: *poesie de roman* și *poesie de théâtre*. Un alt articol arghezian cu titlu vădit persiflant este *Romancierii, poftiți...* Autorul se adresează cu ipocrizie simulată romancierilor, indiferent de importanța lor, chiar cititorilor comuni, îndemnându-i să scrie fiecare câte un roman. El le solicită, totodată, definiții cu aceeași *socratică ironie*, considerând că orice om este capabil să scrie o carte după ce și-a orânduit o *tablă de materii* sau un *subiect*, dificultatea constând doar în *a scrie o pagină și o frază*. Se poate ajunge la concluzia că Tudor Arghezi rămâne pretutindeni în scrierile sale un mare artist al cuvântului, al miniaturalului, și nu al tablourilor vaste și al construcției românești, căutând existența esențializată, concentrată în imagini poetice. De aceea, cei mai mulți critici și istorici literari au avut și au îndoiele în privița virtuților de romancier ale lui Tudor Arghezi. Ei recunosc doar poeticitatea romanelor, iar prozele lui, în general, s-ar salva numai prin poezia lor. Nicolae Manolescu, în monumentală lui *Istorie critică*, subscrisse acestor opinii autorizate ale confrăților, afirmând concis și expresiv *Proteismul face din Arghezi un poet –orchestră*. Considerând ca Tudor Arghezi face artă literară din orice, Nicolae Balotă ne elucidează etimologic și semantic termenul elin *poesis* care denumea munca aurariilor, a producătorilor de vin și a...poetilor. Tot Nicolae Balotă, excepționalul arghezolog, stabilește locul lui Tudor Arghezi în contextul acestei poetici românești: *Se poate vorbi despre o poetică a lui Tudor Arghezi și aceasta nu numai sub forma unor direcții și perspective și poziții virtuale, manifeste în poezia sa, ci sub forma discursivă a unor reacții obiectivate în prozele din publicistica sa*. Și, totuși, în toate acele texte pe care le putem aduna sub eticheta de **Ars poetica** descoperim mai puțin conceptualizarea unor experiențe, sau epura unui program poetic, cât o altă specie a poematizării decât aceea din versurile sale (...)*L-am găsit pe Arghezi mai apropiat în arta sa poetică de o linie modernistă a culturii noastre literar –artistice, decât de aceea tradiționalistă. Există un avangardism latent, oarecum inchoativ, în ideologia literară pe care o trădează anumite formule, anumite expresii argheziene. Într-o istorie a Avangardei române Tudor Arghezi ar trebui privit ca un precursor al malgré –lui.*

continuare în pagina 31

Poeme

Claudia Voiculescu

O poezie a sentimentului

Claudia Voiculescu ne oferă o poezie a sentimentului nefardat, care se expune ca atare, cu naturalețe. Din care motiv expresia nu reprezintă aici o premisă, ci un rezultat al mărturiei făcute lumii, ca într-un confesional public. Deme de relevat sînt discreția, echilibrul în genere bine stăpînit al unei trăiri ce nu se sfiește de sine. Muzicalitatea pusă în surdină a versurilor încearcă a da glas unei nostalgii, stare aparent inepuizabilă, sub semnul căreia se află întreagă această producție.

Gheorghe Grigurcu

Semnul drumului...

Dragule de vînt, de pămînt,
Ah, ce târziu este cest cînt!
În pahar, drojdie-a rămas
Semn de drum nescris în atlas...
Pe el am rătăcit vreme,
Și neliniști și poeme,
Îngerul meu mi le-aduce
C-o răstignire pe cruce...
1-2 febr. 2012

Copacul

Copacul acela
Pe care-mi scrijelisem semnul copilăriei
A fost tăiat ieri
Să fie stîlpul zidăriei
Pentru această casă...
Semnul meu de-atunci
Va fi hotar
Celor ce-au să treacă pragul
Așteptărilor mele de-atunci
Cu aripi amurgite
De-atâtea ne-nțelese dorinți,
De-atâtea poezii umilinți
Mereu sub cruciadele învinse.

Și liber de blestemul...

Alungă de la tine blestemul mai departe
Și ține-n mâini iubirea atîta de plîpîndă
Doar ea-ți va fi chezaș sporindu-se-n dobîndă
Și singură va trece cu tine înspre moarte;
Stai lângă ea anume și scald-o în privire,
Spre tine, ca-n lumină, să înflorească drept.
Și nu umbri prostește zeiasca zămislire
Vecia ei se află numai la noi în piept.
Și poate la-nviere vom fi izvoare sfinte
Și-o albie – aceeași – ne va-nfrăți pornirea
Și liberi de blestemul din negrele cuvinte
Vom fi precum un cântec cum ne-a fost dat menirea.

Iubite, acuma ți-e temerea-n zadar
Suntem turnați în focul aceluiași tipar...

Bocet

Tată, ochi înlăcrimat
Prin lumină irizat,
Mai arată-te în sat
Ca un rege cu stigmat
Și mai picură candori
Cînd vin albele ninsori
Să mai fim colindători
De Stea și de Trei păstori...
Tată, nu te văd venind...
Ochiu-acesta, aburind,
Te mai caută în ceață
Să-ți aducă colindeață;
Pasu-mi este de pămînt...
Nici în cer, nici în mormînt,
Nu-ți mai știe nimeni graiul,
În mine te surpi cu straiul...
Tată, mască fără chip,
– Iarnă-n ochiul cu nisip –
Mi se strînge infinitul
Scăpătat cu asfințitul...

28 iulie 2011

Flănerie *

Flanelam pe străzi, la Paris,
Și credeam că sunt într-un vis;
Căutam pe domnul Balzac
Nu-l găseam, plecam mai sărac...
Speram să-l întîlnesc pe Proust
"A boire un the"... decor vetust...
Flanelam pe străzi, la Paris
Și credeam că sunt într-un vis.
Baudelaire, Gauthier și Banville
Scînteie, culoare și stil
Cătam pe Martha, pe Anna,
Sărbătoream ca în Canna
Flanelam pe străzi, la Paris...

22 ian. 2008

*Hoinăreală (L.franceză)

Litanie

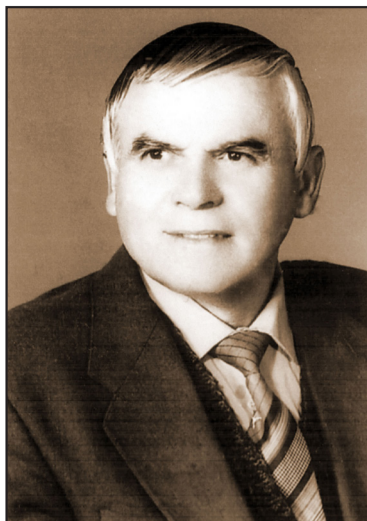
Mai ia-mă, mamă, de mână,
Ceasul meu nu mai amână...
Nu te-ndepărta prea mult,
Din tipare eu mă smult!
Îngropată-s în cuvinte
Și tu-mi spui că sunt morminte...
Să facem o punte, mamă,
Apa lumii mă destramă!
Ține-mă și nu mai plînge!
Plină-i lumina de sânge;
Mai zidește-n primeniri
Rădăcini de calomfiri!
Ține-mă, mamă, de mână,
Cînd scot ochiul din fântîna;
Numele-i rămas nescris
Ah, cuvîntul m-a ucis!
Poartă-mă, mamă, pe brațe:
Vin paiate să mă-nhațe!
Strînge-mă, mamă, în brațe,
Mă cheamă iar cuvinte hoațe!

22 iulie 2011

Și tu ai plecat, îngere?

Dragoste ciobită și însîngerată,
Și inima mea tot mai uscată
Ca o neputință, ca o înfrîngere...
Iartă-mă! De ce-ai plecat, îngere?
Unde să mai plec, cui să mai spun?
Dint cod străin nu pot să m-adun...
Vis prăfos, bazar de cuvinte,
Rugina se-asează cuminte
Pe vechi iubiri fosforescente...
Eu, decupînd din memorii recente
Felii de cuvînt, mărturii decente
Din timpul renunțării sfîșiat
De gândul întors și îngenuncheat
Uit, mă uit și nu știu cine sunt...
1 septembrie 2011

Poeme

I.D. SICORE
VIATA

„Viața este un moment de panică într-un teatru în flăcări, unde toată lumea caută o ieșire”

Jean-Paul SARTRE

MĂ privești cu fală și-ndoială viață
 ...cu mine de gât lupt ca un Tezeu,
 îmi apropii rar un gând ce mă-ngheață
 și tot mai supus cat pe Dumnezeu...

căci cel care-nvinge nu-i Doamne ateu,
 ci e credinciosul cu vorba pe față!..

FEȚELE pe lume ne rămân și plac
 ...ne atrage lustrul ce ni-l potrivesc,
 cu sensul din față și eu greu mă-mpac...
 grea-i și resemnarea dacă mă gândesc,
 spoiala-i otravă (rar o potolesc)
 o, adesea da, prefer ca să tac!..

CUVINTELE astăzi altfel sună-n mine
 ... se tot șlefuiesc cum piatra în drum,
 Adun vrând ne vrând și ce nu-mi convine
 Golgota mi-o urc calea mi-o asum...
 toate trec pe lume cum trece un fum,
 cuvintelor dragi, fiți-mi de voi pline!..

AȘTEPTARE

...Ești trist trandafirule și tu
 Stai în zăpadă și depeni amintiri,
 multe din jur și-ar spune „nu”
 la ce gândești și vrei să-nșiri,
 cum un bătrân ce-n el căzu...

ȘI tu grădină suferi sub zăpadă
 cerul de sticlă noaptea te îngheață,
 s-au dus și ochii care să te vadă
 că nu mai ai a ta verdeață,
 îmbietoare de bravadă...

ZĂPADA le-a muțit pe toate
 fluture, floare, pasăre în zbor,
 nimic nu vezi toate îs deșarte
 sub gerul aspru nu e zor...
 și gândul parcă-n el așteaptă!..

SONETUL REALITĂȚII

„CE este cuvântul, orice cuvânt, nimic altceva decât o rană a tăcerii”

Lucian Blaga

NEFERICIREA și-a schimbat iar fața
 „hoților de aripi” iar v-ați înșelat,
 pământul i-al vostru nu-i ca cel furat -
 s-au dus anii aceia cum se duce ceața!..

TOATE-s lângă tine ai și-acest pământ
 ești Tată flămând cum și înainte...
 ce vezi și nu-ți place nu găsești cuvinte,
 cu care să-njuri de-aci din mormânt!..

...Al fost „hoț de aripi” știi ce urmează
 totul se răstoarnă fără să te-ntrebe...
 erai un copil amăgit de-o frază,

rostul ce-l ghiceai îl privești cu groază,
 Mama lângă tine spune triste vorbe...
 că drumul spre Iad și azi se pavează!..

ÎNVIEREA

Amar e visul pe aducerile aminte
 ...ți-e tolba goală și capul aiurit,
 demult se pare că fruntea și-ai trezit
 din reverii fantastice crezute înainte -
 o, suflete sătul cu ochiul obosit!..

Zboară toate cum vântul trecător
 ...ai fost, n-ai fost (totuna fi-va trendul)
 cu timpul și tu-ți vei pierde îndemnul,
 de-a fi mereu doar visător -
 tu suflete, iar pariezi cu „semnul”?..

... Iar crezi ce vezi și nu pricepi
 ce-n jurul tău frământul le așază...
 și marea agitată pe toate le visează,
 cu tine-i bine suflete să-ncepi
 că-n tine strămoșii reînviază!..

APATIA

„Și literatura na lipsește și nu știm că ne lipsește”

Alex ȘTEFĂNESCU

Mă obosesc cu multa mea odihnă
 ...ce văd în mine nu aflu în afară,
 sunt singur -singurel și fără vină
 că toate-n jur miros a plictiseală!..

Ooo! - nimeni nu-i mulțumit de sine
 ... se vrea întruna altceva de spus,
 ne înspăimântă întruna ce nu vine
 ne plictisește, oricine este dus...!

...De-atâtea griji ce ne-nconjoară
 nu știm la timp cu ce să-ncepem...
 în fiecare stă zilnic să moară,

orice-nceput pe noi nu ne-nvioară
 ...din el nimicul doar alegem,
 convinși că apatia nu e boală!..

AȘTEAPTĂ UN NOE UNDEVA PE ZARE...

...Și mările lumii pline-s de corăbii
 multe și acum ne tot fac cu mâna...
 au fost ale noastre (cum avem și vrăbii)
 de atunci nu doarme nici în noi furtuna!..

În aer minciuna refuză să sare...
 corăbiile noastre își caută stăpânii,
 căci iată la noi lipsa lor nu doare...
 chiar să fie oare un sfârșit al lumii?..

Sângerează apusuri iarăși lin pe mare
 barca lunii sus și ea se întrebă...
 pentru ce lăstunii mai zboară sub soare,
 dacă zburda lor n-are căutare?..

... Așteaptă un Noe undeva pe zare
 apele să-și intre cumva între maluri,
 să-avem din nou Doamne sfântă „aplecare”,
 ca dorul ce stă aplecat între valuri,

...să fie salvat din a sa strânsoare!..

INERTII

„Statornică e doar înțelepciunea”

Toma George MAIORESCU

...Și eu scriu prieteni tot ca un bezmetic
 urechea ce-ascultă iar s-a astupat...
 ghiorțaitu-n mațe deveni frenetic,
 flămânzii planetei n-au de ascultat
 ce le spune mintea - totul îi nemernic!..

PROROCIM la pietre că oamenii-s surzi
 nu pricep nimica din ce trebuiește...
 pe deasupra-i văd că devin și cruzi,
 se omoară-n stradă crunt și voinicește,
 crezând în minciuna ce-i lasă mofluzi!..

DA, înțeleg istoria de ea se repetă
 omul face-ntruna doar ce-a învățat...
 nu se uită-n urmă cinstea greu respectă,
 blestemul acesta nu e de-ndreptat
 cântă-i în deșert n-aude o iotă;

...ȘI eu scriu prieteni tot ca un bezmetic
 urechea ce-ascultă (gata-i de-astupat...)
 ghiorțaitul burții e astăzi frenetic,
 flămânzii planetei n-au de ascultat
 ce le spune mintea (...își tot dau în petic),

...fac iartă-mă Doamne, doar ce-au învățat!..

DIALOG

„Mulțumește-te să fii om”

G. E. LESSING

Nu știi dacă sunt eu cel ce mă ascult
 ...gavaresc de-afară celui din năuntru,
 cel înfipt în viață ce-a murit demult...
 cel ce-aici trăiesc (câte odată hătru)
 cu care și noapte eu acum discut;

Amintirea-mi este și ea tot de-afară
 ... cea din mine tace și judecă totul,
 pășește cu sufletul și mă înfioară
 de vede că uit nume ce dau rostul,
 gândurilor mele de azi bunăoară...

Cuvintele așteaptă uitate prin colțuri
 ... le admir răbdarea ce și-o țin ascunsă,
 sunt slove nescrise cu multiple sensuri -
 o, viața-i o poveste demnă de-a fi plânsă,
 căci invariabil termină-n sughițuri!..

Străine de-afară îmi vorbești frumos
 ...vrei știi să-l înșeli pe cel ce-i în mine,
 îl compătimesți că vede pe dos...
 ce-i pălăvrăgești spunându-i că-i bine,
 de vezi că murim, toți cu capu-n jos!..

Resurecția Scrisorii

Eugen Velican

Ca formă de expresie poetică sau poetic-retorică, scrisoarea își are modelul în „Satirele” și în „Epistolele” lui Horațiu”, făcând carieră în literatura latină și, mai târziu, cea europeană. Într-un „Preambul” la „Scrisorile” lui M. Eminescu, Petru Creția (cf. Mihai Eminescu, „Constelația Luceafărului. Sonetele. Scrisorile” editate și comentate de Petru Creția, Edit. Humanitas, București, 1994), amintește numele lui Juvenal și pe acela al lui Boileau. Firește că lor li se alătură Gr. Alexandrescu și M. Eminescu.

Scopul scrisorilor, ca de altfel al oricărei opere aparținătoare clasicismului, era să placă și să moralizeze. Prin intermediul unor versuri lungi și viguroase, al unor expresii memorabile dădeau învățătură, judecau, biciuiau moravuri, deplângeau marea și puritatea unor neamuri, ale unor persoane care ajunseseră într-o stare jalnică. Se consideră că reușita scrisorilor se află în strânsă legătură nu doar cu tensiunea ideilor, ci și cu puritatea versului.

Este dincolo de orice îndoială că cele opt scrisori din volumul lui Marius Șolea, **Podul dintre cele două distanțe** (Edit. Timpul, Iași, 2013), ediție bilingvă, româno-aramână, pe de o parte revigorează o specie clasică, iar pe de alta se impun prin natura lor etico-didactică și prin puterea verbului. Descinzând din aromâni, poetul, aidoma romanticilor, este mândru de gloria înaintașilor și mâhnit de starea jalnică a contemporanilor. Antiteza a fost valorificată în multe din creațiile poetice ale sec. al XIX-lea.

Legătura poetului cu aromâni era învedereată și în alte cărți ale lui M.M. Șolea. Cine a citit volumul **Un peșchir și o țără de dragoste** (Edit. Muzeul Literaturii Române, 2004) își amintește că era dedicat în primul rând „aromânilor și inaugurării lor” și abia în al doilea rând bunicii sale Maria, ale cărei rostiri le-a folosit pentru a încerca să le eternizeze. Aceeași dureroasă și regretabilă însingurare ne întâmpină și în **A doua scrisoare pentru aromâni**: „aromâni mai însingurați în voi înșivă/ca propria dispariție în interesele lumii./nu vă trebuie nici țară, nici pământ/pentru a vă îngropa, dihonnia dintre voi a fost de ajuns/ca să vă acopere cu totul”.

Urmașii glorioșilor de odinioară trăiesc doar iluzia libertății, existența lor fiind astăzi hotărâtă de „zeci de zei pitici și infirmi”. Poetul, a cărui viață nu e altceva decât o moarte continuă a predecesorilor simte cum în el „se înecă ultimul aromân/în sânge românesc”.

Declinul contemporanilor este stigmatizat în versuri care trec dincolo de satiră, devenind un veritabil pamflet: „cu aromâncele tinere vă purtați ca și cum ar fi niște târfe [...] sunteți mai jos decât pământul pe care-l călcați./dezrădăcinați de lumină, îmbrăcați în pământ./înălțimea și zborul parcă nici n-ar fi fost!”. Faima, dârzenia și veșnicia înaintașilor au fost înlocuite cu o viață lipsită de sens, cu un trai „pentru nimeni” sau, eventual, pentru sine, ceea ce, conchide poetul, nu înseamnă nimic. Se pare că asemenea metamorfoze înregistrează și cei ce locuiesc la nord de Dunăre; și lor le sunt caracteristice lăcomia, egoismul, vidul sufletesc.

Neputința aromânilor de a deosebi iluzia de realitate ne trimite cu gândul la Cavalerul Tristei Figuri din romanul lui Cervantes. Poetul dorește să le deschidă ochii, să-i trimită să priceapă că sunt niște robi, că „libertatea exterioară e numai o iluzie”. Adaptarea la veșnicie a fost înlocuită cu una la efemer, iar idealurile înalte au fost substituite cu unul singur care nu mai are nimic spiritual, exprimat în patru cuvinte: averea, mâncarea, odihna și cheful”.

Când consideră că o nuanță, interpelarea contemporanilor ia forma unei apostrofe, tonul devenind violent și brutal: „nu vă este rușine când citiți în cărți părăsite/ce strămoși luminoși ați avut?/bezna solidă din prezentul vostru nu se cutremură/în apropierea acestor lumini?” Contrastul dintre trecut și prezent devine un leitmotiv al volumului: „credeți că ei au trăit ca voi să aveți ce să omorâți?” Urmăriți de un profund sentiment de rușine, cei de azi nu mai citesc și nu mai scriu despre vitejii păstori de odinioară „care și când coborau din înalt, coborau să ridice, detașați, civilizațiile altora” (**A treia scrisoare pentru aromâni**).

Indignarea poetului la gândul că aromânii de azi seamănă cu „toți pierduții” atinge apogeul în **A cincea scrisoare pentru aromâni**. În spiritul epistolelor expediate de Sfântul Apostol Pavel romanilor, colosenilor, evreilor, filipenilor, co-

rintenilor etc., M.M. Șolea invocă divinitatea: „Doamne Dumnezeu, de i-ai făcut odată pe acești aromâni./așa cum i-ai făcut, de ce îi lași acum să uite cine sunt./să semene cu toți pierduții”. O imploră apoi să le ierte mândria de a-și fi legat vrednicia și vitejia doar de timpul istoric, „ce nu au avut-o” (vrednicia n.m. E.V.), pentru a fi cu Tine, să contemple totul între cei și pământ”, o roagă stăruitor să nu-i lase să plece spre moarte, să le arate că adevărata libertate nu există decât în Dumnezeu, „nu pe coclauri și-n legi de cetate/nici în discursuri și vise”.

Pentru a-și descifra rosturile, îi îndeamnă să se apropie de sfinții aromâni care le vor procura lumină în inimi, „acestea să înceapă să ardă./ceară pentru ziua învierii să fiți”.

Uneori formulările devin aforistice, amintind de poezia gnomică: „Omul nu are viață scurtă/e suficientă pentru a-i găsi un rost” sau, „lumina rămâne în floare/în sămânța ei și în tot ce va urma apoi/chiar când nu mai este floare”. (**A șaptea scrisoare pentru aromâni**).

Încercarea de a comunica este sortită eșecului, podul dintre cele două distanțe, metaforă polivalentă, pare a nu se putea edifica. Poetul nu prevestește nimic bun, dimpotrivă se erijează într-un fel de Casandră. S-ar putea ajunge la o cecitate generală, „veți orbi și voi cu toții”, cauzele acestei stări de lucruri fiind străvezii.

Răutatea, sfâșierea din pricina suferinței de a nu fi nimic, sfâșierea, reciprocă – fie că e vorba de bine, de nădejde sau de dragoste – colcăiala, ședințele și serbările, toate acestea se constituie ca surse ale căderii. Remediul îl găsim în strigătul „salvați-vă de voi înșivă”.

Regretul că i-a pierdut pe aromâni este sincer și dureros. Fiecare scrisoare ar putea fi considerată un act dintr-o dramă spirituală izvorâtă din decepțiile și amărăciunile „aromânei”.

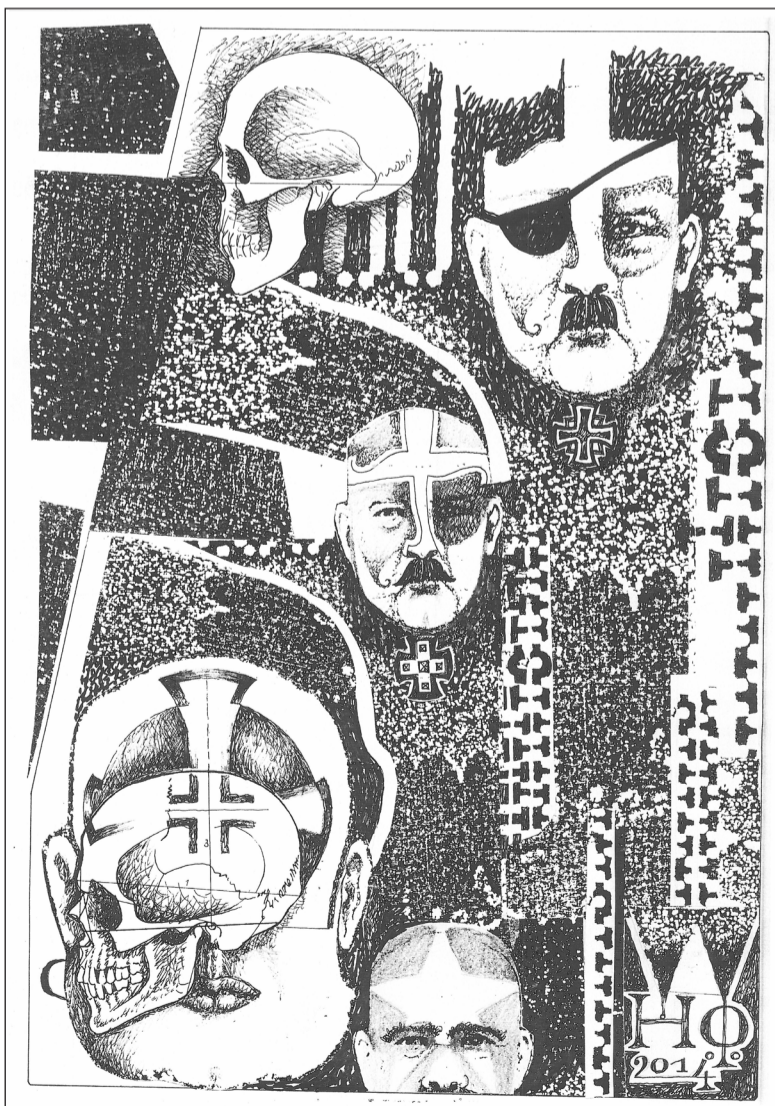
Volumul vine să completeze zestrea poetică a lui M.M. Șolea, să-i confirme trecutul. Credem că pentru evitarea unei înțelegeri aproximative, dialogul celei de-a patra scrisori trebuia tradus din aromână în românește.

* * *

În sprijinul acțiunii că ne aflăm într-un moment al resurecției scrisorii, vine și volumul lui Adrian Frățilă, **Scrisoare generației următoare** (Edit. Măiastra, Târgu-Jiu, 2013). În această antologie de poezie patriotică, sunt incluse și două scrisori: „Scrisoarea tânărului volintir” și „Scrisoare pe un colț de cer”, prima amintind de „O scrisoare de la Muselim Selo” de G. Coșbuc, cealaltă evocând triste episoade din al Doilea Război Mondial. Întregul volum se impune atât printr-un sentiment patriotic rafinat și discret, cât și printr-unul care curge ca un șuvoi din titlu și până la ultimul vers al poemelor. În ambele situații trăirile sunt sincere, departe de discursurile patriotarde.

Poetul valorifică virtuțile muzicale ale limbii române, distingându-se, așa cum o face în toată creația sa, printr-o perfecțiune a formei.

Un volum binevenit pentru cititorii pasionați de încifrarea mesajului, de acel gen de poezie care își propune ermetizarea discursului poetic. De cele mai multe ori ermetismul nu este unul de substanță, ci doar formal.

În umbra pădurilor de fag

Prof.univ.dr. Viorel DINESCU, Galați – România

Cu această ultimă carte (în ordinea apariției) intitulată, cam rebarbativ, *Cimitir ambulant* (deși ea este, în fond, o evidentă demonstrație de viață, de trăire interioară mai ales), autorul, cunoscutul scriitor Vasile Tărățeanu, își continuă performanța scriitoricească desfășurată în ultimele decenii, oferindu-ne astăzi cel de-al cincisprezecelea volum de versuri, o nouă dovadă a poeziei autohtonilor români din vestita Țară a fagilor cântată cândva și de Eminescu. Așa cum ni se prezintă, cartea este un indiscutabil exemplu de maturitate artistică, de o bună pricepere în aranjarea conținutului precum și în folosirea judicioasă a unor procedee literare actuale pe care autorul le valorifică fără a disprețui sau minimaliza experiența generațiilor anterioare, principiile de viață ale populației pe care o reprezintă. În această ordine de idei, nu trebuie să ne mire țesătura formală de inspirație dantescă, evidentă în eșalonarea simetrică a celor trei capitole: I. *Din lacrimi de zei* (33 de piese); II. *Un cântec nesfârșit* (33 de piese); III. *Ardere de tot* (33 de piese); în total 99 de piese plus poezia introductivă, *Punctuație interzisă* care întregeste la 100 numărul pieselor din volum.

Fără îndoială, conținutul ne oferă o schemă de repere principale și de înțelesuri. Pentru moment ne vom opri doar la două care ne pot ocaziona o mai mare complicitate cu autorul însuși, la prima și la ultima piesă: *Punctuație interzisă* și *De la o ușă pustie la alta*. Din prima, reținem mărturisirea poetului: *De mine însumi mă pot elibera / doar prin scris și altele care sugerează dificila gestație a operei artistice și senzația de eliberare pe care o încearcă autorul atunci când termină lucrarea sa (O boală învinsă este orice carte !)*.

Cea de-a doua piesă, *De la o casă la alta* (ultima din carte) ne lămurește de ce întregul volum a primit titlul de *cimitir ambulant*. Este vorba de un depozit de amintiri, de o întreagă amintire sentimentală, proprie fiecăruia dintre noi, amintiri pe care le evocăm din când în când, știind că nici una din ele nu poate fi resuscitată decât prin poezie. Ne vom întreba, desigur, în continuare, despre semnificația fiecăruia dintre cele trei capitole și în ce măsură eșalonarea în trei trepte a conținutului imprimă unitate finală volumului. Fără îndoială că din *Lacrimi de zei* nu se poate naște decât poezia, așa cum însuși autorul sugerează în prima piesă a acestui ciclu: *geneza*. În celelalte, înțelesul este treptat lărgit, armonia versurilor fiind considerată și ca un efort de cunoaștere, poate de accedere la tainele creației.

Subliminal, nu lipsește nici fiorul tutelar al poeziei eminesciene, o adevărată garanție de eternitate pentru toți intelectualii de limba română rămași prin vitregia destinului în afara granițelor actuale ale patriei-mumă. Tonusul versurilor nu este excesiv stenic (în finalul capitolului ni se prezintă chiar o detaliată anatomie a lacrimii). Cu toate acestea, senzația de abandon existențial nu se constituie în mod convingător întrucât, într-un poem dedicat lui Grigore Vieru, speranța dăinuirii ca poet și ca fiu al poporului său este pusă în seama încrederii ne-strămutate în limba română, poziție apropiată de cea lui Nichita Stănescu care scrisese patria mea e limba română. Fervoare totuși imperfectă întrucât se escaladează ideea esențială și inviolabilă a unității teritoriului și a istoriei comune. Sub acest aspect, soarta limbii române și a poeziei pe care aceasta o vehiculează nu mai este, nu mai trebuie să fie considerată o himeră, cum e prezentată într-o frumoasă poezie: *ca pe un ecou o aud / stingându-se încet / aș vrea să te încerc / cum încearcă sfinții grăul / în palmele lor de purpură / într-o pârguire continuă // pe tine te văd doar cu sufletul / o poezie, clipă a lumii (Ca o himeră, poezia)*.

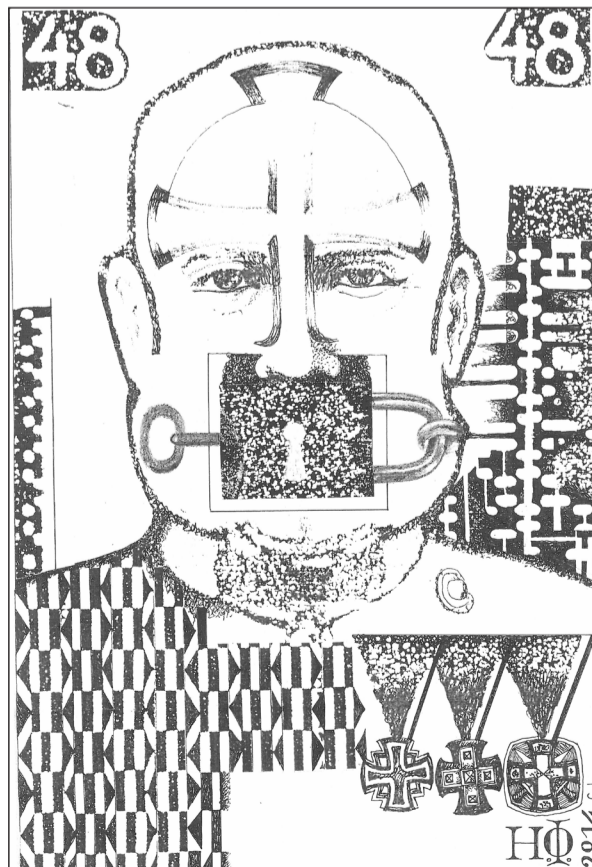
Se înțelege că fiecare poem are propria sa topografie spirituală, materialul e complex; noi aici

am încercat să separăm câteva din leit-motivurile principale.

Cel de-al doilea capitol: *Un cântec nesfârșit*, deși debutează sub un mod cam negativist (*început de cântec, drum în nicăieri*), sentimentul de înstrăinare gândit ca un ecou al neantului este imediat atenuat chiar din prima piesă a ciclului, *Dimensiunea punctului*, în care devenirea continuă e atenuată (prin punctele de suspensie) odată cu încrederea potului în soluția optimă (punctul pe „i”).

În continuare, dominantă este ideea dăinuirii pe care Vasile Tărățeanu nu o adjudecă doar pentru el ca scriitor și autor de versuri, ci și pentru întreaga realitate românească din care el - însuși face parte, singura care-i poate autentifica existența strădaniei de-o viață și, poate, perenitatea (și aici exprimarea e complexă), ea îmbrăcând adesea haina unui oximoron sui-generis sau a unui paradox nichitanescian: *din aproape în departe / ard lumini întunecate* (p.46). Întâlnim mai multe confesiuni făcute în deplină și tragică libertate de spirit, poezii de viață și de moarte inspirate din inevitabilul sentiment al extincțiunii unui final mai mult sau mai puțin apropiat al cărui înțeles e greu de decelat. Din starea de inhibiție pe care această perspectivă i-o produce însoțită de o introspecție care nu mai lasă cuvintele să zboare, poetul nu se poate elibera decât încercând să comunice cu lumea, risipind cuvintele care îl asediază: *ajută-mă, Doamne / și spune-mi ce să fac / cum să mă eliberez de vorbe / pe care le-am aruncat / în vânt // ca niște bumeranguri / uite, cum se întorc în gura-mi înapoi / ca într-o grotă* (p. 68).

Dacă în prima secțiune a volumului *Cimitir ambulant*, temele principale se polarizează în jurul ideii privind ontologia demersului poetic, iar cea de-a doua e orientată mai mult spre devenire, spre dăinuirea strădaniei noastre, recte a poeziei în sine, ultimul capitol, *Ardere de tot*, titlu cu rezonanțe biblice, privește, în general, jertfa individului - om care nu poate înțelege rostul venirii sale pe lume din moment ce totul se termină printr-un eșec, adică în moarte și nici jertfa poetului care rămâne veșnic îngândurat de soarta ulterioară a creației sale. Credem că, în fața extincțiunii, poetul ia o poziție de frondă, de înaltă și nobilă neobrăzare, în nici un caz eretică: *liberi să simți / și-n fața morții // de după gratii / să zâmbești / eliberat de teamă // să râzi de spaima / celor mari / ironizând intenția coasei / interzisă-n ceruri / nici sabia / nici glonțul / nici otrava cea dulce / nu te va învinge // viața ta e stâlpul de foc continuu (Stâlpul de foc, p. 82)*.

Cu alte cuvinte, în graba unei existențe fără un orizont sigur, dar în orice caz neîmbietor, singura rațiune de a fi a omului, e aceea de a servi drept călăuză, de a transmite generațiilor viitoare făclia cunoașterii prin știință sau credință. Prin concepția lui veche, misiunea psihopompă de călăuză spirituală a contemporanilor săi nu se desfășoară într-un spațiu infinit sau absolut, ci într-o zonă antică și adâncă solidaritate și afectivitate cum ar fi comunitatea în sânul căreia te-ai născut. Iată una din poeziile care ilustrează această atitudine: *dalbă Bucovina / zodie-n ruină / printre inimi hat / dor crucificat. // cântec în surdina / plânsă Bucovina / peste timp visat / munte răsturnat, // Lumeo, tu, haină / cum te înstrăină / cel ce te-a furat / fie blestemat! // n-aibă el hodină / nici în neagra tină” (zodie-n ruină, p. 97)*.

Comandoul de esteți apatrizi care dau astăzi tonul poate strâmba din nas urlând de naționalism desuet, șovinism sau alte etichete similare. Aceștia nu vor reuși să iasă ca păduchele în frunte și să arate cu degetul înspre marea familie a românilor de buna credință. Ca orice slujitor charismatic al poeziei, Vasile Tărățeanu ne comunică, folosind acest limbaj al zeilor, mai aproape de lacrimă decât de surâs, permanenta obsesie a eternității, mai bine zis a dăinuirii credinței sale dincolo de hotarele vieții scriitorului.

În drama versurilor sale se insinuează aroma amăgitoare a unei ireparabile tristeți, deși comunicarea e fluidă și, în general, ușor perceptibilă, autorul ne invită la un exercițiu de introspecție, de reflexiune și meditație. În periplusul său dantesc, din punct de vedere formal, el își clamează singurătatea existențială, dar și încercarea de a se regăsi pe sine și lumea pe care o visează. Cu această țintă duală, mesajul său se îndreaptă spre oameni, contemporanii săi, fără a se uita pe sine. Catalizator esențial este poezia, iar Dumnezeu vorbește în acest limbaj înalt ca o muzică supraomenească. Poetul este un instrument divin căruia inspirația îi impune să transmită ceva din armonia pitagorică a erelor. Restul decurge ca după un dicteu îngeresc, legătura cu arheii nu e niciodată părăsită, ritualurile exprimării tradiționale se păstrează în cadențele unui clasicism eminescian al formei. Poetul privește prin ecranele societății ca printr-un geam, ceea ce explică existența unor anumite ecouri satirice, uneori chiar polemice care, în prelungire, devin adevărate imprecățiuni. Dacă pe alocuri înregistrăm și o tentație ludică, aceasta se convertește repede într-un protest irefragabil față de soarta conaționalilor săi înstrăinați. Totuși, în acest volum, dorința poetului de a se arăta ca o voce a conștiinței colective este mult atenuată în raport cu contestarea din alte scrieri ale sale. Depășind un anumit prag al vârstei, Vasile Tărățeanu își descoperă propria sa melancolie și nevoia (i) sihastră de coborârea în sine, fără însă a se declara înfrânt. Grăitoare în acest sens este poezia *Iluminări: în umbra mea mă-ncui ca într-o lăcată / și cheia o arunc pe geam afară / lăsați-mă așa în miez de vară / să stau uitat chiar și de mine însumi // nu cercetați cu lupa măcar plânsu-mi // Ruga mă cheamă la slujba de seară / în dangătul ei să-aud lăcrimând / trădarea de neam și vânzarea de țară / una după alta venind rând pe rând // din atâtea păcate căutându-mi salvare / mătăni nu bat în strănitate altare* (p. 77), o nobilă confesiune pe care am ținut s-o redăm în întregime.

Ținând seama de permanenta și eficienta implicare a lui Vasile Tărățeanu în viața comunității, dar și de tonusul elevat al creației sale, vom putea spune, fără teama de a greși, că așa-zisul *cimitir ambulant* este, de fapt, un pantheon de idei imuabile pe care poetul este chemat să le slujească până în ultima clipă.

„Cine poate scrie-n Paradis?”

Prof.univ.dr. Adrian Dinu Rachieru

O incredibilă veste, de neacceptat, bântuie de ceva vreme; cică Vasile Tărățeanu, poetul de un energetism contagios, fără vârstă, va împlini în curând 70 de ani! Timpul e nemilos, curge, ne apasă pe toți. Iată că nici Vasile, în pofida aparențelor, nu i se poate sustrage. Și bătaiosul poet și publicist, înhămat la atâtea proiecte, părelnic risipitor și, totuși, bun gospodar (nu doar cu propria-i creație) a trecut pragul celor șapte decenii, fălindu-se cu reușitele (nu puține!) și croind pentru anii care vin planuri ambițioase. Cel mai înalt rămâne, desigur, statutul poeticesc. Fiindcă Tărățeanu nu se mulțumește cu faima deja dobândită, ascunzând riscul de a fi perceput ca poet monocord, mângâind cu har coarda patriotardă. El vrea să crească, să fie sincronizat cu pulsul liric românesc, râvnind un loc de frunte în casa mare a literaturii române. Și ultimele cărți indică, fără tăgadă, nu doar acest elan (nutrit cultural) ci și certe reușite, refuzând gesturile filantropice, adjectivita mincinoasă ori cronicile superficial-binevoitoare.

*

Mic, vioi, plin de neastâmpăr, debordant chiar, Vasile Tărățeanu trăiește la Cernăuți, acolo unde dregătorii urbei ar fi vrut, vorba poetului, „să împăieze privighetoarea”. Suferința celor din nordul Bucovinei este de neimaginat. Strigătul lor disperat, voința de a-și păstra identitatea dar și nădejdea că „munții nu pot fi strămutați” (ca să-l cităm, din nou, pe acest sufletist fără odihnă, bun la toate) coagulează în jurul unei speranțe; e drept, firavă, fiindcă, până mai ieri, în malaxoarele imperiului roșu și azi în alte malaxoare cu fumuri imperiale, ei, românii din Nordul răpit, au suferit și suferă „până peste poate”. Iar Vasile Tărățeanu este omul care „apasă pe condei / ca pe un „trăgaci”. Capabil deci să „înflăcăreze stindarde”, să tragă „clopotul de alarmă/al conștiinței de neam”, să alerge în toate părțile pentru a scoate publicații care prin zbaterea acestui împătimit continuă să apară, învingând toate potrivniciile.

Cu manuscrisele în desagă, poetul făcea cândva naveta la Chișinău. Fiindcă doar acolo putea tipări. Fiindcă în zona Cernăuților ziarele românești sunt variante cuminiți ale ziarelor oficiale iar *Plai-ul* lui Tărățeanu, apoi *Arcașul* erau, să recunoaștem, „un fir de sârmă ghimpată în ochii oficialităților”. Fiindcă, în elanul său donquijotesc, în frumoasa și curată sa „nebulie” (care ține de eroismul cultural) Tărățeanu „s-a însurat cu ziarul”. Eternul navestist nu poate accepta ca limba maternă să fie exilată în bucătărie; nu poate suporta ca vorbele noastre să se furișeze, cumva vinovate, suspectate de cei care au preluat de la defunctul Imperiu o „moștenire rușinoasă” la care, previzibil, nu vor să renunțe.

*

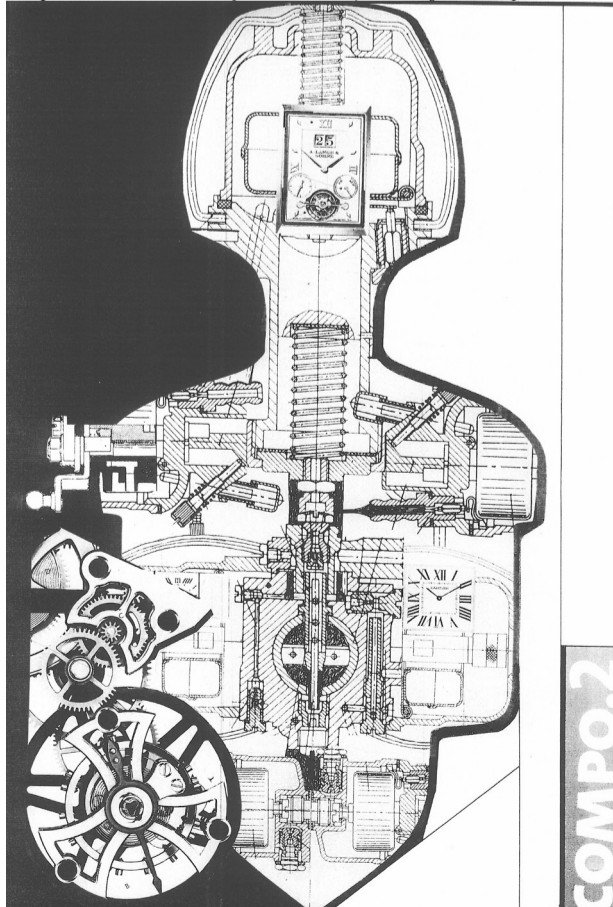
Invectivat, târât în fața instanțelor pentru păcatul de a nu se fi lepădat de românism, Vasile Tărățeanu este, să nu uităm, poet. Admirându-l pentru tot ceea ce face, pentru osteneala publicistică („adăpostit” sub felurile pseudonime: V. Voievod, H. Urban, V. Micu, T. Vasile ș.a.), poetul (n. 27 septembrie 1945, la Sinăuții de Jos) nu trebuie ferit ori scutit de o lectură severă. Cărțile scoase până acum, începând cu *Harpele ploii* (Ujgorod, 1981) și până la *Dinafară* (Ed. Augusta, 2003) vorbesc limpede despre crezul unui poet și calvarul unui neam trăind sub „blestemul mioritic”. Înseriat visătorilor iremediabili, poetul, locuit de fantasmă și idealuri, nu dezertează; mușcat de patima scrisului el nu se refugiază într-o poezie de seră tocmai fiindcă, precum mărturisirea (repetăm) într-o *Stare de grație*, „apasă pe condei / ca pe un trăgaci”.

Asta știu prea bine cei ce îl hărțuiesc. Neastâmpăratul poet i-a prevenit:

„Bomba e în capul meu!” Și dacă tot a nimerit în ringul literaturii, Tărățeanu se zbate nu doar pentru propria-i poezie; dincolo de canonul rimei ori reflec-

ția concentrată, dincolo de „dreptul la neliniște” (clamat, cu superbie, într-o plachetă din 1984 ivită la Ed. *Carpați* chiar sub acest titlu) acest minuscul om cu suflet mare este inflexibil când e vorba de recuperarea unor valori înstrăinate ori de voința de a-și păstra identitatea. Nu e sedus de hobby-urile (profitabile), nu subscrie la bălăcăreala în care ne complacem; și, cu atât mai puțin, nu poate fi de acord cu „insultarea valorilor” (cum numea Eugen Simion agresivitatea unor contemporani, atacând cu vervă neagră și furie oarbă numele-reper ale spiritualității noastre). Vasile Tărățeanu ar dori *un armistițiu*. Pentru el, noi (chiar dacă nu suntem îngeri) existăm, dincolo de taberele politice, doar ca români. Trăind sub „povara visului” (vezi *Ramule, neamule!*), cercat de remușcări ori momente de cumpănă, răpus de scepticism („că lumea asta nu se schimbă / și lupta-ți n-are nici un rost”) poetul, spuneam, nu abandonează: „Răstignit pot fi chiar mâine! / Numai nu pe două hărți, / numai nu pe două hărți!...” (citim într-o *Sposedanie*). Și atunci, fugitiv, ne întrebăm dacă trăind incendiar, sub presiune, identificând somațiile clipei poetul mai are răgazul de a accede la o senină conștiință artizanală, șlefuită cu miză versurilor. Dorința există. Cel pornit în lume din Sinăuți (care e și satul lui Ilie T. Zegrea), avându-l acolo ca învățător pe Vasile Levițchi (decanul de vârstă al bucovinenilor „nordici”) este și un împătimit al lecturilor, vitaminizându-se cultural (între două curse la Chișinău), ispitit de a ține pasul cu ce se întâmplă, în viața literară, *dincoace*.

Au fost cândva învăpăiate nopți de cenaclu, sub oblăduirea aceluiași Levițchi. Preluând ștafeta, Vasile Tărățeanu, alcătuitor și al unor prea-generoase volume colective (*Plaiul doinelor*, 1968; *Glasuri tinere*, 1971) știe prea bine că „munții nu pot fi strămutați”. Și, în numele unor speranțe nestinse, poetul (în creștere, după noi) se așază, voit, într-un plan secund, eliberând energii nedomolite pentru ceea ce ține de un necesar și admirabil eroism cultural (prețuit, probabil, cândva așa precum merită). Până atunci, neobositul căzuș, în pofida unei perechi care-l urmărește obsesiv („eu și nenorocul”) nu-și curmă, din fericire, cântecul; își urmează, ne asigură, „linia vieții” (cum e și titlul unui volum din 1988, apărut tot la Ed. *Carpați*, Ujgorod) și se chestionează cu neliniște când e amenințat de „viermii singurătății”. Trăiește în plin calvar dar nu s-a înrăit; dimpotrivă. Nu e lovit de ură, și-a asumat suferința și e gata de a urma sfatul lui Noica, gășind forța de a iubi și a ierta. Dar în clipele grele, negre (precum cerneala pe care o folosește la scris), în *infernul personal*,

are dreptul să urle în acest mediu potrivit; aici, ne asigură Vasile Tărățeanu, „totul are culoarea cernelei / cu care scriu”. Mai mult, poetul este convins că pentru truda scrisului paradisul e contraproductiv: „Cine poate scrie-n paradis?” Dincolo de necazuri și nesfârșita suferință (nu constata el într-o poezie care trebuie citată, *Inchizitorul către poet*, că, „Fără de sfârșit e rugul acesta / mamă”), Tărățeanu nu se poate despărți de acest „dulce-amar de Bucovina”: „Printre ani / de suferință / viața-dulce / de credință”. Și această credință, după cum îl știm noi, nu-l va părăsi nicicând.

Într-o vreme a tuturor dezamăgirilor, într-un timp care acuză uzura cuvintelor mari (desacralizate prin abuzurile propagandei mincinoase) există poeți care vor să reabiliteze eroismul și demnitatea românească. Există, așadar, poeți care ne reamintesc, pe urmele lui Goga, că literatura este sau poate fi „o energie precursoră”. În consecință, aplecându-se asupra pătimirilor noastre ei recondiționează un „timp al rapsozilor” și vibrează meditănd dincolo de mode și curente poetice, la vitregiile Istoriei și drama unei națiuni așezată „în calea răutăților”.

Un astfel de *poet-militant* este, indiscutabil, Vasile Tărățeanu. El debuta în versuri în presa raională (Hliboca) în 1962 și, credincios acestei chemări, și-a încredințat producțiile unor culegeri colective scoase de-a lungul anilor la Ujgorod ori Chișinău. Împreună cu Ion Gheorghiuță a pregătit pentru tipar cartea postumă a lui Dumitru Grinciu iar alături de Arcadie Suceveanu s-a îngrijit de placheta poeteșelor din Bucovina, *Ghiocelul*. Scoate, cu mari eforturi, *Arcașul*, învrednicindu-se a rezista tuturor presiunilor, târât fiind și prin tribunale. Plătește, deci, pentru încăpățânarea de a fi și a rămâne român. Poartă, asemenea celor plecați la oraș, vânând o altă soartă „pământul de-acasă” (v. *Fii de țărani*), chiar „sub unghii” și ne îndeamnă să ne simțim stăpâni în propria noastră țară (v. *imi pare rău*). Știind că are nevoie de „un infern personal”, Tărățeanu și-l creează zilnic, „ajutat”, firește, de zeloșii dregători. Și, nu mai puțin, de harnicii denigratori. Năbădăioasa Corina Sandu îl suspecta chiar de *grafomanie*. Poetul n-are astâmpăr și inhămat la o epuizantă navetă (pentru a-și tipări ziarul colindă România) se mângâie cu un funebru gând: „Important că peste mine va fi românesc pământ”.

*

Antologia de față, întocmită „tendențios” (cum ne previne poetul însuși) și sugestivă chiar prin titlu adună 60 de poeme, confirmând acel *dramatism special* despre care vorbea Th. Codreanu, invocând „captivitatea istorică”. Și Vasile Tărățeanu își caută salvarea prin scris. Ca „turn de veghe”, el - cu „sufletu-i de cântec” - încearcă să „înflăcăreze stindarde” în numele românilor „de margine”, suportând vitregiile istoriei. Acest suflu dramatic, respirând „aerul amintirii” întreține, totuși, „rația de speranță”. Chiar dacă „viitura de lacrimi” amenință și disperarea, cocoțată pe ruinele speranței, se insinuează în culele textului. Mai apăsător decât în precedentele volume, poetul - sensibilizat de dramele neamului - nu-și propune subtilități metaforice. Mesajul său e direct și anticalofil; el mizează pe simplitate și accesibilitate știind că „indiferența mai marilor zilei / omoară iluzii”. Prutul rămâne „râul care rupe lacrimi”, fiara întunericului și haita de umbre stau la pândă, se aud „privighetori de cenușă” și „clopote de vată”. În fine, „se revoltă munți de oase” (v. *Poem aproape atemporal*). Iar „măzgălele” sale, „scrie-n clipe / bune-rele” sunt un semnal de alarmă. Dar nu doar atât. Se vor, negreșit, și un *pariu poetic*. Fiindcă acea „putere de metamorfozare lirică” (despre care amintea Cassian Maria Spiridon) rodește iar volumul de față, fără a abandona chemarea mesianică dă seama că poetul are mize înalte, intrând competitiv în peisaj... transmodern(ist).

Talentul și vrăbiile

Ion Căpruciu

Stăteam odată în pridvor aici la țară. Casa a fost făcută de bunicul meu într-o primăvară până în Paști, două odăi, una cea bună pentru oaspeți și cealaltă pentru fiecare zi de iarnă și în spate o cunic pentru vară.

Paștele căzuse târziu și cum era pe atunci dacă dai sfoară în țară că ți-ai găsit fata care vrei și tu și ea s-o faci muiere, asta însemna că pe lângă desagă trebuia să ai și ce băga în ea, altfel degeaba te iubea fata dacă socri nu te voiau și ei. Și pentru socri dragostea conta mai mult sau mai puțin, depindea repet să vadă ei cât de mare îți e traista și mai ales ce ai în ea.

Și ca să fie bătută palma între socri mari și ai mici mai întâi și întâi se trimitea o babă chioară vorba vine că baba era mai umblată ca bățul țăstului, să vadă ce și cum de Ion o vrea pe fata lui Vasile, i-o fi dat aia în bobi, i-o fi dat apă ne-începută, l-o fi vrăjit cu boabe de grâu pe vatra încinsă în noapte spre Sfântul Vasile, o fi legat stoborii în gard mai înainte să cânte cocoșul în miezul nopții sau babele au găsit de cuviință că se potrivesc tinerii precum cheia în broască să deschidă ușile cămarilor că nu degeaba stau ele cu toiagul în mână pe la Paști, ha, ce zici fa, cum, cum, s-a răsturnat căruța în drum cu Ion la poarta ei și a cerut de pomână un pahar de vin, nu Fa, a ieșit aia a mică și l-am chemat înăuntru și se uita la ăla micu de parcă era flacăra focului și ăla s-a deocheat și s-a întâmplat ca și mie cu bărbatul meu înainte de nuntă când a venit călare pe un cal alb să mă ceară de la mama de muiere.

Asta așa e, așa a fost și va mai fi din neam în neam aici în satul nostru, chiar dacă rămân din ce în ce mai puțin tineri, dar să știți că și pe vremea dacilor era tot cum așa cu toate că fiecare dac nu se mulțumea decât cel puțin cu până la 15 femei după cum spune Zalmoxis pe o piatră scrisă cu litere de mână găsită în ultima săptămână la Sarmisegetuza.

Însă pentru fiecare muiere pe care dacul o aducea acasă, trebuia să-i facă o casă numai a ei și să treacă pe la ea, pe la muiere la cel puțin o săptămână și s-o țină în brațe o noapte întregă.

Asta așa e Fa, Ion s-a apucat de casă cu toți ai lui că erau 14 frați, tatăl său cu prima soție a avut 14 copii iar cu a doua, o servitoare tânără încă 12 că a avut sămânță până la 80 de ani. Sămânță, ziceau babele, că parcă nu erau și flăcăi prin împrejurimi.

Și Ion și-a făcut casă nu atât să arate socrilor ce poate el dar avea și el nevoie să aibă unde pune capul să adoarmă în liniște.

Puse la cale toate astea, pentru că dacă vrei să-ți faci muiere dintr-o mireasă care să fie pe deasupra și fată mare, tu ca bărbat s-o iei în brațe, după ce i-ai plătit soacrei cu un galben și s-o treci peste prag în odaia bună unde să rămâi cu ea noaptea de duminică până luni când vin cuscri după amiaza să vadă pata de sânge de pe cămașa de noapte a miresei.

Altfel riscă să fie pusă mireasa pe grapă și socrul mic mulți ani o să meargă de-a îndărătelea în fața ginerelui până să-i plătească cu vârf și îndesat greșeala miresei care i-a plăcut să se uite peste gard și care va umbla mereu începând de pe la 60 de ani aplecată peste baston.

Toate acestea îmi treceau prin mine într-o zi de primăvară, înainte de Paști când era cald și vrăbiile pe care, repet, îmi place să le privesc din pridvor și acum la peste 70 de ani după ce am umblat prin toată țara ba puțin și dincolo de neam se dragosteau în cuibul lor care l-au făcut sub streășina casei mele și unde scot 3-4 rânduri de pui, în total cel puțin 20 de vrăbii până la toamnă.

Să le privesc amintindu-mi de tinerețea mea

și de ochii de vino încoa ai fetelor și să-mi fie, zău, parcă aiurea și să-i dau dreptate încă odată și încă odată profesorului meu de Pedagogie de la Iași când plecasem și eu din sat pe potecile Moldovei ca să devin om ca și mulți alții pe vremea aceea, unii cu mult noroc și poate și vreo proptea verde nu ca a mea uscată și ruptă în gard, lasă lasă, dar amintirile mă înăbușă acum când văd că un vrăbioi insistă și se dragostește cu vrabia sa de trei ori pe zi și poate și noapte până dă roua, cum să nu-i dau dreptate profesorului meu de câte și mai câte trebuie să priceapă omul în viața sa, pentru că toate omul nu le poate pricepe decât după moarte atunci când iarba e verde mereu și nu-l doare nici degetul mic de la mâna stângă și nici dorul înfipt în inimă.

Și toată această filosofie nu ca să tăiem firul în patru, asta știu s-o facă și pruncii când încep să sugă, altfel cum ar putea mamele să-i pună să sugă mai întâi la țâța din stânga și numai apoi și la cea dreaptă, nu mai înainte de a-i bate ușor pe spate ca să poată înghite când vor crește mai mari toate balivernele celorlalți de lângă ei și la fel cântecele lăutarilor pe care le poartă la sărbători tot felul de țigani sub pretextul că ei sunt dăruți cu geniul viorii de la Dumnezeu.

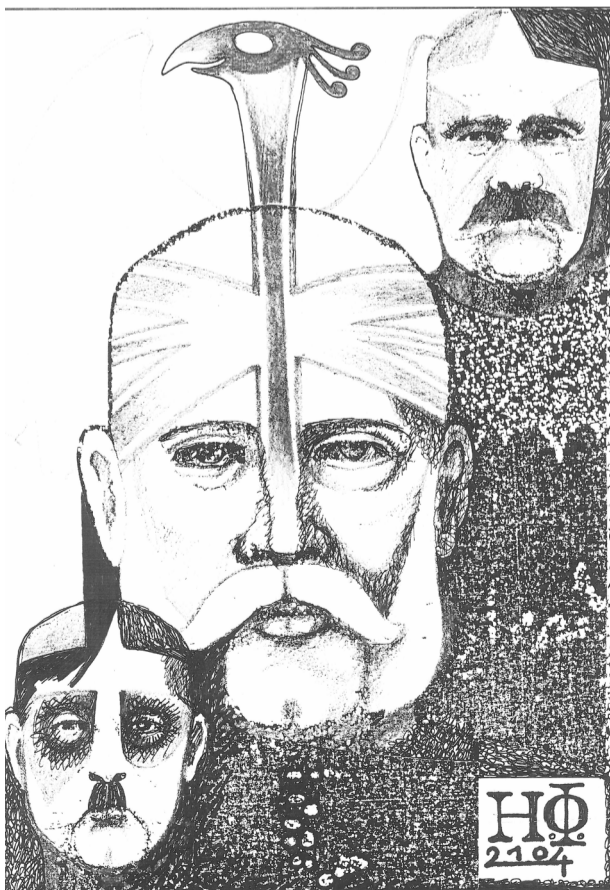
Nu mă mai întind că mi-e mic copilul și trebuie să fac focul și mai am și niște cânepă de tors că pruncii nu au cămași și nici izmene toți și sfrânciogul a început să cânte, l-auziți, suci, suci, sucidoi, toarce colții din ulei că iar rămân copiii goi.

Dar ca să nu vă las cu ochii în soare, înainte de a încheia, vreau să vă spun că degeaba dați ordin să înflorească trifoiul cu patru foi, pentru că la o mie dintre cu cele trei frunze de abia dacă este unul cu patru foi, iubiți-vă dragii mei, fiindcă iubirea i-a făcut mai buni pe oameni, iubirea vrăbioiului și a pițigoii căreia îi face nevastă 12 pui într-un cuib cât un pumn într-un vârf de mărăcină și el cântă toată noaptea arătându-ne cât de fericit este cu familia lui dăruită datorită dragostei dintre două păsări.

Și mai mult perseverați în dragoste, așa cum geniul perseverează și din acel strop prin muncă zi și noapte reușește să descopere noi și noi drumuri și să se depășească chiar pe el însuși.

Și chiar dacă nu toți ne naștem genii și unii dintre noi suntem oameni de rând, iubiți-vă dragii mei, iubiți-vă, iubiți-vă, chiar dacă nu știți cum vă cheamă cu buletinul în mână.

Brădiceni 21.02.2014

Poeme

Ion D. Mutu

Biserica în noaptea învierii

În noaptea sfântă ce se naște
Ne-am adunat în jurul tău
Să ne-nchinăm și să luăm Paște,
Să ne rugăm lui Dumnezeu.

În jurul tău, sfinte lăcaș,
Lumini s-aprind în toiul serii,
Iar clopotele pe imaș
Anunță noaptea Învierii.

Tu ne-ai ținut speranța vie
Și ne-ai legat de Dumnezeu,
Ne-ai fost altar și temelie
Și ne-ai ferit de rău mereu.

Ieri și azi

Un sătuc pitit sub munte,
Cu căsuțe ca-n povești,
Coperite cu șindrilă
Și perdele la ferești.

Un sătuc cu oameni buni
Cu itării de dimie,
Cu cămașă din străbuni
Și cu flori la pălărie.

Fete cu ochi de cicoare
Și cămașă cu cicic.
Cu-opințutele-n picioare
Și basma de borangic,

Se-ntâlneau seara la clacă,
Jucău sârba, spuneau glume
Și luau lumea în târbacă,
Era parcă altă lume.

Tot acel sătuc de munte
Iată cum arată azi:
Case mari și vile multe
Răsărite între brazi,

Ahtiați după parale,
Haine scumpe, limuzine
Și mâncând doar chimicale.
Or trăi oare mai bine?

A fost odată

Când la școală mă duceam,
Era mare sărbătoare,
Cărțile-n gecuț le-aveam
Și-opințute în picioare.

Din piele de lighioane
Cu părul rămas pe ele,
Iarna îl făcea zorzoane,
Se umplea de zăgărele.

Gecuțul țesut de mama,
Cu motive oltenesti,
La toată lumea lua sama,
Ziceai că ești din povești.

În gecuț puneam mâncare:
Turtă-n spuză sau mălai,
Trei cartofi și-un ou fiert tare.
Chiar credeai că ești în rai.

Fetele purtau și ele
Cămășuțe cu altițe,
Încălțate-n opințele
Păreau vechile domnițe.

Viața de rezervă a poetului

Al doilea volum de versuri al lui Artur Bădița a fost *Viața de rezervă*. Primul se numise *În această ordine exist*.

Încă din *incipit* vedem eul liric în căutare „Seara, poetul, om înfrunzit/ și ocolit în toate părțile de vânturi, atinge un punct/ Cu mult mai statornic decât limba.” (*Seara, poetul...*). Dar nu numai caută, el se (și) caută. Se caută pe sine, se cercetează: „El îți desenează/ Locul lui în aerul rotund și frumos./ Cu nările umezi de mirosuri și frig.” Chiar și umbririle par a se atenua în apropierea literei scrise: „Lumească/ E moartea când tai o frunză, când tai rănilor/ Toate mai lacome decât somnul.” În acest context sentimentul patriotic ține de firesc și Artur Bădița scria pe alocuri și poezie patriotică autentică, departe de clișeele patriotarde ale comunismului: „Acum patria și se cuvine întreagă./ În seri de mai/ libertatea trăiește. Se lasă trăită.” (*Să nu inventăm cetatea poetului*). Versul reușește de mai multe ori să realizeze imagini delicate și grațioase: „Lunară lumină lovește în colțul pieții/ și cutremură/ aceste bazine astrale/ până începe a ninge/ peste raiul întreg al Valahiei.” (*De nemurire*). În vers apare ba câmpia de la Rovine, ba sunt prezente ultimele gânduri ale lui Ioan Vodă Viteazul... Sau Horea...

Artur Bădița pare a ne spune că nu numai filosofia, ci și poezia, s-a născut de mirare: „O, cum mai cad păsările din cer/ Fumegând/ Peste floarea sărată a mării.” (*O, cum...*). El știe acum să urmărească și mișcările mâinii care scrie: „Mâna scriind obosește mai rar.” (*Chipul inocenței*). Asistă la apariția unei lumi interioare scripturale. O lume scrisă: „Se clădește/ Dinlăuntru, ea însăși o lume - / Chipul inocenței la care gândești/ Cu toate țesăturile și materia din tine.”

Oarecum declarativă în alte situații, poezia lui Artur Bădița nu-și pierde totuși din prospețime și printre rânduri poți citi candoarea care l-a caracterizat pe poet. Ca în aceste versuri: „Scriu./ Ninge doar. Mă limpezesc în flăcări cuvintele. Sărutămă brun și alb ca spicele/ toamna pe miriști./ Dincolo de acest poem ești tu.” (*Poem*). E aici o tendință de simplificare, de maximă șlefuire a cuvântului și rostirii, ba parcă și o tendință de concentrare și de neutralitate direcționată spre un posibil grad zero al scriiturii poetice... și parcă aserțiunea nu este confirmată de alt poem care vorbește de o “poezie albă” și în care poetul se vede prizonier al trupului din care ar vrea să evadeze parcă într-un zbor mai înalt decât până acum: „Cu trupul, numai cu trupul nimeni nu-i liber./ și-e dragostea mai mistuită și arsă./ și-e dragostea ca umbra/ lăsată pe valuri/ unde corăbiile toate se pierd.” (*Seri de poezie albă*). Se întâmplă multe în universul imaginar al lui Artur Bădița, multe se fac și se desfac în însemnele unei cosmogonii auten-

tice. Personale. Sau personalizate: „Mai presus de geniul muntelui/ noaptea-n lumină se lumina./ Păsări treceau fără de număr./ aducându-ne aminte mereu/ grija și frica începutului/ până iar peste casă se înnopta.” (*Mai presus*). Parafrazându-l pe poet, putem continua să spunem că în universul său se întâmplă multe, multe lucruri deosebite și mai ales iarna. Deoarece: „Numai iarna buzele calde ale femeii îngheață./ Numai iarna se poate vorbi frumos/ Despre marginile apei, ale mării./ Singurătatea te surprinde în fraze poetice./ N-ar trebui să fii atent la ea, privind chiar în ea.” (*Poem despre iarnă*).

În alte situații îl vedem pe poet, veritabil caracter estetic, luându-și delicate angajamente și făcând suave promisiuni: „și-oi aduce lalele din Carpați/ cu duhul zăpezi-n petale./ și-oi aduce scoici din lemn tatuat/ de pe stâncile sterpe din nord.” (*Atâta purpură...*).

Plouă în nopțile de vară ale poetului și el s-ar așeza în rând alături de „popoarele de furnici” dacă totuși gestul nu i s-ar părea prea resemnat, dacă n-ar fi „prea puțin”... Căci el și-a trăit tinerețea și poezia într-un ev al întunecării în care omul era din ce în ce mai mult un surogat, în care *ideologiile stupide*, vorba lui Albert Camus, promiseseră eliberarea și aduseseră cătușele și experimentul Pitești... În acea societate socialistă multilateral dezvoltată, tocmai chipul, figura omului se schimonosea...Iar el, în mod justificat, el, poetul, aspira la o regăsire a chipului. Nu neapărat în sensul lui Lévinas care încă nu fusese tradus la noi: „Se imaginează o stare/ deja trăită-n poem./ sau la un canton poștal/ unde destinele își schimbă caii/ ca o trădare de sine./ Dar mereu treci prin lumină/ și mereu te întuneci când treci!” (*Cauți chip omenesc*). Putem spune așadar, cum s-a spus în critică, după 1989, că poezia lui Artur Bădița era una evazionistă, ba chiar ușor subversivă? Putem!

Oricum, poetul își știe acum misiunea care apare din ce în ce mai limpede și în plan scriptural: „Descărcăm zile cu sacul dintr-un arbore veșnic/ și frunzele păreau gemene-n foc/ albe și roz.” (*Descărcăm zile*). Știe deci că studiul e necesar, absolut

Maria-Rocselana Gîlcescu

necesar și că, într-un fel, aceasta este, cu o sintagmă flaubertiană, educația sa sentimentală: „Studiez un posibil limbaj/ care de azi încolo să iubească/ genele tale/ unde s-ar afla poezia noii priviri./ care ar accepta structurile toate/ mereu împotriva/ clasicului negoț cu sentimente.” (*Studiez un posibil limbaj*). El este un căutător de sensuri și căutarea, cercetarea lui sfârșește în cuvânt. Într-un cuvânt matinal, poate (*de ce nu?*) și aural: „În dimineața aceasta/ fiecare cuvânt poate să însemne ceva./ Tu mult de piepturi cu umeri de ghips/ în bărcile de săge ale zăpezii./ Arpegii solare în câmpul cu maci.” (*Descoperire decisivă*). Lucruri stranii se întâmplă acum în acest univers imaginar și poetul nu ezită să le comenteze: „La fiecare intersecție se întâmplă să vezi/ inorogi ciudați, fără picioare/ sau astronauti vânați de pe lună/ în toate direcțiile la fel/ până când li se termină banchetul/ care durează puțin.” Există o frumusețe stranie în versurile lui Artur Bădița pe care critica nu a înregistrat-o din câte știm. Un exemplu elocvent ar fi acest *incipit* poetic: „Drumurile sunt mai aspre/ toamna la mers./ Cineva repetă mișcarea/ acestei linii absente de sânge/ și viața-i o năpârlire.” (*Cineva repetă mișcarea*). Puritatea și candoarea revin uneori neașteptat în acest al doilea (și din nefericire ultimul) volum de poezii: „Mai adânc putrezește lumina/ în scaldă sufletelor la râu.” (*Ca sarea-n bucate*). Sau și mai elocvent, parcă: „Cine pe cine se spală/ în potop de miresme/ pe drumul scurs din suflet la vale?”

Uneori el încearcă anumite definiții într-o continuă acțiune de autocunoaștere și trebuie remarcat că deja umbrele începeau a-i colinda poezia...și destinul: „Un om ia mereu act de sine însuși./ Se întâlnește c-o moarte./ Se recunoaște./ Nu se conjugă (ar fi artificial)/ și nu se mai vede!” (*Nimic neclintit*).

„Frumusețea – o casă peste care plouă târziu”, scrie Artur Bădița în *Diviziuni*. Și peste care nu trebuie să se așeze o prea repede uitare, adăugăm, în acest final de cronică. Poezia lui Artur Bădița pare a vorbi de la sine în acest sens...

Pași pe nisip

I. T.

Andrei Hagiu este elev în clasa a XI-a la Colegiul Național *Spiru Haret* din Târgu Jiu.

A frecventat un an școlar de inițiere în jurnalism, un opțional recent îndrăgit de tot mai mulți adolescenți. El are lecturi și exerciții literare, încât a debutat ca jurnalist în paginile revistei *Interval*, de la colegiul pe care-l frecventează cu plăcere.

Este tenace, devotat, în continuare lecturilor din patrimoniul național și universal, scrie și acum poezie și proză scurtă, participând, pentru confruntare, la tot mai multe concursuri și festivaluri literare din țară. La un asemenea festival de prestigiu, dedicat lui George Bacovia a fost premiat în anul 2013.

Exercițiile lirice intertextualiste care urmează dovedesc concludent că Andrei Hagiu are șanse să se afirme și să se impună în spațiul literar actual.

Să nu uităm că G.Călinescu scria cu patos în eseu *Criticul debutanților: Nu lăudați fără temeii pe un debutat, dar mai ales nu-l ridiculați!*

Poeme

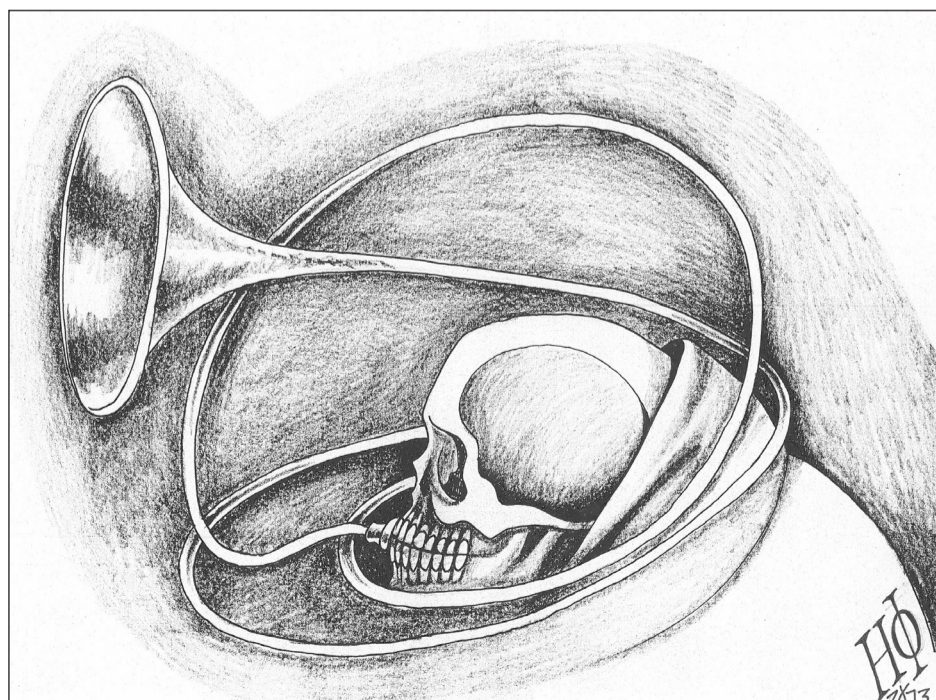
Andrei Hagiu

Crud

Verde crud, verde crud...
Pământu-i nud,
De la Nord
Și până-n Sud
Verde crud, verde crud...
Pământu-i ud
E frumos și parcă-i hâd
Verde crud, verde crud...
Cer pământ
Și gol aud
Și în Nord
Și în Sud
Verde crud, verde crud...

Cosmicizând...

Tot Pământu-i straniu nud,
De la Nord,
Până la Sud.
Și din Occident în Est,
E teluric și celest!,
Verde crud, verde crud...
Cu candoare, când e ud,
Primăvara-l văd, aud,
Cum dau mugurii în dud
Și-n tranziție... asud!
Când o lume – hădă hidră
Mocirlește în clepsidră...
Cu Bacovia, în gând,
Pe-o lacustră somnolând,
Iată-mă-s, cosmicizând...

Limba armeană – dialect al limbii getice

Ion Mocioi

Armenii au fost geți de la Dunărea-de-Jos, agricultori și crescători de animale. Au ajuns în Asia mică în urma frigienilor¹. Numele țării formate, Armenia, păstrează vechiul termen de armân, „om al arăturii, agricultor”. Au dus cu ei limba înaintașilor, de aceea este o asemănare evidentă între armeană și limba română².

Limba armeană este dialect al limbii getice, dovedită fiind și acest mic dicționar al cuvintelor getice păstrate în limba română și limba armenilor, un grupaj de 173 de cuvinte alese.

A: abur „steam” > *abur* „supă (soup)”, agă „conducător (ruler)” > *acem* „a conduce (to lead)”, „a aduce (to bring)”, aici „here” > *aisder* „aici (here)”, a ajuta „to help” > *oknel* „a ajuta (to help)”, alt „another” > *urish* „alt (another)”, amar „bitter” > *hum* „crud (raw)”, apă „water” > *dshur* „apă (water)”, arbore „tree” > *dzar* „arbore (tree)”, arete „berbec (ram)” > *or-oj* „miel (lamb)”, *karnuk* „miel (lamb)”, argint „coin; silver” > *ardzat* „argint (coin; silver)”, aur „gold” > *voski* „aur (gold)”, a auzi „to hear” > *lesel* „a auzi (to hear)”, „a asculta (to listen)”, a avea „to have” > *unenal* „a avea (to have)”, azi „today” > *aisor* „azi (today)”;

B: bărzăun „kind of drone” > *bor* „albină (bumblebee)”, „viespe (hornet)”, bâzdăc „cu toane (moody)” > *bzdig* „mic (tiny; little)”, a bea, bem „to drink” > *khemel* „a bea (to drink)”, bine, *bire „good” > *bari* „bine (good)”, biserică „church” > *yegetetzi* „biserică (church)”, bou „bull, ox” > *kov* „vacă (cow)”, *gov* „bou (bull, ox)”, brânză „cheese” > *banir* „brânză (cheese)”, bun „good” > *lav* „bun (good)”;

C: cald „warm” > *dak* „cald (warm)”, cap „head” > *kelur* „cap (head)”, car „cart” > *gark* „car (cart)”, câine „dog” > *sun, shun* „câine (dog)”, câmp „field” > *kiugh* „câmp (field)”, cârcă „spate curbat (curved back)” > *kurk* „măduvă (core)”, „trupină (stump)”, cer „sky” > *yergink* „cer (sky)”, cine „who” > *khani* „câți (how, many)”, cord „inimă (heard)” > *sird* „cord, inimă (heard)”, colină „hill” > *pelur* „colină (hill)”, covor „carpet” > *kork i* „covor (carpet)”, a crește „to grow, to grow up” > *ser* „descendență (descent)”, „origine (origin)”, a cumpăra „to buy” > *kenel* „a cumpăra (to buy)”;

D: a da „to give, to offer” > *dal* „a da (to give, to offer)”, a (se) dăina „a se legăna (to swing, to swing back and forth)” > *dolam* „a tremura, a scutura (to tremble, to shake, to quiver)”, deva „demon” > *daiva* „demon (demon)”, dești, gești, deget „finger” > *tzerk* „mână (hand)”, dinte „tooth” > *adam* „dinte (tooth)”, dom „casă (house)” > *dun* „casă (house)”, a dori „to desire” > *sirel* „a dori (to desire)”, „a iubi (to love)”, a dormi „to sleep” > *knel* „a dormi (to sleep)”, drum „road” > *djanapar* „drum (road)”, după „after” > *hedo* „după (after)”, *dur, *dor „ușă, poartă (door)” > *tur* „ușă, poartă (door)”, dușman „enemy” > *t-* „prefix (< t’ yaw- (rău/bad, evil)”;

E: el (pron.) „her” > *na* „el (her)”, eu (pron.) „ego” > *yes* „eu (ego)”;

F: a face (< *kr- „a face”) „to make” > *anel* „a face (to make)”, fără „without” > *arantz* „fără (without)”, fericit „happy” > *jerdchanig* „fericit (happy)”, a fi „to be” > *linel* „a fi (to be)”, fir „thread” > *tél* „fir (thread)”, frate „brother” > *eghpayr* „frate (brother)”, frig „cold” > *bar* „frig (cold)”, fruct „fruit” > *bdur* „fruct (fruit)”;

G: galben „yellow” > *teghin* „galben (yellow)”, a găsi „to find” > *ketnel* „a găsi (to find)”, gintă, geane „popor (people)” > *cnanim* „a da naștere (to beget)”, gin „femeie (woman)”, digin „soție (wife)”, a geme „to moan” > *cnam* „suspîn (sigh)”, genunchi „knee” > *tzung* „genunchi (knee)”, a gonî „a vâna, a urmări (to hunt, to chase)” > *ganem* „a lovi (to strike)”, grădină „garden” > *bardez* „grădină (garden)”, grui „cocor (crane)” > *krunk* „cocor (crane)”, gură „mouth” > *peran* „gură (mouth)”;

H: hibă „boală (sickness)” > *hivant* „boală

(sickness)”, haț, a înhăța „a smulge (to pluck)” > *hat* „grâne, bob de grâu (grain)”, *hats* „pâine (bread)”, hărău „șoim (hen hawk)” > *oror* „pescăruș (seagull)”;

I: ieri „yesterday” > *yereg* „ieri (yesterday)”, a ieși „to go out” > *yelal* „a ieși (to go out)”, ieșire „emergence” > *yelk* „ieșire (emergence)”, a intra „to enter” > *mdnal* „a intra (to enter)”, irigație „irrigation” > *vorog* „irigație (irrigation)”;

Î: înainte „forward” > *aratch* „înainte (forward)”, încă „still” > *yéves* „încă (still)”, a începe „to begin, to start” > *sksel* „a începe (to begin)”, a închide „to close” > *kotsel* „a închide (to close)”, a întâlni „to meet” > *hantibel* „a întâlni (to meet)”, a (se) întoarce „to turn” > *darnam* „a (se) întoarce (to turn, to return)”, a întreba „to ask” > *hartsenel* „a întreba (to ask)”, a înțelege „to understand” > *hasgenal* „a înțelege (to understand)”;

J: jar „ember”, „foc (fire)” > *gerag* „foc (fire)”, jerm „cald, fierbinte (warm, hot)”, jug „yoke” > *kjughatsi* „țaran (peasant)”, june „tânăr (youth, young)” > *jeridassard* „june, tânăr (youth, young)”, juvete „pește mic (a small fish)” > *jukn* „pește (fish)”;

L: a la, a (se) lăua „to wash, to bath” > *loganem* „a face baie (to bath)”, lac „lake” > *lidj* „lac (lake)”, lapte „milk” > *gat* „lapte (milk)”, larg „open, wide” > *layn* „larg (open, wide)”, lână, port popular din lână „wool” > *purt* „lână (wool)”, limbă „tongue, language” > *lezu* „limbă (tongue)”, a linge „to lick” > *lakem* „a linge (to lick)”, a locui „to live” > *pnagel* „a locui (to live)”, a luci „to shine” > *luis* „luciu (lustre)”, loys „lumină (light)”, *lusin* „lună (month; moon)”, lung „length” > *ergar* „lung (length)”;

M: mamă „mother” > *mayr* „mamă (mother)”, mare „great” > *medz* „mare (great)”, margine „edge” > *marzpân* „margine (edge)”, „frontieră (frontier)”, măgură „a big, knoll” > *mec* „mare (big, great)”, mâine „tomorrow” > *vare* „mâine (tomorrow)”, a merge „to go” > *yerdal* „a merge (to go)”, miere „honey” > *melr* „miere (honey)”, moarte „death” > *mah* „moarte (death)”, mois (arh., reg.) „lună (month, moon)” > *amis* „lună (month, moon)”, muncă „work”, „lucru (labour)” > *kordz* „muncă, lucru (work, labour)”, a murdări „to soil”, murdar „dirty” > *mrayl* „întunecime (darkness)”, „ceată (fog)”, „întuneric (gloomy)”, „nor (dark)”, a muri „to die” > *mranim* „a muri (to die)”, a murmura „to murmur” > *mrnmjem* „a murmura (to murmur)”;

N: nas „nose” > *kit* „nas (nose)”, navă „vessel, ship” > *nav* „navă (vessel, ship)”, „vapor (vapour)”, negru „black” > *sev* „negru (black)”, noapte „night” > *gisher* „noapte (night)”, nor „cloud” > *amb* „nor (cloud)”, nou „new” > *nor* „nou (new)”, nume „name” > *anun* „nume (name)”;

O: oaie, pl. oi „sheep” > *hov-iw* „cioban (shepherd)”, ochi „eye” > *atchg* „ochi (eye)”, om „man” > *mart* „om (man)”, oțet „vinegar” > *katzakh* „oțet (vinegar)”, ou „egg” > *havagit* „ou (egg)”;

P: pad, picior „leg” > *vodk* „picior (leg)”, pădure „wood” > *andar* „pădure (wood)”, pe (prep.) „on”, peste „over” > *vera* „pe, peste (on, over)”, per (dacogetic) „copil (child)” > *jerekha* „copil (child)”, pernă „pillow” > *partz* „pernă (pillow)”, pește, răpciug (arh.) „fish” > *tzug* „pește (fish)”, cotoi „pisică (cat)” > *gadu* „pisică (eng. cat)”, plantă „plant” > *puyser* „plantă (plant)”, a plăti „to pay” > *vedjarel* „a plăti (to pay)”, plin „full” > *li, létsun* „plin (full)”, prieten „friend” > *parekam* „prieten (friend)”, a pufăi „to puff, to breath, to exhale” > *phukh* „suflare (breath, puff)”, pui „young one” > *hav* „pui (young one)”;

R: a rămâne „to remain” > *mnam* „a rămâne (to remain)”, a răspunde „to answer” > *badaskhanel* „a răspunde (to answer)”, râu „river” > *aru* „râu (river)”;

S: sar (daco-getic sar, în Sargeția, Sarmisegetusa) „împărat (emperor)”, „prinț (prince)”, „conducător (chieftain)” > *sar* „înălțime (height)”, „vârf (peak)”, sare „salt” > *ar, artot* „sare (salt)”, sat „village” > *kjugh* „sat (village)”, a scrie „to write” > *kerel* „a scrie (to write)”, seară „evening” > *irigun* „seară (evening)”, a sfârși „to end” > *vertchatsnel* „a sfârși (to end)”, soare „sun” > *arev* „soare (sun)”, soră „sister” > *kuyr* „soră (sister)”, a se spăla „to wash” > *leval* „a se spăla (to wash)”, străin „foreigner” > *odarogan* „străin (foreigner)”, *suis „porc (pig)” > *khoz* „porc (pig)”;

Ș: a șede „to sit” > *seghan* „masă (table; meal)”;

T: tei „lime” > *teî* „ceai (tea)”, tera „earth” > *yergir* „pământ (earth)”, tu „you” > *tun* „tu (you)”;

U: a uda „to wet” > *get* „apă (water)”, uică „unchi (uncle)” > *hav* „bunic (grandfather)”, ulei „oil” > *jur* „ulei (oil)”, ultim „last” > *yedev* „ultim (last)”, usturoi „garlic” > *skhdor* „usturoi (garlic)”, ușor „jamb, light” > *heshd* „ușor (jamb)”;

V: var, a arde „to burn” > *varim* „a arde (to burn)”, a veni „to come” > *gal* „a veni (to come)”, verde „green” > *ganatch* „verde (green)”, viață „life” > *guyank* „viață (life)”, vin „wine” > *kini* „vin (wine)”, a vinde „to sell” > *vadjarel* „a vinde (to sell)”, a vrea „to want” > *garoranal* „a vrea (to want)”;

Z: zăpadă „snow” > *tziun* „zăpadă (snow)”, zece (numeri) „ten” > *das* „zece (ten)”, zer, zăr „whey” > *ser* „cremă (cream)”, zi „day” > *tiv* „zi (day)”, or „zori (dawn)”, a zice „to say” > *usel, khosel* „a zice (to say)”, zid „wall” > *hasun* „zid (wall)”, zgomot „noise” > *aghmug* „zgomot (noise)”.

BIBLIOGRAFIE

ADJARIAN, Hratchia H., *Hayeren armatakan bararan (Dicționar etimologic al limbii armenie)*, Ierevan, 1971-1979, 4 vol. (ediție nouă).

BĂLTĂCEANU, Maria-Francesca, *Rapports entre l'arménien et le daco-mésien*, Studia Indo-Europaea ad Dacoromanos pertinentia, II, în: *Studii de Tracologie-Lingvistică*, București, 1980, p. 31-156.

CARDONA, George C., HOENIGSWALD, Henry M., SENN, Alfred, *Armeno e lingue caucasiche: un bilancio*, în: *CAMPANILE*, Enrico, (dir.), *problemi di sostrato nelle lingue indo-europee*, Giardini, Pise, 1983, p. 37-75.

DIAKONOFF, Igor Mihajlovič, *Pre-History of the armenian People*, Delman, New York, 1985.

GEORGIEV, Vladimir, *La toponyme ancienne de la Péninsule Balkanique et la thèse méditerranéenne*, în: *Linguistique balkanique*, Sofia, III, 1, p. 31.

GREPPIN, John A.C., *An etymological dictionary of the Indo-European components of Armenian*, în: *Bazmavep. Revue des études arméniennes*, 1983, 141, p. 235-323.

KNOBLOCH, Johann, *Female speech in Greek, Armenian and Albanian*, în: *Journal of Indo-European Studies*, 1988, 1-2, p. 123-125.

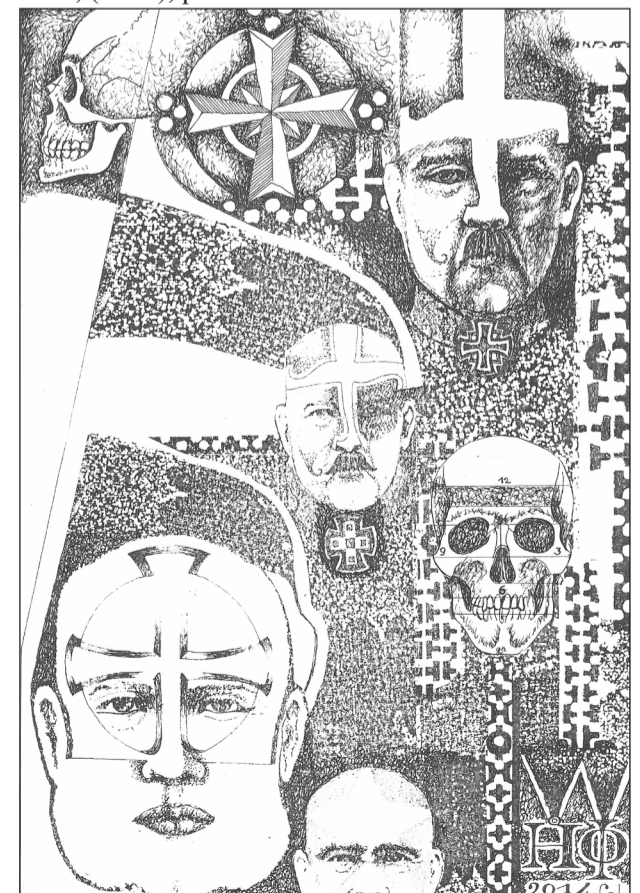
KÖDDERITZSCH, Rolf, *Gedanken zur Ethnogenese der Albaner (aus sprachlicher Sicht)*, în: *Linguistique balkanique*, 1988, 31, 3-4, p. 105-111.

LAMBERTERIE, Charles de, *L'arménien*, în: *Bader (dir.)*, p. 137-164.

MEILLET, Antoine, *Esquisse d'une grammaire comparée de l'arménien classique*, Vienne, 1936 (reed.).

SCHMITT, Rüdiger, *Grammatik des Klassisch-Armenischen mit Sprachvergleichenden Erläuterungen*, IBS, Innsbruck, 1981.

SERGEANT, Bernard, *Les Indo-Européens, Histoire, langues, mythes*, Éditions Payot et Rivages, Paris, (1995), p. 409.

1 BĂLTĂCEANU, Maria-Francesca, *Rapports entre l'arménien et le daco-mésien*, în: *Studia Indo-Europaea ad Dacoromanos pertinentia*, II, *Studii de Tracologie – Lingvistica*, București, 1980, p. 31-156.

2 GEORGIEV, Vladimir, *La toponyme ancienne de la Péninsule Balkanique et la thèse méditerranéenne*, în: *Linguistique balkanique*, Sofia, III, 1, p. 31.

Ion Trancău – la 75 de ani

Ion Popescu-Brădiceni

Nu știu cum și nu știu când, profesorul, columnistul, criticul Ion Trancău a făcut 75 de ani. Ei, nu știu, știu și zic ca și Sfântul Augustin: „Știu ce e timpul, dar nu știu să spun”.

Ion Trancău nu e Sfântul Augustin, dar, dacă-l vezi, te bucuri că nu-și arată încă vârsta. Corpul îi pare bine conservat, numai scrisul se mai lasă așteptat. A debutat nepermis de târziu, i s-a decernat un premiu meritat, la Festivalul „Tudor Arghezi” și un altul la Atelierul „Serile la Brădiceni”.

Și-a format mâna de comentator la școala „României literare”, iar cultura (meta) și (trans) critică și-a însușit-o metodic, neieșind dintr-un modernism, bine temperat și acesta.

Când se referă la câte un autor, gorjean de regulă, fiind, ca și mine, un adept al localismului creator, se ferește de ierarhii prăpăstioase ori de formulări tendențioase. Dimpotrivă, atunci când totuși ia taurul de coarne părăsește teritoriul derizoriu al publicisticii reculese de printre rânduri, ca și Laurențiu Ulici, cu care a fost coleg de studii universitare, ține o rubrică în „Caietele Columna” numită „La prima lectură”. Asumându-și chiar și această prevăzătoare postură de pionier într-un domeniu de întâie prospectare a operei vreunui alt comiliton de la „Columna” (o școală de literatură în toată splendoarea și anvergura ei națională/transnațională), Ion Trancău nu uită niciodată să-i recitească pe ceilalți critici din Gorj sau de aiurea. Oricum pe cei din Gorj îi numeri pe degetele celor două mâini, dacă pe noi doi (I.T. și I.P.B.) nu se socotim. Mai cochetează deci cu actul exegetic: Zenovie Cărlugea, Silviu D. Popescu, Lazăr Popescu, Vasile Ponea, Alex Gregora, Ion Cepoi, Elena Roată, Doru Strâmbulescu, Dumitru Dănuș, Ion Căpruciu. Eu de alții nu-mi mai amintesc; dacă mai sunt, îi rog să-mi scrie la „Gorjeanul” sau la „Confesiuni” ori la „Antemeridian/Postmeridian” sau la „Miracol de Brădiceni”, publicațiile în care-mi exercit misiunea de scriitor, prolific din necesitate ci nu din... scribomanie.

Așadar cele trei titluri pe care și le-a adjudecat ca au(c)tor contemporan Ion Trancău sunt „Imixtiuni critice” (Ed. Fund. „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, 2011); „Un compendiu critic” (Ed. C.J.C.P.C.T. Gorj, 2012); „Ion Popescu-Brădiceni: un scriitor transmodern(ist)” (Ed. Măiastra, Târgu-Jiu, 2013).

Prima carte poartă, pe coperta patru, patru recomandări. Gheorghe Grigurcu, cel dintâi, îl consideră „spirit incredul, scormonitor” care „refuză ideile primite, le ciocănește cu inteligența condeiului propriu”. „Ion Trancău e un intelectual în măsură a atenua gustul Amarului Târg”.

Lazăr Popescu îl vede astfel: „Ion Trancău are o relevabilă activitate publicistică, fiind unul dintre importanții critici literari de întâmpinare. Scrisul lui evidențiază promptitudine, fermitate și acuratețe hermeneutică, verosimilitate, originalitate și expresivitate în observații și opinii critice”.

Prin ce anume se caracterizează stilul lui Ion Trancău? – e cazul a mă repronunța eu însumi, după ce, cu prilejul acelorași „Imixtiuni critice”, la rugămintea-i, i-am redactat o pagină de succinte aprecieri, fugare și... frugale.

Stilul lui Ion Trancău e, benefic, autoironic dar și sentențios, războinic; când ne avertizează din start cu o promptitudine de samurai: „Cartea pare un rezultat banal de adiționare”. Cum Lazăr Popescu a dedicat o teză de doctorat conceptului de banal, iar Valentin Tașcu un elogiu, tresar și mă repliez! Aflându-se constant în compania unor colaboratori de incontenabil prestigiu, își arogă, cu o hâtră autoresponsabilitate, „meritul tenacității, prin vechime, și al performanței, prin convingere”. Se autosituează pe urmele lui Matei Călinescu, într-o metacritică a recitirii și a adnotărilor augmentative ori sintetice, a jurnalului de idei. Comportamental, e un metapolemic, cordial, și cultivă un limbaj locuțional/locuționar, alcătuit,

selectiv, cu acribie transdidactică și metadidactică din diverse asocieri și disocieri cu și de diferiții beligeranți. Îndrăznind, forțat de context, Ion Trancău admite că „dezideratul său a fost totdeauna unul de promptitudine, niciodată justițiar”. „Cartea” (a lui – n.m., I.P.B.) confirmă sau infirmă acest crez, programatic, prelevat din aserțiunile mereu inspirate ale lui Gheorghe Grigurcu, el însuși (Ion Trancău adică) mână în luptă de „un imbold grigurcofil”: „Critica nu țintește oare, asemenea poeziei, depășirea generalității incoloro, a impersonalității, pentru a afirma o reacție individuală?”

Dar celălalt model care-l determină să se manifeste este Nicolae Manolescu, deși, acesta din urmă îl ia cam de sus pe cel de dinainte în „Istoria-i critică...” și „la două mâini”(?!). Reproduc citatul menit să ne conducă prin labirintul „Imixtiunilor (meta) și (trans) critice” ale lui Ion Trancău: „Criticii preferă polemica, poezii, pamfletul(...), prima este ideologică iar al doilea, precumpănitor, literar(...). Polemica e silogistică, pamfletul expresiv”.

În „Compendiul critic” (titlul pare „sugerat” de G. Călinescu, din virtual?!), Ion Trancău devine în sfârșit... transpersonal, în subsidiar autodefinindu-și maniera escriturală și „personalizantă” fără resturi. Devine, dar se pune, devoțional și dezinvoltural „pe (de)mascarea iluziilor literaturii gorjene (parafraza e după cea a profesorului meu din studenția-mi de la Craiova, Eugen Negrici, laureat, acum vreun deceniu, al Festivalului Internațional „Tudor Arghezi”)”. „Iluziile – îl citez pe Ion Trancău însuși – pot fi ale scriitorilor expuși acestui comentariu din compendiu critic trancăuan, un determinativ cam bizar, semn de epigonism lucapițuan”. „De aceea, valorile autentice pot să rămână iluzorii în provincie, dacă reverberațiile stârnite la impactul criticii literare cu cărțile nu ajung la... centru. Nimeni nu poate contesta un anumit idilism, uneori triumfalism provincial cu totul desuet, manifestat frecvent într-o atmosferă de euforie cu ocazia lansărilor de carte”.

Nimeni, într-adevăr, și cu atât mai puțin eu, ziditor de nouă paradigmă în România și cât de curând în Europa, pe care am închipuit-o transmodernitar. Micromonografiile compendiale reformulate de Ion Trancău au claritatea și clarviziunea „judecătorului” imparțial din anima Lecturnului său solitudinal și, ipocrit, direcțional.

Mucalit cu decență și severă autodeterminare față de referențialul dat, se lasă fermecat (farmakonizat) de iluzia primului compendiu critic al literaturii ro-

mâno-gorjene și de cealaltă, mai narcisică, de a fi anticipat o utopică istorie literară a acesteia.

Monografiile sunt dedicate următorilor scriitori: Aurel Antonie, Gelu Birău, Zenovie Cărlugea, Ion Cepoi, Adrian Frățiță, Alex Gregora, Gheorghe Grigurcu, Ion Pecie, Lazăr Popescu, Spiridon Popescu, Florian Saioc, Valentin Tașcu, Titu Rădoi, Mircea Mihăieș și, cumva indirect, când îi abordează pe Ion Pecie și Titu Rădoi, Ion Popescu-Brădiceni.

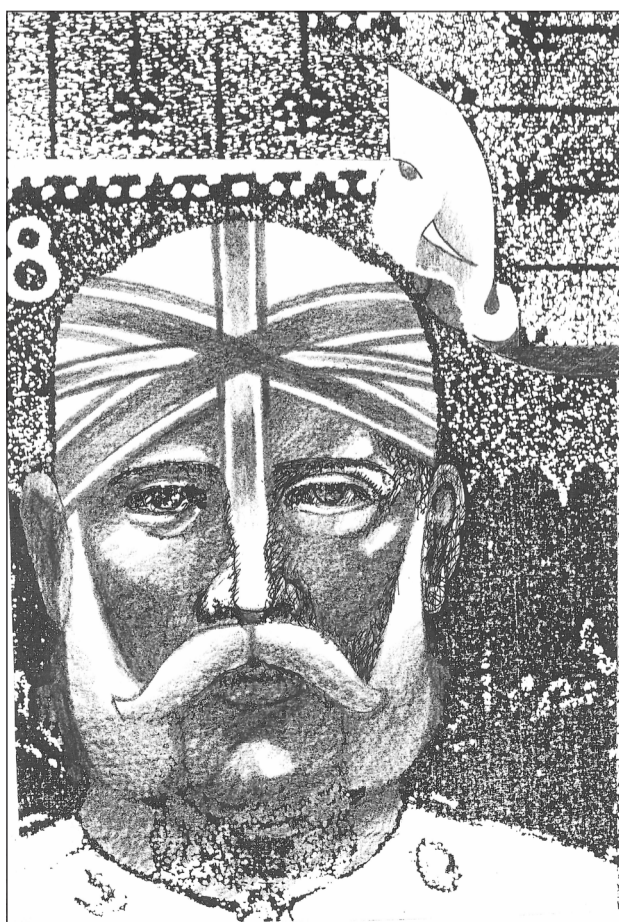
Cea de-a treia carte mă are ca personaj plenipotențiar: „Ion Popescu-Brădiceni: un scriitor transmodern(ist)” și îi succede temporal celei realizate de George Mirea (vezi George Mirea: Ion Popescu-Brădiceni, hermeneut și poet transmodern, Ed. Napoca-Star, Cluj, 2005) și se vrea parte dintr-un proiect critic mai amplu, distinctiv, onest și constructiv. Reticența-i firească și circumspecția-i strategică se dezmoștește din „frigul lucidității metacritice” și din „fixitatea principiilor clasice”. Încep, la o adică, să se hazardeze și în transexerciții de digitație, ca, de pildă, prin neobișnuitul gest, în ceea ce-l privește „revoluționar”, de a-i convoca pe scriitorii gorjeni, într-un conclave de aleși ai destinului, unde să se angajeze, pe viață și pe moarte, în teribila trudă de a-i răspunde hardiavangardistului Ion Trancău la un chestionar preliminar, tematic, de zece întrebări. „Această modalitate interogativă și afirmativă – precizează I.T., nonșalant –, desfășurată cu veridicitate și verosimilitate, ambele definitorii pentru realism, facilitează cunoașterea mai profundă a personalității scriitorului micromonografiat și evaluarea cât se poate de judicioasă a operei sale”.

În enunțata și anunțata poliaventură micromonografică, mi se vor alătura și alții: Gheorghe Grigurcu, Lazăr Popescu, Florian Saioc, Nicolae Dragoș. Prevăd o întreprindere viguroasă și riguroasă, căci cred, netemător, în puterea de muncă a lui Ion Trancău, un istoric, critic, cercetător, publicist și dascăl exemplar, capabil să frazeze limpede, să destructureze și să restructureze... dizident anumite obsesii proprii, sau simptomatice în eon, apt de un profesionalism integralist și probând consecvent o seninătate gravă și discernământ reflexiv.

Ion Trancău nu se dezmente niciodată, nu renunță la propriile „fantasme” (ca de pildă „realismul”, „fidelitatea tranzitivă”, în pereche complementară cu „infidelitatea reflexivă”), însă înainte de toate studiile sale dezvăluie un arhitextualism tulburător, un bagaj de lectură de specialitate impresionant și pe verticală / și pe orizontală.

Cert lucru: Ion Trancău are geniul metahermeneutic și prospețime a unei expresivități ample și profunde; are viziune corporalizată în idei într-o perpetuă mișcare. Și fericit aspect: Același Ion Trancău are, uneori, aplicații sintetico-analitice monumentale edificate într-un comparatism funcțional, de pildă, în cazul așezării în oglinzi față în față a operelor lui Tudor Arghezi și Urmuz și căutându-le celor doi scriitori nonconformiști „afinitățile electivă, la fel de fortuite, dar substanțiale și inelectabile”.

Paralela Arghezi-Urmuz îi aduce în plus lui Ion Trancău și nota de reîntemeiere europeană a notorietății lui Tudor Arghezi („Tudor Arghezi trebuie și merită să fie prezentat ca un scriitor total, în sensul steinhardtian al sintagmei, complet, cultivând pe orizontală toate genurile literare, ca poet, prozator, dramaturg, fervent și temut publicist. Scrierile lui n-au cunoscut niciodată, în perioade literare revolute, nici acum nici în tranziție, pericolul de a intra în penumbră sau în perempțiune estetică, valabilitatea și actualitatea lor menținându-se în posteritate pe verticalitate artistică”), dar și a celebrității lui Urmuz („Proza lui Urmuz, în aparență inaccesibilă și stupefiantă, ne poartă, mai ales prin ipostazele de homo fictus, într-un teritoriu halucinant, prin regnurile vegetal, animal și anorganic”) în general postume.

continuare din pagina 22

Este greu de admis opinia unor reacții obiectivate în prozele din publicistica argheziană, cunoscând viguroasele accente subiective din toate scrierile acestui autor eminent subiectiv. Se poate constata o diferență între poetica argheziană în versuri și despre versuri și poetica referitoare la proză, mai ales la roman. Poate că Tudor Arghezi este mai aproape de tradiționalism în poetica sa despre poezie și mult mai puțin în aceea referitoare la proză, mai ales la roman, unde arată, așa cum afirmă Nicolae Balotă *un avangardism latent, oarecum inchoativ*. Rămâne discutabilă cealaltă părere istorico-literară în virtutea căreia Tudor Arghezi ar trebui privit ca un precursor al *malgré-lui*, într-o istorie a avangardei. După aceste considerații teoretice și critice despre proză, opinii vehiculate de Tudor Arghezi și de mai mulți exegeți ai operei sale, putem admite că scriitorul izbuteste să concilieze în creația sa în versuri și în proză direcțiile importante ale literaturii noastre din perioada interbelică, tradiționalismul, modernismul, avangardismul. Mai ales, în proza românească, Tudor Arghezi se îndepărtează de tradiționalism, repudiind romanul de tip doric ilustrat în mod strălucit de Liviu Rebreanu prin capodopera *Ion*, din anul 1920. Cele trei romane argheziene, create în perioada interbelică, urmează direcția modernistă, fără a fi tranșant avangardiste, în măsura în care sunt cele douăzeci și cinci de *Pagini bizare* urmuziene. Simpla comparație după criteriul spațialității, al dimensiunii prozastice, permite și justifică această diferențiere.

Nu lipsite de particularități dorice și ionice, romanele lui Tudor Arghezi se încadrează, cu aspectele lor dominante și esențiale, în tipologia celor corintice, așa cum observă și procedează judicios Nicolae Manolescu în trilogia sa, în *eseul despre romanul românesc* concretizat în cartea *Arca lui Noe*, tipărită în anul 1983.

Tipologia românească adoptată și stabilită de Nicolae Manolescu, după exemple recunoscute într-un citat din Thibaudet și, probabil, după eseul lui G. Ibrăileanu intitulat *Creație și analiză*, tipărit în perioada literară interbelică, este susceptibilă de amendamente și revizuirii, fiind, incontestabil, o clasificare ingenioasă și inspirată a romanului național. În limbaj critic călinescian, tributari în mod vădit lui G. Călinescu, dar exagerând, am putea considera și noi că nu există, în stare pură, la o analiză în retortă, romane dorice, ionice și corintice. Este imposibil să decidem asupra imboldului creator românesc arghezian, fără a cădea în agnosticism hermeneutic și axiologic.

Nu este lipsită totuși de importanță și de relevanță preocuparea unor critici și istorici literari imbatabili de a descoperi mobilurile intime, resorturile ascunse ale manifestării originale a lui Tudor Arghezi ca romancier. Cu voie, sau fără voie, cum se exprimă Nicolae Balotă, Tudor Arghezi a rămas în conștiința criticilor contemporani interbelici și a criticilor din posteritatea postbelică, surprinzător pentru mulți dintre ei, un romancier, un prozator apt și talentat în ambele domenii ale prozei, mai ales în cea de dimensiuni scurte, mai puțin, probabil, în proza de amploare epică, românească. Ca romancier, Tudor Arghezi s-a afirmat, fără să se impună decisiv în conștiința critică, spre sfârșitul perioadei literare interbelice, cele trei romane ale sale fiind tipărite în anii 1934, 1936 și 1942, respectiv, *Ochii Maicii Domnului*, *Cimitirul Buna-Vestire* și *Lina*.

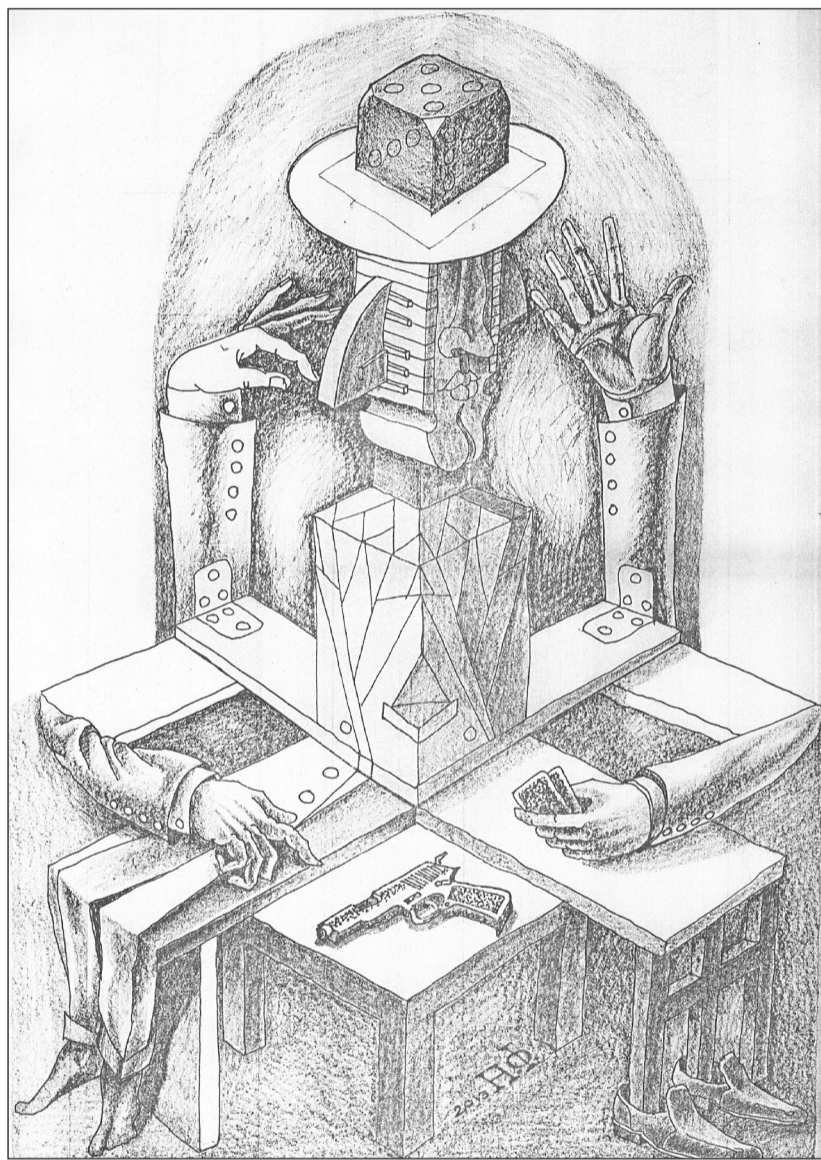
Romanul nostru interbelic realizase, după marea Unire, sincronizarea și valoarea de nivel modern, european, în toate cele trei direcții urmărite și comentate de Nicolae Manolescu în trilogia *Arca lui Noe*. În romanul de tip doric strălucise Liviu Rebreanu, prin capodoperele sale *Ion* și *Răscoala*, și Mihail Sadoveanu prin capodopera *Baltagul*. Liviu Rebreanu oferea posibilitatea de tranziție de la doric la ionic, prin altă capodoperă românească, *Padurea spânzuraților*. Hortensia Papadat-Bengescu ilustra romanul de tip ionic, editând cunoscuta ei pentalogie românească, *Fecioarele despletite*, *Drumul ascuns*, *Concert de muzică de Bach*, *Îndreptări* și *Străina*. Acest tip de roman, proustian, era desăvârșit, în continuare, de Camil Petrescu, prin romanele sale interbelice, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* și *Patul lui Procust*. În romanul de tip corintic, chiar dacă la dimensiuni prozastice minime, precursor și reprezentant, incontestabil valoros, se afirmă publicistic Urmuz, în anul 1922, când Tudor Arghezi îi publică în revista *Cugetul românesc* cele două proze, și în anul 1930, când Sașa Pană îi tipărește ediția princeps, *Pagini bizare*. Romanul corintic este reprezentat apoi, în proza noastră, de Mateiu I. Caragiale, care în anul 1929 tipărește *Craii de Curtea Veche*, iar Mircea Eliade ne oferă capodopera sa *Maitreyi*. Tudor Arghezi s-a afirmat ca romancier după toate aceste experiențe prozastice de amploare și de incontestabilă valoare artistică. Se pare că el a realizat prin cele trei romane ale sale o sinteză a particularităților definitorii pentru *ordinea* dorică (masculină), ionică (feminină), după tipologia lansată de criticul francez Thibaudet, și corintică. Bizar este însă traectul românesc arghezian, debutând cu orientarea parțial ionică

și preponderent corintică din primele două romane, *Ochii Maicii Domnului* și *Cimitirul Buna-Vestire*, în cel de-al treilea, care poate fi și un bildungsroman, Tudor Arghezi experimentând regresiv particularități ale romanului de tip doric.

Corinticul românesc arghezian este vizibil, mai ales în primele două romane, în *Ochii Maicii Domnului* și *Cimitirul Buna-Vestire*. În primul rând, autorul adoptă viziunea corintică, ironică asupra unei realități învăluite în parabole, parodiate și persiflate prin modalități ludice și caricaturale. Nu trebuie să fie ignorate nici formele alegorice ori simbolice, ambiguitatea, suprapunerea până la confuzie între subiect și obiect, ca și elementele care țin de domeniul mitului. Aceste romane argheziene pot fi interpretate, în spirit modernist și avangardist drept *metaromane*.

Urmuz este pseudonimul livresc acceptat de Tudor Arghezi în compania lui Demetru Dem Demetrescu-Buzău, prozatorul avangardist de la sfârșitul perioadei antebelice, 1908-1909, și începutul celei interbelice, 1922-1930. El a trăit doar patru decenii, între anii 1883-1923. În acest an aniversăm 130 de ani de la nașterea sa și comemorăm 90 de ani de la sfârșitul vieții sale. Presa cultural-literară, deocamdată, nu a reacționat așa cum se cuvine la aceste evenimente literare.

Destul de straniu a fost traectul biografic al acestui scriitor care ne-a lăsat moștenire literară doar vreo douăzeci și cinci de *Pagini bizare*. Stranițetea minusculei opere urmuziene corespunde destinului uman, tragic, care l-a dus la gestul absurd de suicid, din 23 noiembrie 1923. Datele biografice referitoare la acest prozator, totalmente singular în literatura română, sunt mai mult lacu-

naș și parcimonioase, decât incerte. Prozatorul Urmuz aparține zodiei *Pești*, fiind născut la data de 17 martie, la Curtea de Argeș, și înscris într-un registru de stare civilă învăluit de un oarecare mister antropomic, în sensul că Demetru era primul dintre cei șapte copii ai medicului și profesorului de medicină populară și igienă... Dimitrie Ionescu-Buzău. În anul 1888 avea cinci ani și se afla într-un sejur parizian de un an, în Franța, iar la întoarcere familia se stabilește în București. În anul 1890, la înscrierea în clasa I primară, medicul Dimitrie Ionescu-Buzău va schimba numele odraslei sale în Demetrescu-Buzău. La Liceul *Gheorghe Lazăr* din București a fost coleg și prieten cu dramaturgul, regizorul și actorul George Ciprian, autorul vestitelor și agreabilelor comedii *Omul cu mârșoaga* și *Capul de rățoi*. Va abandona din anul I cursurile *Facultății de Medicină*, neputând suporta sala de disecție a cadavrelor umane. În anul răscoalei țărănești din anul 1907, obține licența în Drept și devine judecător stagiar, *nomad*, prin județele Argeș, Tulcea și Dâmbovița, profesând prin monotone și anoste *târguri de provincie*, ca într-un exil deprimant. Se presupune că în anii 1908-1909 Urmuz ar fi scris, la vârsta de 25-26 de ani, versiunile incipiente ale prozelor sale scurte. Recitește și cizează aceste proze în climatul intim al familiei și al unui grup restrâns de prieteni. Dacă în primul deceniu din secolul XX Urmuz scrisese și conturase distinct paginile sale ciudate, înseamnă că

peisajul literar național antebelic s-a diversificat și mai mult cu aceste insolite contribuții avangardiste, adăugându-se orientărilor simboliste novatoare, dar și celor tradiționaliste, clasiciste, realiste, naturaliste, chiar neoromantice, ca să nu le mai amintim pe cele sămănătoriste și poporaniste. După război, în anul 1919, reia serviciul la Înalta Curte de Casație și se dedică studiului muzicii, luând lecții de contrapunct la Conservator, ca elev particular, audiind toate concertele de la Ateneu și compunând el însuși câteva piese muzicale.

În anul 1922, Tudor Arghezi are inspirația benefică pentru evoluția prozei noastre, de a-i publica în revista *Cugetul românesc* cele două proze antume, romanul în patru părți *Pâlă și Stamate*, și povestirea *Ismail și Turnavitu*. Celălalte proze urmuziene apar postum în revistele avangardiste, *Contemporanul*, *Punct și Unu* și în minuscule revistă argheziană *Bilete de papagal*, între anii 1925-1930. Anul 1930 marchează un moment important în biografia operei lui Urmuz. Sașa Pană a avut curajul și inspirația să dea ediția princeps, tipărind prozele urmuziene sub titlul memorabil *Pagini bizare*.

Opera lui Urmuz a cunoscut momente de veritabil reviriment, mai ales în conștiința criticilor literari. Momentul de început este cel antebelic, culminând cu anii 1908-1909, când proza urmuziană a avut o audiență și o receptare limitată la mediul familial și al unor amici de cafea literară, cel mai remarcabil fiind, ca om de teatru, complet, George Ciprian. Momentul interbelic este decisiv prin afirmarea publicistică și editorială în cele două reviste argheziene, *Cugetul românesc* și *Bilete de papagal*, dar și în revistele avangardiste *Contemporanul*,

Punct și Unu. În perioadele literare postbelică și postdecembristă, hermeneutica insolită și evaluarea artistică a prozei urmuziene au cunoscut momente spectaculoase. Se poate afirma, cu argumente plauzibile, că traseul receptării, interpretării și evaluării critice judicioase al personalității și operei lui Urmuz a fost și este ascendent. În perioada antebelică prozele urmuziene au adus autorului o glorie restrictivă, vehiculată pe cale orală sau folclorică. În perioada interbelică, aceleași proze stranie, revizuite și finalizate definitiv de către scepticul și suspiciosul scriitor, vor cunoaște o difuzare relativ mai extinsă, prin formele lor publicistice din revistele argheziene și avangardiste și prin ediția princeps realizată de Sașa Pană în anul 1930, la Editura *unu*. Nu trebuie să fie uitate nici alte două documente de maximă importanță pentru destinul biobibliografic urmuzian: în anul 1928, la Câmpina, poetul și prozatorul Geo Bogza editează, ca act literar omagial, revista avangardistă *Urmuz*; în numărul 31, anul III, din 1930, amintita revistă avangardistă *unu* dedică prozatorului un număr special despre viața și opera nefericitului scriitor, semnând cu pasiune și patos avangardist Ilarie Voronca, Sașa Pană, Geo Bogza și alții.

În dosarul de receptare, interpretare și evaluare critică a prozei lui Urmuz se disting câteva tipuri de opinii. Primul tip ar fi acela al opiniilor comprehensive, echilibrate, argheziene referindu-se la psihologia autorului, pe când scria și urma să debuteze publicistic. Tudor Arghezi a surprins și a divulgat starea psihică, de extaz și de agonie, care-l domina pe Urmuz înaintea unui tenționat debut, încât *dorea tot atât de mult să fie publicat, cât și se înspăimânta de publicitate. În vreme ce știa că se culege proza lui în tipografie a trăit o săptămâna atroce.* După ce și-a văzut și a citit prima lui proză în revista *Cugetul românesc*, a avut o criză afectivă, jenantă, dubioasă și excentrică față de generosul mentor, Tudor Arghezi, care mărturisește că *după tipărirea primei lui bucăți s-a simțit bine. Mi-a surâs, mi-a strâns mâinile tare și umbla să mă sărute. Mi-a dat o cutie de bomboane, și-a scos din butoniera lui o garoașă pe care a trecut-o parfumată cu scorțișoară în butoniera mea.* După sinuciderea absurdă a confratelui prozator, Tudor Arghezi a trăit *măhnirea ireparabilă*, convins că *optimismul* pe care i l-ar fi putut insufla, *ar fi înviat în haosul lui cerebral candorile și puritățile care începeau să moară.* Desigur, observațiile inconfundabilului poet traditionalist și modernist, ca și ale romancierului corintic Tudor Arghezi, nu sunt de domeniul criticii literare, dar meritul lor incontestabil rămâne acela de a fi descoperit și de a fi avut curajul să promoveze în revista sa *Cugetul românesc*, uneori prea savantă, un talent avangardist excepțional. În același sens, al receptării critice echilibrate, se pronunță Lucian Boz, într-un număr din aprilie 1931 al revistei *Excelsior*, afirmând că *Urmuz este unul dintre cercetătorii metafizicului personalității, nefiind un descrier, ci un chinuit care se calcinează în căutarea esențialului.*

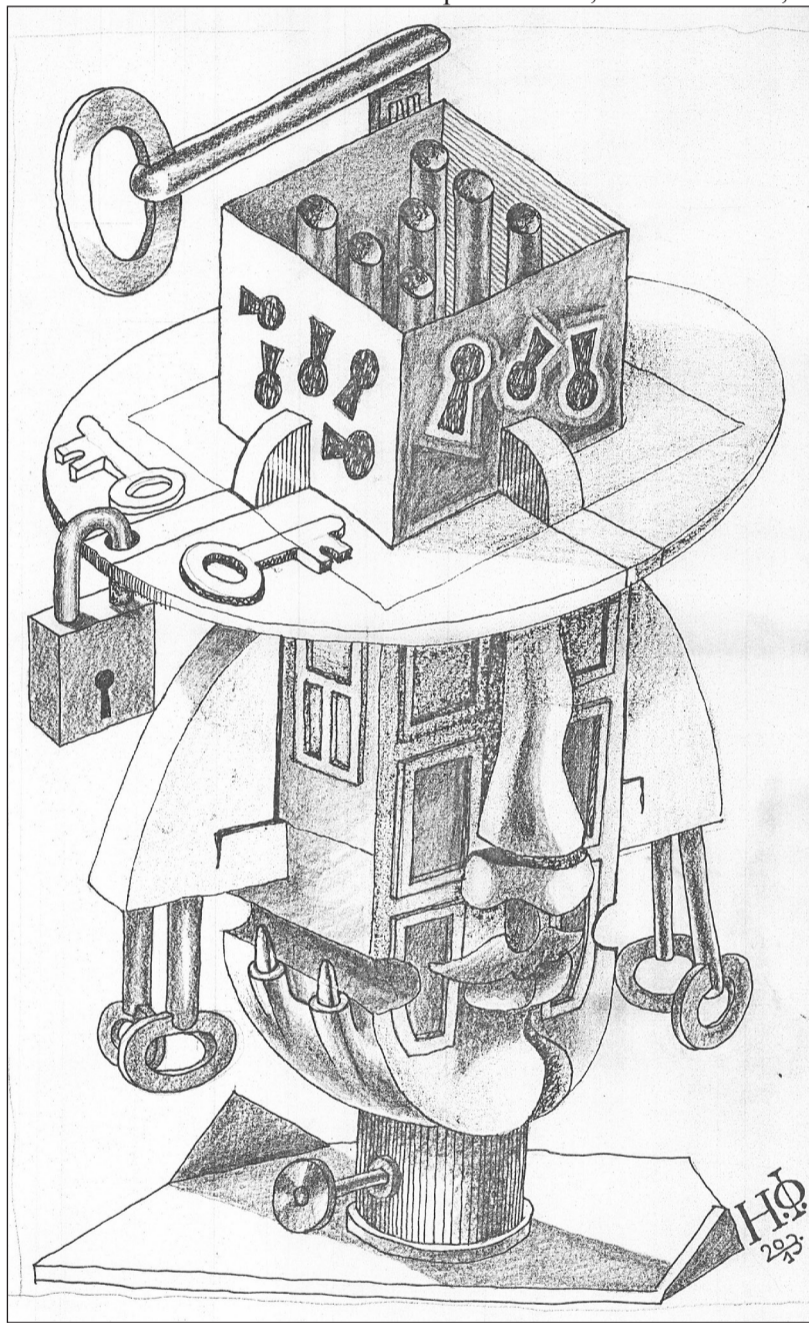
Pompiliu Constantinescu, unul dintre cei mai avizați critici literari de întâmpinare ai perioadei interbelice, stabilește cu rigoare temele prozelor *Pâlnia și Stamate*, *Ismail și Turnavitu*, *Cotadi și Dragomir*, *Algazy & Grummer*. În *Fuchsiada*, de exemplu, tema este *un elogiu învăluit în stângăcii poetice și absurdități voite ale libertății în artă.*

Referințe critice rezonabile și plauzibile ne oferă Ion Biberi, în studiile sale de literatură română contemporană, în versiune franceză, apărute la Paris, în anul 1937, integrând personalitatea și opera lui Urmuz în *aceeași familie spirituală* cu a prozatorului ceh Franz Kafka. Exegețul găsește asemănări de *mecanism psihologic*, *viziune și atmosferă stranie* între *Algazy & Grummer* și romanul *Procesul* de Franz Kafka. Ion Biberi afirmă tranșant opinia de similitudine a celor doi scriitori: *Urmuz este, ca și Kafka, scriitorul absurdului, al ilogicului, al visului și al delirului(...), care îndepărtează spiritul de lumea reală, pentru a se cufunda în fantastic.*

În *Mențiuni critice* din anul 1938, Perpessicius adoptă cu infantilă candoare ludică o hermeneutică penetrantă și operantă, după care Urmuz savurează *plăcerea sadică a copilului ce demontează păpușile, dar și nefericirea(...)* când toate încercările de a reconstitui viața factice a păpușilor rămân zadarnice. Perpessicius este înzestrat și cu o subtilă comprehensiune în a ne sugera metamorfozele ipostazelor umane ale personajelor în absurde forme vegetale și zoologice. Personajele Ismail, Turnavitu, Algazy, Grummer, Gayk și Cotadi ne apar astfel ca *marionete încovoiate sub greutatea unor destine peste puterile lor*, ele sunt *protagoniștii micului teatru de păpuși al lui Urmuz, care amuză și întristează*

în același timp sub travestiul lor amuzant se schițează o existență înrudită cu a noastră. Discutabilă este opinia lui Perpessicius după care *Urmuz este, în forme fantastice, un profund spirit satiric(...), satira și basmul fiind proprii scrisului lui.* Poate că atitudinea, rațională și afectivă, față de asemenea personaje bizare și, uneori, halucinante, seamănă mai mult cu simpatia implicată din comicul caragialian.

G. Călinescu, în *Capricorn*, nr. 1, din decembrie 1930, se arată prea drastic cu *compunerile* prozastice lăsate de Urmuz, etichetându-le drept *simple elucubrații premeditate*, încât autorul lor nu *poate însemna și un nume*, în literatură, evident. În *Principii de estetică*, din anul 1939, același G. Călinescu renunță la asemenea formule critice negativiste, tranșante și riscante, vădind o înțelegere mai profundă în evaluarea atentă a personalității și prozei urmuziene, unde *este, firește, o simplă bufonerie, dar cu spirit.* În viziunea marelui critic și istoric literar, sursa comicului și a grotescului urmuzian se află în *luciditatea autorului*, a cărui conștiință artistică este *trădată chiar prin absurdități(...)* În această absurditate este remarcabilă demnitatea stilistică, liniștea de mare prozator clasic, din care, prin contrast, iese și comicul. Autorul romanului *Enigma Otiliei* nu ezită să-l situeze pe Urmuz în compania scriitorului francez Alfred Jarry, prin jovialitatea lor comună. După acest impuls comparatistic, probabil exagerat, G. Călinescu crede, contradictoriu, că *aceste compuneri nu pot depăși limitele unor farse.* El revine însă cu interpretări și aprecieri critice favorabile asupra particularităților operei reduse, ca dimensiune, aparținând totuși unui autor care s-a sinucis în

chip original, cum declara Urmuz, *fără nicio cauză.* G. Călinescu subliniază cel puțin două particularități de incontestabilă valoare avangardistă în prozele lui Urmuz: *bufoneria* bazată pe luciditate și *parodia* bazată pe absurditate, *absurditatea cea mai izbită* fiind romanul de câteva pagini, dar în patru părți cu titlul *Pâlnia și Stamate*. Poate că nu atât de straniu, G. Călinescu decide, frizând protocronismul: *Suprarealismul român este, prin Urmuz, anterior celui francez și independent*, iar *folclorul suprarealist* s-a ivit odată cu preținsa *Fabulă* intitulată *Cronicari*.

Scriind despre *Figuri și forme literare*, stilisticianul estetic și filosof, criticul și istoricul literar Tudor Vianu observa încă din anul 1946 că umorul *irezistibil și derutant* al prozei bizare urmuziene provine *mai întâi din persiflarea clișeele limbii*, valorificând echivocul, cu un talent inegalabil, ca *document lingvistic de mare însemnătate.*

Surprinzătoare sunt interpretările și opiniile dramaturgului româno-francez Eugen Ionescu, apărute în revista *Les lettres nouvelles*, XIII, din ianuarie-februarie 1965, atras irezistibil de povestirile, aforismele *stranii* și *butadele paradoxale* pe care le-a receptat, probabil, direct colportate și popularizate de un bun prieten al lui Urmuz. Eugen Ionescu savurează paginile stranie ale prozatorului român și avangardist. În privința inventivității comparative pe scriitorul francez Jarry și pe celul Franz Kafka. Observă, de asemenea, că *suprarealiștii din România îl revendică șef de coloană, fiind unul din premergătorii revoltei literare universale.*

După Eugen Ionescu, în *Eseuri critice* din 1967, Matei Călinescu observă că Urmuz ne pune în fața fenomenului alienării prin

limbaj, tema prozelor sale bizare fiind degradarea umanului în alte forme ale existenței, animale sau vegetale, chiar ale materiei inerte, anorganice. Pentru el *Urmuz rămâne un scriitor adevărat, iar opera lui, cantitativ foarte redusă, se relevă de o surprinzătoare soliditate estetică.* Matei Călinescu evidențiază, în continuare, *tehnica literară a comicului absurd, a umorului negru, exploatarea în sensul grotescului a automatismelor limbii* în bizarele proze urmuziene, o *ilustrare originală chiar dacă o raportăm la un context european.*

Capitolul *Antiproza* din tratatul universitar *Literatura română între cele două războaie mondiale*, volumul I, de Ov. S. Crohmălniceanu, a fost receptat diferit, uneori pro și contra, aprobat și dezaprobat, ignorându-se substratul polemic al prozelor lui Urmuz. Ov. S. Crohmălniceanu definește concis cele șapte proze bizare în felul următor: *Pâlnia și Stamate este un concentrat anti-roman erotic cu implicații metafizice, Ismail și Turnavitu, o antinovelă socială pe tema dependențelor economico-morală, Gayk, o antischiță de actualitate politică, Plecarea în străinătate reduce la o schemă caricaturală literatura evaziunii, Cotadi și Dragomir e o improvizație care-și ia ca obiect amicitia, Algazy & Grummer, ca și Fuchsiada (subintitulată poem erotico-eroic și muzical în proză) sunt antiparabole despre artă. După furtună parodiază factura epicii romantico-aventuroase.*

În micromonografia *Urmuz*, apărută la Editura Dacia din Cluj, în anul 1970, Nicolae Balotă ne oferă idei esențiale și decisive pentru înțelegerea și aprecierea judicioasă a scriitorului și a operei sale care ar fi putut să se intituleze *Caractere bizare*. Excepționale sunt opiniile lui Nicolae Balotă, despre *caracterele urmuziene, care sunt, defapt, pseudo-caractere, eroii lui Urmuz nefiind nici virtuțoși, nici vicioși(...)* *Antropologic, aceste fâpături reprezintă o descompunere a umanului. Corpul personajului urmuzian apare(...)* *bizar cu cât într-însul anatomia umană se pervertește prin prezența unor elemente tipic animale(...)* *Toate personajele lui Urmuz au în constituția lor o parte(...)* *mecanică*. De aceea, aceste personaje au structuri *mecanomorfe*. Criticul accesibilizează neologismul *mecanomorf: Mecanisme care sunt aplicate, înșurubate în trupul fâpturilor (personajelor bizare, n.n.) lui Urmuz, aparținându-le organic, sunt fie instrumente de plăcere, fie mecanisme slujind voința de putere, agresivitatea, stârnind anxietatea*. Prezența personajelor din paginile prozastice stranii ale scriitorului nu este singulară, individuală, ci adeseori în cupluri: Pálnia și Stamate, Ismail și Turnavitu, Algazy și Grummer, Cotadi și Dragomir. Nicolae Balotă contrazice și amendează cu revizuirii critice verosimile unele opinii anterioare: *Incontestabil, paginile bizare ale lui Urmuz sunt o literatură de revoltă. Intenția satirică este prezentă în fiecare frază. Scriitorul nu e un fantast; ceea ce scrie nu e lipsit de contingente cu realitatea socială. Evident, el nu e un scriitor realist. Dar textele urmuziene abundă în aluzii la o societate reală, la instituții, acte, moravuri*. Cu sagacitate, Nicolae Balotă precizează că șarja, parodia, absurdul devin mijloace frecvente în opera autorilor satirici, care atacă viciile umane din interior, am zice, dintr-un bivuac ingenios, nu din exterior, Urmuz situându-se în descendența lui I. L. Caragiale.

În *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, Nicolae Manolescu abordează critic proza lui Urmuz ca reprezentând înnoirea(...)dorică și aceea ionică, dar îl *putem considera cel dintâi promotor la noi al corintului românesc. Parodierea mijloacelor prozei realiste(...)* *nu este un scop în sine, ci o cale de acces spre mijloacele originale ale corintului (...)* *Nici numai parodică, nici numai amuzantă, proza lui Urmuz (...)* *răspunde atât unui moment determinat din mișcarea romanului modern, cât și unei anumite înțelegeri a omului și a societății, alta decât aceea împărțită de romanul doric și de acela ionic*.

Opinii critice complementare, dar inedite, originale, găsim și în cartea *Avangarda în literatura română* de Ion Pop, mai ales în direcția receptării caracterelor și comportamentelor personajelor urmuziene. Reputatul și redutabilul profesor universitar clujean, teoreticianul, criticul și istoricul literar, Ion Pop, conchide, în acest sens: *mai toate (...) sunt concepute la granița dintre uman, zoologic și mecanic, și vegetal, am adăuga noi, cu multiple exemple din paginile urmuziene*. În viziunea lui Ion Pop, personajele din proza lui Urmuz sunt *fâpturi compozite, așadar, mecanisme de substanță eterogenă (...), marionete stranii în care se concentrează schematic și insolit date fizice și caracterologice umane, alături de elemente ale materiei anorganice ori aparținând sferei zoologice (...)*, cu *devieri la nivelul comportamentului, al gesturilor și atitudinilor, al relațiilor lor, burlescul converindu-se în grotesc*.

Reprezentând cazul limită al avangardismului literar, Urmuz ar fi putut să aibă un rol asemănător celui al lui Lautréamont pentru mișcarea avangardistă franceză. Opera lui Urmuz prefigurează unele surse și particularități ale absurdului din teatrul european reprezentat de Eugen Ionescu și Marin Sorescu. Impulsul dinamitar, specific avangardismului, se resimte în toate paginile bizare lăsate de Urmuz. În acest sens, Nicolae Balotă observă, cu aceeași inteligență și perspicaci-

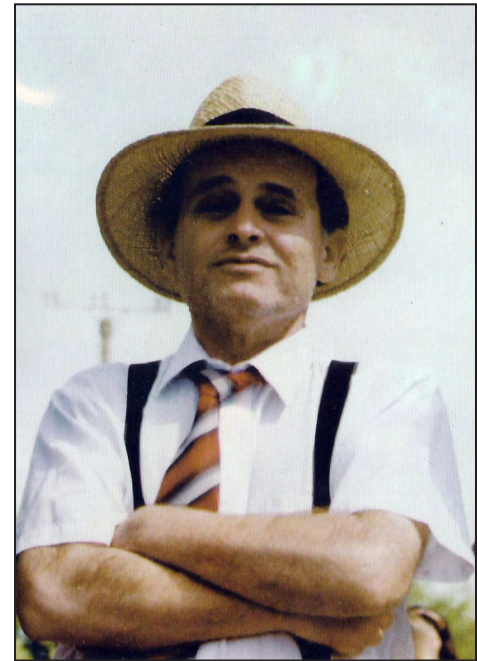
tate critică: *El aruncă în aer literatura (...)* *Totul pentru a sublima însuși actul literar (...)* *Actul său literar reprezintă un fel de sinucidere a literaturii (...)* *Urmuz face literatură din moartea literaturii*. Opinia lui Nicolae Balotă justifică pe deplin titlul capitolului *Antiproza* din tratatul universitar *Literatura română între cele două războaie mondiale* de Ov. S. Crohmălniceanu. Cele douăzeci și cinci de *Pagini bizare* rămase ca moștenire durabilă în patrimoniul prozei noastre sunt și o mărturie violentă și veritabilă prin care Urmuz a semnat decesul literaturii tradiționale. La impactul cu proza urmuziană, cititorul de rând, obișnuit cu literatura realistă, tranzitivă, rămâne siderat, dacă nu stupefiat și revoltat, adoptând o atitudine negativistă. El poate admite imediat după lectură formula inițială a lui G. Călinescu, aceea a unor compuneri pline de nonsensuri, de *elucubrații*. În prozele sale, Urmuz nu tinde să fotografieze cu fidelitate realitatea cotidiană sau pe aceea imaginată, aducând pe scenă personaje cu o înfățișare stranie și cu un comportament absurd, ca rezultat al unei distorsiuni logice premeditate, pe care adevărul social obiectiv nu le acceptă, ca fiind false. Alternanța planurilor real și fantastic este specifică, definitorie pentru proza lui Urmuz. Cadrul și lumea acestei opere, prin prisma raportului real-fantastic, sunt substituite de o existență arbitrară, personajele cunoscând metamorfoze insolite. Ele apar portretizate după procedeele literaturii avangardiste, autorul lor fiind atent și consecvent în a le transfigura înfățișarea fizică, îmbrăcăminte, amănuntele psihologice și gesturile, transferându-ne în metarealitatea fabuloasă a necunoscutului. Proza lui Urmuz, în aparență inaccesibilă și stupefiantă, ne poartă, mai ales prin aceste ipostaze de *homo fictus*, într-un teritoriu halucinant, prin regnurile vegetal, animal și anorganic. Apar personaje intruabile în proza noastră din perioadele anterioare: un personaj are domiciliul într-un capac de pian, purtându-l în spate; un altul, poartă un grătar de fript pește, în barbă. Asemenea apariții incredibile, absurde, ilogice, dinamitează întreaga tipologie umană din literatura epică și dramatică anterioară avangardismului urmuzian.

Orice încercare de a aborda personalitatea și proza lui Urmuz nu poate evita treapta primordială, hermeneutică dificilă, dar incitantă, a textelor sale, utilizând, în acest sens o terminologie adecvată, mai ales neologică. Exegeții urmuzologi nu au reușit să se sustragă enigmaticului câmp lexical adecvat minusculei opere, compusă din nouă proze scurte și o creație în versuri, aparent folclorizante, subintitulate *Fabulă*. De-a dreptul epatantă este constatarea potrivit căreia întregul nostru alfabet, de la a la z, ne poate oferi noțiuni și concepte, funcționale și operaționale, un veritabil microdicționar de terminologie stimulat în receptarea, interpretarea și evaluarea critică a acestor proze intrate, oarecum miraculos, în conștiința posterității. Morfologic, acest substrat lexical este alcătuit din substantive și adjective, din verbe și adverbe, cu prezențe absolut necesare și justificate în enunțurile critice din exegezele urmuzologice: a abhora, abominabil, absurd-absurditate, atrocitate-atroce, badinaj, beligeranță, bivuac, bizarerie-bizar, cabalistic, a carica și caricatural, cinism-cinic, dada, delir, defulare, degradare, epatant, ezoteric, fatice, falacios, fatic, a glosa, grotesc, hiatus-hiat, (h)ilaritate-(h)ilar, insolit, insidios, jenant, a jalona, kitsch, labirint-labirintic, lugubru, luxură, macabru, miracol, malițios, necrofilie, nihilism, nonsens, obscur, oniric, obstinat, oribil, a parodia-parodie-parodic, pasișă, a ricana, a repugna, ridicol, stranie-straniu, stupefacție-stupefiant, stupid, șaradă, a șarja, truc-trucată, a truca, ținută, ubicuu, vagant, vampir, vindicativ, zootropie, zooterapie, zoogeneză, zolist.

De ce Urmuz & Arghezi și nu Arghezi & Urmuz? Foarte simplu: Tudor Arghezi l-a urmat pe Urmuz, scriind cele trei romane, *Ochii Maicii Domnului*, *Cimitirul Buna-Vestire* și *Lina*, sub impresia puternică și benefică a bizarului și nefericitului lui contemporan.

Petre Pandrea – Omul care a început mereu

Nicolae Diaconu

“Eram 12 copii, trei au murit de mult (unul pe front) și am moștenit trei pogoane, o fișteică și un pogon de zăvoi parfumat pe Olteț” - astfel se destăinuia lui Ion Biberi prin 1946 (v. Ion Biberi, **Lumea de mâine**, Ed. Forum, 1946), un bărbat în floarea vieții, avocat de succes, filosof și jurnalist strălucit, pe numele său adevărat Petre Marcu, dar reținut de posteritate sub pseudonimul Petre Pandrea.

Se născuse la 26 iunie 1904, în Balș, fostul județ Romanați, iar la începutul acestei vieți împlinește, în eternitate, 95 ani. A fost elev la Liceul Militar “Mănăstirea Dealului” din Târgoviște, ca orice fiu de moșnean veritabil și juvete, dar isprăvește liceul cu bacalaureat la “Nicolae Bălcescu” din Craiova, în 1923, nu înainte de a debuta precoce cu eseu aproape simultan în cele mai importante reviste ale epocii: “Viața Românească” și “Gândirea” (1922), succes pe care era cât pe-acți să-l plătească cu exmatricularea. Învață cinci limbi străine și latinește pe deasupra ca să-i citească pe marii filosofi și juriști ai lumii în original. Urmează între 1923-1926 Universitatea din București, cu doctorat în 1928: **Filosofia Juridică a lui Simion Bărnuțiu**, adăugită și publicată la Fundațiile Regale, în 1935.

La vârsta studenției, ca mai toate inteligențele generației sale, este un om de dreapta, cultivat ca atare de corifeii mișcării, Nae Ionescu și Nichifor Crainic. Semnează, în context, **Manifestul “Crinului Alb”**, împreună cu Ion Nestor și Sorin Pavelescu, în “Gândirea”, nr 8-9, august-septembrie 1928, dar se desparte repede de prietenii și maeștrii de dreapta, optând cu bună știință pentru social-democrație, strict doctrinar, fără să devină “activist”. Târziu, în convorbirea cu Ion Biberi din 1946 își motivează adeziunea: “Urâsc cu disperare pe micul burghez român, lipsit de orice pic de idilă, de suavitate sufletească, leneș în meserie și semidoct în cultură, imperios în politică” (v. **Lumea de mâine**).

Între 1926-1933 își continuă studiile la Universitatea din Berlin, având pentru un timp și calitatea de atașat de presă al Ambasadei Române. Trăiește, însă, fizic și mental într-un “teritoriu” extins la dimensiunile Europei luminate: München, Viena, Paris, Roma etc. Este un conquistador înlăuntrul Europei, având rău de mare și nostalgia originilor, după cum se spovedește aceluiași Ion Biberi: “De-atunci mi-am dat seama că salvarea Europei este în morala arhaică și țărănească superioară.. Eu

admir tipul uman de prince-peisan, cu savoarea vitală și înțelepciune milenară și nu mai cred în posibilitatea de renaștere a Apusului, nici în etica lui. Decadența vestică e definitivă...” (**Lumea de mâine**). Și încă în curs, am putea adăuga aici și acum, pe urmele lui Oswald Spengler și Petre Pandrea, dar cu ochii la “modelul” Constantin Brâncuși.

Într-o Europă eșuând brutal în fascism și revizionism, Petre Pandrea aderă la dialectica hegeliană și la socialismul marxist, hrănind iluzia unei stângi democratice și morale: pentru el, politica și morala n-au fost niciodată străine una de alta, fiindcă era și se considera “țaran oltean și cetățean al Europei” (**Lumea de mâine**).

În timp ce, la Paris, contemporanul său Panait Istrati se trezea tragic din utopia stângistă după o “documentare” în U.R.S.S. (vezi **Spo-vedanie pentru învinși**, 1927), la Berlin, Petre Pandrea redactează primul rechizitoriu din lume împotriva nazismului, publicat sub formă de “corespondențe” în marile jurnale românești din epocă, adunate apoi în volumul **Germania hitleristă**, Editura “Adevărul”, 1933. La momentul respectiv, Europa băjbăia, sedusă prin elitele ei reprezentative, când de fascism, din nefericire când de bolșevism (există o întregă și rușinoasă bibliografie a seducției totalitare!). Evident, semnalul lucid și disperat al celor doi români n-a fost luat în considerare nici atunci și nici mai târziu. Ei amândoi își vor plăti scump luciditatea. Vorba olteanului ce visa o colibă-n Bărăgan: “idealul economic al omului este să se așeze ca un vierme într-o brânză oarecare” (v. **Lumea de mâine**).

Timp de un deceniu, Petre Pandrea semnează câte trei articole pe zi, comentând evenimentele unui timp fără glorie, cu previziuni triste cel mai adesea adevărate. A fost, ca să fie așa, o Cassandra a jurnalismului din epocă. Care însă, în mod ciudat, nu și-a prevăzut propriul dezastru existențial și nu și-a dat seama niciodată că între social-democrație și bolșevism nu este nici o asemănare.

Rămasă, în bună măsură, în presa epocii, publicistica lui Petre Pandrea este una dintre cele mai importante de la Eminescu încoace. Din păcate, conjunctura celor “trei dictaturi” nu i-a permis autorului decât o reluare parțială în volume: *Portrete și controverse*, vol.1, Ed.Adevărul 1945, și vol.2, ESPLA 1946.

Dar Petre Pandrea n-a fost doar un fin analist al epocii sale, ci și unul dintre cei mai străluciți juriști români, ca practicant al avocaturii și autor de cărți încă prezente în bibliografia specialiștilor: **Psihanaliza judiciara**, 1934, **Procedura penală**, 1938, **Doctrina modernă a pedepsei**, 1941, **Nota criminologică despre cinciseciză regulărilor în materia sinuciderilor**, 1941, **Aur și sabotaj**, 1943, **Criminologie dialectică**, 1946.

Acest risipitor, întemeietor în cele din urmă de **Casă**, precum strămoșii săi de pe Olteț, visa o **Carte** unică, subțire și tăioasă ca o sabie de Toledo, în care să se pună toate întrebările deodată și în care fieștecine să-și găsească adevărul său.

În iunie 1944, sub “covorul de bombe” al Alianților, se sustrage terorii existențiale, citindu-l pe ermeticul alexandrin Mallarmé, și el visător de **Carte** unică. Ține chiar un jurnal intim, poate chiar **Cartea** visată, o dureroasă spovedanie la mijloc de viață și de veac, publicată cu o grabă de înțeles:

Pomul vieții, Ed.Bucur Ciobanul, 1946, an

în care publică și “convorbirea” cu Ion Biberi din volumul **Lumea de mâine**, Ed.Forum. De fapt, și “Jurnalul” și “convorbirea” sunt un monolog interior scris cu limba pe cerul gurii amare de o ființă **feerică**, dar aflată în impas, care-și trăiește cu ardoare trecutul într-un moment de cumpănă și speranță.

Din nefericire pentru cultura României, destinul lui Petre Pandrea se frânge la patruzeci de ani, odată cu bolșevizarea României. Deși se manifestase din convingere ca publicist de stângă și fusese avocat al cauzelor dinainte pierdute în procesele comuniștilor din deceniul patru, își va plăti scump toate iluziile stângiste. Bolșevicii români n-au putut trece cu vederea că era cumnatul lui Lucrețiu Pătrășcanu, cel care afirmase răspicat la Moscova, 1944, că înainte de a fi comunist este român. Nu știm cu exactitate momentul și circumstanțele arestării și n-am găsit nimic publicat despre anii recluziunii. Probabil că a fost pus în “libertate” și “reabilitat” în anul 1964, ca să-și trăiască ultimii ani încercând să-și împace iluziile politice cu o realitate pe care nu cred s-o fi înțeles altfel decât ca pe o revoluție căreia, în drumul ei spre victorie, trebuie să i se ierte erorile.

Asemenea multor minți luminate din generația sa, va alege să rămână în țară acceptând regimul ca pe o situație de normalitate și încercând să scrie și să publice, deși regulile jocului erau acum cu totul diferite. După ce, în 1955, tradusese din latinește și nemțește “Descrierea Moldovei” de Dimitrie Cantemir, gest de curtoazie care nu-l scapă de pedeapsa foștilor clienți, reușește să mai publice doar o singură carte: **Brâncuși. Amintiri și exegeze**, Ed.Meridiane, 1967, redactată în primii ani de după detenție. Din păcate, nu și-a putut publica opul decât forfecat de cenzură, ceea ce l-a făcut să încerce cu obstinție o reeditare integrală, bucurie pe care n-a apucat-o. Pe data de 8 iulie 1968 se stinge din viață la București, iar manuscrisul cărții sale va rătăci trei decenii până ce a ajuns în posesia noastră, făcând, iată, obiectul paginilor “inedite” publicate de revistele “Brâncuși” și “Meridian”. Eveniment posibil grație bunăvoinței domnului Marin Mihalache, care a păstrat manuscrisul și ni l-a încredințat spre publicare, oarecum împotriva “diatei” autorului: “De aceea las cu limbă de moarte ca să nu se tipărească nimic din manuscrisurile mele inedite, dacă voi muri” (**Pomul vieții**). Dar ce diată se respectă pe lumea asta?!

Postum îi vor mai fi publicate două masive și teribile de cenzurate cărți: **Eseuri**, Minerva, 1971, **Atitudini și controverse**, Minerva, 1982. După care s-a aștenut a treia nemeritată uitare.

Petre Pandrea credea cu tărie că “salvarea Europei este în morala arhaică țărănească superioară” (v.**Lumea de mâine**). Era, ca și George Uscătescu, filosoful originar tot din Oltenia, dar de pe Valea Gilortului, un om al echilibrului, ca putenice rădăcini în țarina originilor. Și ar fi vrut să devină “sculptor sau pictor, cele două arte primordiale unde artistul poate înfăptui minunea” (idem). și-a înfăptuit un fel de proză de idei, combinând analiza, eseul și notația memorialistică după o rețetă purtând pecetea originalei sale personalități. “În orice creație - scria în **Pomul vieții** - se află o stridie bolnavă, o stridie care secretează, în suferință, perlă mirifică”. Cam acesta a fost destinul său. Un destin oltenesc, tipic prin excepții, de om purtând pe un umăr o cobiliță, iar pe celălalt o pasăre măiastră, așa cam l-a văzut pe Constantin Brâncuși și în care s-a regăsit fără îndoială pe sine însuși.

Meridian, nr. 2-3/1999

Poporul englez și frământările revizioniste ale Maghiarilor

Prof. Dr.I.P. Voitești

Articol publicat în “Gorjanul” din anul 1933

Nu ne miră deloc faptul că Maghiarii, reduși aproape la limitele lor etnico-geografice reale, prin rezultatele finale ale războiului mondial, să nu fie cătuși de puțin mulțumiți cu această situație, căci cu greu se va obișnui clasa lor conducătoare cu ideea renunțării definitive la beneficiile enorme ce avea din exploatarea neumană, până la secătuire, a unei provincii de la început curat românească.

Ceeace ne miră însă mult este faptul că prin legăturile ce această clasă are - și mai ales prin propaganda intensă ce reprezentanții ei întrețin în străinătate, mai ales în Anglia,- a reușit în parte să determine acolo un început de curent revizionist, și aceasta cu atât mai ușor, cu cât de o vreme încoace România n-a căutat să lumineze îndeajuns poporul englez asupra netemeinicii - ca să nu zic absurdității - tezei lor.

Cunosc pe Englezi ca oameni de realități, nu de ficțiuni, și n-am nici un motiv să cred că o vorbărie meșteșugită ar fi putut schimba mentalitatea realistă a unui vechi și cumpănit popor ca cel englez. Explicația trebuie să fie desigur căutată în altă parte, în latura slabă a culturii lor generale.

Trebue căutată în lipsa lor, aproape completă, de cunoștințe etnico-geografice din părțile acestea ale Europei.

Numai așa se poate explica greșala ce facei peste 150 de deputați englezi revizionisti, cari desigur nu cunosc nici raporturile etnico-geografice, nici pe cele istorice dela noi, decât din propaganda direct interesată a Maghiarilor.

Că așa trebuie să stea lucrurile, se poate vedea ușor din cele ce urmează, în care voi istorisi un caz concret, trăit aici la Cluj acum 11 ani, când Maghiarii trimiteau gazetelor din Anglia fel de fel de vești tendențioase, prin care ne

prezentau ca pe niște sălbatici, cari am distrus de la începutul instalării noastre în Ardeal, tot ce civilizația maghiară construise și în special că am închis școalele maghiare și am distrus cu dinamită marea operă de artă(?) maghiară din Cluj: „Statuia equestră a lui Matei Corvinul”.

Englezii, la rândul lor, sub o formă sau alta, aveau bunul obicei, pe atunci, să trimită anumite comisiuni, cu diferite misiuni oficiale, însă cu scopul bine stabilit de a se interesa de aproape și a aduce lămuriri precise asupra tuturor acestor încriminări. Grație unei astfel de anchete am avut și eu prilejul să cunosc, prin regretatul profesor *Murgoci*, chiar în prima zi de Paști a anului 1923, pe profesorul englez de Geografie umană de la Bristol - *Căpitanul Jervis* - care venise în România cu o astfel de misiune.

Primul lucru care l-a făcut, a fost să se intereseze dacă în Cluj avem monumente de artă, și nu mică ia fost mirarea văzând monumentul lui Matei Corvinul, despre care ziarul „Times” - pe care-l avea în buzunar - scria că a fost aruncat în aer cu dinamită. A fotografiat odată cu monumentul și ziarul cu informația, trimițând redacțiunii, ca desmințire, o copie fotografică.

După verificarea acestei știri, Profesorul *Jervis* îmi pune direct întrebarea următoare :

Cum ar putea să se documenteze mai bine, dacă Românii sau Ungurii au fost cei dintâi stăpânitori ai Ardealului și care sunt azi cei mai numeroși locuitori ai acestor ținuturi?

I-am propus două căi de documentare: una, în laboratorul de Geologie al Universității Clujene și alta afară pe teren, vizitând satele ardelene.

A doua zi de Paști am petrecut-o în laborator, studiind toponimia regiunilor de dincoace de Carpați, pe foile a două coloane alăturate, din hărțile Austriace 1:75.000, care corespund unei fâșii nord-sudice largi, de la Muncaci, în Nord, până în Carpații Meridionali în Sud. Din studiul toponimic al acestor hărți, ridicate și editate de Austriaci, - nu de Români ori de Maghiari, - colegul *Jervis* s-a putut convinge ușor, că toate numirile toponimice importante, mai ales acelea orografice și hidrografice sunt românești, ca: Dealul Moșului, vârful Muntelui, Vf. Cioarei, etc, Valea Iadei, Someșul Cald, Someșul Rece, etc. și că numiri ungurești și nemțești - și acestea mai ales ca traduceri ori ca deformări prin pronunțări lingvistice particulare ale celor românești, - nu apar decât în centrele orășenești noi și aceasta mai ales dealungul văilor mai mari, pe care s-a făcut și infiltrația maghiară și germană, denumirile acestea găsindu-se de altfel scrise pe hărți întotdeauna în trei limbi, - natural cea mai puțin vizibilă fiind denumirea românească.

Verificarea la fața locului s-a făcut în ziua III-a și a IV-a după Paști, în două regiuni alese de dânsul : una Cluj-Turda și cealaltă Dej-Năsăud-Rodna, în valea Someșului Mare, însoțit fiind, în afară de mine și soția mea, și de domnia profesorului *Grimm*, ca interpret, și *Meruțiu*.

Până la Turda am mers cu trenul și mare i-a fost mirarea când, urmărind cu harta-n mână traseul căii ferate, a văzut că pe tot acest parcurs, de peste 60 km., linia ferată nu atinge nici unul din numeroasele sate trecute pe hartă, gările fiind situate la depărtări mari de ele, deși

terenul nu condiționa deloc construirea liniei în afară de aceste sate. Motivul adevărat l-a mirat și mai mult: satele sunt românești și cei doi grofi maghiari - marii proprietari ai moșiilor pe care s-a construit linia ferată - aveau interes nu numai să profite ei de prețul despăgubirilor, dar să-și ridice valoarea economică a proprietăților lor, iar nu pe aceea a românilor. În apropierea Turdei a vrut să vadă satul Petrindul-Maghiar (pe hartă :Magyar-Petrind) Cum eram în zi ele de Paști și cum dânsul nu știa nici ungurește, nici românește, l-am sfătuit să le adreseze țărănilor, drept salut, cu cuvintele : „*Cristos a înviat!*”, la care Românii (creștini Ortodocși) îi vor răspunde cu cuvintele : „*Adevărat a înviat!*”; pe când Ungurii (catolici, reformați, etc.) n-au acest salut de Paști și nu-i vor răspunde nimic, sau cel mult îi vor adresa un salut unguresc oarecare.

Armat cu aceste cuvinte românești, colegul *Jervis* pătrunde vioi printre grupul de țărani adunați la cârciuma din Petrind, notat ca unguresc pe harta austriacă, - le adresează— destul de corect pronunțat - un „*Cristos a înviat!*”.

Am rămas cu toții uimiți - pe atunci nu cunoșteam satul acesta din spatele Cheilor Turzii - că țărani au răspuns într-un glas : „*Adevărat a înviat, Domnule!*”.

Nu mai vorbesc de uimirea lui când a văzut frumoasa regiune românească a Someșului Mare, cu Năsăudul, Sângeorgiul Rodna Veche, etc, unde limba maghiară nu era vorbită decât de câțiva perciunați soioși, făcuți cetățeni maghiari - după spusa locuitorilor- în baza unei simple cereri, după o sălășluire locală numai de câteva luni și, natural, plata unei sume de bani susținătorului petiției, cetățeni moșteniți ca atare și de regimul românesc.

Impresionat puternic a fost și de placardele Căii Ferate Someșene, care erau scrise numai în ungurește și nemțește, într-un ținut atac de curat românesc. Și întrebând pe un țaran de ce nu-i scris și românește, am făcut mare haz de răspunsul lui: „Apoi, domnule, noi Românii știm feră trenul; numai Sașii și Ungurii sunt proști de-i calcă trenul, dacă nu-i scris să-l fe-rească”... La înapoiere la Cluj, colegul *Jervis*, convins la fața locului că acest pământ a fost totdeauna românesc, s-a înapoiat în Anglia nu numai cu un bogat material de cunoștințe noi, dar și cu hărțile necesare pe care le-a utilizat, servind adevărul științific și istoric, în cele câteva conferințe ținute la Bristol și Londra, în scopul de a-și lumina compatrioții, atât de adânc induși în eroare - și atunci ca și acum,- de nesăbuita și direct interesata propagandă maghiară.

Am convingerea că poporul englez, popor care, cu mentalitatea lui practică nu crede în ficțiuni,-decât când este indus în eroare, fie din lipsa de informațiuni precise asupra situației reale de la noi, fie din cauza lipsei de cunoștințe, - dacă va fi luminat prin scrieri și prin o punere imediată la punct a tuturor informațiilor greșite pe care i le servește din belșug propaganda maghiară interesată, va ști mai bine să aleagă între adevărul istoric și minciuna ocazională maghiară. Este de datoria noastră a tuturor și în special a Statului Român și a gazetariilor români, ca în prima linie să facă cunoscută străinătății situația reală de aici, prin o cât mai largă și mai bine documentată publicitate; să se invite în țară o delegație aleasă dintre cei peste 150 deputați englezi revizionști spre a se documenta direct, la fața locului, asupra situației

etnico geografice și istorice de la noi; iar Statul Român, în special, să ia cele mai severe măsuri de cercetare și de pedepsire, cum se cuvine, a tuturor maghiarilor cari, din cauza slăbiciunilor politice de partid, fac azi o propagandă iredentă deșănțată în ținuturile mărginașe ale Ardealului, căutând să convingă pe toți că dominația românească actuală este numai pasageră, până la revizuirea tratatelor; și în fine să se spună oficial și răspicat vecinilor Maghiari, că au întrecut de mult marginile toleranței de bună vecinătate, prin cărțile, hărțile și toate publicațiile prin care ei falsifică adevărul și în școalele lor și în cele minoritare maghiare de la noi, pe care le alimentează pe sub mână, regulat, cu astfel de scrieri. Dacă ei vor revizuirea tratatelor, aceasta nu s-ar putea face decât pe calea armelor; și să nu-și închipuie o clipă că pacifismul Românilor este o dovadă de slăbiciune, ci cea mai evidentă probă de conștiința forței lor, de care vecinii Maghiari se vor zdrobi la prima încercare nesăbuită.

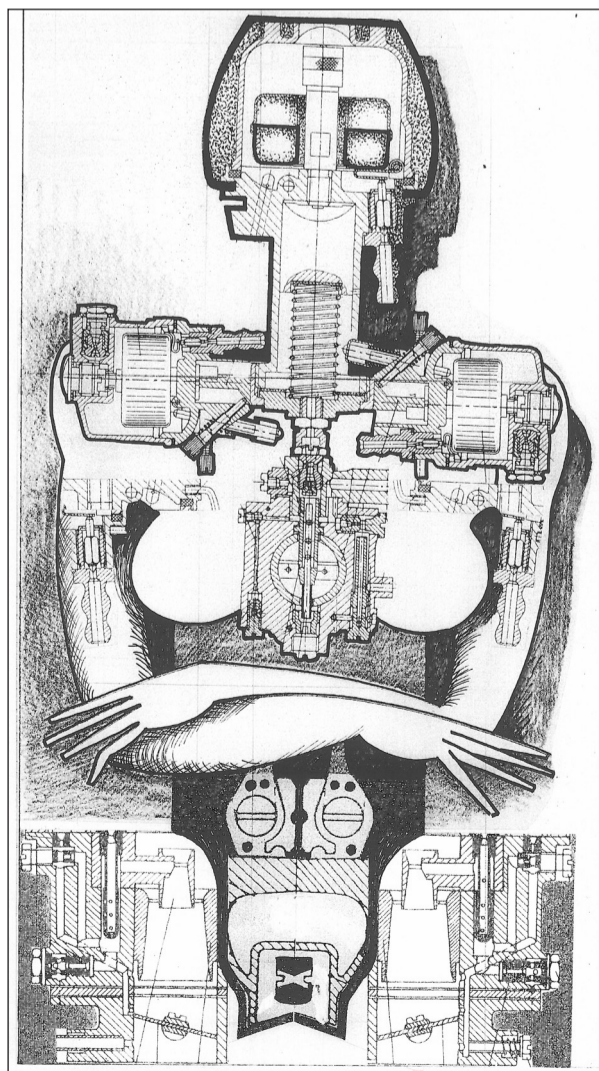
Câteva date despre activitatea prof. dr. I.Popescu-Voitești.(S-a născut în anul 1876, în satul Voitești, din Gorj și a decedat în anul 1944).

Ion Popescu Voitești și-a început cariera universitară în anul 1919, când a fost numit, pe bază de concurs de lucrări, profesor titular la Universitatea din Cluj și director al Muzeului de Geologie și Paleontologie atașat Universității clujene. Dovada a respectului pentru contribuția avută la dezvoltarea învățământului și științei din Cetatea Ardealului, clujenii au dat numele lui uneia din străzile orașului. Cea mai înaltă recunoaștere a meritelor sale în dezvoltarea științelor naturii a fost, însă, în anul 1930, când a fost numit în postul de director al Institutului Geologic al României. Numele său a depășit cu mult granițele țării, acesta participând cu peste 140 de comunicări la congrese naționale și internaționale, printre care: Congresul Internațional de la Bruxelles (1922); Congresul Internațional de Geologia Petrolului de la Londra (1923); Congresul Geografic de la Cairo (1924); Congresul Asociației Geologilor Carpatini de la Lwow (1925), București (1927), și Praga (1931); Congresul Internațional de Mine, Metalurgie și Geologie Aplicată de la Liege (1930); Congresul Internațional de la Paris (1935); etc.

Și despre prof. dr. Gh. Munteanu-Murgoci (1872-1925)

Creația sa științifică cuprinde pe de o parte studiile sale de geologie-mineralogie-petrografie, iar pe de altă parte studiile sale asupra solurilor din România. A realizat studii asupra Dobrogei, Carpaților Meridionali, Masivului Parâng, Munților Lotrului. A descoperit lotritul - înscriind în geologie un nou mineral. În legătură cu studiile sale petrografice, mineralogice și tectonice, mare importanță o prezintă cercetările sale privind bogățiile subsolului românesc, fiind cel dintâi care a precizat condițiile de zăcământ ale petrolului din Oltenia.

Gheorghe M. Murgoci a fost întemeietorul școlii românești de pedologie, în anul 1909 prezentând prima schiță de hartă agrogeologică a țării la scara 1: 2500000, unde repartiția principalelor tipuri de sol apare cu o deosebită claritate. A descoperit noi minerale și zăcăminte de substanțe minerale utile și a elaborat teorii intrate în patrimoniul științei mondiale.

Restituiri

Omagiu în memoria eminentului cărturar și cercetător științific – Ggrigore Pupăză

Ion Sanda

Nu cu mult timp în urmă spuneam într-o comunicare de-a mea că am avut bucuria și mândria de a-l fi cunoscut îndeaproape pe eminentul profesor și cărturar Grigore Pupăză zis Giurică din Arcani, sat de moșneni de pe Valea Jaleșului din Gorj, alături de octogenarul și mereu tânărul și perseverentul învățător și neobosit cercetător în domeniul etnografiei și folclorului – Constantin Cheznoiu.

Aici, la Arcani, mai ziceam eu, cei doi vor rămâne să dăinuiește peste vreme în comuniunea cu mirificul spațiu gorjenesc de pe inegalabila Vale a Jaleșului, spațiu pe care l-au zeificat prin trăirile lor, prin activitățile lor, prin scrierile lor.

Dacă Grigore Pupăză ar mai trăi, văzându-ne astăzi adunați spre a-i aduce întru cinstire laudele noastre nu ar avea de ce să se mire pentru că și-ar da seama că viața și activitatea unui om de talia sa nu poate fi cuprinsă numai într-o scurtă alergare de condei.

Ceea ce facem noi acum este desigur o manifestare de recunoștință publică, de valorificare și nevalorificare a omului Grigore Pupăză care va rămâne, cum mai spuneam, în eternitate prin truda scrisului său dar și prin acele fibre sentimentale care l-au caracterizat toată viața.

Un om cu o atitudine de o rară frumusețe și de o aleasă demnitate, un intelectual care a trăit ardent, ca o torță vie în mijlocul semenilor săi dar și al frământărilor acestora, un om, aș spune, care a trăit mai mult decât noi la răscruce de vârste, la răstimpuri de cultură și civilizație, dar și la răscruce de vânturi politice, economice, sociale etc.

Un om hotărât și statornic cu un caracter foarte tare, format încă din copilărie, un om al **impasivității** față de nedreptățile vieții.

Datorită optimismului său necondiționat, datorită credinței sale ferme în **biruința automată** a binelui și a adevărului, cu o credință totală în Dumnezeu, Grigore Pupăză a putut să traverseze de-alungul vieții sale obstacole după obstacole ce i s-au pus în cale, nenumărate piedici și stavile până la victoria finală.

Jurnalul său de front rămâne în acest sens o dreaptă mărturie în fața urmașilor și a istoriei.

Grigore Pupăză a rămas pentru noi cei de azi, care l-am cunoscut și nu numai, o pildă salutară de energie omenească pusă în slujba unui ideal înaintea căruia totul trebuie să se încline.

În orice moment al vieții sale, stările sufletești au fost controlate în permanență de raționament.

Chiar dacă uneori mari neliniști și nedreptăți, mari suferinți i-au brăzdat viața, Grigore Pupăză a știut să-și facă din toate acestea un altar al existenței.

Scriind despre cărturarul, despre cercetătorul și scriitorul Grigore Pupăză trebuie subliniată una din trăsăturile sale caracteristice: a fost și a rămas în timp un bogat depozit al memoriei locurilor prin care a trecut și al oamenilor în mijlocul cărora a trăit.

Itinerarul lucrărilor sale științifice, foarte multe dintre ele rămase în manuscris (lucrări pe care, sunt sigur că fiul său, ilustrul profesor de matematică – Dan Pupăză – le va aduce spre lumina tiparului) au la bază bogate cunoștințe ale

istoriei culturii și civilizației universale.

De aceea a trăit mereu cu convingerea fermă că oricât de mult națiunile ar încerca să se opună unele altora, că oricât de mult războaiele vor încerca să le divizeze, nu spre folosul lor ci spre acel al agresorilor și spoliatorilor, ele, națiunile, nu-și vor putea întrerupe niciodată legăturile în ciuda celor care au dorit sau doresc să le mențină separate și îndușmănite.

În afara voinței unora sau a altora, ele, națiunile își vor continua neîncetat opera de unificare a conștiinței omenești.

„O snoavă, consemna Grigore Pupăză, născocită în fascinanta Indie sau în Orient, în întinsa și sălbatica Stepă Baicală sau în temperamentul spațiu Carpato-danubian etc. este găsită hazlie și înțeleaptă de oamenii din țările cele mai îndepărtate de izvorul ei. Aceștia au povestit-o din nou și au integrat-o în circuitul inferior al literaturii lor populare. A auzit-o cineva cu sute sau cu mii de ani în urmă, aproape de leagănul nașterii ei, un marinar, un negustor sau un soldat. Aceștia au luat-o cu ei în memorie sau în manuscris povestind-o după aceea în porturi sau la vreo masă de han, într-o adunare veselă de oameni, într-o tabără militară, într-un bălci sau într-un loc de pelerinaj.

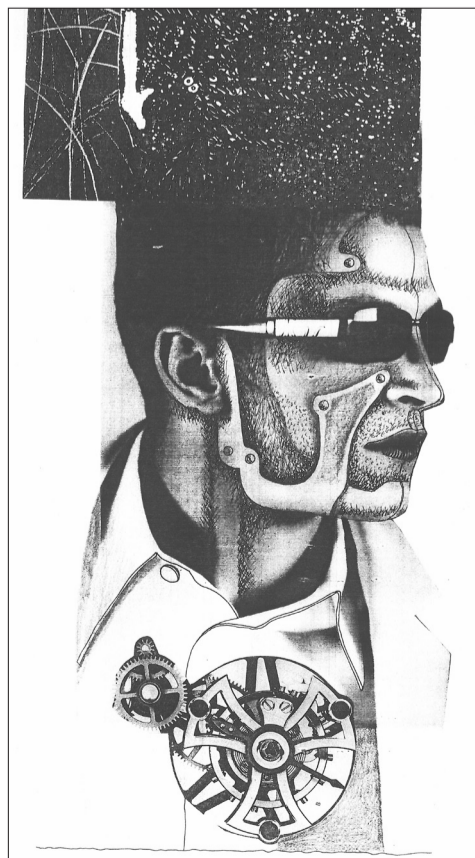
Cei înapoiți din călătorii îndepărtate sau de pe fronturi sau din transumanțe au povestit-o celor rămași acasă. Mama sau doica au povestit-o unui copil somnoros, iar bunicii au povestit-o nepoților.

Prin toate aceste ființe a trecut un fir care a înconjurat de mai multe ori pământul și care ne ține pe toți laolaltă ca membrii unei singure comunități, a marii comunități umane universale, zadarnic răscolită și măcelărită de provocatorii războaielor”.

Iată, stimați oameni buni, câtă înțelepciune, ce spirit de observație și de sinteză, cât discernământ și câtă putere de înțelegere a esențelor a avut acest mare profesor Grigore Pupăză de-alungul vieții sale.

Să nu uităm că acest citat este doar un singur argument.

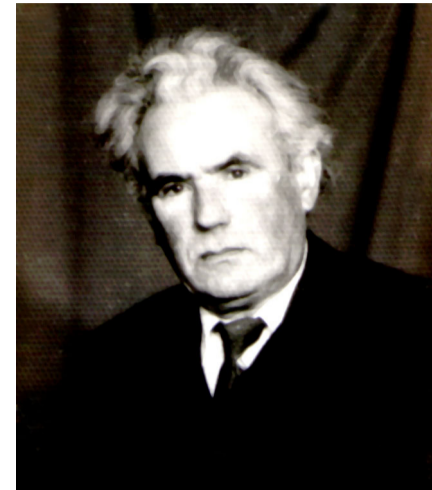
Arcani, 15 mai 2005

Restituiri

Grigore Pupăză

Nichifor Crainic, poet tradiționalist

Motto: „Oamenii noi înflorind în marea lumină a vieții, se pleacă cu reculegere spre pământul unde dorm oamenii vechi, din țaria cărora au crescut ei, oamenii noi ca florile noi din pulberea florilor vechi” (V. Pârvan în „Parientalia”)

Viața viitoare a unui popor este asigurată prin continuitatea materială, biologică și prin continuitatea spirituală.

Continuitatea biologică o asigură țaria cu care un popor își menține nealterat sângele lui, sângele ce-a curs în sângele străbunilor să gălgăie, același, și cu putere nouă, în tinerețea generațiilor ce vor veni, e sensul continuității biologice.

Continuitatea spirituală o asigură cultura.

Atunci un popor își are o cultură, expresie a sufletului său, când aceasta-i rezultatul răsfrângerii asupra lui însuși și proiectarea în afara sufletului lui. Continuitatea aceasta de viață materială și spirituală legată de un pământ care imprimă acesteia un anumit aspect specific, face din trecutul, prezentul și viitorul unui neam o unitate, legând între ele, strâns, veacuri de viață.

Aceasta e tradiția.

Când tradiția e frântă, un popor e amenințat în existența lui.

În literatura noastră, când șuvoaiele ei de viață își căutau izvorul pe meleaguri străine, așa cum o îndrumase Eliade, apare Kogălniceanu care arată de unde își poate găsi viața adevărată literatură a unui neam.

Preocuparea prea mare de trecut e atenuată de T. Maiorescu și reluată de Semănătorism care are o literatură, expresie fidelă, a specificului nostru etnic, a sufletului neamului nostru, al cărui reprezentant adevărat nu poate fi decât țărâtimea. Ideologia aceasta a fost realizată în proză de domnii: Sadoveanu, Brătescu Voinești etc. Cel ce o realizează și în poezie e domnul Nichifor Crainic.

Începe să scrie de tânăr și e remarcat de domnul Nicolae Iorga ca cel mai mare poet tradiționalist al vremii noastre.

Își începe activitatea literară sub imboldul școlii semănătoriste – urmaș al lui Coșbuc și Vlahuță – care se mărgineau în a imita fondul și forma poeziei populare. Semănătorismul domniei sale este evoluat în tradiționalismul adevărat.

Tradiționalismul domnului Crainic este: legătura strânsă între poet și pământul pe care s-a născut el și pe care și-au adus viața generațiile trecute la care se adaugă legătura stringentă cu generațiile trecute, al cărui sânge poetul îl simte gălgând în vinele sale.

A fi tradiționalist – adaugă domnia sa – nu e destul a constata legătura cu trecutul și cu pământul, ci a și activa pe drumul ce-l indică această legătură.

Agitarea în cadrul drumului ce-l ridică trecutul și pământul, sub cerul, din care cu ochii ocrotitori pururea ne-a privit Dumnezeu – e **naționalismul**.

Activitatea domnului Crainic se manifestă în direcția unei continui legături strămoșești cu Pământul

și Cerul.

N. Crainic a simțit intens misterul omului, având rădăcinile adânc înfipte în pământul de baștină și l-a căutat în tablouri în care răzbate intens armonica potrivire a sufletului poetului cu natura mamă. Una din poeziile care arată această legătură a poetului cu pământul este *Șesuri natale*.

În această poezie ne arată că psihologia poetului, în toată amploarea ei, este fructul șesurilor liniștite din Vlașca – leagăn al copilăriei lui. Natura e calmă, râurile curg domol, pe drumuri boii pășesc agale și în urmă se aude o doină liniștită.

E o potrivire identică între această natură și sufletul poetului a căruia viață se scurge liniștită „Fără involburări de valori”. Natura i-a imprimat felul de a simți, de a gândi și de a lucra. E legătura indisolubilă a plantei cu solul din care-și soarbe viața și care-l atrage ca o putere magnetică și pe acest copil al câmpiei:

„Îngăduie-mi, cum sunt de sete-nfrânt,
Să sorb în sănătatea ta vigoare
Răsuflul acestui bun pământ.”

Am spus că legătura cu pământul la N. Crainic merge până la o totală identificare cu natura, în care om și plantă, stâncă și pasăre, tăcere și ecou, lumină și întuneric, viață și moarte, toate se topesc într-o unitate perfectă:

„Cu bradul mă absoarbe-naltul cer
Și cânt cu scorbura, când vântul bate,
Dorm cu tăcerile-n singurătate
Și cu ecoul prin coclauri pier
.....
Și zac în văi cu florile de-a valma.”

Pământul cu care se simte solidar Domnul Crainic nu e numai acela al șesurilor natale, ci acest orizont se extinde confundându-se cu granițele țării.

O altă latură a tradiționalismului Domnului Crainic este legătura cu strămoșii.

În poezia „**De profundis**” afirmă solidaritatea lui cu nesfârșitul lanț al strămoșilor al căror sânge-l simte curgând în vinele sale, că spune:

„Tot ce-a mocnit în voi frumos și mare
Irupe-n mine”

Și:

„În sânge-mi arde dorul vostru scris...”

Apărând într-o epocă când modernismul se înscăuna în locul tradiționalismului, poetul caută să treacă la modernism, însă, găsind în sufletul său elementul tradiționalist, rămâne consecvent acestuia.

Mijlocul prin care armonia sufletului generațiilor trecute se continuă în viitor este poezia și aceasta a arătat-o în poeziile „*Jgheabul*” și „*Fantomele trecutului*”.

O altă notă a tradiționalismului domnului Crainic este nota de ortodoxism care învăluie într-o atmosferă de misticism tainic toată opera lui poetică.

Iată de ce Nichifor Crainic e un poet tradiționalist în toată accepțiunea cuvântului. Păstrând legătura cu trecutul, cu strămoșii și pământul și ridicând ochii la Cer, dă sensul adevăratului tradiționalism românesc...

24 Ianuarie

„Unire, vis ce veacuri
durat-ai în privire
mureau părinții noștri,
de dorul tău, Unire!”

Sunt generații privilegiate în viața popoarelor, cărora le este dat să primească roadele unor îndelungi acumulări de energii și în a căror fericire se răsplătesc veacuri întregi de zbucium și de amărăciune.

Generația noastră de astăzi este o asemenea generație: trăiește gloria unui trecut de sânge și de lacrimi, triumful unui necurmat zbucium, împlinirea unui gând scump, urzit în suferințe seculare, aureola purpurie a unei îndelungi mucenicii.

Nici un neam al pământului nu și-a scris istoria cu mai multe jertfe ca neamul românesc.

Cu trupul frânt din începuturile sale, drumul de-a lungul anilor i-a fost un adevărat calvar. A suferit apăsare de jug străin, eroii i-au fost crucificați ca Iisus însă credința în Dumnezeu și speranța într-un soare nou nu s-au clintit o clipă.

Sfâșiat ca trup, n-a fost sfâșiat ca suflet, că sufletul tuturor era numai de același gând. Și atunci când gândurile au prins grai s-a arătat îndeajuns aceasta: că eram cu toții una din mlădițele aceluiași trunchi, având rădăcinile înfipte într-un pământ ce-i numai al nostru, ce ne înlănțuise viața din pe aceste plaiuri.

Iată ce scria acum câteva sute de ani bătrânul Ureche:

„De la Râm ne tragem toți și cu ale lor cuvinte ni-e amestecat graiul”.

Iar, cu câțiva ani mai târziu, Costin întărește aceasta spunând:

Este, în aceste cuvinte, constatarea, afirmarea unității noastre etnice, prima licărire a conștiinței naționale, din care se vor aprinde văpăile naționalismului de mai târziu.

Cu secolul al XIX-lea, zăbranicul adevăratei renașteri a neamului nostru se deschide.

Dacă semănătorii de idei de până aci constataseră că eram un neam fragmentar, cei de acum vor întregirea lui.

O generație nouă adăpată la izvorul sacru al ideilor revoluției franceze, încălzită de gloria străbună, se pune cu trupul și sufletul în slujba ideii sfinte de a face din neamul lor o întregă și unică ființă. „*Plini de entuziasm, crezând în viitorul patriei lor, cum spune Kogălniceanu, uniți cu curajul juneței ce nu se îndoiește de nimic și pentru care stavilă nu este, se apucaseră de lucru.*”

Școlile lor sunt șevaletе celui mai înalt patriotism, poezia lor, murmur de înviere.

Văcărescu, aspirând la unire, zicea:
„De unde-ți vine numele, pârau făr-de putere,
Ce despărțirea neamului tu îndrăznești acum?
Disprețuire frații dau puterii-ți neînsemnate,
Căci despărțit ori depărtat, fratele e tot frate.”
Cârlova îmbărbăta oștirea română, chemând-o la gloria strămoșească:

„Pe rând ieșiți cu fală,
Căci vulturul s-a înălțat...”

Astfel, încep zorii albi ai unei zile de deșteptare, după o amorțeală seculară, că ideile vlăstăreau în inimile tinere, și speranțele în aurițele lor aripi adumbreau sufletele însetate după fericirea neamului!

Rândurile se măresc: Alecu Russo, Bolintineanu, entuziastul Bălcescu, Alecsandri, Kogălniceanu, în frunte, sunt luptători aprigi, pentru frăție, dreptate și libertate, sufletul Patriei naționale.

Trecutul era pentru ei altar de închinare, marile figuri, preoți ce oficiau slujba învierii neamului.

Bolintineanu învie figura lui Mircea, a lui Mihai și a lui Ștefan să spună generației lui ca:

„Cei ce rabdă jugul și-a trăi mai vor
Merită să-l poarte spre rușinea lor.”

Bălcescu scrie epopeea lui Mihai, titanul vremilor apuse, ce aprinsese pe cerul Patriei steaua unirii spre care să meargă gândurile generației lui.

Astfel pregăteau sufletele românești nu pentru liniște ci pentru frământare, nu pentru binele prezentului ci pentru al viitorului, ei înșiși apostolii, mucenicii și profeții României noi. Anul 1848, anul zbuciumului celei mai eroice generații. Încercările au fost zadarnice pentru un moment dar Alecsandri chema cu verb de foc sub faldurile drapelului revoluționar pe cei de același nume:

„Sculați frați de același nume,
iată timpul de frăție!
Peste, peste Milcov, peste Prut, peste Carpați
Aruncați brațele voastre cu-o puternică mândrie,
Și de-acum pe veșnicie,
Cu toți mâinile vă dați.”
Era pregătirea zilei când Românismul trebuia să-

și hotărăscă singur soarta, nu era pregătirea zilelor de liniște și de pace, ci de frământări și de luptă.

În anul 1848 s-a simțit până în adâncurile ființei noastre ca neam, fiorul destinului care s-a frământat de veacuri.

Avântul însă e zăgăzuit de asupritori, frunțașii exilați.

Dorul nostru însă zăcea în adâncuri, sângele strămoșilor vibra intens în sângele generației de atunci, sufletul era pregătit pentru jertfă și izbândă, credința că dreptatea divină se revărsa era neînfrântă:

„De acum, fie soarta cât de contrară,
Unirea este făcută pentru noi” ...Kogălniceanu.
Iar Alecsandri cu inspirațiune de profet scria:
„E scrisă-n ceruri Sfânta Unire,
E scrisă în inimi ca foc cereș.”

În 24 Ianuarie 1859, toată străduința acestei generații, toate jertfele strămoșilor ce luptaseră pentru acest pământ erau răsplătite; (24 Ianuarie, ziua învierii neamului). Ziua răzbunării aceluia ce pecetluse murind pe al nostru pământ de la Turda; ziua învierii neamului pentru care urcaseră Golgota românismului Horia, Cloșca și Crișan, martirii pieriți pe roată, simbol al trăiniciei noastre.

Era răzbnat plânsul celui înnebunit de durere, cântecul lui sfâșietor pentru zădărnicia eforturilor lui, când ștergerea unui hotar nedrept ce despărțea frați începuse în cea horă mândră săltând ușor în cântecul:

„Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inima română...”

Aceasta era biruința unui necurmat șir de lupte, Muntenii și Moldovenii își dădeau cu drag mâna în jurul aceluiași Ioan Cuza Vodă din proprie pornire, că ajutorul (vecinilor) „protectori” pe care nu-i găsim decât asupritori nu putea fi decât pentru dezmembrare și provocarea urii între frați.

Înfăptuirea dorinței unui popor care se unea pentru că voia să trăiască cu adevărat spune unei lumi întregi că:

„N-are alt ocrotitor decât pe Dumnezeu și sabia sa.”

24 Ianuarie se înscria în Istorie ca ziua începutului dreptății Divine. Tăria credinței noastre fusese încercată îndeajuns prin suferință, întocmai ca Iov din Biblie – Singurul

Cel mai mare cuvânt din Istoria noastră este „Unirea” că (dacă tresari) ea a fost suprema noastră țință, sâmburele tăriei unui neam.

Lupta pentru început fusese o luptă plină de încordare și nu se putea sfârși decât prin triumful deplin.

Elanul ce palpita intens în viața unui popor renăscut ca pasărea Pheonix îl avânta spre culmea visurilor lui. Suferința de veacuri nu-l frânsese ci-l oțelise.

Pe ruinele lui, acesta s-a ridicat mai puternic, iată misterul trainiceii noastre rezistențe.

Fusese așezat acest neam rupt din coasta Romei, în aceste ținuturi să fie, în trecut, strajă în fața puhoiului barbar, iar, astăzi, strajă în fața unor lepădați de Domnul.

Trebuiau pentru aceasta oameni tari, care s-au oțelit prin suferință.

Cu 24 Ianuarie, prin unire, poporul român își începea o viață nouă, arătând de acum ce este și ce poate fi.

Primul pas spre unitatea națională fusese făcut. Glasurile ardelenilor răsunaseră atât de puternic pe Câmpia Turzii, la 1848, **că vrem să ne unim cu țara** încât înfioraseră codrii, tovarășii în suferință, și tresăriră munții, pe care străjuiau semnele unui nedrept hotar de veacuri, dar, mai adânc ca toate, tresări suflarea românească și se ridicase până în înălțimile albastrului Cerului credinței lor.

Cu Unirea din 24 Ianuarie, năzuința lor spre a se uni cu patria mamă se întărise mai mult.

Au tresărit cu victoria de la 1877 ca să ne dea mâna frățește în cea mai titanică încordare din câte a cunoscut istoria în anii 1916-1918. A fost atât eroism în soldații noștri atunci, atâta suflet, că în fața

lor s-au frânt cele mai formidabile arme ce le aveau împotriva-i vrăjmașii. Un cântec de jale și un cântec de biruință au răsunat atunci pe pământul întregit pentru care muriseră cu gura încleștată în el atâția străbuni în semn de protest că-i numai al lor. (din toate inimile românești).

Acolo au dus Unirea din 24 Ianuarie 1859: sus pe culmea visului românesc.

24 Ianuarie de azi: prilej pentru cucernică închinare pentru eroii ce-au pregătit această măreață sărbătoare pentru suflarea românească, prilej de trainică prohodie (pentru noi) la mormintele lor, din care a răsărit învierea noastră; imnuri de preamărire pentru a le face vie și vecinică amintirea lor...

Dar nu numai în atât să stea recunoștința noastră pentru acei ce-au clădit o Românie Mare, ci adevărată recunoștință este de a păstra și consolida ceea ce ei cu atâta sacrificiu au realizat.

Aceasta cade în sarcina generației noastre.

Dacă privim în jurul nostru, vedem în răsărit fluturând flamura roșie, ridicându-se sfidătoare împotriva lui Dumnezeu, la apus, maghiarii strigă puternic în fața unei uniri că țara lor e marea mutilată; în văzduh, duhurile răzvrătirii cer sânge din nou; în sânul poporului, elemente străine îi caută dezmembrarea.

Tineretul e chemat să ia atitudine. În sarcina lui cad grelele probleme ale timpului.

Ce trebuie să facem? Ne învață trecutul, ne învață cei de la 1859. „Unire.”

Unire cu pământul prin floarea patriotismului ce se ridică pe mormintele tuturor ce-au pierit în slujba visului scump.

Unire cu cerul prin credință sfântă și tare de care au dat dovadă strămoșii, acesta este cel mai puternic reazim împotriva comunismului ce se ridică amenințător. Uniți cu Cerul, chemând în ajutor pe Domnul, noi să căutăm, în fața în fața urletului lor barbar, noi să căutăm cu glas de strană:

„Cu noi este Dumnezeu”

Credința în destinele Patriei noastre pe care o păzește un trecut și o cheamă un viitor.

Ce scumpă lecție ne dau cei ce au pregătit pe 24 Ianuarie! Să-i urmăm!

Și, fiindcă în această zi prăznuim pe toți eroii trecutului, să amintim unguirilor că Ardealul-i trup și os din osul nostru sfânt; că pentru el noi avem mucenici; pământul lui e pecetluit pentru totdeauna ca al nostru de sângele lui Mihai ce-a murit pe Câmpia Turzii, că 800.000 de eroi au primit martiriul pentru a-l scăpa din ghearele lor, că nu voiau ca pe pământul lui Decebal să fie stăpânitori strănepoții lui Atila, **că la temelii altarului României Mari sunt oseminte de sfinți și de aceea el nu se va dărâma decât cu năruirea Cerului!**

Pentru cei care ne vor dezmembrarea și mănâncă (pâinea) rodul unui pământ plămădit cu sudori, lacrimi și sânge, s-asculte energia viitoare a sufletului nostru în această zi! Să ia aminte! Le cerem astămpăr!

Tineret, care mâine vei fi chemat să arăți cât de mult ții la Țara ta, oțelește-ți sufletul la izvorul sfânt al generațiilor strămoșilor și rațiunilor lor și să fim gata!

Avem mai mult decât oricând să luăm aminte la cuvântul „Unire”.

Să întindem mâna Români din patru unghiuri și cu Cerul pe pământul Patriei, să formăm o ființă, o singură și unică ființă, una și nedespărțită ca să împlinim taina misiunii noastre istorice.

Și așa cum generația de la 1859 în iubirea lor nețărnută pentru Patrie, în entuziasmul lor sfânt pentru înfăptuirea Unirii s-a adunat în jurul lui Cuza Vodă, (așa noi cei de astăzi) pentru a da lumii cea mai puternică dovadă că supremul lor ideal e de a trăi uniți și că-n Unire stă puterea nației românești, în această Zi Sfântă din istoria neamului nostru, să strigăm, uniți în cuget și simțire, să tremure din temelii dușmanii: „Trăiască Majestatea Sa Regele Carol al II-lea, simbolul trăinicieii unității noastre naționale!”

16 Ianuarie 1937

O mândrie a neamului: sculptorul Brâncuși

Dumitru Pupăză

Articol publicat în Gorjanul din 8-15 noiembrie 1930 - Târgu-Jiu

Fără îndoială, noi, românii, nu știm să ne apreciem valorile. Pentru ca operele noastre să ajungă a fi încununate cu laurii gloriei, ele trebuie să meargă aiurea. Așa s-a întâmplat și cu Brâncuși, sculptorul țaran. Pentru ca opera lui să fie recunoscută și încadrată în ritmul artei nemuritoare, a trebuit să meargă departe, peste mări și țări, să-și părăsească locurile iubite, - unde și-a alintat, visător, nevinovăția copilăriei, - plaiurile Brădicenilor Gorjului, care i-au imprimat adânc în suflet, măreția gândirii lui în artă.

Cu drept cuvânt, Brâncuși este cel mai mare sculptor al timpului nostru. Acum câteva zile, având loc la Bruxelles o mare expoziție a muncii, în prezența familiei regale, pe regele Albert al Belgiei nu l-a impresionat nimic mai mult, decât „*Pasărea măiastră*” a lui Brâncuși. **În fața privirilor regale, adânc ațintite asupra operei lui Brâncuși, stă toată mândria noastră de neam.** Aci se adevăresc vorbele lui, că „artistul este zeu, împărat și sclav”. Acum vreo doi ani, marea revistă americană „The World” a consacrat un număr în întregime, țaranului din Gorj, sculptorului Brâncuși - care a izbutit, într-un mod atât de măreț, să sanctifice piatra și lemnul, realizând ceea ce alții n-au putut să realizeze: **gândirea în sculptură; nu figura ei, ci ideea înăscută în ea. În această latură a sculpturii, Brâncuși este unic și un adânc vizionar, tinzând să ajungă la suprema ei idealitate.**

Brâncuși n-a sculptat niciodată figuri, ci gânduri, știind să dea la iveală atâtea taine ale lemnului, pietrei și metalului. În aceasta stă toată superioritatea artei sale. Dar meritul cel mai mare îi revine prin faptul că, deși trăiește la Paris, departe de noi, în izolarea sa de acolo, cu tot contrastul atmosferei ce

gândurile care strălucesc azi cu atâta putere în „Pasărea măiastră”, „Narcis” și „Cocoșul”.

Munca maestrului Brâncuși este munca sihastrului credincios, care și-a închinat întreaga gândire elementelor materiei, ca să le dea evlavie, forță și suflet, în cadrul originalității specifice a neamului nostru.

Pentru Gorjul nostru, sărac și oropsit, triumful artei lui Brâncuși este cea mai înaltă bucurie. Dacă oficialitatea noastră n-ar fi încurajat și premiat atâtea caricaturi și ar fi acordat un premiu național lui Brâncuși, l-am putea vedea repede printre noi.

Ne bucură, însă, nădejdea că iubitul și răsfățatul copil al Gorjului va ști să dea și mai departe operelor sale atâta gând românesc, câtă simțire, iubire și voință poate da Gorjul, pentru izbânda neamului său.

Sihăstria sa de la Paris este jertfa și eroismul puse în slujba triumfului culturii românești.

„Brâncuși n-a sculptat niciodată figuri, ci gânduri ...”

În casa învățătorului septuagenar Dumitru Gr. Pupăză, din Dobrița (comuna Runcu, Gorj), am cunoscut pe unul dintre cei mai vechi admiratori înflăcărați ai operei genialului artist gorjean, care a dăruit omenirii, prin talentul său inegalat, binecunoscute capodopere sculpturale.

Înfiripăm discuția noastră printre picături, în timp ce interlocutorul ne prezintă zeci și sute de documente, articole decupate, cărți și vederi, strânse cu migală de cercetător pasionat de-a lungul unei vieți întregi.

- L-am cunoscut pe Brâncuși în anul 1938, când lucra în parcul din Tg.-Jiu, la „Poarta sărutului”. Eram printre acei oameni din aceste locuri care știau cine era Brâncuși, de unde plecase, de unde venise și ce vroia să înalțe din blocurile de piatră, care-i fuseseră aduse la îndemână. Știam că pornise din Gorjul său, pentru a învăța în școli înalte arta de a sculpta și că străbătuse pe jos drumul până la Paris, chinuit de mirajul chemării sale în sanctuarul artelor.

- Ați încercat... să vă mărturișiți cuiva admirația pe care o nutreați încă de pe atunci pentru Brâncuși?

- Sigur. Am scris despre el cu mult înainte.

Priviți dumneavoastră acest articol care mi-a fost publicat în „Gorjanul” spre sfârșitul anului 1930 ... „O mândrie a neamului: Sculptorul Brâncuși”.

- Constantin Brâncuși a știut de articolul dumneavoastră ?

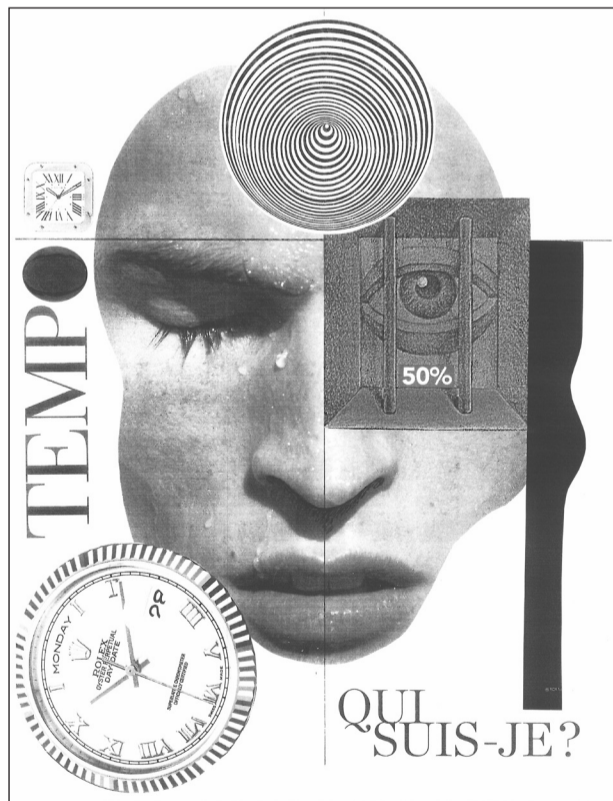
- Bineînțeles. Cineva, nu-mi amintesc bine cine, m-a prezentat marelui Brâncuși la Tg.-Jiu, cu mult după ce apăruse articolul, iar sculptorul mi-a mulțumit simplu, ca pe la noi, prin Gorj. Mi-a strâns mâna cu bucurie și căldură și mi-a urat sănătate.

- Considerațiile dumneavoastră despre Brâncuși, exprimate în 1930, s-au dovedit în timp autentice și prețioase, cu atât mai mult, cu cât veneau din partea unui gorjean. Cum ați intuit încă de pe atunci valoarea artei brâncușiene?

- ... Eram la curent cu tot ce se scrisese despre el, știam de succesele expozițiilor sale și cred că i-am înțeles bine ideile-simbol. Eu consider că e greșit a susține că străinătatea l-a descoperit pe Brâncuși: tot noi, românii, am fost cei care ne-am dat seama de sensul și valoarea operei sale nepieritoare. Am fost fericit să-l văd că se întoarce pe meleagurile natale, pentru a lăsa gorjenilor lui un semn nobil al activității sale artistice. Titanul din Impasse Ronsin m-a fascinat pentru totdeauna ...

Într-adevăr, în casa învățătorului ... pasiunea și admirația pentru marele artist gorjean, care a adus faima puterii creatoare și a inteligenței românești peste mări și țări, sunt și astăzi componente statornice și firești ale unui modus vivendi, fiind transmise urmașilor cu multă recunoștință fără sfârșit, demnă de Brâncuși.

**Convorbire consemnată de
G. MANONIU**

respiră, Brâncuși realizează mereu numai gânduri românești, înscriind de-a dreptul, în ritmul progresului universal, triumful artei românești.

Brâncuși iubește viața și natura cu adâncă înțelepciune. Totala deosebire a lucrărilor lui dănuiește și în traiul său de toate zilele, care nu seamănă cu al nimănui. Atelierul său este o prelungire a laboratorului natural, în mijlocul căruia stă, uriaș, creatorul artei vii. Masa lui e formată din două pietre de moară, puse una, peste alta, iar scaunele sunt făcute din butuci ciopliti cu barda (Le va reproduce, în 1937, în ansamblul sculptural de la Târgu-Jiu, n.n.). Dar printre atâtea blocuri de piatră și marmură, lemne cioplite etc., și ceea ce pare mai original, stă mândră, într-un colț, o vatră țărănească, pe care sculptorul și-a lipit-o singur. Aci se regăsește maestrul, ori de câte ori gândurile lui colindă plaiurile noastre în liniștea și mulțumirea sărăciei ei, s-au zămislit toate

Breviar publicistic

Ion Trancău

Nu pot începe acest breviar publicistic, sau aceste adnotări publicistice, fără a face legătura cu tradiția...recentă, de anul trecut. Așadar, în hebdomadarul *România literară*, nr. 52 din anul 2013, pe pagina 1, coperta 1 ne atrage atenția *ancheta*, clară și...parcimonioasă, cu doar două întrebări: 1. Ce înseamnă *România literară* pentru dumneavoastră? și 2. Cum ar arăta spațiul cultural fără reviste literare? Pentru acuratețea topicii gramaticale, prima propoziție interogativă putea fi formulată în varianta: ce înseamnă pentru dumneavoastră *România literară*? În vreme de revizuire critice, orice justificare a acestui amendament gramatical este aproape fastidios.

Radu Aldulescu, Adrian Alui Gheorghe, Iulian Boldea, Alexandru Călinescu, Gabriel Chifu, Marius Chivu, Vasile Dan, Gabriel Dimisianu, Gabriela Gheorghisor, Gheorghe Grigurcu, Gelu Ionescu, Elisabeta Lăsoni, Sorin Lavric, Alexandru Matei, Marius Miheț, Florin Pârjol, Irina Petraș, Adrian Popescu, Antoaneta Radian, Robert Șerban, Cornel Ungureanu, Ion Vianu, Răzvan Voncu au acoperit multe pagini cu meritare aprecieri laudative. Prima întrebare a anchetei solicita răspunsuri marcate de participare subiectivă, rațional-afectivă. A doua întrebare impunea obiectivitate și obiectivare, invitându-i pe cei anchetați să se refere și la condițiile refractare, uneori ostile, în care apar acum, în prelungita noastră tranziție, revistele cultural-literare. Din afara anchetei, aș fi răspuns cu un singur neologism: dezolant! Fără reviste, spațiul spiritual-artistic național și universal ar fi siberian, ori saharian.

Din același ultim număr al revistei *România literară*, 2013, se reține o coincidență majoră: în editorialul cu titlul *După 45 de ani*, Nicolae Manolescu ne reamintește că revista pe care o conduce de mulți ani se apropie de semicentener, iar Ion Pop semnează în pagina 5, *actualitatea*, evocarea *Echinox-45*, cifra din titlu numărând *anii grupării* și revistei clujene, fără a-i uita pe fondatorii Marian Papahagi, Ion Vartic și Ion Pop, o veritabilă tripletă de aur, care a fost *eliberată din funcție* în același an, 1983, din motive ideologice, de cenzura comunistă, odată cu desființarea *Cenaclului de Luni*, coordonat de Nicolae Manolescu.

Voi trece, în continuare, la relieful publicistic din spațiul autohton al anului calendaristic curent. Revista *România literară* debutează cu un număr dublu, cu 1-2, din 10 ianuarie, 2014. În pagina 3, Nicolae Manolescu semnează un editorial cu un titlu nonconformist, oarecum insolit: *Nu mă tem de Big Brother*, impresionat de cele peste cele 500 de semnături ale unor mari scriitori din 82 de țări, *între care J.M. Cotzee, Elfriede Jelinek, Gunter Grass sau Mircea Cărtărescu, contra supravegherii electronice(...) a persoanelor și instituțiilor din lumea întreagă*. Mentorul Nicolae Manolescu crede că *Mircea Cărtărescu nu avea nici o nevoie de o asemenea celebritate facilă* și se situează în contrast cu discipolul: *Mie personal nu-mi este teamă de Big Brother. De acte de terorism, oho!, mi-e groază! Dar, vorba lui Caragiale, asta e o altă căciulă*. Eu aș spune că nu-i *celebritate facilă* sau o banală *căciulă*, când numele scriitorului român, Mircea Cărtărescu, apare în compania selectă de mai sus, chiar dacă ar fi printre ultimele semnături. Se știe acum, din *România lite-*

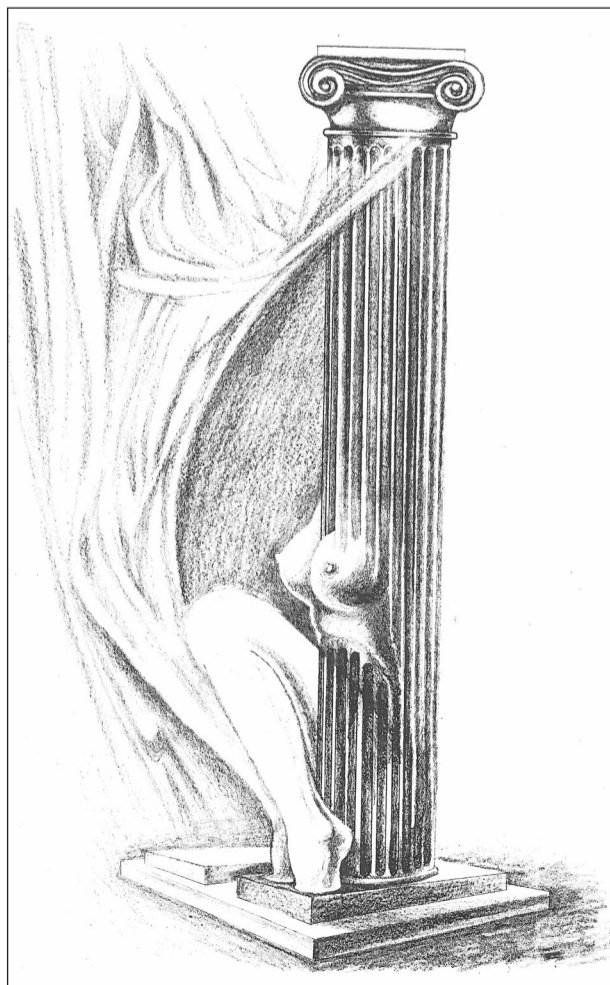
rară, că Mircea Cărtărescu a fost propus, într-o altă companie, nicidecum *facilă*, alături de Nicolae Breban, Norman Manea și Varujan Vosganian, drept candidat pentru obținerea *Premiului Nobel*.

În același număr dublu, 1-2/2014, în paginile 16-17-18 și 19 din revista *România literară*, citim cu emoție tensionată un document din arhiva *CNSAS* cu titlul *Martiri la 20 de ani: Studenții și Rugul aprins al Maicii Domnului atașat grupului de la Antim*. Demersul documentar cuprinde *trei interogatorii (...) ale celor mai importante figuri ale organizației Rugul aprins al Maicii Domnului*. În spiritul credinței noastre creștin-ortodoxe sunt pomeniți cei cinci *Martiri la 20 de ani: Emanoil Mihăilescu, Șerban Mironescu, Gheorghe Pistol, Nicolae Rădulescu și Gheorghe Văsii*. E o realitate istorică și politică de tragică amintire, contraziând cu neagră ironie teza marxistă în virtutea căreia ne-am putea despărți de trecut... răsând.

Tot *România literară*, nr.3/17 ianuarie 2014 ne poate surprinde în pagina 9, *actualitatea, cronica ideilor* lui Sorin Lavric, sub titlul *Cronicarul placid*. Greu de crezut! *Cronicarul placid*, cu alte cuvinte, apatic, indiferent, calm, liniștit, flegmatic, este, în viziunea, hermeneutică și... deprecierea lui Sorin Lavric... Lucian Blaga, cel din volumul postum, memorialist-autobiografic, *Hronicul și cântecul vârstelor*. Știm că autorul *Poemelor luminii* și al dramei *Meșterul Manole* finalizase acest *Hronic...*, mai mult decât autobiografic și artistic, la Sibiu, în anul 1946. În acel an postbelic, Lucian Blaga împlinea 51 de ani. Opera lui excepțională, proteică, de înalt nivel național și universal era încheiată, încât poetul, filosoful, dramaturgul și eseistul se cufunda cu nostalgie, grațitudine și admirație, asemenea lui Ion Creangă, în universul mirabil și mitic al satului natal, Lancrăm, și al altor locații existențiale, rememorând experiențele spirituale ale copilăriei, ale adolescenței și ale primei tinereți, de până la 25 de ani. În pofida acestor considerente, Sorin Lavric vede și interpretează altfel *Hronicul și cântecul vârstelor*, descopere-

rind *prăpastia dintre vârsta la care a fost scris și tonul nefiresc de edulcorat: vâlul unei duioșii iremediabile, nimic din vehemența crudă a istoriei, zugrăvirea mitică a unor anecdote anodine, timbrul placid al autorului, solemnitatea naivă*. Neavând *intuiția vieții*, Lucian Blaga ajunge să filtreze *tensiunea destinului până la o diluție idilică*, provocând consternare prin această *autobiografie romanțată în sens rău*. Cu condescendență concesivă, cronicarul ideilor de la revista *România literară* concede că *Hronicul... blagian rezistă prin lexicul unui scriitor, care scrie impecabil într-o limbă armonică, dar apetența lexicală e direct proporțională cu placiditatea (sic!) cu care ocolește paroxismele vieții*. Sorin Lavric se abandonează astfel unor negativisme hazardate, oferindu-ne posibilitatea unor similitudini cu mizantropia lui Adrian Marino, cel din cartea *Viața unui om singur*, sau cu altele, de negativism solitar, dintr-un *contrafort* al lui Mircea Mihăieș intitulat interogativ *Care este cea mai proastă carte de proză românească*, publicat cu câțiva ani în urmă în pagina sa din *România literară*. Răspunsul la acest enunț interogativ al lui Mircea Mihăieș, universitar timișorean și reputat cunoscător al limbii și literaturii anglo-saxone, este stupefiant: *Cea mai proastă carte de proză românească* este romanul *Craii de Curtea-Veche*, capodopera lui Mateiu I. Caragiale, situată de critici și scriitori importanți de azi între primele noastre realizări ale acestui domeniu literar proteic din secolul XX. Sorin Lavric proliferază verdicte tranșante în sintagme apodictice în critica sa negativistă, stigmatizând personalitatea plurivalentă și opera lui Lucian Blaga, scriitorul neavând *talent de portretist și nici fler psihologic (...)*, fiind lipsit de *organ pentru rău, filosoful fiind lipsit de umor, ca un universitar cu prelegeri anoste (...)*, deși *știe să vadă mitologia din spatele banalităților*, iar *Hronicul... e convențional, idilic și debil, o carte care place prin limbă și respinge prin optica naivă a povestitorului*.

Din *România literară*, nr.5/31 ianuarie 2014, prin editorialul lui Nicolae Manolescu, aflăm că marele romancier contemporan Nicolae Breban a devenit octogenar, cu data de 1 februarie a acestui an, propus de Uniunea Scriitorilor din România pe lista scriitorilor români adresată Academiei Regale din Suedia, alături de Norman Manea, Mircea Cărtărescu și Varujan Vosganian. Nicolae Breban este prezentat, așa cum se cuvine, de veteranii și veritabilii critici literari ai revistei ca posibil laureat al săracei bogate literaturi române, căreia nu i-a surâs acest trofeu literar prestigios, deși o merita, după opinia regretatului Laurențiu Ulici, autorul celor două cărți intitulate *Nobel contra Nobel*. Evident, prezentările critice cel puțin favorabile ale celor doi distinși critici literari postbelici și postdecembriști, Nicolae Manolescu și Gabriel Dimisianu, rămân opționale, insuficiente în a influența juriul intransigent și incoruptibil din prospera țara nordică. În volumele *Nobel contra Nobel*, Laurențiu Ulici ar fi atribuit, la începutul secolului XX, acest Premiu scriitorului român I. L. Caragiale, preferându-l scriitorului german Paul von Heyse. În anul acordării Premiului Nobel, 1910, I.L. Caragiale, clasicul nostru realist și, parțial, naturalist, mai avea 2 ani de trăit, chiar în Germania, la Berlin.

T traduceri

Dumitru Dănu

Poeme în traducere proprie în
limba germană

MITOGRAMĂ

ca să ajungă în Ithaca -
un fel de imperiu al Libertății -
Ulise a trebuit să-și asume
Odiseea ...
...vai,
ce cămătar odios
necesitatea ..!

MYTHOGRAMM

um das Ythaka zu erreichen -
eine Art der Freiheit Reichtum -
mußte Ulysse
die Odyssee
auf sich nehmen...
...o,
welch widerwärtiger Wucherer die Notwendigkeit!

EXISTĂ NEMOARTE

Există un rai,
o grădină cu miri,
în care fericirea nu-i pantomimă,
unde hegemonia bucuriei e lege,
iar fanarea dreptății o crimă

există o oră a stelelor, o
înfiorare curată sub boltă
când inima însăși e orgă de fluturi,
iar cerbii iubirii – recoltă

există nemoarte; există
o clipă când spaimă nu este,
când poți ne-ntinat să fii rouă
sub ochii armoniei celeste !

ES GIBT WOHL UNTOD...

es gibt wohl ein Paradies,
einen mit Hochzeitspaaren Garten,
wo die Freude keine Pantomime ist,
Gesetz aber die Liebshhegemonie
und der Freiheit Beschmutzung Verbrechen

es gibt eine Stunde der Sterne, eine
saubere Herzhührung unter blauem Himmel,
wo selbst die Seele eine Zeitorgel ist,
und die Liebenschirsche- sonnliche Ernte

es gibt keinen Tod; es gibt
wohl einen ungeheuern Wahn,
damit man unter einer himmlischen Harmonie ein unbesudelter Tau sein kann...

LUCRARE ÎN EFEMER

nevandabili, FUNIGEII -
päienjeni de azur –
vor descoperi subit doar
secretul EVANESCENTEI
...suavă, aceasta,
va cocheta cu efemerul,
vrând să arate
cât de puțină e
SECUNDA

ARBEIT IN EPHEMERISCHEM

Unverkäuflich, die SOMMERFÄDEN -
Azurblauspinne -
werden jäh bloß
das Geheimnis des VERGÄNGLICHEN
entdecken...
...anmutig, dieses
wird mit dem Ephemerischen
kokettieren,
indem man beweisen möchte,
wie winzig
die SEKUNDE ist...

SINELE ÎN MIEZ DE SECUNDĂ

cum să rupi din Cer
o bucată ?
cum să faci dintr-o Stea
o agată ?
Sinele în miez de secundă
arzând,
cum să faci din el
Lacrimă ?
cum să nu faci din el
Gând ?

DAS SICH IM KERN DER SEKUNDE

wieso vom Himmel
ein Stück Traum herunterreißen ?
wieso aus einem Stern
einen Schmetterling gestalten ?
das im Kern der Sekunde
brennende ICH,
wieso aus ihm Tränen
herausströmen lassen,
und nicht Geistesschlagröhre
voller Seele
in SICH ?

CLIPA CA EXCEPȚIE

întâmplarea,
fără să vrea, face parte
din emoție;
fluturele-i fenomen din
evenimentul „crisalidă”;
floarea furnizează, inconștient,
polen albinelor...
...doar clipa mea
trebuie să fie o
excepție,
adică:
trăire pură,
eveniment insolit,
întâmplare fastă -
toate reale,
chiar dacă ar exista o
contradicție în
termeni...

DER AUGENBLICK ALS AUSNAHME

das Geschehenis,
unwillig
is Teil der
Ergriffenheit;
der Schmetterling ist Phänomen
aus dem Ereignis „Chrysalide”;
die Blume, bewußtlos, verspeist
mit Nektar alle Bienen;
allein mein Augenblick
soll eine Ausnahme sein,
was es heißt:
reines Erlebnis,
ungewöhnliches Ereignis,
glücklicher Zufall -
alle durchaus wirklich,
auch wenn es einen Widerspruch
in sich enthalte...

MEMORIA SĂRII

lacrima –
un ocean de dureri;
o spune sarea din ea
când îți convoacă
memoria buzelor...

DAS GEDÄCHTNIS DES SALZES

die Träne -
ein voller Schmerzen Weltmeer...
...es berichtet
das aus ihr quellende Salz,
wenn es das Gedächtnis der Lippen
ins Leben ruft ...

CONSOLARE

când va fi să emigrăm
dintre trandafiri,
o dropie albă ne va veghea
VEȘNICIA...

TROST

eine weiße, ruhigvolle Trappe wird
unsere Ewigkeit wachen,
nachdem wir aus der Rosenwelt AUSWAN-
DERN müssen,.